HET MISSIEWERK

TIJDSCHRIFT VOOR MISSIEKENNIS EN MISSIEACTIE

GEREDIGEERD DOOR DE DIOCESANE
MISSIECOMITÉ'S IN SAMENWERKING
MET LEDEN VAN MISSIONEERENDE
ORDEN EN CONGREGATIES

TIENDE JAARGANG

C. N. TEULINGS' KON. DRUKKERIJEN — DEN BOSCH

Z. D. H. MGR. CONSTANT JURGENS, C.I.C.M.
BISSCHOP VAN TUGUEGARAO,
GECONSACREERD TE NIJMEGEN 18 MAART 1928.

MGR. CONSTANT JURGENS

Den 10den Febr. l.l. kwam in het Missiehuis ,,Bisschop Hamer" te Nijmegen het telegrafisch bericht aan, dat de H. Stoel den Zeer-Eerw. Pater C. Jurgens, Rector van het Missiehuis, benoemd had tot Bisschop van Tuguegarao op het Philippijnsche eiland Luzon.

Hoe ongaarne de bewoners van het Missiehuis hun Rector, dien zij in het korte tijdsbestek van twee en een halve maand rectoraat hadden leeren hoogschatten en beminnen, ook misten, toch verheugden zich allen in de hooge onderscheiding, welke hem ten deel viel, in de verheven waardigheid, waartoe hij was uitverkoren.

Monseigneur C. Jurgens werd geboren te Oss 12 Dec. 1879, deed zijne studies op Ruwenberg en Klein-Seminarie te St. Michiels-Gestel, en werd, na voltooide studie op het Groot-Seminarie te Haaren, op 17 Juni 1905 door Mgr. W. v. d. Ven priester gewijd in de Kathedrale kerk van St. Jan te 's-Hertogenbosch. Reeds lang was het voor de vele vrienden, die Mgr. als student in het seminarie telde, geen geheim meer, dat hij hart en ziel aan de missies had verpand ; en dat het hem hooge ernst was om zijn geheelen persoon te schenken aan de voorgenomen taak, zou later in de missie ten duidelijkste blijken.

Op 8 Sept. 1905 trad de jong gewijde priester in het noviciaat der Congregatie van het Onbevl. Hart van Maria te Scheut, waarvan de Missiehuizen ,,Sparrendaal" te Vught en ,,Bisschop Hamer" te Nijmegen afdeelingen zijn. Een jaar nadien sprak hij zijne H. Geloften uit, werd benoemd tot leeraar in het Engelsch aan ons theologisch studiehuis te Leuven, om op 1 Oct. 1907 met de eerste karavaan van 8 Paters naar het pas aan Scheut toevertrouwde missiegebied op de Philippijnsche eilanden te vertrekken. Twee bergprovincies, Bontoc en Ifugao, waaraan later nog een derde, Kalinga werd toegevoegd, werden aan de zorgen van den jeugdigen missionaris en drie zijner confraters toevertrouwd.

Moedig en zonder zich te ontzien sloeg hij de handen aan het werk ; pionierswerk in den rijksten zin des woords, geestelijk als stoffelijk, heeft hij hier verricht. Onbekend met de taal der Igorotten — spraakkunst of wat ook van dien aard ontbrak totaal —, moest hij woord voor woord uit hun mond opteekenen. Zoo kwam hij stilaan in aanraking met eenige jongens van de plaats Bontoc, waar hij zich gevestigd had. Dezelfde ingeboren goedheid, waardoor die jongens zich voelden aangetrokken, dreef den onvermoeiden missionaris ook naar de ato's, — de vergaderplaats der ouderen —, en hij ontzag zich niet, hij, de man van fijne beschaving, om zich naast die ruwe koppensnellers neer te zetten op een steen, sprekend met hen over hunne aangelegenheden, afdalend tot hun begripsvermogen om zoo hun vertrouwen te winnen. En door den adel zijner inborst won hij niet slechts hun vertrouwen, hij won hunne ziel voor God. Het zou ons onmogelijk zijn in enkele bladzijden te vertolken, wat de moedig-volhardende missionaris in de twaalf jaren, welke hij hier verbleef, tot stand bracht op dit onontgonnen terrein. Het laat zich gemakkelijk neerschrijven, dat hij voor de jongens en meisjes scholen oprichtte, dat hij hen voor den nacht onderbracht in afzonderlijke slaapgelegenheden met vertrouwbaar toezicht [1] ; maar God alleen weet, wat taaie volharding en onverstoorbaar optimisme daaraan ten grondslag liggen. Eerst na vier jaar vruchteloos pogen, toen hij de hulp kreeg der Leuvensche missie-zusters (Chanoinesses de St. Augustin), vermocht hij de meisjes naar de school te krijgen en naar het „dormitorium".

Thans bestaan er drie bloeiende hoofd-residenties of centrale posten : Lubuagan in de provincie Kalinga, Bontoc in de provincie Bontoc en Kiangan in de provincie Ifugao ; Lubuagan telt elf bijposten, Bontoc negen en Kiangan eveneens negen. Overal bouwde hij kerkjes en schooltjes ; nooit ontzag hij zich eenige moeite, waar hij meende goed te kunnen doen. Zoo ondernam hij, teneinde de zijde-cultuur te kunnen invoeren, met drie verstandige Igorottenjongens een reis naar Japan. Slaagde hij ten slotte niet door de terugtrekking van den eerst toegezegden steun van het Philippijnsch gouvernement, de nooit versagende missionaris zon op andere

[1]) Volgens gebruik der streek blijft het jongste kindje, zoolang het klein is, 's nachts bij vader en moeder en gaan de overige kinderen allen slapen in de algemeene slaapplaatsen, welke nu juist geen voorbeelden van stichting zijn, al zijn ze dan ook bestemd afzonderlijk voor jongens en meisjes ; ze zijn zonder toezicht.

middelen om zijn volk ook materieel vooruit te helpen. Om financiëelen steun te erlangen voor zijne verschillende plannen ontzag hij zich niet in Sept. 1912 eene reis te ondernemen naar Nederland en Amerika. Maart 1913 zag hem wederom werkzaam bij de hem zoo dierbaar geworden Igorotten; en zoo werkte hij gestadig voort, totdat in 1918 zijn Oversten hem overplaatsten naar Bayombong in de provincie Nueva-Vizcaya. Hier kwam hij in een wat meer beschaafde omgeving, waar vroeger onder Spaansch bestuur geloof en godsdienst hadden gebloeid. De revolutie van 1896 had de Spaansche priesters meestal verdreven of gedood. Een kettersche beweging (Aglipayanen) trachtte de katholieke kerk om te vormen tot een nationale, zoodat het oude geloof spoedig begon te kwijnen. Toen in 1903 onder het Amerikaansch bestuur de orde werd hersteld, kerkelijk en wereldlijk, en nieuwe Bisschoppen werden toegelaten, keerden velen de kettersche beweging den rug toe. In 1908 werd de provincie Nueva-Vizcaya aan de Paters van Scheut toevertrouwd, en toen een der paters zich te Bayombong vestigde, verhuisde de kettersche priester naar een ander dorp. Met zijn invloed was het spoedig gedaan; het geloofsleven kwam echter slechts langzaam en moeilijk terug. Pater Jurgens mocht de genoegdoening smaken zeer velen zachtjes aan terug te brengen tot het oude geloof. Vond hij bij zijne komst weinig christenen, die practisch nog iets aan hun geloof deden, bij zijn vertrek naar Nederland in 1927 liet hij er een bloeiende parochie achter: volle kerk des Zondags en zelfs in de week talrijke dagelijksche communies. Dit dankte hij voornamelijk aan de invoering van het „Apostolaat des gebeds" en der devotie tot het H. Hart van Jezus op de eerste Vrijdagen. Is het wonder, dat bij zijn benoeming tot rector van het Missiehuis te Nijmegen een verzoekschrift, voorzien van meer dan duizend handteekeningen zijner parochianen, tot den Algemeenen Overste der Congregatie werd gericht om hun pastoor te mogen behouden? Maar dan zal het ons ook niet verwonderen, dat Mgr. Jurgens zijn verblijf in het vaderland met twee maanden heeft verkort om zoo spoedig mogelijk bij de hem toevertrouwde kudde te zijn! En toch, zwaar, zeer zwaar werk wacht hem ginds in zijn bisdom van Tuguegarao. Bijna alle kerken verkeeren in zoo desolaten toestand, dat zij noodzakelijk moeten herbouwd worden. Nog tientallen van dorpen zijn er met vijf tot zesduizend zielen,

waar nog geen kapelletje is om het H. Misoffer voor al die katholieken op te dragen. Maar boven dit alles zal de eerste en grootste zorg van Mgr. zijn voor zijn seminarie en een te stichten Congregatie voor inlandsche Zusters. Het onderricht in het seminarie wordt gegeven door Spaansche Dominicanen. De gansche kosten van het seminarie : onderhoud, onderricht, voeding enz., alles komt voor rekening van den Bisschop. Toch zal Mgr. op de eerste plaats met Gods hulp zijn seminarie trachten vooruit te helpen, opdat weldra vele ijverige en godvruchtige inlandsche priesters aan het zielenheil hunner landgenooten kunnen medewerken. En dan op de tweede plaats ligt de stichting eener inlandsche Congregatie voor Zusters Mgr. zeer na aan het hart. Hij is er innig van overtuigd, dat inlandsche Zusters ontzaggelijk veel goed kunnen doen in de scholen der meisjes en grooten invloed zullen hebben op het vrouwelijk deel zijner kudde ; alleen het gebrek aan onderwijs doet velen het geloof verliezen. Mgr. heeft de Eerw. Zusters van Veghel bereid gevonden om de leiding der te stichten Congregatie op zich te te nemen.

Moge de zegen van den almachtigen God ruimschoots rusten op de grootsche, maar zware taak, welke Mgr. op zich gaat nemen ; moge hij zijn bisdom brengen tot hoogen bloei, tot een intens christelijk leven. Dat wenschen wij hem gaarne toe met een : *ad multos annos!*

J. POIERRIÉ.

JAVAANSCHE MUZIEK EN HET AANPASSINGSSYSTEEM

In den laatsten tijd [1]) heeft men vrij veel over Javaansche kunst kunnen hooren of lezen. Op de 4e Missiologische week te Leuven in 1926, sprak Pater ten Berge S.J. naar aanleiding van het Jav. Hindoesch beeldhouwwerk, dat onder leiding van dr. J. Schmutzer, door den Jav. kunstenaar, Iko, gemaakt was, en sindsdien heeft hij niet opgehouden deze poging van Chr. kunst-adaptatie-op-Java met warme liefde en vurigen ijver bekend te maken. Kort voor zijn vertrek naar Indië, kwam in ,,De Gemeenschap [2]) een artikel uit van dr. Schmutzer zelf, die daarin — aan de hand van vele foto's, — deze Chr. Jav. kunst verklaarde, terwijl Pater ten Berge er een algemeen missiologische aanleiding aan deed voorafgaan. Verschillende bladen gaven hiervan een min of meer volledig résumé. In de Maasbode [3]) gaf Prawirapratama, een Javaan, zijn indrukken weer, die hij bij het artikel van dr. Schmutzer had opgedaan, en al kleven deze impressie's ook de fouten aan, waarop een dagbladartikel bijna recht heeft, toch is het goed, dat een Javaan zich in de kwestie gemengd heeft, daar deze toch tenslotte alleen rechtens het ,,placet'' of ,,veto'' heeft uit te spreken. Het ware dan ook te wenschen — voor de goede zaak — dat Pr. eens in een goedgefundeerde studie zijn ,,inheemsche'' meening vastlegde over deze Chr. Jav. kunst.

De ideeën van Schmutzer-ten Berge, vermeerderd met die van J. Maas, werden tenslotte ook in boekvorm — onder den titel van :

---

[1]) Later dan oorspronkelijk in mijn bedoeling lag, is dit artikel verschenen, hetgeen echter ook tot gelukkig gevolg gehad heeft, dat ik van hier en daar — ook van Java zelf — nog het een en ander heb kunnen vernemen, waardoor 't mij mogelijk werd, reeds eenige moeilijkheden te voorkomen, eenige gedachten nog scherper te formuleeren.

[2]) Juli-Augustusnummer 1927.

[3]) Avondblad 20 en 21 October 1927.

,,Europeanisme of Katholicisme'' — uitgegeven, met de belofte, dat binnen korten tijd dit werk ook in het Engelsch, Fransch en Duitsch zou verschijnen.

Bij al deze publicatie's wilde ik deze bijdrage voegen, niet om partij te kiezen voor- of tegen bovenstaande hooggeachte bevorderaars-voor-een-Jav.-Chr.-kunst, doch, het is goed, dat — waar een beweging in opkomst is — een ieder eens zijn meening geeft, welke weg hem het beste lijkt, naar het door allen verlangde doel. Wij, die mogen staan op de schouders van onze voorgangers, om mede te bouwen aan de wereldwijde kathedraal, waarvan de koepel eens — wij hopen het allen — zal zijn het blauwe hemelgewelf voor één kudde met één Herder, wij, geplaatst op hooger plan met nieuwe perspectieven, zijn zoo gemakkelijk geneigd, een anderen bouwtrant te kiezen, dat we gevaar loopen, wanneer wij niet raadplegen de waarschuwingen van het verleden, niet beraadslagen met de bouwers van heden, door een al te eenzijdigen opbouw, lettend op ònzen steiger, alleen in de toekomst plots te staan voor een onverwachte instorting. Daarom harten open, en toch bij alle meeningsverscheidenheid in Christi apostelliefde één.

Eens zijn we het allen over 't doel, dat het ,,Alle volkeren looft den Heer'' klinke uit ieders hart, in eigen taal, en mocht hieraan ooit door menschelijke zwakke eigenliefde bij de missioneering zijn getwijfeld, dan hebben de encyklieken van onzen Missie-Paus alle onzekerheid weggenomen. De Westersche missionaris in het Oosten, komt daar niet als Westerling, maar als apostel, hij moet met St. Paulus, alles voor allen worden, Oosterling met de Oosterlingen, om allen voor Christus te winnen. Zoo klinkt het dan ook, vooral in de laatste jaren, van alle missiecongressen ons tegen. Doch.... dat is de theorie! Maar op het missie-terrein, in de praktijk, daar staan naast elkaar: vooruitstrevende en conservatieve karakters, reëel- en ideëelaangelegden, die de aanpassingsprincipen moeten omzetten in werkelijkheid, die tezamen moeten overleggen, *hoe zij dáár 't beste* dien Christus-wil volbrengen.

Terecht zegt P. ten Berge: ,,Voor ieder missieterrein dient het probleem afzonderlijk bestudeerd en opgelost te worden, want de moeilijkheden hebben overal een anderen bijzonderen aard.... [1]) ,,Wanneer wij het dus hebben over het: hoe-op-Java ?'' heeft elk

[1]) De Gemeenschap l.c. blz. 207. (Europeanisme of Katholicisme blz. 26).

argument, genomen uit andere missies, uit andere tijden, hoogstens een confirmeerende kracht, 't kan het voor of tegen slechts bevestigen. [1])

In onze Java-missie is in de laatste jaren van verschillende zijden een verdienstelijk streven opgekomen, de inheemsche kunst aan te wenden ter verheerlijking van den katholieken eeredienst, om zoo de liturgische plechtigheden meer aan de Javaansche volksziel aan te passen, door ze te plaatsen in Javaansch milieu. Behalve het beeldhouwwerk van Schmutser-Iko bestaan er ook reeds proeven van batikwerk en muziek.

Vooral naar aanleiding van de Chr. Jav. muziek, wilde ik eenige gedachten naar voren brengen en, als zoodanig, loopt deze bijdrage parallel met de artikelen van Schmutzer-ten Berge ; vrij dikwijls zullen ze elkaar toch ook wel raken, omdat eerstens meerdere punten, speciaal van muzikaal standpunt bekeken over ieder onderdeel van de Javaansche kunst willen gezegd zijn en daarenboven hebben èn dr. Schmutzer èn P. ten Berge in eenige bladzijden ook hun opinie gegeven over de poging tot verchristelijking der Jav. muziek. [2])

Voor een gemakkelijk overzicht geven we de te bespreken punten even duidelijkshalve vooraf.

1. Kort overzicht van ontstaan en ontwikkeling der Javaansche muziek.

2. Wat is de Jav. muziek thans voor den Javaan ?

3. Hoe staat de Europeaan er tegenover, en in hoeverre is Europeesche inmenging bevorderlijk voor de ontwikkeling der Jav. toonkunst ?

4. Is het thans mogelijk — gezien de kerkelijke wetgeving, —

---

[1]) Men begrijpe mij goed : hetgeen elders gebeurt of eertijds gebeurd is, heeft wel degelijk bewijskrachten. Kan ontegenzeggelijk nieuwe gezichtspunten openen bij de bestudeering van accommodatie-mogelijkheden als men.... tenminste zich beperkt tot de algemeene principen en tot datgene, wat een bepaald missiegebied gemeen heeft met andere tijden of terreinen. Doch in de praktijk staat men — wil men den weg in bijzonderheden uitstippelen voor een bepaalde missie — voor zoo aan dat missie-gebied specifieke omstandigheden, voor zoo eigendommelijke cultuuruitingen, dat men zich dan niet meer kan verdedigen, door te wijzen op hetgeen elders en eertijds gebeurd is. Dan moet men blijven binnen dat bepaalde terrein, in dezen bepaalden tijd. Heeft men dan een weg gevonden, en ziet men dat men elders ook op die wijze tot gunstige resultaten gekomen is, dan kan dit de overtuiging *versterken*, dat men ook nu slagen zal.

[2]) De Gemeenschap l.c. blz. 221—225 en 248—250. (E. of K. blz. 45—50 en 85—88).

de Jav. muziek te gebruiken bij de liturgische plechtigheden?

5. Welke weg zal n.o.b.m. veilig leiden tot een gewenschte aanpassing.

I.

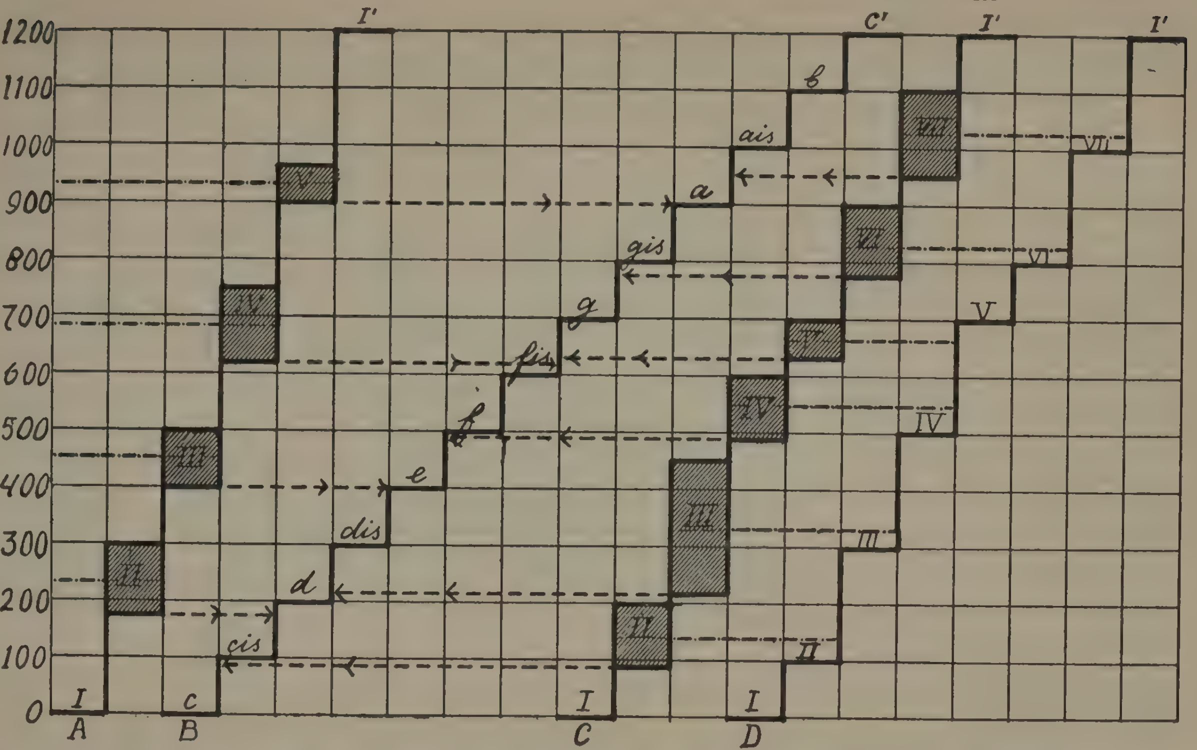
De Jav. muziek is samen opgegroeid met de wajang, dans en poëzie. De wajang of het Jav. schimmenspel was reeds in den voor-Hindoe-tijd, als een soort geestencultus in gebruik. Waarschijnlijk werd ze geboren uit het animisme, dat den Javaan ertoe bracht, poppen te maken, waarmee hij zich voorstelde, de geesten van zijn voorouders op te roepen : de spichtige schimmen, door de schaduw der poppen op het doek gevormd. In 't begin waarschijnlijk de pater familias, temidden der zijnen, later een priester vertelde dan over de roemvolle daden van het voorgeslacht, terwijl hij wierook brandde en te zamen met de anderen hymnen zong, om de gedivineerde voorouders te eeren, en om zich van hunne welwillende bescherming over akker en huis te verzekeren.

In 't begin van onze Christelijke jaartelling kwamen de Hindoe's uit Voor-Indië op West-Java. De inwoners daar kwamen maar weinig onder hun invloed, wijl zij door de Hindoe's tot de 4e kaste (soedra's), gerekend werden. Toen echter omstreeks 600 de Hindoe's Midden-Java kwamen bezetten, vermengden zij zich vrij spoedig met de eigenlijke bevolking. De Hindoe's brachten met zich mee de verhalen van strijd en zeden hunner voorvaderen, die zij in het moederland, 's nachts bij het waken om het wachtvuur, zoo vaak hadden gehoord of zelf hadden voorgedragen. Echte vertellers als het waren, verhaalden zij die aan hun nieuwe landgenooten en deze namen ze over, plaatsten ze in Jav. milieu, dramatiseerden ze voor hun wajangvoorstellingen, zoodat de Javanen tenslotte de overtuiging kregen, dat het heldenverhalen waren van hun eigen voorouders. De Javaansche mythen-wajang raakte op den achtergrond, daar het Hindoeisme, Boeddhisme en vooral de Islam later het Jav. animistisch godsdienstig leven sterk beinvloedde en vertroebelde. Het religieuze karakter verdween meer en meer en de dalang [1]) ging langzamerhand de mondeling overgeleverde verhalen aanpassen aan de verschillende tijdsomstandigheden, zijn vertellingen werden doorspekt met allerlei verdachte kwink-

[1]) Degene, die onder het bewegen der poppen achter het scherm de verhalen vertelt, wordt „dalang" genoemd.

VERHOUDING JAV. EN EUR. TOONSCHAAL, UITGEDRUKT IN CENTS.

(1 cent = $\frac{1}{1200}$ v. h. octaaf).

A = sléndro (het gearceerde geeft aan, hoe de uitkomsten der verschillende opnemingen varieerden).

C = pélog (het gearceerde geeft aan, hoe de uitkomsten der verschillende opnemingen varieerden).

— — — vergelijkt een bepaalde gamelan-stemming (uit de Djokjasche Kraton, opgenomen door R. M. Djajadipoera) met B = onze chrom. toonladder.

—·—·— geeft aan, hoe 't gemiddelde der stemmingen de sléndro verdeelt in vijf ongeveer gelijke intervallen, en vergelijkt op dezelfde wijze de pélog met D = Phryg. toonladder.

slagen en wat dies meer zij, terwijl hij zelf zich ook minder begon te bekommeren om zijn heilige ambtsregels. De hymnen verdwenen ook en het begeleidende gamelanspel, dat van oudsher — zij het dan ook in primitieven vorm — reeds hun zang vergezelde, werd nu gebruikt, om de gevoelens der toeschouwers bij dit nu ontstane tooneelspel heftiger te prikkelen, dieper te treffen.

De muziek ontwikkelde zich door de eeuwen (1000—1500) tot twee toonaarden : de sléndro en de pélog ; de toonladder van den eersten bestaat schematisch uit vijf, op gelijke afstanden elkaar opvolgende, tonen, terwijl de intervallen van de zeventonige pélog ongeveer overeenkomen met die van de Phrygische toonladder [1]) van het Gregoriaansch. Een sterke rhythmiek, een geheel andere structuur en psychevertolking onderscheidt haar van de Westersche toonkunst. Bij ons wordt één melodie gedragen door accoorden of klinken verschillende gelijkvormige melodieën tegen elkander ieder op ongelijke hoogten een zelfde accoord ontwikkelend en daarin terugkeerend. De gamelan, die behoudens een fluit, een cither, een soort van viool en soms een menschelijke stem [2]), uit een groot aantal slaginstrumenten bestaat, mengelt sterk geaccentueerd rhytmisch de klankengolven dooreen [3]), en de Javaan, scherp waarnemer van afzonderlijke dingen, met een van nature zwak combineerend vermogen, hoort ook in de muziek de klanken, niet het geheel. Kartini beschrijft de gamelan-muziek dan ook als volgt : „De gamelan speelt : geen lied, geen melodie eigenlijk, enkel klanken en tonen, zoo week en zoo zacht, grillig onbestemd dooreentrillend, warrelend, maar hoe aangrijpend.... Neen, neen het zijn stemmen van menschenzielen, die tot ons spreken, nu eens klagend, nu eens weenend, een enkele maal eens blij lachend. En mijn ziel zweeft mee met die murmelende, reine zilveren tonen, omhoog in de ijle blauwe lucht, naar de donzige wolken, naar de schitterende starren. Diepe basgeluiden stijgen op en de klanken

---

[1]) Men lette op de woorden : „schematisch" en „ongeveer." Eenheid in toonschaal bestaat op Java nog niet, hetgeen uit bijgaande graphische voorstelling duidelijk blijkt. Deze voorstelling heb ik opgemaakt, afgaande op de gegevens van 10 waarnemingen, onafhankelijk van elkaar en op verschillende gamelans gedaan. De merkbare verschillen zullen ook wel te wijten zijn aan de min of meer onzuivere observaties, maar toch ook aan de verscheidene stemmingen der gamelans.

[2]) Deze schijnt werkelijk als instrument te fungeeren.

[3]) J. S. Brandts Buys geeft er — naast ons „homophoon" en „polyphoon" den naam aan van „heterophoon".

voeren mij mee door donkere dalen, diepe ravijnen, door sombere wouden, ondoordringbare wildernissen...." [1]) Zooals ook wij — in de vrije natuur luisterend — de disharmonie niet hooren in den zang der vogels, omdat wij dan den samenklank niet opvangen in onze ziel, zoo doen in de muziek ,,de meest schrille dissonanten den Javaan niet pijnlijk aan, het door elkaar spelen van twee ongelijk gestemde gamelans hebben voor hem niet of minder de expressie van cruë ruwheid, als voor den Westerling" [2]) Hij hoort een zee van eenstemmige zangen dooreen, doch niet samenklinkend, een ons onbevredigend einde, voldoet hem volkomen. [3])

II.

Als begeleiding van de wajang, heeft de Javaansche muziek het karakter van gemeenschapskunst, met het timbre, dat als vanzelf opklonk uit de feodale maatschappij, waarin de Javaan eeuwenlang opgroeide in de nabijheid en in de sfeer der Inlandsche kratons, een timbre van romantische ridderschap en onderworpen gedruktheid. In tegenstelling met de Westersche muziek, zegt Nata Soerata, is de Jav. muziek objectief: ,,Ze wenscht, dat de gansche natuur in muziek tot haar spreekt en tracht de muziek der atmosfeer weertegeven. Het verschil is als tusschen fel zonnigen dag en een maanlichten nacht, bij de een meer kleur, meer bewogenheid en hartstocht, bij de andere meer ingetogenheid, zelfs in haar vreugde meer kalmte en meer stemming." En Kartini: ,,Jubelzangen, heb je die ooit bij ons volk gehoord? De gamelan jubelt nooit, bij de dolste feesten is weemoed in den zang.... weemoed is het leven."

Evenals de wajangverhalen overgeleverd werden, traditiegetrouw van geslacht op geslacht, zoo ging 't ook met de gamelanmuziek [4]), aldus kon het gebeuren, dat deze hoogontwikkelde toonkunst zich handhaafde, hoewel langen tijd geen groote meesters

---

[1]) Brief 12 Januari 1900.

[2]) J. S. Br. Buys in Djawa 1926.

[3]) Meerstemmigheid — in de beteekenis, die wij eraan hechten — bestaat niet, en pogingen daartoe lijken mij vrijwel vruchteloos (zie Djawa, Nov. 1925 en Java post, Jan. 1926).

[4]) Vandaar, dat er maar weinig behoefte bestond, voor notenschrift en theoretische systematiseering. Eenige proeven uit vroegeren tijd zijn toch bekend, o.a. notenschrift met letters en leesteekens, om de toonhoogte aan te geven.

nieuwe compositie's schiepen. J. S. Brandts Buys constateerde dan ook het feit, dat in de laatste eeuw niets van eenige waarde is geproduceerd : ,,Componist is er eigenlijk niet, maar verzamelaar. Ieder der melodieën heeft den zin van een door het geheele volk verstaanbaar ,,symbool". Gelijk ieder der wajangfiguren zijn ornamentale kenteekenen draagt, die aan elken man uit het volk van oudsher bekend zijn [1])". Vandaar dat de Javaan, hoewel in huis niet musiceerend, zooals wij dat bij ons gewoon zijn, toch ons aanstonds weet te zeggen, wat hij uit die volksschat hoort. Aanstonds wordt een wajangvoorstelling in zijn verbeelding wakker geroepen, en hij geniet.... geniet ; want wajang en gamelan zijn volkomen samengegroeid, en daarmee ook zijn doen en denken. Immers de Javaan bleef ondanks alle godsdienstvertroebeling van Hindoeisme en Islam in zijn hart onbewust animist en in zooverre bleef in de wajang voor hem nog *iets van het religieuze karakter* bewaard. Bij iedere groote gebeurtenis in het leven hoort een wajangvertooning : bij geboorte, besnijdenis, of huwelijk, bij het oogsten of ter afwering van een onheil ; ook de sadjèn (offer) en het wierook branden erbij, bleef bestaan. Doch ook als *volkstooneel* is wajang met gamelan blijven spreken tot ieder Javanen-hart, ja, het noemen reeds van de namen hunner wajanghelden wekt een lach om hun mond van geluk, kinderlijk-naïef zouden we meenen, maar dan zouden wij zelf de naïvelingen zijn, omdat we niet begrepen, wat innige eerbied zij koesteren voor dien kostbaren kunstschat, waarbij ze in het verleden hooren zingen de profetie der toekomst. Kartini schrijft dan ook aan haar vriendin : ,,men kan alles van ons gedaan krijgen, wanneer wij, Javanen, bedwelmd zijn door muziek; zoo een invloed heeft de muziek op ons." [2])

Dit was de Jav. muziek voor den Javaan tot voor korten tijd, en zelfs nu nog voor het groote deel van de bevolking. Schijnbaar dood, zonder produceerende levenssprankeling, is het slechts een slaap, bezield en bezielend het droomende Oosten. Doch nu alles ontwaakt, nu de feodale maatschappij zich wil losmaken uit die rust, nu ieder streeft naar vernieuwing, naar individueele krachtsontplooiing, nu beleeft ook de muziek haar crisistijd.

Het is dan ook geen toeval, dat er in de laatste tientallen van

---

[1]) N. R. Ct. 40 Mei 192. Maileditie.
[2]) Brief 12 Dec. 1902.

jaren — vooral in de Vorstenlanden — de ontwaking der kunst met oplettendheid wordt gadegeslagen, met kracht wordt geploeterd en gezocht naar nieuwe banen, waarlangs de oude toonkunst zich kan bewegen, voortbouwend op het erfgoed der vaderen, begrepen door de volksziel van thans.

Tegelijkertijd kwam ook een belangstellende aanmoediging van Europeesche kunstenaars en ook dit was wederom geen louter toeval, waar in het Westen gestreefd werd naar vergeestelijking en symbolisme, die in het Oosten reeds eeuwen te voren werd beoefend. [1]) Dat deze inmenging van het Westen niet altijd binnen de perken bleef, die voor de inheemsche kunst bevorderlijk was, zal ons in het volgende wel duidelijk worden, waar we in het kort de besprekingen van het Bandoengsche congres [2]) resumeeren.

III.

Vooraf kan het zijn nut hebben, na te gaan, welken indruk de Javaansche muziek in het algemeen op den Europeaan maakt. Natuurlijk is iedere uitspraak niet van even groot gewicht, klinkt er hier en daar tusschendoor voor den Hollander die niets mooi vindt buiten wat Hollandsch is, maar toch is het goed ze eens de rij te laten passeeren, en niet alleen de geheel ingewijden aan het woord te laten.

In de verte voor 't eerst een gamelan hoorend, zei eens iemand: ,,'t Is toch net een bierflesschenwagen op een hobbeligen keienweg", en een ander, die er — heusch niet zonder belangstelling — bij stond te kijken: ,,Ze slaan, geloof ik, zoo maar wat, dat zou ik ook wel kunnen." In den Volksraad moet zelfs ooit gezegd zijn, dat de gamelan alle opvoedende kracht mist en het menschelijk hart niet roert, terwijl in een ,,Geschichte der Musik" het doodvonnis geveld wordt: ,,Auf Java geht die Tonkunst in barbarische Trübung über, sodasz sie hier ihre letzte Spur verliert." [3])

[1]) Wajangpoppen beelden slechts karakters uit, de kunstenaar stelt zich tot taak ideëele tendenzen in vormen te symboliseeren en de natuur wordt alleen maar noodzakelijkerwijs tot materie gebruikt, ter benadering der geestelijke waarden, aldus ongeveer Nata Soerata.

[2]) Congres ter bevordering en ontwikkeling der inheemsche toonkunst, gehouden te Bandoeng, 19—21 Juni 1921.

[3]) Volgens Brandts Buys in Djawa 1921.

De ,,Geschichte der Musik" is een werk in 4 dl. van Aug. Wilh. Ambros (1816—1876).

Dat is de zwarte kant en hoewel de twee eerste getuigen wat ruw, de twee laatsten op onverantwoordelijke wijze hun meening gaven, zal toch menig Europeaan in het begin vooral wanneer hij niet een voortreffelijk gamelan-orchest voor zich heeft, een onrustig en onvoldaan gevoel krijgen : al die intervallen, waarvan er eigenlijk geen een in zijn „mineur- of majeur-gehoor" past, dat vijftien tot twintig maal herhalen van hetzelfde, dat xylophoonachtige der slaginstrumenten, dat nimmer voor een Europeesch oor in een oplossing eindigende.... Men vertelt wel eens, dat een Javaansche hoogheid, na de uitvoering van een symphonie, eigenlijk het eerste begin (het stemmen) het mooist vond...., zeker maakt de gamelan op een pas aangekomen Westerling wel de indruk van een stemmend orchest.

Van den anderen kant zijn er, die de Jav. toonkunst boven de Europeesche roemen, die bij hun zoeken naar Westersche kunstvernieuwing, of om andere redenen, zich al te veel interesseeren voor alles, wat uit het lichtende Oosten komt, zoodat ze vergeten, dat, ook in 't Westen, de eeuwen kunstproducten hebben voortgebracht van universeele waarde, ontstaan uit den communiceerenden invloed, die de verschillende culturen van alle tijden en deelen der wereld op elkaar hebben gehad. [1])

In medio virtus : 't dichtst benaderen we de waarheid, als we zeggen, dat èn in het Westen èn op Java kunstuitingen worden aangetroffen van groote artisticiteit : locaal getint, zullen ze het diepst treffen het volk, waaruit ze zijn geboren, maar in zooverre ze de expressies zijn van een *menschelijk* gemoed, zullen ze ook begrepen worden, goed doen aan iedere menschenziel.

Bij den wederopbouw van de Jav. muziek zal de Europeaan slechts een bescheiden plaats mogen en kunnen innemen, anders dreigt het gevaar, dat — èn wijl hij de volksziel niet voldoende begrijpt èn omdat hij onbedoeld dikwijls in zijn streven toch profijt voor het Westen beoogt, er een kunst ontstaat, noch Javaansch, noch Europeesch — en dus eigenlijk geen kunst.

Tot bovenstaande uitspraak zou ik mijzelf niet bevoegd achten, indien deze niet geheel overeenkwam met de besprekingen en besluiten van het congres, te Bandoeng gehouden, door musici

---

[1]) Zie hierover het zeer belangwekkend artikel van Dr. Nieuwenhuis in Djawa : „Oosten en Westen", 1923 blz. 11.

en belanghebbenden, om te komen tot een vaste en algemeene richtlijn, volgens welke men de Javaansche muziek in goede banen zou kunnen leiden. Zooals ik boven reeds vermeldde, was zoowel van Jav.- als Eur. zijde de toonkunst al jaren een voorwerp van interesse en studie. In de Pakoe-Alaman werkten samen Mevr. Hofland (Lindå Bendårå) en R. M. Djåjådipoerå. Verder deden mannen als J. Brandts Buys, J. Kats, R. M. Soerjåpoetrå, J. Kunst en anderen onderzoekingen over geschiedenis, ontwikkeling, bouw en stemming, der gamelan. Met de resultaten van die studie kwamen zij bijeen in Bandoeng. Een résumé ervan vindt hier nuttig zijn plaats.

Nu de Javaansche cultuur zich met groote snelheid hervormt, individualiseert, moet het ook komen tot een herschepping in de kunst — in casu de muziek. Deze zal afhankelijk zijn van groote meesters ; doen zich in dit moment van overgang geen groote musici voor, dan bestaat er serieus gevaar voor inzinking. Zij, die door hen, aan de jonge maatschappij aangepaste, composities, als het ware nieuw leven moeten inblazen in de kunst, moeten voor alles Javaan zijn, *Javaansch voelen en denken.* Een Javaan immers *alleen* verstaat de verlangens van zijn tijd en zijn ras, hij kan alleen zijn ,,de sprekende mond, die 't hart der gemeenschap verkondigt.'' De Europeaan moet inzien, dat hier door hem slechts *financiëel* en *administratief* werk te verrichten is. Alleen reeds het feit, dat van Eur. zijde de impuls gegeven wordt, is al een groot gevaar voor de genuiniteit van de hernieuwde toekomst.

Er moeten Javaansche kunstenaars komen, daaraan moet een ieder zijn beste krachten geven. Maar hoe ?

Vooraf zij gezegd, *dat er geen sprake kan zijn, dit in korten tijd te bereiken*, en men moet er wel aan denken, dat men zich niet kan beperken tot streven naar opbloei van muziek en in het algemeen van kunst alleen. Muziek is een detail, cultuur het geheel ; muziek is niet een deel van een groote som, die men eerst kan uitwerken, neen het geheel moet langzaam aan worden opgebouwd ; voordat de Javaan aan zijn kunstenaar-zijn kan denken, moet zijn maatschappelijke toestand hem daartoe in staat stellen. [1])

---

[1]) Terecht merkt Prawirapratama op in de Maasbode (21 Oct.), dat het ,,prius vivere'' op het oogenblik voor den Javaan nog een onoverkomelijk beletsel is, om zich te geven aan de kunst.

Dezen weg te banen, is de eeretaak van Holland!

Beziet men den herbouw, in zooverre deze de muziek aanbelangt, dan wordt die taak vervuld:

1. door oprichting, resp. ondersteuning van muziekscholen onder *inheemsche* leiding in de muzikale centra op Java, door vakkundige opleiding van instrumentmakers en inrichting van werkplaatsen.

2. door de beste krachten financiëel in staat te stellen, opgeleid te worden door bevoegden (er worden drie personen uit de kraton met name genoemd, die deze opleiding kunnen geven), opdat zij het overgeleverde niet alleen bewaren, maar gedreven door hun *zuiver Javaansch* gevoel, het wagen, vernieuwing en verjonging te brengen.

3. Door te zorgen voor *a.* eigen kunst in eigen huis en *b.* onderricht van af de lagere school, immers om die beste krachten „te ontdekken is beoefening" in breeden kring noodig.

4. door samenstelling van een gangbaar notenschrift, ter bevordering van verspreiding onder het geheele volk. [1])

5. Verder kan de Europeaan nog administratief hulp verleenen, door zich te belasten met de leiding bij de bestudeering der handschriften, theorie en geschiedenis.

Voor alles moet men er op bedacht zijn, „*Westersche invloed verre te houden van alles, wat de kunstbeoefening zelf betreft,*" in de ontwikkeling geen vreemde elementen te dulden.

Tot zoover het congres. Uit het verslag spreekt een groote eenstemmigheid. Slechts een enkeling (b.v. Kats) meende, dat Westersche muziekbestudeering als voorbeeld en aanvulling, bevorderlijk zou werken, om het ontwikkelingsproces te versnellen. [2])

Met opzet heb ik me in dit gedeelte van deze bijdrage niet beperkt, opdat wij — ons wel bewust, niet de eersten te zijn, die ons bemoeien met Javaansche inheemsche kunst — van deze toch alleszins bevoegden misschien wel wat kunnen leeren.

IV.

Nu willen we nog zien, of de Javaansche muziek klaar is, om bij den R. K. eeredienst gebruikt te kunnen worden.

---

[1]) Hieraan wordt in de laatste jaren reeds hard gewerkt. R. M. Soerjåpoetrå, Lindå Bendårå — R. M. Djåjådipoerå en een in 1922 gearriveerde kunstenaar, Walther Spies gaven reeds belangrijke proeven. Vooral de studie van den laatsten gaven destijds veel hoop voor de toekomst. Of men al tot een vast concept gekomen is, is mij onbekend.

[2]) Zie het verslag van het congres, opgenomen als bijlage in Djawa, 1921.

Uit het „Motu Proprio" van Paus Pius X, over gewijde muziek, uitgegeven 22 November 1903, zullen we eerst die hoofdpunten in het kort overnemen, welke ons van dienst kunnen zijn. [1])

a. De kerkmuziek moet in het bijzonder bezitten de volgende eigenschappen : de heiligheid en de schoonheid der vormen, waaruit van zelf.... voortvloeit : de algemeenheid. (M. P. No. 1 en 2.) [2])

b. Deze eigenschappen worden in hooge mate gevonden in het Gregoriaansch en ook in de klassieke polyphonie, doch tevens wordt erkend, dat ook andere muziek aan de eischen kan voldoen, mits er voor gewaakt wordt, dat de toonzettingen niets profaans bevatten en geen herinneringen aan motieven, in het theater gebruikt, behelzen. (M. P. No. 3—6).

c. Voor de begeleiding, worden o.a. de volgende bepalingen gegeven : „Hoewel de eigenlijke muziek der Kerk de *loutere vocaalmuziek* zij, is nochtans ook de muziek met *begeleiding van orgel geoorloofd. In een of onder bijzonder geval, binnen gepaste grenzen en met het noodige voorbehoud*, zullen ook andere instrumenten toegelaten worden, *doch nooit zonder speciaal verlof* van den Ordinarius, overeenkomstig het voorschrift van het Caeremoniale Episcoporum. (M. P. No. 15.).

d. „*Verboden* in het kerkgebouw is het gebruik der piano-forte, alsook dat van alle gedruischmakende instrumenten, zooals daar zijn de trommel, de groote trom, bekkens, schellen en dergelijke." (M. P. No. 19.)

We zullen met het laatste beginnen. De begeleiding heeft op zich zelf geen moeilijkheid, daar de Javaansche zang niet *noodzakelijk* instrumentale aanvulling vraagt. Wil men echter deze

[1]) De waarde van dit document geeft de Paus in de inleiding : „En daarom.... vaardigen Wij deze onze instructie uit, waaraan Wij, als aan een rechtsgeldig wetboek der gewijde muziek, uit de volheid van Ons Apostolisch gezag, kracht van wet willen geschonken zien, deszelfs allernauwkeurigste opvolging aan allen door dit ons eigenhandig geschrift opleggend."

Dit werd nog eens door een decreet van de Congregatie der Riten (8 Jan. 1904) met nadruk herhaald.

[2]) „*Algemeen*" wordt door den Paus aldus verklaard : „.... moge het ook aan ieder volk vergund zijn.... volkseigen muziek te gebruiken, deze niettemin op zoodanige wijze aan de algemeene karaktertrekken der gewijde muziek ondergeschikt moet zijn, dat niemand eener andere natie bij het hooren daarvan een onaangenamen indruk ondervinde," (De vertaling van het M.-P. naar de uitgave van L. Voncken, CssR.).

N.B. Die algemeenheid is vooral op Java een groote eisch, daar beide rassen — volgens verlangen van de kerkelijke overheid — daar tezamen dezelfde liturgische plechtigheden bijwonen.

geven, dan kan dit, van muzikaal standpunt, slechts door aanwending van een gamelan-instrumentarium geschieden. *Een harmonium is daarbij niet bruikbaar*, tenzij men dit omstemt, zooals dat onder leiding van den heer Spies met de piano gebeurd is, n.l. zoo, dat op de vijf zwarte toetsen de sléndro-, op de zeven witte de pélogmuziek uit te voeren is. Hoewel dit een klein inconvenient heeft voor de verplichte Gregoriaansche gedeelten van de H. Mis, die dan zonder begeleiding moeten gezongen worden, zou dit alleen geen overwegend bezwaar zijn ; veel zwaarder geldt hier het feit, dat dit toch weer half werk zou zijn, wegens het vreemde timbre, dat in harmoniumklanken voor Javaansche ooren klinkt.

P. ten Berge zegt in zijn artikel [1]), dat Mgr. Luypen indertijd de gamelan in de kerk verboden heeft. De missie was destijds nog in een begin-stadium, zoodat een dergelijke beslissing noch het „pro" noch 't „contra" verdedigen kan, wat de bruikbaarheid van de gamelan in de kerk in 't algemeen betreft ; (we hebben hier een sprekend voorbeeld voor hetgeen we op blz. 2, noot 2 hebben trachten duidelijk te maken), het getuigt slechts van wijze voorzichtigheid, die den Kerkvoogd van alle overhaasting afhield.

Toch meen ik, dat een gamelan-instrumentarium valt onder de termen van M. P. 19 [2]).

Vervolgens erkennen we gaarne, dat de Javaansche muziek beantwoordt aan den eisch der kunstschoonheid, door de H. Kerk gesteld, en ook dat haar aard voldoende algemeen is, om de geloovigen van andere naties in hun godsdienst niet te stooten, doch of de Javaansche muziek in staat is de liturgische wijding te brengen in onze Godshuizen, of zij genoegzaam de *heiligheid* bezit, is een kwestie, die we wat langer moeten bespreken.

Deze vraag wordt hier natuurlijk niet beantwoord, door te zeggen, dat wij, Europeanen er niets in hooren, wat ons in onze heiligste gevoelens kwetst, en het is ook niet voldoende, dat *wij meenen* dat er niets stootends in is voor het Javaansche volk, neen, daarover kan alleen *de Katholieke Javaan, die zich zelf goed bewust*

---

[1]) Gemeenschap l.c. blz. 221 (E. of K. blz. 46).

[2]) Immers de gamelan bestaat grootendeels uit slaginstrumenten, die in No. 19 voornamelijk bedoeld zijn. Dat er niet alleen instrumenten als trom en pauken onder verstaan worden, blijkt wel hieruit, dat de piano-forte (slaginstrument) nominaliter verboden wordt.

is van het verschil tusschen zinnelijk-zoete en echte geestelijke devotie, na ernstig onderzoek, oordeelen.

Als Europeaan kunnen we slechts het volgende vaststellen: de bestaande muziekschat, die door het volk volop genoten wordt, roept doorgaans phantasie-beelden wakker uit het Javaansche „theater", [1]) wijl ze daaraan ontleend zijn. Dr. Schmutzer, sprekende over de verchristelijking van den wajang, erkent deze moeilijkheid ook: „De gebruikelijke figuren, hoe ook gewijzigd, „en niet minder, bij onvoldoende verzorging, *de muziek*, zouden „bij het volk ongewenschte reminiscenties en associaties van niet „altijd onbedenkelijken aard kunnen oproepen.... Het lijkt dan „ook beter om van elke poging van geloofsverbreiding middels „wajangfiguren of het schimmenspel af te zien, totdat eens de „onderkende moeilijkheden een bevredigende oplossing zullen „hebben gevonden." [2])

Op grond van dezelfde opinie acht ik voorloopig ook elke *electie*, wat muziek betreft, zoo goed als onmogelijk. [3])

Voor een Chr. Jav. muziek zijn dus nieuwe composities noodig, en daartoe is alleen een *Katholiek, Javaansch kunstenaar* in staat, en let wel, alle drie de eigenschappen vereenigd in *één persoon*. Alle samenwerking, als van een Kath. Europeaan met een niet-Kath. Jav. kunstenaar, of omgekeerd, hoe innig ook, lijkt mij onvoldoende resultaten op te leveren, omdat de Europeaan niet voldoende kan beoordeelen, of de ontstane composities *den Javaan* in de ooren klinken, als *gewijde Javaansche kunst* en de niet-Katholiek, ook niet met de meest nauwkeurige aanwijzingen van anderen, *Katholieke kunst* kan leveren.

Ik voel het, hier raak ik het werk van Dr. Schmutzer en anderen.

---

[1]) Ofschoon er niet een overtuigende waarde aan toe te kennen is, maant toch tot voorzichtigheid, wat mij eens een, ook in de muziek, heel begaafde leerling in Moentilan zei: „Er is op het oogenblik geen Javaansche muziek, die ons niet zinnelijk prikkelt, tenzij misschien eenige oude melodieën, die bijna geheel onbekend zijn bij 't volk.

[2]) „De Gemeenschap" blz. 234 (E. of K. blz. 65).

[3]) Van verschillende kanten is ons wel eens de opmerking gemaakt, dat vroeger in de Middeleeuwen, hier in Europa, allerlei minneliedjes „kerksch" gemaakt zijn en dit dus toch ook wel op Java mogelijk zou zijn. We verwijzen weer naar blz. 2 noot 2. Iedere vergelijking met andere tijden en plaatsen is gevaarlijk, daar we de vraag te beantwoorden hebben: „*hoe-op-Java* ?" en wel in dezen tijd!" En daarom, zouden we een methode, die in de Middeleeuwen, na meer dan 1000 jaren christendom, geen goed gedaan heeft, (zie P. Albers S. J. Handboek der Alg. Kerkgeschiedenis. II, blz. 454.) mogen loslaten op onze dertig-jarige Java-missie ?

Toch zal ik de laatste zijn, dit heerlijk streven en zwoegen, ontsprongen aan een waar apostelhart, ook maar eenigen afbreuk te doen. Ik erken daarin de volle waarde van een oproepen in het gemoed des volks : een verlangen, een drang om hun eigen schatten, die zij in de orde der natuur zoo rijkelijk van God ontvingen, aan hun Schepper weer te geven. En in zooverre is die schoone liefdedaad ook bedoeld [1]), doch indien iemand zou meenen, dat die al te vroege eerstelingen nu ook aanstonds in de liturgische omgeving konden worden opgenomen, dan zou ik toch huiverig roepen : Neen, dat nog niet ! Zijn eenmaal b.v. zinnelijk-devotie-achtige liederen binnengedrongen, dan wordt het o ! zoo moeilijk, ze als onkerkelijke elementen later te verwijderen. En dus nogmaals, dat nog niet !

Eerst een Kath. Jav. kunstenaar dus ! Een vroegere wensch, om te komen tot een kath. wajang, als propagandamiddel, stuitte, volgens Dr. S. waarschijnlijk af, omdat dit, ook om de vereischte toepasselijke gamelancomposities een kunstopgave beteekende, waartegen geen Kath. Javaan zich opgewassen voelde. [2]) En inderdaad, geen enkele R.K. Javaan zal zich willen opwerpen als artist van zoo ,,hervorragende" kracht, dat hij zonder een deugdelijke vorming, zich in staat zou achten, deze Chr. Jav. kunstproblemen op te lossen, temeer, daar voor muziek, ,,toepasselijk" op den heiligen liturgischen dienst, toch nog wel wat hoogere eischen mogen gesteld worden.

Maar wat dan ? Ik ben blij, hier niet zelf een weg te behoeven aanwijzen. Wat menschen met kennis van zaken in dezen hebben geraden, al was het dan ook enkel gezegd uit belangstelling en liefde voor het behoud van een pure Javaansche kunst, dat is toch ook de uitstippeling van den eenigen veiligen weg, waarlangs de geloofspredikers den Javaan kunnen brengen tot een teruggave aan den Opperheer, *ook van zijn eigen rijke kunst* ! En dit meen ik er tot troost aan toe te kunnen voegen : die remming van onzen ijver, dat ,,nu-nog-niet" zal ook ten goede komen, om den Jav.

[1]) In het boek : ,,Europeanisme of Katholicisme", geeft J. Maas die bedoeling zoo mooi weer, als hij in den slotzin van zijn bijdrage — bij de schets voor een kerkgebouw in Ned. O.-Indië — zegt : ,, ... het is mijn oprechte wensch, dat deze afbeeldingen den inlander een noodzakelijke ergernis geven, waardoor uit hem de kracht geleverd wordt, het zuiverder, karaktervoller en beter te doen, tot heil van zijn volk en ten voordeele in den geest van de H. Moederkerk."

[2]) ,,De Gemeenschap" blz. 234 (E. of K. blz. 65).

kunstenaar — thans nog in het noviciaat van Christus' heilsorde — fijner te doen aanvoelen, hoe hij zijn kunst moet kneden in dien heiligen vorm, passend bij de Goddelijke Offerande, verheven boven alle wereldschheid.

Practisch zal men dus een keuze moeten doen onder onze R.K. Jav. jongens, en hen, die kunstaanleg toonen een zuiver Javaansche kunst-opleiding mogelijk maken. Moeilijk zal deze keuze zijn, het zal schatten gelds kosten, maar men kiest zoo toch ook de knapste leerlingen uit, en men ontziet zich toch ook geen kosten, om deze zich verder *wetenschappelijk* te laten ontwikkelen ! Teleurstellingen zullen niet uitblijven, wanneer op de tien candidaten er één aan de verwachtingen beantwoordt, zal het ons niet verwonderen, doch die eene zal dan ook honderdvoudige vruchten opleveren ! En zij, die niet naar wensch slaagden, zij zullen niet nutteloos zijn, integendeel, zij zullen de Javanen-missie de absoluut noodzakelijke diensten bewijzen om, wat die „eene" schiep, als echt Kath. Jav. muziek, *op waardige wijze* in de kerken te laten uitvoeren. Negen dirigenten op één componist is geen overdaad !

Dat heeft deze proeve toch altijd nog voor ! Wanneer een Javaansche student bijv. in zijn tienjarige opleiding aan de Inlandsche Artsenschool halverwege blijft steken, dan hebben we praktisch een mislukkeling, die ergens als klerk zich een plaatsje moet veroveren ; de Javaan echter, die na eenige jaren studie aan de muziekschool te Djokja blijken geeft, eigenlijk niet ten volle aan de verwachtingen te voldoen, heeft dan toch genoegzaam theoretisch zich geschoold, om werkelijk muzikaal leiding te geven ook b.v. bij 't onderwijs op de scholen, en zoo zullen weer frissche jonge talenten zich ontpoppen, die „*vruchtbaar*" zullen zijn voor een volgend geslacht. [1])

Edoch dat willen wachten op een R.K. Javaansch artist, eischt

[1]) Als men er tegen op wil komen, dat de missie zich toch nooit de weelde zal kunnen veroorlooven om dergelijke „muziekleeraren" te bezoldigen, dan is daarop het antwoord gemakkelijk gegeven. Immers, ook om andere redenen, is er de voorkeur aan te geven om dergelijke gelukkigen eerst na afgelegd examen kweekschool of eigenlijk liever nog Normaalschool dus met hun onderwijzers-diploma op zak, in de muziek te laten door studeeren. Zij worden dan eenvoudig, later, als onderwijzer door 't Gouvernement bezoldigd. (De leerlingen van de Normaalschool zijn n. o. b. m. te verkiezen boven die van de Kweekschool, omdat de eersten geheel in 't Javaansch worden opgeleid, terwijl op de Kweekschool — met Hollandsch als voertaal — door Europeanen wordt les gegeven, en de leerlingen daar dus wel iets van hun puur Jav. gevoel verliezen.)

noodzakelijk ook een antwoord op deze vraag, wat dan voorloopig nu nog in onze kerken moet gezongen worden, en als wij dan antwoorden, dat wij voorloopig gerust kunnen doorgaan met Gregoriaansch en ook met Europeesche muziek, dan zal waarschijnlijk opgeworpen worden, dat dit toch eigenlijk er niet door kan, daar die door Javanen gezongen Europeesche liederen zoowel Europeesche als Javaansche ooren moeten kwetsen !

Uit ondervinding kan ik echter verzekeren, dat op Java de uitvoering van *goedgekozen* Westersche muziek — ook Europeesche ooren — aangenaam kan aandoen, en ik weet zeker, dat ik in die meening niet alleen sta. Wat de uitvoering aangaat, levert een voorloopig gebruik maken van Westersche zang zeker geen onoverkomelijke bezwaren : op alle kweekscholen en Holl-Inl. scholen — ook bij het Gouvernement — wordt er les in gegeven en al zou het wenschelijk zijn, dat reeds aanstonds een begin werd gemaakt, om dien tijd te besteden voor de ontwikkeling van Javaansche zang, en al zou dit ook aanstonds gebeuren (wat in Indië niet hetzelfde is), dan zou toch een facultatief onderwijs — in deze tusschenperiode — in de noodzakelijke behoeften kunnen voorzien ; in verband met de verhoudingen, die er tusschen de Holl. sprekende Javanen en de Europeanen — ook in het vereenigingsleven — bestaat, en onder de Katholieken zeer gewenscht is, zou dit zelfs goede diensten bewijzen. Vooral in aanmerking daarvoor zouden dan komen de internaten, zooals nu reeds in Moentilan, waar de leerlingen zich nuttig bezig kunnen houden met het aanleeren van piano, harmonium, viool, enz. De Javaansche jongens doen dit graag, en er zijn er bij, die er zich voldoende in kunnen bekwamen. Zoo vervulden, tijdens mijn verblijf in Indië, de twee organisten-leerlingen van het klein-seminarie te Moentilan heel goed hun plicht ; op de Normaalschool van Ambarawa is èn dirigent èn organist een Javaan en de Directeur der school was heel tevreden over hun prestaties. Te Cheribon was zelfs een tijd lang een Javaan dirigent van het Europeesch kerkkoortje. En waar zulke krachten niet zijn ? Deze vraag beantwoord ik met een wedervraag : Wat gebeurt er hier in kleine dorpen en gehuchten ? Neen, wat de uitvoering betreft, deze zal bij een voorloopige voortzetting van wat nu al dertig jaar gebeurt, niet stuiten op een onmogelijkheid en de facultatieve opleiding

zal ook geen dreigend gevaar opleveren — voor de inheemsche kunst, mits men — zooals op het Bandoengsche congres terecht werd opgemerkt — wil inzien, dat Westersche muziek op Java slechts een onbelangrijk verschijnsel is, waar wij, Katholieken, aan kunnen toevoegen : maar van *tijdelijk* nut voor onze missie.

Tenslotte komt echter nog de vraag, welke impressies deze muziek bij de geloovigen in de kerk wekt ? Is het niet „een volkseigen kunst," waarbij zij een onaangenamen indruk krijgen ? [1]) Op het congres van B. werd gezegd : De Javaan zingt graag Eur. muziek, bespeelt graag de Westersche instrumenten.... hij is er werkelijk vatbaar voor en kan ze begrijpen.

Zit er in die bewering, zooals ze daar ligt, ook een overdrijving, zeker is het waar voor onze leerlingen, die van jongsaf daarin zijn opgevoed. Heel wat Holl. zangboekjes leende ik uit voor de vacantie, heel wat „zondagscenten" werden door die snoeplustige kereltjes besteed, om zich van die boekjes meester te maken, heel wat keeren heb ik ze zien zitten in groepjes bij elkaar, zingend, wat ze op school of in de kerk hadden gehoord of geleerd. Voor ouderen van dagen, menschen, die nooit naar school gingen, fabrieksarbeiders en landbouwers, klinken Europeesche liederen natuurlijk vreemd in de ooren, onze fanfare vinden ze over het algemeen zelfs leelijk. Men zal dus bij de keuze der zangen op hun smaak moeten letten. Kinderstemmen winnen het bij hen van tenor- of basgeluid. Meerstemmige muziek, als ze maar niet te gecompliceerd is, waardeeren ze zooals ze staan tegenover de plechtige orneering van de kerk in feestooi, of wil ik duidelijker zijn, evenals wij, wanneer we luisteren naar hun gamelan, wel niet begrijpen, maar — bij herhaling toch iets zullen voelen van een wijding die stemmig treft of.... voelt ge het nog beter ?.... evenals een protestantsche jongen, die voor het eerst met zijn katholiek vriendje Kerstnacht meemaakt in een Roomsche kerk en de impressies indrinkt van het ongekende schoon.... [2]).

De H. Paulus schreef aan zijn Christenen van Galatië een,

---

[1]) Zie wat we over de algemeenheid der kerkmuziek aanteekenden op blz. 10, Noot 3.

[2]) Een zeer mooi voorbeeld haalt P. ten Berge aan van Pater Herman O.C., die in de Punjab gearbeid heeft (l.c. blz. 222.) Laat men wel bedenken, dat niet passende Javaansche muziek den Javaan evenzeer stooten zal, als religieuse woorden op de wijze van „De Vlaamsche Leeuw" P. Herman hinderlijk aandeden.

voor ons troostrijken brief. Deze werden verontrust, doordat eenigen daar leeraarden, dat zij — heiden — zich eerst moesten laten besnijden, voor zij Christen konden worden en dat zij, als Christen, volgens de Joodsche wetten en gebruiken moesten leven. Maar de Apostel der heidenen kwam hier tegen op, en gebood hun, niet naar die woorden te luisteren. Al kwam er een Engel uit den hemel, als deze iets anders leerde, dan hij, Paulus, verkondigd had, dan zouden ze dien Engel nog moeten vloeken, trouwens dat kon geen Engel zijn. Hij vertelde hun openhartig, dat reeds vroeger over die eerste „adaptatiekwestie" een meeningsverschil was ontstaan en hoe hij met Barnabas en Titus naar Jerusalem was gegaan en hoe daar op het Apostelconcilie dit eerste missievraagstuk was opgelost en geregeld. Later echter — in Antiochië — schreef hij verder aan zijn Galaten, kwam het tot een botsing tusschen Petrus en mij over *de toepassing* van die regeling, en ik heb mij in het publiek geweerd, daar Petrus blijkbaar ongelijk had....

L'histoire se répète ! Waar St. Petrus en St. Paulus het *in de praktijk der principiepen oneens waren*, moet het ons niet verwonderen, als zulks nu nog het geval is.

Tenslotte een „oratio pro domo" ! Waar St. Paulus het heeft durven wagen in het openbaar zijn meening te stellen tegenover de opinie van St. Petrus, en de eerste Paus zich daardoor niet gestooten achtte.... daar voelde ik mij veilig, om mij uit te spreken, zonder anderen in hun gevoelens te kwetsen !

In die meening ligt nu dit artikel achter mij, waarvan ik hoop, dat het iets moge bijdragen tot den bouw van Gods H. Kerk op Java !

Maastricht. .... JEROME AWICK, S.J.

INDIË'S OUDSTE CHRISTENHEID

De St. Thomas' Christenen van Malabar.

De Syro-Malabar Christenen, gewoonlijk bekend onder den naam van Nazrani-Mapplas, of de Syrische St. Thomas' Christenen van Malabar, stammen af van de christenen, die door den H. Apostel Thomas zelf, een der leerlingen van onzen Heer, bekeerd werden. Zij tellen nu bijna 900.000 zielen en bevinden zich in de inlandsche staten van Travancore en Cochin, en in de districten van Britsch-Malabar in Zuid-Indië.

De oude en eenparige traditie van beiden, Hindoes en Christenen, is, dat de apostel de Roode Zee afvoer, halt hield te Socotra vanwaar hij naar Muziris (d.i. Cranganore) in Malabar ging in het jaar O. H. 52 ; daar bekeerde hij een aantal Hindoes, stichtte zeven kerken, wijdde priesters, en stierf ten slotte als martelaar voor het geloof op de Chinna Malai bij Mylapore.

Dit feit van het apostolaat van St. Thomas in Malabar wordt thans door de geschiedschrijvers algemeen aangenomen. Raulin, bij voorbeeld, verdedigde deze stelling in een dissertatie, welke in Rome gepubliceerd werd in 1745. In een ongepagineerd manuscript, gedateerd van 1785, in 1925 aanwezig in de Bibliotheek der Vaticaansche Tentoonstelling, getuigt Paulinus van S. Bartolomeo van de vasthoudendheid waarmede de Christenen van Malabar deze traditie aanhingen.

Nog enkele andere feiten verdienen in dit verband vermeld. De naam van Nazraneeërs, waaronder deze Christenen in Malabar algemeen bekend zijn, wijst op de oudheid hunner afkomst, dateerend van vóór den tijd toen de volgelingen van Jezus den Nazarener in Antiochië den naam van Christenen begonnen te dragen. „De

bewoners in het algemeen" zoo verzekert ons Claudius Buchanan, „worden genoemd St. Thomas' Christenen. Deze is hun naam in alle deelen van Indië en hij geeft een oudheid te kennen dateerend van lang vóór de Eutychianen of Nestorianen of welke andere secte ook", (Christian Researches in Asia P. 126, London 1914).

Het manuscript van Ramban Maliekal Thomas, de Thoma Parvom, de ontelbare volksliederen, verhalen en plaatselijke legenden aangaande den apostel, het gebruik van den naam Thomas in de meeste families, de op een tempel gelijkende bouw der vroegste Christen-kerken, voortvloeiend uit de tradities, dat de apostel den nieuw-bekeerden toestond den tempel te gebruiken, dien hij zuiverde voor den Christelijken eeredienst, de Brahmaansche kleedij niet lang geleden nog in gebruik bij de Christen-vrouwen van sommige plaatsen, hun gebruiken en ceremoniën en het vieren van de Dukarana, het feest van St. Thomas, den 3en Juli, als een verplichte Zondag — dit alles draagt bij tot de bevestiging der onheuglijke traditie. Het nieuwe licht, dat de nasporingen van Fr. Hoston S.J. in Mylapore en Malabar, en de studie van P. Alphonsus Väth op dit onderwerp laten vallen, plaatsen de historie van het Malabaarsch apostolaat van St. Thomas op een degelijken grondslag. Daarenboven — de Liturgische documenten zooals het Romeinsch Martyrologium, de Menea der Grieken, het Grieksch Monologium, de Syntaxarum der Kerk van Constantinopel, de kettersche liturgieën der Nestorianen en Eutychianen, de getuigenissen der Kerkvaders zooals de H. Ephraïm die in 373 overleed, de H. Gregorius van Nazyanze († 389), de H. Ambrosius († 397), de H. Joannes Chrysostomus († 407), de H. Gregorius van Tours († 593), de H. Hieronymus, St. Beda de Eerbiedwaardige, nog vele andere en de verhandelingen van den H. Thomas — deze alle bewijzen de eenparige traditie der Kerk betreffende het apostolaat van den H. Thomas in Indië.

Ontwikkeling der Kerk.

De Kerk in Malabar werd tot het einde der 16e eeuw bestuurd door de Syro-Chaldeesche Bisschoppen, maar de Portugeesche autoriteiten in Indië stelden in 1600 in hun plaats voor deze kerk Latijnsche Bisschoppen aan onder de koninklijke bescherming van

Portugal. Het bestuur van Latijnsche Bisschoppen over de Syrische Christenen van Malabar en het verschil van ritus veroorzaakte gedurende de laatste drie eeuwen veel ontevredenheid en verdeeldheid. Als een gevolg van deze oneenigheden ontstond tegen het einde der 18e eeuw ongelukkigerwijze in Malabar een scheuring het Jacobitisme, dat nog steeds daar bestaat. De volgelingen van die sekte staan bekend als de Jacobitische Syriërs en worden in den volksmond Poothen Koottukars geheeten, d.w.z. „nieuwe secten"; over deze zal ik later spreken.

De Katholieken van den Syro-Malabaarschen ritus bleven onder de jurisductie van de bisschoppen van Verapoly en Cranganore, en na de opheffing van dien bisschoppelijken zetel, onder Goa. Paus Leo XIII scheidde in 1887 de kerken van den Syrischen ritus op de kust van Malabar van de kerken der Latijnsche diocesen, en terwijl hij deze laatste onder de jurisdictie van den Aartsbisschop van Verapoly en van den Bisschop van Cochin liet, deelde hij de eerste in, in twee nieuw-opgerichte Apostolische Vicariaten: een voor Noord- en een ander voor Zuid-Malabar, en gaf hun respectievelijk de namen van Trichur en Kottayam. Opnieuw verleende hun Paus Leo XIII, overeenkomstig de herhaalde smeekbeden der Syrische katholieke Christenen van Malabar, Bisschoppen van hun eigen ritus en nationaliteit, en bij een nieuwe indeeling in 1896, werden drie Apostolische Vicariaten voor hen opgericht, namelijk Trichur, Ernakulam en Changanachery, die niet tot de kerkprovincie van Verapoly behooren. Z. H. Pius X zaliger gedachtenis herstelde daarenboven in 1911 het Apostolisch Vicariaat van Kottayam „pro gente suddistica" d.w.z. voor dàt deel der Malabar-Christenen, die bekend zijn als Sudhisten. Ten slotte werd den 21sten December 1923 de Syro-Malabaarsche Hierarchie door Z. H. Paus Pius XI opgericht met het Aartsbisdom van Ernakulam als metropolitaan-zetel en de diocesen van Trichur, Kottayam en Changanachery als suffraganen.

Tegenwoordige toestand.

Van den tegenwoordigen toestand van de Syro-Malabaarsche Kerk, berekend naar de gegevens van het jaar 1924, wordt in de volgende tabel een overzicht gegeven. [1])

[1]) De tegenwoordige beteekenis van de Katholieke Kerk in deze streken wordt

Bevolking	438,034
Kerken en kapellen	541
Priesters (seculiere)	557
„ (reguliere)	116
Seminaristen	249
Slotkloosters	13
Kloosters	51
Kloosterzusters	1.058
Klein-Seminaries	4
Catechumenaten	35
Universiteits Colleges	2
Engelsche Hoogescholen	11
„ Middelbare scholen	47
Lager Onderwijs scholen	590
Weeshuizen	9
Drukkerijen	15
Tijdschriften	12
Bekeeringen	5.464

De Jacobitische Kerk van Malabar.

Ik zeide hierboven reeds, dat de ontevredenheid, gevolg van het bestuur der Latijnsche Bisschoppen over de Syrische Christenen van Malabar, een scheuring onder deze laatsten ten gevolge had. Dank zij de bemoeiingen der Paters Carmelieten, zoowel als van de inlandsche Syriërs zelf, werd de wonde tot op zekere hoogte geheeld, behalve voor 30 kerken, die volhardden in hun ongehoorzaamheid

eigenaardig belicht door een publicatie van „Agentia Fides" do Maart 1928; van een bericht uit Ernaculam:

De Katholieken van Malabar die sedert geruimen tijd pogingen aanwenden om het verbod te verkrijgen van het onbetamelijke lied „Peera", hopen thans eindelijk hun doel te zullen bereiken.

Op hooge feestdagen, veroorlooft men zich in sommige deelen van den tempel met goedkeuring der regeering, de onbetamelijkste liederen, en de meest vulgaire gebaren, en niemand had het recht te protesteeren. Het volksgeloof meende dat dit het middel was om de gunsten der godin te verkrijgen.

Een overlevering die tot de oudste tijden teruggaat, verhinderde het verbod van deze kwetsende gewoonte. Gelukkig heeft de verkiezing van een Katholiek Eerste Minister in de staat Travancore een verandering gebracht. Deze minister gaf zijn voorschriften, zich gesteund wetend door de Regentes, die een vorstin is met breede opvattingen, en de oude onaangename gewoonte werd afgeschaft. Men liet een afdeeling politie ter plaatse komen en niettegenstaande de pogingen van sommige zeer orthodoxe Hindoes, werden de bevelen opgevolgd, en Malabar was bevrijd van wat een smet wierp op haar goede zeden.

De Syro-Malabar katholieken in deze streek zijn ten getale van 450.000, dat is een zevende deel van de katholieken van Indië. Er zijn weinig districten in deze omgeving waar de kerk een zoo grooten invloed uitoefent in publieke aangelegenheden.

Men zie ook de noot op blz. 33 van dit nummer. (Red. H. M.).

aan de wettige kerkelijke overheden, hoewel ze aanvankelijk niet de minste wijzigingen in hun leer invoerden. Zij werden bestuurd door een pseudo-Bisschop, Mar Thomma genaamd. Om hem opnieuw te wijden, met de meening hem een wettige autoriteit te bezorgen en zijn macht geldig te maken, vroegen en verkregen deze kerken van den Jacobitischen Patriarch van Antiochië, een zekeren Bisschop Gregorius geheeten, Jacobitisch-Syrische Metropolitaan van Jerusalem. Deze bracht vele hervormingen in de geloofspunten en leerstellingen van deze menschen, en van dien tijd af werden zij Jacobieten genoemd. Bisschop Gregorius wilde Mar Thomas niet wijden en daarom bestuurden zijne opvolgers successievelijk zonder de bisschoppelijke wijding ontvangen te hebben tot in 1751, toen drie Bisschoppen van Antiochië naar Malabar werden gezonden voor de wijding van Mar Thomas V. Deze Bisschoppen dienden echter de verlangde wijding niet toe, omdat hun reisgeld niet door Mar Thomas betaald werd. Na eenigen tijd nam zelfs een der drie Bisschoppen de vrijheid, niet Mar Thomas, maar den leider van zijn tegenstanders te wijden, die ook Thomas heette. Deze man nam na zijn wijding den naam aan van Mar Cyril, maar om den tegenstand, dien hij ondervond, moest hij naar het noordelijkst gelegen deel van Cochin vluchten, en daar vestigde hij zich als Metropolitaan van het kleine diocees van Anyur of Tholyur. Dit diocees bestaat heden ten dage nog met zijn Bisschop, die zijn eigen suffraganen enz. wijdt. De zesde Mar Thomas, opvolger van den vijfde, liet zich wijden door de twee andere buitenlandsche Bisschoppen en nam den naam aan van Dionysius I ; hij stierf in 1808. Hij was een man van eenige vermaardheid en zond zelfs een gezantschap naar Rome om te zien, of niet eenige verzoening kon worden bewerkt. Ten tijde van Dionysius III (1817—1825) verkreeg Kolonel Nunro, de Britsche Resident in Travancore, van hem voor vier Protestantsche geestelijken der Calvinistisch-Engelsche Staatskerk verlof in het land te preeken. Het gevolg hiervan was, dat zij onder de Jacobieten velen voor de Anglikaansche kerk wonnen. Dezen hebben nu een Bisschop, genaamd de Anglikaansche Bisschop van Travancore en Cochin, eenige priesters en ongeveer 6000 zielen.

Door den invloed van deze gebeurtenis vormde zich onder de Jacobieten een groep op welke de leer der vreemde zendelingen een diepen indruk maakte, zoodat zij een hervorming van hun kerk

verlangde in den geest der Anglikaansche kerk — een hervorming in leerstellingen en toestanden. Op staanden voet zonden de aanhangers dezer groep een hunner priesters naar Antiochië, waar de Patriarch hem tot Bisschop wijdde onder den naam van Mar Anthanasius ; deze kwam terug als Metropolitaan van de Malankara Kerk (Malabar) en pretendeerde het hoofd te zijn van de geheele Jacobitisch-Syrische Kerk in het land. Mar Dionysius IV, de toen regeerende Bisschop, wilde echter niet voor hem wijken, en droeg zijn ambt over aan een zekeren Mar Cyril als Delegaat van den Patriarch. Deze werd door het Gouvernement niet erkend en Mar Athanasius ging door als de wettige Metropolitaan van Malabar. Aldus zegevierden de hervormers en voerden hun bedoelingen door. Maar hun zegepraal was van korten duur. Want een andere candidaat der Jacobitische partij werd ten spoedigste naar Antiochië gestuurd en de oude Patriarch wijdde ook dezen tot Bisschop en zond hem eveneens naar Malabar als Metropolitaan der Malankrakerk en na een langdurig proces slaagde deze er in de gereformeerde partij te verdringen. Deze laatste partij scheidde zich nu af van de secte der Jacobieten. Dat toch was het eenige wat hun overbleef, wilden ze niet weer worden ingelijfd bij een kerkverband, dat zij als onjuist beschouwden. Zij zetten hun afgescheiden bestaan nog voort, en zijn thans bekend als Naveekaranakars (hervormers), de Hervormde Syrische Christenen, de Mar Thomma of St. Thomas' Christenen enz. Zij hebben in den Anglikaanschen geest die gedeelten der Jacobitische Liturgie vervormd, welke de gebeden voor de overledenen, de aanroeping der Heiligen, enz. omvatten. Zij hebben één Bisschop, één Suffragaan-Bisschop, 93 priesters, 4 diakenen, 4 Engelsche hoogescholen en ongeveer 100,000 leden. Er zijn onder hen ook weer twee partijen de ééne vóór, de andere tegen de verdere hervorming van hun Missaal. De Bisschop is er tegen, de Suffragaan er vóór.

Het succes der Jacobitische partij was niet van langen duur, want in 1909 bezocht Ignatius Abdullah Sattuf, de Jacobitische Patriarch van Antiochië, Malabar en in een twist tusschen hem en den thans nog levenden Mar Dionysius V, excommuniceerde hij dezen. Dit had een nieuwe scheuring tengevolge, die de kerk in twee groote, vijandige partijen verdeelde, bekend als de partij van den Patriarch en die van den Bisschop. Het Hooge Gerechtshof

te Travancore heeft zich voor de partij van den Patriarch verklaard. De wijding van een nieuwen Bisschop voor de partij van den Patriarch, welke kort geleden plaats had, heeft echter weer een nieuwe partij doen ontstaan. [1])

De missiearbeid in Malabar.

1. *Onder de niet-katholieke Christenen.*

Vanaf hun scheiding reeds zijn er pogingen aangewend om de Jacobieten terug te brengen tot den waren Schaapstal. In 1799 werd reeds een akte van hereeniging opgemaakt, maar daar de Jacobitische Bisschop eenige voorwaarden niet wilde aannemen, viel het plan in duigen. Sedert kort echter is in de diocesen van Kottayam en Changanachery veel bedrijvigheid ontplooid in deze richting met den uitslag, dat meer dan 500 families zich bekeerden onder welke verschillende priesters. Om nog meer bekeeringen te verkrijgen, worden in de krachtige centra der Jacobieten katholieke conferenties gehouden, terwijl ook, waar het maar eenigszins mogelijk is, kapellen en kerken worden gebouwd.

2. *Onder de Hindoes.*

Het kasten-systeem is een groot struikelblok voor de bekeering der Hindoes, want de hoogere klassen der Hindoes kunnen de gedachte niet verdragen zich te mengen met de menschen der lagere kasten. Derhalve is er altijd in deze richting een gebrek aan werkzaamheid geweest ; maar sedert kort leggen alle diocesen der Malabar-Hierarchie zich met hart en ziel toe op de bekeering der Hindoes. [2])

Gens Suddistica.

Dat de Kerk van Malabar de vrucht is van de Evangelieprediking van den apostel St. Thomas, is onwederlegbaar bewezen door de traditie zoowel als door de historische documenten. Sedert den dood

---

[1]) Ook de Protestanten hebben zich in Travancore en Cochin overal verbreid en bijna alle sekten van dien godsdienst zijn er te vinden.

[2]) In verband hiermede verdient opmerking het bericht onlangs door „Agentia Fides" uit Ernaculam (Malabar) ontvangen :

„Een belangwekkend feit in verband met de discussies over den invloed van de kasten op de bekeeringen, is dat de katholieken van den Syro-Malabaarschen Ritus, die zich in de Zuidwestelijke diocesen van Indië bevinden, door alle klassen in den rang van een hooge kaste geplaatst zijn. Dus, Syrisch Christen worden, beteekent voor de lage kasten, zich in sociaal opzicht omhoog werken. Dit vergemakkelijkt voor de leden van verschillende stammen tot de Kerk over te gaan."

van den apostel en van de Bisschoppen en priesters door hem gewijd, verflauwde het geloof in deze kerk, tengevolge van de onderdrukking der heidenen, het gebrek aan priesters en de verbinding met andere-Christen centra, van welke zij door groote afstanden waren gescheiden. Te dien tijde kwam een Armenisch koopman, Thomas van Cana genaamd, in Cranganore, toen ter tijd de meest bloeiende zeehaven van Malabar, om handel te drijven in peper en voortbrengselen van het land. Onder de menschen, die hij daar ontmoette, zag hij er eenigen met kruisen aan den hals en na een verklaring gevraagd te hebben, werd hem gezegd, dat zij Nazraneeërs (Christenen) waren en afstammelingen van de bekeerlingen van Mar Thomma. In zijn land teruggekeerd deelde Thomas van Cana aan den Patriarch van het Oosten mede hoe afgescheiden de Mar-Thomma-Christenen leefden en verzocht hem hun hulp te zenden. Tegelijkertijd had de Patriarch een visioen of droom van den apostel aangaande den precairen staat waarin de Christenen van Malabar zich bevonden. Er werd dan in een vergadering der ouderlingen, gehouden in het patriarchaat, besloten, dat Mar Joseph, Bisschop van Urha (Edessa) met eenige priesters, diakenen en een menigte Syrische Christenen onder de leiding van Thomas van Cana zouden worden uitgezonden om aan het zielenheil hunner broeders in Malabar te gaan arbeiden. Onder aanvoering van Thomas van Cana ging dan Mar Joseph scheep naar Malabar, vergezeld van eenige priesters, diakenen en ongeveer 400 zielen verdeeld over 72 families van Syrië, Mesopotamië, Besnahraim en Ninive, die zelf afstammelingen waren van de Joodsche bekeerlingen van denzelfde apostel Thomas.

Zij landden in Malabar in de haven van Cranganore in het jaar O. H. 345. Zoodra het bericht van hun aankomst Cheraman Perumal, die toen Radja van het land was, ter oore kwam, zond hij zijn gezanten om deze edelen uit het Oosten te ontvangen, die hij in zijn koninklijk paleis uitnoodigde, waar hij ze onthaalde. Thomas van Cana, hun aanvoerder, bood den koning zeldzame en kostbare edelsteenen aan, die daarmede zeer ingenomen, hun toestond zich in zijn land te vestigen en hun 72 titels van hoogen rang schonk in een koperen plaat gegrift, benevens andere zeldzame voorrechten, welke alleen aan Brahmanen van hoogen rang verleend werden, zooals zeven soorten van muziekinstrumenten te mogen gebruiken,

op olifanten te rijden, in een palankijn te worden gedragen, gedurende de processies te wandelen over op den grond uitgespreide tapijten, het monopolie te hebben van sommige belastingen en de verdedigers te zijn van zeventien der lagere kasten. „Het is merkwaardig", schrijft Nagan Aiah, een Hindoe, „dat er nu nog te Vazhapally bij Changanachery een familie is van de Vira-Adian-Pandaran-kaste, welke leeft van de aalmoezen van Syrische Christenen ; zij beroepen zich op de voorrechten vastgelegd op die koperen plaat voor het geval dat de Pandarans de leden dier gemeenschap bezoeken. Een gouden kroon werd den aanvoerder der Syrische Christenen aangeboden als een persoonlijk geschenk.

De koperen plaat, gedurende vele jaren in het bezit van hun nakomelingen, werd in de 16e eeuw door de Portugeezen meegenomen naar Lissabon en werd zeer waarschijnlijk vernield door de aardbeving en brand van 1760, die het Indië-huis, waar alle schatten uit Indië bewaard werden, verwoestte. De kroon wordt bewaard door de afstammelingen van Thomas van Cana.

Aan deze Syriërs werden in Malabar afgescheiden kwartieren gegeven om te bewonen, aan de zuidzijde van het Maha-Raja paleis, terwijl de Christen-inboorlingen aan de noordzijde bleven. Zoo kregen dan zij, die in het Zuiden leefden den naam van Suddisten (Zuiderlingen-Trekkumbagar) en zij, die ten Noorden waren, werden Nordisten (Noorderlingen-Vadakkumbagar) genoemd. De naam Suddist dus duidt aan de vreemdelingen en hunne nakomelingen, die in den „zuidstraat" woonden, terwijl de naam Nordist gegeven werd aan hen, die in de noordelijke straat verblijf hielden, alsook aan dezer nakomelingen en aan de latere bekeerlingen.

Dit is de oorsprong van suddisten en nordisten op de kust van Malabar, deze naam duidt dus alleen een onderscheid van ras aan en niet van kaste zooals in Indië gedacht wordt.

Zelfs in onze dagen blijven de Suddisten gescheiden van de Nordisten zonder eenige menging door huwelijken onder hen. Tot heden ten dage behielden zij eenige van hun vreemde stamnamen, waartoe, naar men zegt, hun oorspronkelijke colonie behoord heeft. Enkele dier namen zijn : Baji, Koja, Kujalik, Majamuthu, enz. De traditie der Suddisten aangaande hun kolonisatie te Cranganore, hun verstrooiing van daar en hun vestiging in verschillende deelen zijn bewaard gebleven in liederen, die zij bij bruiloften zingen.

Toen de scheuring van het Jacobitisme in de 17e eeuw te Malabar ontstond, liet een klein aantal Suddisten zich meesleepen, waarbij zij oorspronkelijk alleen weigerden Portugeesche Bisschoppen te ontvangen; ook deze Suddistische Jacobieten hebben nu een Metropolitaan en zijn Coadjutor. Uitgenomen deze ongelukkige gebeurtenis bleven de Suddisten altijd trouw aan het ware geloof en on-

HET ZUID-WESTEN VAN ENGELSCH INDIË.

Op dit kaartje ziet men drie soorten van bisdommen, wier gebied door elkaar heen loopt:

1e. (cursief gedrukt) de Syro-Malabaarsche bisdommen: Ernaculam (aartsb.), Trichur, Kottayam, Changanachery (suffraganen)

2e. (grootere letter) Padroado-bisdommen: Goa (aartsb.) ligt ten Noorden van Mengalore en komt op dit kaartje niet voor; Cranganore (een zetel, later overgebracht naar Damao bij Bombay), Cochin. Meliapor ligt ten zuiden van de stad Madras op de Oost-kust.

3e. (kleinere letter) Bisdommen onder jurisdictie der Propaganda: Mangalore, Calicut (Inl. Clerus), Coimbatur, Verapoly (aartsb.), Quilon, Tuticorin (Inl. Clerus), Trichinopoly.

wankelbaar gehecht aan hun herders en aan den H. Stoel. Als het ware als een belooning voor hun geloof, werden door Z. H. Paus Pius X, heiliger gedachtenis, die den afzonderlijken oorsprong der „Gens Suddistica" erkende deze „zuiderlingen" verspreid over verschillende deelen van het land, onder één herder vereenigd door zijn decreet „In Universi Christiani" van 29 Augustus 1911 ; dezen vormen thans het „diocees van Kottayam".

fr. MATTHEW THECCANAT, [1])
Directeur v. h. seminarie v. h. diocees Kottayam, Travancore.

[1]) De schrijver van dit artikel is de rector van het seminarie, dat mgr. Chulaparambil, die in 1922 het Utrechtsch missiecongres bezocht, oprichtte op de Sacred Heart Mount te Kottayam. Dit seminarie telde in 1927 20 studenten, onder wie drie bekeerde Jacobitische clerici ; twee van deze clerici genieten van S. P. L. een Nederlandsche weldoenersbijdrage. Van deze 20 studenten, waren er 6 op de philosophie, de andere op de rhetorica, op één na die nog de middelbare school bezocht. Op het seminarie te Kandy heeft dit bisdom eenige theologanten.

DE NIEUWSTE OVEREENKOMST TUSSCHEN DEN H. STOEL EN PORTUGAL

Een gelukkige oplossing van een oude kwestie.

De Zuid-West hoek van Indië welke op de voorgaande bladzijde in kaart is gebracht geeft een duidelijk beeld van de ingewikkelde kerkelijke toestanden aldaar: men treft er diocesen van den Syro-Malabarschen Ritus, Padraodo bisdommen, en bisdommen onderhoorig aan de Propaganda.

Wat men onder Syro-Malabarsche bisdommen te verstaan heeft kan men in het voorgaand artikel duidelijk lezen.

Onder ,,Padroado-bisdommen'' verstaat men die oude bisdommen welke nog vallen onder het oude Patronaatsrecht der Portugeesche regeering (Padroado) en die daarom niet ondergeschikt zijn aan de Propaganda.

Plaatsgebrek belet ons een uitvoerige uiteenzetting te geven van het Portugeesche Patronaatsrecht. Genoeg zij het aan te stippen, dat na eeuwenlange moeilijkheden en na velerlei regelingen, in 1882 door Leo XIII werd bepaald, dat het aartsbisdom Goa en zijn suffraganen Cochin, Damao (waarheen de vroegere zetel van Cranganore werd verplaatst) en Meliapor onder het Patronaatsrecht bleven. Om de beteekenis dezer beslissing goed te begrijpen, dient men te weten, dat het grondgebied dezer bisdommen niet steeds een aaneengesloten geheel vormden, maar dat er ook toe werden gerekend verschillende parochies verspreid liggend in andere bisdommen; bijv. eenige parochies in de steden Bombay en Madras, waar een Propaganda-bisdom was gevestigd, behoorden toch resp. tot Damao en Meliapor.

Daarenboven reikte de jurisdictie der Padroado-bisschoppen nog buiten hun territorium in den vorm van jurisdictie over *personen* en had aldus vat op groepen en op personen, die in andere bisdommen leefden. Deze z.g. ,,dubbele jurisdictie'' werd in 1887 en 1889 nog uitgebreid.

Gelukkig is aan deze verwarring thans eindelijk een oplossing gegeven.

Door een recente overeenkomst tusschen de Portugeesche Regeering en den H. Stoel tot wijziging van het Concordaat van 1886 zijn de noodige regelingen getroffen, waardoor de bepalingen over de kerkelijke jurisdictie aangaande plaatsen en personen, die

onder het oude Portugeesche Patronaatsrecht vielen, zijn ingetrokken.

Het bisdom Damaô dat reeds geruimen tijd zonder titularis was, wordt opgeheven ; voorzoover het zich op Portugeesch gebied uitstrekte wordt het gevoegd bij Goa, dat den patriarchentitel behoudt; ook het eiland Diu op de Kathiasar-kust komt bij Goa. De rest van het bisdom Damao, dat Engelsch gebied is, wordt gevoegd bij het aartsbisdom Bombay, welks titularis om de beurt een Engelsch onderdaan of een Portugees zal zijn. Daags na het ratificeeren der overeenkomst, den 4en Mei 1928 heeft dientengevolge de H. Stoel tot Aartsbisschop van Bombay benoemd den Portugeeschen Jesuiet p. Joachim Lima S.J., Superior der missie van Belgao. Het bisdom S. Tomé de Meliapor (dat onmiddellijk aan Madras grenst) verliest de verspreide parochiën, waarover het jurisdictie had in de bisdommen Trichinopoly, Tuticorin, Dacca en Calcutta, maar het behoudt het gebied dat in de stad Madras gelegen is en daaraan grenst, alsmede de parochies die het in de stad Madras bestuurde ; een definitieve omschrijving van dit bisdom komt binnen acht maanden. [1])

Ook is een nieuwe regeling getroffen over het benoemen van de titularissen van Goa, Cochin, Meliapor en Macao, Bombay, Mangalore, Quilon en Trichinopoly, welke geheel aan den H. Stoel komt, die echter te voren aan de Portugeesche regeering zal mededeelen wien hij benoemen zal, om deze gelegenheid te geven binnen een of twee maanden politieke bezwaren tegen den verkozen candidaat in te brengen. Dat deze regeering door talmen en bezwaren maken de bezetting dezer zetels langen tijd kan tegenhouden, is thans uitgesloten.

De zoogenaamde dubbele jurisdictie wordt afgeschaft, zoodat buiten hun diocees de geloovigen, evenals elders, onderworpen zijn aan den plaatselijken ordinarius.

Een oorzaak van veel strijd is hiermede verwijderd.

Th. B.

---

[1]) Blijkbaar in verband met deze regeling is het aartsbisdom Madras verdeeld. De stad en een zeker omliggend gebied is afzonderlijk als aartsbisdom blijven bestaan onder bestuur van Mgr. Merdelet, een Salesiaan uit het bisdom Meliapor. In het Z. W. is de missie van Bellary opgericht ; het overige, grootste deel, is een nieuw bisdom Nellore geworden, toevertrouwd aan de Fathers van Mill-Hill.

HET KLEIN-SEMINARIE VAN DE KLEINE SOENDA-EILANDEN TE SIKA

De methode van onderwijs en vorming.

Onlangs werd me toegestuurd: Les Elites en pays de mission. Compte rendu de la cinquième semaine de missiologie de Louvain. 1927.

Zelf door mijn Bisschop Monseigneur Arn. Verstraelen aan het hoofd gesteld van een beginnend klein Seminarie heb ik het natuurlijk met belangstelling gelezen. Van de vele interessante lezingen is het vooral die van den Hoogeerw. Pater Rutten, Algemeen Overste van de Missionarissen van Scheut, over ,,La formation du clergé Chinois'' die me bizonder heeft bevallen. Terecht zegt Schmidlin in zijn ,,Zeitschrift für Missionswissenschaft'' er van, dat ,,der Scheutvelder Generaloberer P. Rutten uns einen lichtvollen Einblick in der Stand dieser Frage in China gewährt''. Bij het lezen van deze voordracht voelt men van zelf dat hier iemand met groote ondervinding en ruimen blik deze gewichtige zaak bespreekt en heelemaal den lezer blootlegt. En toch is het een zeer ,,lichtvollen einblick''. Het feit dat ik hier, bij zoo uitnemende auteur verschillende van mijn eigen idees over de inrichting van de studie en over de te verwachten resultaten terugvond, heeft me over alle schroom heen gezet, en me doen besluiten een en ander over het Seminarie hier mee te deelen. Door de plaatsing in dit tijdschrift hoop ik ook eenigszins te voldoen aan den plicht van dankbaarheid jegens het S. P. L., dat niet alleen door zijn gestichte studiebeurzen, voor verschillende jongens de opleiding mogelijk maakt, maar door de waarlijk vorstelijke bijdrage van 50.000 gulden, gedeeltelijk als schenking, gedeeltelijk als renteloos voorschot den bouw van een nieuw Klein-Seminarie heeft verzekerd.

Tevens ben ik hierdoor in staat, iets uitvoeriger over mijn werk

te vertellen aan mijn vele vrienden en kennissen vooral onder de Bossche geestelijkheid, die naar ik meen nog belang in me stellen.

Om even terug te komen op bovengenoemd werk, P. Rutten rekent daar voor, hoeveel priesters er in de eerstvolgende 25 jaren noodig zijn in China. Nu zijn er 2.400.000 katholieken met 2800 priesters (1600 Europeesche en 1200 Chineesche). Als de toename van het aantal katholieken blijft zooals ze de laatste jaren geweest is, dan zijn er over 25 jaren 4.500.000 katholieken, waar dan een 5000 priesters voor noodig zouden zijn. De priesters die er nu zijn, zijn over 25 jaren bijna allen dood, dus wil dat zeggen: in 25 jaren zijn er werkelijk 5000 nieuwe priesters noodig. Nu is Nederlandsch Indië wel geen China, en de Kleine Soenda-eilanden zijn weer maar een klein gedeelte zoowel wat bevolking als wat oppervlakte betreft van dat Nederlandsch Indië, maar toch is het wel eens de moeite waard even uit te rekenen wat er voor de Kleine Soenda-Eilanden aan priesters noodig zou zijn. Op de Kleine Soenda-Eilanden wonen volgens de nieuwste gegevens door Lekkerkerker gepubliceerd in 1926 in „Indische Jonge kracht" — ruim 2.700.000 menschen. In het gedeelte dat op het oogenblik feitelijk alleen bewerkt wordt, (enkele dienstreizen per jaar in andere gebieden niet meegerekend) wonen er een 600.000, namelijk een half millioen op Flores en nog een 100.000 op het gedeelte van Timor waar de Missie werkt. Nu is het goed mogelijk dat in 25 jaren de toestand veel verandert zoodat er misschien ook een zeer aanzienlijk getal paters noodig is voor die stukken, waar men nu nog geen enkele missionaris ziet. Maar dit nu nog eens buiten beschouwing gelaten. Wat kunnen we verwachten van Flores en Timor ? De laatste jaren bedroeg het aantal doopsels per jaar 12000, 15000 en het allerlaatste jaar zelfs ruim 20.000. Er is mijns inziens geen enkele reden om te veronderstellen dat dat getal kleiner zal worden. Het is heel goed mogelijk dat er over een 25 of 30 jaar op Flores nog enkele Mohamedaansche stukjes zijn, dat er enkele heidensche uithoekjes zijn, en dat er overal nog heidensche oudjes onder de Christelijke nieuwe generatie zitten, maar dat het gros van het volk toch voor de katholieke Kerk gewonnen is. Natuurlijk verondersteld, dat de scholen in de hand van de missie blijven en door de regeering gesubsidieerd worden zooals nu, en dat de missie niet al te zeer door gebrek aan geld verhinderd wordt zich uit te breiden. Maar wat voor een pries-

ters zijn er niet noodig voor een katholiek Flores en Timor? Een gebied een beetje kleiner dan Nederland met een bevolking zoo groot als het aantal katholieken van het bisdom Den Bosch. Den Bosch telt volgens de laatste „naamlijst" over de 700 dienstdoende geestelijken. Zelfs al willen we graag met wat minder tevreden zijn, een ieder zal toch wel moeten toegeven dat 400 à 500 priesters voor zulk een gebied niet te veel zijn, wil men in staat zijn de bekeerlingen voldoende te onderrichten, en de christenen voldoende te verzorgen. Maar waar die vandaan gehaald ? Gelet ook op de andere missies waarvoor de Congregatie van Steil te zorgen heeft — en mogelijk nog te zorgen krijgt — kan men veilig zeggen dat zooveel missionarissen van Steil wel niet zullen komen. Of wil men het liever vergelijken met wat Holland presteeren kan : nu zijn er over de wereld verspreid 1650 Hollandsche missionarissen, volgens Het Missiewerk van het vorig jaar. Een vierde nu van alle Hollandsche missionarissen zou noodig zijn om die paar op de kaart onbeduidende eilandjes Flores en Timor voldoende van priesters te voorzien. Veronderstellen we nu eens eventjes — waar we eerlijk gezegd nog wel wat ver van af zijn — dat heel de Kleine Soenda-Eilanden Katholiek worden, dan konden alle Hollandsche missionarissen er gemakkelijk een plaatsje vinden. Werkelijk een bekeering van de heidensche wereld door Europeesche priesters is een onmogelijkheid, alleen al om de uitgebreidheid van de taak, om nog niets te zeggen van de grootere veiligheid die er dikwijls voor het voortbestaan van de missie in een inlandsche clergé is gelegen in geval van oorlog of opstand van een kolonie tegen de koloniseerende mogendheid.

Het is wel niet noodig dit met woorden uit pauselijke encyclieken en allocuties te staven, omdat die wel algemeen bekend verondersteld kunnen worden. Maar het kan geen kwaad om die algemeene waarheid nog eens met een bepaald voorbeeld te illustreeren.

Uit het bovenstaande zal men begrijpen dat het zeker niet te vroeg was met een seminarie te beginnen, en verder hoop ik ook nog een en ander te zeggen om aan te toonen dat men er ook gerust goede verwachtingen van kan hebben.

Zooals sommige lezers misschien bekend is, is het seminarie 2 Februari 1926 begonnen ; er kwamen toen direct 7 Seminaristen. Met Nieuwjaar 1927 is er weer een nieuwe klas opgenomen; het ging

schitterend : er kwamen tien nieuwelingen, en in het begin van het jaar kwam een tweede Pater — R. Wolfs uit Steggerda in Friesland — me helpen. Dit jaar met Nieuwjaar was het natuurlijk weer opname en negen meldden er zich aan. Dus de eerste drie jaren 26, dat laat zich nog al aardig aanzien. Van die 26 zijn er nu nog 24 hier.

De ruimte waar we ons mee moeten behelpen is nog al beperkt. Er stond in Sika een flinke pastorie, en die was al een tijdje onbewoond. Dat werd de aanleiding om het seminarie hier voorloopig onder te brengen. Dan ging het voorloopig nog zonder bouwen. Toen het begon zal wel niemand gedacht hebben dat dat zoo lang zou duren, en weinigen zullen toen ook vermoed hebben, dat het mogelijk was, in die bestaande gebouwen met huisjongens mee, een dertig man onder dak te brengen ; maar als het moet dan wordt men vindingrijk, en het gaat altijd nog, zonder dat er bijgebouwd is, wel inwendig wat veranderd. Nog enkele andere bijzonderheden uit den allereersten tijd zijn te vinden in de ,,Katholieke Missiën" van het vorig jaar waar ik een paar artikeltjes er over geschreven heb.

De dagorde heeft veel overeenkomst met een dagorde van een seminarie of missiehuis in Holland. Het grootste verschil is wel dat de voormiddagen wat langer zijn en dat de lessen bijna alle voor den middag gegeven worden. Dat is in Indië zoo algemeen het gebruik, en ik moet zeggen het bevalt mij goed.

Het is hier al vroeg dag. Om vijf uur staan ze op. Na morgengebed en toilet maken, gaan ze naar de kerk ; soms is er voor de Mis een korte toespraak, anders begint aanstonds de Mis. De seminaristen moeten zich ook met de gewone parochiekerk behelpen. Soms is dat wel lastig omdat voor de seminaristen alles in het Maleisch of Hollandsch gaat, terwijl voor de Sikaneezen alles zooveel mogelijk in het Sikaneesch wordt gedaan.

De eerste H. Mis om kwart over vijf is bedoeld voor de seminaristen ; de Sikaneezen hebben later nog gelegenheid. Na de Mis hebben de seminaristen even vrij, tot kwart over zes: dan begint de studie, die duurt tot kwart voor zeven. Daarna hebben ze gewoonlijk een beetje werk, zooals vloer vegen in de klassen en slaapzaal, kosterwerk in de kerk, en de tafel dekken. Om zeven uur is het ontbijt en om halfacht beginnen de lessen. De tijd van halfacht

tot halfeen, is verdeeld in zes gedeelten van drie kwartier, met twee keer een kwartier onderbreking er tusschen. Van die zes keer drie kwartier hebben ze alle in de regel vijf lessen en een studie. Door de studie voor de verschillende klassen op verschillende tijden te stellen zijn wij in staat zes lessen op één voormiddag te geven. Dan nog combineeren we wat eenigszins te combineeren is, hetzij klas twee met drie samen hetzij twee met één samen. Zoo kunnen we met ons tweeën de zaak aan den draai houden ; mijn collega heeft 34 lessen en ik houd er dan nog 39 over.

Om half een weer even vrij, in welken tijd enkelen de tafel moeten dekken. Na een gewetensonderzoek in de kerk gaan we om tien voor één eten. Na het eten is het vrij tot drie uur. In dien tijd kunnen ze ook een dutje gaan doen. Misschien klinkt dat in Holland wat oude-mannetjesachtig, maar in Indië is dat onder de Europeanen zoo goed als algemeen. Op de standaardscholen, waar ze vandaan komen was het op de eene plaats zoo, op de andere niet. Ook hier doen sommigen het haast geregeld; anderen hebben er geen behoefte aan. Dan hebben ze weer studie tot kwart voor vier, waarna ze weer een flinke vrije tijd hebben ; dikwijls is er dan wat werk ; zoo moet er geregeld een groep water dragen van de put naar de badkamer, soms ook rijst of iets anders gaan halen in Lela, etc. Wel is het jammer dat ze niet wat tuinwerk kunnen verrichten, maar dat is hier in het droge Sika en dan midden in de kampong heelemaal onmogelijk.

In dien vrijen tijd moeten ze ook baden. Ook weer iets typisch Indisch dat dagelijksch bad, maar toch heel goed. Om half zes weer studie tot zeven uur. Dat is de tijd dat ze gewoonlijk aan een taaie Latijnsche thema zitten te kluiven, of zitten te zuchten voor een Hollandsch opstel of voor een algebra-som. Om zeven uur nog al dikwijls Lof in de kerk of anders toch gezamenlijk wat bidden en zingen. Om half acht avondeten en daarna nog een tijdje vrij en om half negen avondgebed. Om negen uur kunnen ze er al goed in liggen, of eigenlijk beter gezegd, er op.

Hun eten is goede inlandsche kost, brood krijgen ze nooit en aardappelen evenmin, vleesch ook al uiterst zelden ; het gewone eten is een flink bord rijst met klappersaus, en als het te krijgen is, ook wat groenten en gedroogde visch.

Om een en ander te zeggen over het studieprogram behooren we

tot goed begrip van de zaak eerst te weten welke kennis ze bij hun intrede in het seminarie meebrengen.

Een Florineesche jongen begint zijn wetenschappelijke loopbaan aan een van de vele *dessascholen*. Volgens het laatste jaarverslag van de missie zijn er van die nu 209. Zoo'n dessaschool bestaat uit drie klassen. De eerste klas heeft school van half acht tot tien uur en de tweede van half elf tot één uur. De derde wordt heel dien langen tijd bezig gehouden. Voor zoo'n korte schooltijd is de stof nog al uitgebreid. Zoo wordt bijv. met rekenen op de eerste klas heel de stof van de cijfers onder de twintig behandeld, iets wat men tegenwoordig in Holland voor wel wat veel houdt. Een en ander heeft tengevolge dat een aanzienlijk gedeelte van de jeugd er 'n jaartje bij moet plakken, willen ze met succes de school afmaken. We hebben daar niet zoo'n bezwaar tegen omdat ze dan ook nog een jaar langer godsdienst-onderricht krijgen. Jongens die na drie jaren de stof werkelijk kennen, zijn niet al te dom. De vakken die zij hier leeren zijn : lezen, schrijven, rekenen, maleisch en godsdienst natuurlijk. Verder nog wat zingen en zoo iets. Men lette er op dat het onderwijs van het begin af zooveel mogelijk in het Maleisch gegeven wordt en dat Maleisch voor hen, behalve voor die van Larantoeka, een vreemde taal is. In die vreemde taal leeren ze dus lezen. Natuurlijk houdt dat ook de snelle vooruitgang met andere vakken zeker tegen maar ze kennen al gauw een mondvol Maleisch.

Na de dessaschool komt de *standaardschool*.

Elk jaar tegen de groote vacantie is er toelatingsexamen.

Zoo'n standaardschool is er in elke onderafdeeling een.

Op den bepaalden dag komen er van elke dessaschool een vier-tal pientere jongens die de derde klas afhebben, ter examen. Hier in Lela komen er van zoo'n 35 scholen wel een twee honderd jongens bij elkaar, op sommige nieuwere plaatsen kan dat wel minder zijn. Daarvan worden er dan een 40 à 50 aangenomen ; dat zijn zoo ongeveer de beste leerlingen; maar ook moet men er een beetje op letten dat men van alle hoeken van de onderafdeeling er eenige krijgt, om later zooveel mogelijk overal onderwijzers uit de streek zelf te kunnen aanstellen ; ook kunnen er bij de selectie nog wel andere consideraties te pas komen.

Deze uitgelezen schaar krijgt nu nog drie volle jaren onderricht

op de standaardschool. Godsdienstonderwijs, lezen, rekenen, schrijven en Maleisch wordt voortgezet, en dan komt er nog bij : wat aardrijkskunde over Indië, plant- en dierkunde en teekenen. Het is zoo wat hetzelfde wat in Holland op de hoogere klassen van de lagere school thuis hoort, alleen geschiedenis en natuurkunde ontbreken en aardrijkskunde blijft beperkt tot Nederlandsch-Indië. Verder voelt men het ook dikwijls als een groot nadeel dat ze uit hun omgeving zoo weinig kennis meebrengen, buiten wat er in de school ingebracht wordt. Er is in hun omgeving niet veel meer te zien dan een klapperboom en een bamboehut, een geit en een varken, etc. Maar tegen deze nadeelen staan ook bepaalde voordeelen. Ze leeren op de standaardschool een vreemde taal — het Maleisch — tamelijk goed. Een jongen die deze school heeft doorloopen, verstaat niet alleen goed Maleisch, maar kan het goed spreken, natuurlijk over onderwerpen die binnen zijn begripssfeer liggen. Bepaalde tijds- of naamvals- of meervoudsvormen heeft het Maleisch niet, maar wel een heele groep voor- en achtervoegsels. Daarvan kunnen ze na de standaardschool de beteekenis heel goed aanvoelen, hoewel soms de nuances heel klein zijn. Dat is misschien voor iemand die zelf niet zoo met het Maleisch op de hoogte is, wat duister. Hem kan ik wel zeggen dat hun Maleische kennis veel en veel grooter is dan b.v. de Fransche kennis van een jongen in Holland die op de lagere school een paar jaren Fransch geleerd heeft. Hier op het seminarie is de omgangstaal Maleisch (wat langzaam aan Hollandsch moet worden) maar dat levert voor de oud-leerlingen der standaardschool niet de minste moeilijkheid, het is als een tweede moedertaal geworden, vele schoolsche dingen kunnen ze zelfs beter gezegd krijgen in het Maleisch dan in hun eigen taal.

Ook in het rekenen worden ze goed gedrild. Hierin zijn ze een Hollandsche zesde en vele zevende klassers zeker voor. Dat er onder een en ander nog wat materiaal meeloopt dat men in Holland als van geen practisch nut voor het dagelijksch leven, uit de school zou verbannen wil ik graag toegeven, maar men zal mij moeten toegeven dat men ook met onpractische sommen het verstand kan scherpen. Tamelijk lastige sommen over procenten, en aardige theorie-vraagstukken zijn hun niet te zwaar. Nog al veel werk wordt er gemaakt van uit het hoofd rekenen, wellicht te veel. Ook worden hun geleerd machtsverheffing en worteltrekken, en op het stuk van

meetkunde het berekenen van den inhoud van pyramiden, kegels, cylinders en andere ook niet alledaagsche vormen. Het zal daarom ook niemand die met onderwijszaken op de hoogte is, verwonderen dat het veertigtal, dat de standaardschool begint, lang niet in zijn geheel na drie jaren aan het eind komt. Natuurlijk blijven er om allerlei redenen weg, maar velen ook omdat die wetenschap boven hun pet gaat.

Ik heb die vooropleiding wat uitvoerig behandeld om te laten zien wat voor jongens hier in het *seminarie* komen. De standaard moeten ze afgemaakt hebben. En als ze dat gedaan hebben zonder te blijven zitten, mag men er iets van verwachten. In den regel zijn de standaardschooljongens intern. Een paar van mijn seminaristen, uit Larantoeka, die vlak bij de school woonden zijn tot hun komst in het seminarie extern geweest, maar dat is uitzondering. Men begrijpt van zelf dat ze dus minstens drie jaar lang in den regel dagelijks gecommuniceerd, en op geregelde tijden gebiecht hebben. Op hun uiterlijk gedrag is natuurlijk in dien tijd niet veel aan te merken geweest anders waren ze in conflict gekomen met den Directeur van de standaardschool of hadden tenminste niet de toestemming gekregen voor het seminarie.

In dien tusschentijd hebben ze ook een behoorlijke Godsdienstkennis opgedaan, en zijn in die gevaarlijke jaren goed beschermd geweest tegen de gevaren van buiten door de muren of tenminste de heggen van het internaat. We hebben hier op Flores een prachtig schoolsysteem ; zonder steun van de regeering zou zulk een opleiding op zoo'n groote schaal niet mogelijk zijn. Ook voor het seminarie is dat een voordeel van groote beteekenis. Natuurlijk heb ik vooral sinds ik zelf voor een seminarie sta, met groote belangstelling gelezen wat mij in handen viel over de priesteropleiding in andere missielanden maar ik geloof dat men op veel plaatsen bij de opname zijn eischen heel wat bescheidener moet stellen dan wij hier kunnen doen.

De leeftijd van de seminaristen bij de intrede is begrijpelijkerwijze niet zoo constant als dat in Holland zal zijn. Bij de opening in 1926 waren alle zeven op zijn minst 16 à 17 jaar. De laatste jaren zijn er wel een paar kleine broekemannetjes van een jaar of 13 of 14 binnengekomen, maar het gros is een paar jaar ouder. Een paar zijn er de 20 al gepasseerd.

De flinke vooropleiding, de natuurlijke selectie die al heeft plaats gehad, en hun leeftijd geven m.i. wel reden, om de verwachting niet al te laag te stellen. Wat ik nu juist verwacht kan ik natuurlijk moeilijk zeggen, daarvoor is de tijd en de ondervinding nog te kort. Uit het voorafgaande zal wel duidelijk zijn dat zulk een vooropleiding voldoende is om met de gewone gymnasiale studie te beginnen. Toch is dat hier heel anders dan men in 't overig Indië gewend is. Men moet hier in Indië twee soorten onderwijs onderscheiden, namelijk Hollandsch en Inlandsch, d.w.z. Maleisch onderwijs. Het laatste loopt over de dessaschool, de standaardschool (elders genoemd inlandsche school tweede klas) dan normaalcursus of normaalschool en dan is men haast aan het einde: heel dat Inlandsche onderwijs blijft in de lagere regionen ronddolen. Dientengevolge is ook heel de Maleische litteratuur zoowat tweede- of derde-rangswerk, wat eenvoudige handboeken voor de gewoonste schoolvakken, wat vertalingen, een paar tijdschriften waarin een of ander tipje van de wetenschap wat gepopulariseerd wordt. Alles wat uit de Inlandsche wereld hooger op wil, is verplicht zijn wetenschap ergens in een Hollandsche vorm te gaan zoeken. De gewone gang is in dat geval : een jongen die er wegens zijn familie voor in aanmerking komt, gaat naar een H. I. S. (Hollandsch-Inlandsche school) ; na zes of zeven schooljaren kan hij samen met jongens van de gewone Europeesche school overgaan naar een Mulo of H. B. S. Hij kent dus voor het begin van zijn middelbare studie voldoende Hollandsch om samen met Hollandsche jongens les te ontvangen. De allerlaatste tijd is er wel een overgangsvorm nl. de schakelschool. Om daar op te komen moet een jongen minstens een 3-jarige Maleische school af hebben en moet dan in een jaar of vier op gelijk peil gebracht worden met leerlingen van de Europeesche school en van de H. I. S. Maar zooals men ziet, men begint overal de gymnasiale studie met een niet al te geringe kennis van het Hollandsch. Natuurlijk heeft dat zeker zijn gemakken, bv. met leerboeken; ook zijn er daardoor minder scholen noodig etc. Maar het is een feit — overigens wel te verklaren — dat hier op Flores de H. I. S.-en en Schakelscholen erg schaarsch zijn : H. I. S. geen, Schakelschool een. Begrijpelijk, want Flores is maar een uithoek van Indië.

Op Java, en in andere deelen van Indië die economisch belangrijker zijn dan Flores, zijn den laatsten tijd vele H.I.S.-en geopend,

en daar krijgen de missionarissen gemakkelijker subsidie voor bizondere H. I. S. En als er in een streek nu voldoende Hollandsche scholen zijn, ligt het ook voor de hand dat men voor opname op een Seminarie dezelfde eischen stelt die gebruikelijk zijn voor H. B. S. en Muloschool, m.a.w. dat men voor de opname een voldoende Hollandsche kennis vraagt.

Maar de toestand op Flores is anders. Een Hollandsche school op heel het eiland een, Maleische standaardscholen echter in elke onderafdeeling een. Bovendien moeten op de schakelschool de jongens kostgeld betalen, en dat zou zeker weer vele jongens tegenhouden, of de missie moest eenvoudig alle jongens die ze hoopte dat later misschien wel in het seminarie zouden willen treden, maar voor niets opnemen. Nog een ander bezwaar is de leeftijd. Nu men de jongens van de standaardschool direct opneemt zijn ze toch meestal wel een paar jaren ouder dan in Holland, maar als daar nu nog de schakelschool tusschen moest dan werd dat verschil weer grooter. Verder is het nog de vraag of het voor hun roeping wel goed zou zijn, ze zoo lang samen te laten met jongens die er heel andere idealen op nahouden, zelfs al leven ze onder het meest nauwgezette toezicht van een Pater.

Van den anderen kant geloof ik, dat het wel duidelijk is, uit het boven meegedeelde dat, al kennen ze geen Hollandsch, hun verstand voldoende ontwikkeld is om de gewone gymnasiale studie te beginnen. En daarom is er geen bezwaar het ook te doen. In andere missiegebieden, b.v. in China leert men de Seminaristen toch ook niet een of ander Europeesche taal, om van uit die taal dan het Latijn te leeren. Integendeel, een moderne Europeesche taal komt er pas bij op de derde of de vierde klas, en op sommige plaatsen misschien wel heelemaal niet.

Zooals gezegd beginnen de Seminaristen hier tegelijk Hollandsch en Latijn. Hollandsch hebben ze een les of negen in de week, en Latijn acht. Dat zijn natuurlijk de hoofdvakken; daarom hierover wat meer, n.l. over de *moeilijkheden* en de *resultaten*.

Voor Hollandsch op de eerste klas gebruiken we: ,,Djalan ke-Barat'' (dat wil zeggen: De weg naar het Westen) vier deeltjes, volgens de beginselen van Dr. Nieuwenhuis, een bekende figuur op onderwijsgebied in Indië. De boekjes zijn m.i. methodisch heel goed en ze geven een zeer goed modern Hollandsch, geen ouderwetsche

boekentaal, en zijn goed aangepast aan Indische toestanden. Het eenige bezwaar dat ik er tegen heb is, dat de leeslesjes dikwijls te weinig interessant zijn voor tamelijk groote jongens en dat ze van een koude neutraliteit zijn.

Dat laatste bezwaar ontmoet men trouwens voortdurend hier in Indië met de leer- en leesboeken die je klassikaal in wilt voeren. Neutrale boekjes voor leesonderwijs bestaan er goede en fijn uitgevoerde, maar katholieke moeten er nog komen. Als ze dan ook na ,,Djalan ke Barat'' doorgewerkt te hebben een gewoon Hollandsch leesboekje kunnen gebruiken, geef ik ze gewoon Hollandsche boekjes. Zoo heb ik b.v. voor klassikaal gebruik ,,Moeders Feest'' van Versteeg, uitgave van het Fratershuis van Tilburg, en een paar nummers van de serie ,,Morgenrood'' van de Broeders van het Gregoriushuis te Utrecht. Ook deze hebben hier hunne bezwaren hoe goed ze ook in Holland mogen zijn. Ze zijn te weinig aangepast aan Indische toestanden. Haast alle onderwijs-gevende Broedercongregaties zijn den laatsten tijd hier in Indië komen meewerken aan het missiewerk; het is te hopen dat we nu binnenkort ook eens een echt Roomsche serie leesboekjes krijgen, die heelemaal aan Indische toestanden zijn aangepast. Na Djalan ke-Barat gebruik ik voor meer systematisch taalonderricht ,,Nieuw taalonderricht'' van Dr. Nieuwenhuis met de daarbij behoorende ,,aanvulstof'' of maak zelf wat klaar naar aanleiding van gemaakte Hollandsche fouten.

Wat de vorderingen betreft, Hollandsch begrijpen ze nog al vlug, maar zich zelf fatsoenlijk uitdrukken, bereiken ze eerst na een tijdje. Een massa woordjes te leeren is niet zoo moeilijk, maar het Hollandsche idioom levert ze heel wat bezwaren. Trouwens dat is niet alleen hier. In zijn ,,Bronnenboek voor het nieuwe taalonderwijs'' zegt Dr. Nieuwenhuis dat op de lagere school vooral moet bereikt worden passieve beheersching (verstaan) van het Nederlandsch, op de middelbare actieve taalbeheersching (spreken en schrijven), en dan kan een Inlandsche jongen bij het begin van de universitaire studie wat taalbeheersching betreft volkomen gelijk staan met een Hollander. Dus na ongeveer twaalf jaar. Maar volkomen een vreemde taal beheerschen is ook geen kleinigheid. Als daar iemand aan twijfelt, kan hij wel eens gewetensonderzoek instellen over zijn Fransche, Duitsche en Engelsche kennis, na op zijn minst een jaar of vijf deze talen geleerd te hebben. Een boek lezen, ja dat gaat, maar

zonder moeite in die taal spreken of schrijven? De meeste zullen dat eerst leeren na veel oefening, en sommige zooals de practijk overal bewijst, nimmer. Wel is het duidelijk dat er dus heel de lagere studietijd door, veel aan Hollandsch gedaan moet worden, en dat er ook later in de hoogere studie veel Hollandsch gelezen moet worden, en voortdurend Hollandsch gesproken, opdat ze ten minste als ze priester gewijd worden werkelijk goed Hollandsch zullen kennen.

Alles bij elkaar genomen meen ik over de resultaten tamelijk goed tevreden te kunnen zijn, hoewel ik me eerst ook nog heelemaal moest inwerken, zoodat natuurlijk vooral in het begin ook wel eens misgetast is, en nog wel eens misgetast wordt. Naar ik zoo van elders hoor, hoop ik dat de resultaten vergeleken met elders, er goed mee door kunnen — maar heel veel hoor ik natuurlijk hier niet van anderen.

Ik geloof werkelijk dat het voor het onderwijs in Indië het best is, het onderwijs geruimen tijd in de moedertaal of tenminste in het Maleisch dat er veel dichter bijstaat, te geven, Interessant is in dit opzicht de conclusie van de Calcutta University Commission in Engelsch Indië, geciteerd bij Nieuwenhuis' „Bronnenboek" blz. 35: meer aandacht aan het onderwijs in de moedertaal terwille van menteele vorming, verdwijning van het Engelsch als voertaal op de middelbare school en behoud er van op de universiteit. En elders „het te vroeg gebruiken van een vreemde halfbegrepen voertaal voor het onderwijs in de gewone leervakken veroorzaakt een menteele warboel". Volgens dezelfde Dr. Nieuwenhuis heeft de schakelschool in den korten tijd van haar bestaan al bewezen aan het eindresultaat volstrekt niet te schaden. M.i. zou het zelfs heelemaal niet schaden als de overgang van Inlandsche taal nog wat werd verschoven, b.v. tot na de lagere school. Wat die voertaalkwestie betreft: ik zou voor het seminarie meest Maleisch als voertaal gebruiken, daarna natuurlijk Hollandsch. Geschiedenis, godsdienst, gedeeltelijk aardrijkskunde konden dan in twee concentrische gangen gegeven worden, eerst beknopt in het Maleisch later uitvoeriger in het Hollandsch. Natuurlijk is dat niet zoo in eens te verwezenlijken, omdat er dikwijls de geschikte boeken niet zijn.

Ik heb deze kwestie wat lang besproken omdat ons seminarie hier in Indië in dit opzicht wel een uitzondering zal zijn. Daartoe waren we door onze talrijke en goede Maleische scholen en bijna

volkomen afwezigheid van Hollandsche haast gedwongen, maar ik meen ook dat dit voor de verstandelijke ontwikkeling eer nuttig dan schadelijk zal zijn, en dat, na zulke vooropleiding ook Hollandsch vlugger op zal schieten dan bij kleinere leerlingen het geval is.

Nu nog iets over het Latijn. Het lijkt me heelemaal niet noodig eerst Hollandsch te kennen voor men met Latijn begint, maar als ge nu in het begin niets dan Hollandsche grammaticas en themaboeken hebt, dan hebt ge wel wat extra moeilijkheden te overwinnen. De jongens verstaan het Hollandsch natuurlijk niet.

Trouwens wat een Hollandsch geven zulke boeken meestal. Zoo ouderwetsch, dat ze nu en dan nog komen afbreken en in de war sturen wat ge in Hollandsche les met moeite opbouwt. Woorden als : gemoederen, stoutmoedigheid, voortreffelijkheid, verfoeilijkheid, en honderden van dat soort meer, hebben zoo'n stijf archaistisch karakter dat ze het Hollandsch van de studenten maar bederven. Bij Hollandsche jongens is dat niet zoo erg omdat die niet zoolicht hun taal zullen bederven. Ook moeten de moeilijkheden meer gesplitst worden, dan voor Hollandsche jongens noodig is. De volledige behandeling van de werkwoorden bijv. moet een beetje verschoven, omdat dat voor hen speciale moeilijkheden oplevert. Tot aan de werkwoorden zou men alles goed in het Maleisch kunnen behandelen, maar dan kan men er het best Hollandsch ter vergelijking bij halen. Verondersteld wordt dan dat ze in het Hollandsch al presens, imperfectum, perfectum en plusquamperfectum hebben leeren onderscheiden, maar dat is niet zoo moeilijk. Natuurlijk is het nu altijd nog een gesukkel met onze boeken die voor Hollandsche jongens bestemd zijn. Maar eerlang hopen we daar wat verbetering in te kunnen aanbrengen. Ondanks alles kan ik wel zeggen dat de derde klas, die dus nu bijna 2½ jaar Hollandsch geleerd heeft, door de grootste moeilijkheden heen is. Ze zijn nu volop aan den gang met Cornelius Nepos van het Latijn in het Hollandsch te vertalen. Ik heb een Belgische uitgave met nota's in het Fransch, die natuurlijk voor hen nutteloos zijn. Wel hebben ze een Hollandsch-Latijnsch woordenboek (Montijn), maar daar staat dan gewoonlijk bij een woord veel bijgeschreven, dat ze dikwijls maar half begrijpen, zoodat ik wel van te voren enkele moeilijke woorden op moet geven ; maar dan vertalen de meesten dat Latijn al heel aardig. Natuurlijk is hun Hollandsch stijf en gebrekkig, maar welke Hol-

landsche derde klasser weet zich zoo los te maken van de Latijnsche constructie, dat hij vloeiend Hollandsch krijgt ? Ik heb goede hoop dat ze in zes jaren voldoende Latijn leeren. Naast de klassieken ben ik ook van plan, een en ander van de Kerkvaders te laten vertalen. Reeds heb ik Lactantius ,,De mortibus persecutorum'' daarvoor besteld.

Ik heb wel eens gelezen dat ze in China ook Latijn leeren spreken, wat daar heel best noodig of nuttig kan zijn, omdat ze dikwijls geen Europeesche taal goed leeren, maar mij lijkt het niet noodig om daar bizondere zorg aan te besteden, evenmin als men dat in Holland doet. Het zou verbazend veel moeite en tijd kosten, en terwille van het Hollandsch moet de conversatie zoodra het eenigszins gaat in het Hollandsch zijn en zoo blijven tot het eind. Trouwens hoe noodzakelijk het ook is dat ze goed Latijn verstaan, het nut van het spreken is veel minder. Na zes jaren zullen ze wel genoeg kennen maar die tijd lijkt me ook noodig. ,,Etudier le latin durant quatre années comme on le fait aux îles Philippines me parait très insuffisant'' zegt P. Rutten in het reeds geciteerde ,,les Elites''.

Trouwens, ik ben van de noodzakelijkheid overtuigd, dat hun wetenschappelijke opleiding niet te gering mag zijn.

Nu nog een enkel woord over de andere vakken.

Voor Godsdienst gebruiken we op de tweede en derde klas R. K. Godsdienstleer van Rector Dekkers. De verklaring geschiedt nog grootendeels in het Maleisch, maar als Handboek gebruiken ze al Hollandsch. Voor de tweede klas is dat eigenlijk wel wat vroeg, maar omdat we maar met tweeën zijn moeten we combineeren wat eenigszins kan. Van Aardrijkskunde hebben ze gehad Azië, Nederland en gedeeltelijk ook Nederl. Indië (wat we natuurlijk vroeger ook al eens gehad hebben) en Europa. Op het eind van de vierde klas hoop ik daarmee klaar te zijn om wat tijd over te houden voor andere vakken. Algebra : daarvoor gebruiken we de bekende ,,Algebraische vraagstukken van Smits''. Met twee lessen in de week hebben ze in een jaar en een maand of vier het eerste deeltje uit. Met meetkunde ben ik door omstandigheden vóór algebra begonnen; de derde klas is nu aan som 425 van de ,,Meetkundige Vraagstukken van Smits''. En dat op de derde klas. Misschien zijn er wel plaatsen in Holland waar het minder is ! Ook op dit punt is hun aanleg juist als in Europa. Sommige zijn zeer goed er in, maar er zijn

ook achterblijvers, ook onder hen die in andere vakken anders wel voldoende zijn.

Op de derde zijn we pas ook met Natuurkunde begonnen.

Nog geen woord gezegd over Grieksch ! Dat is er niet en komt er wellicht voorloopig ook niet. Ik denk er over als P. Rutten in „les Elites : Le grec n'est pas enseigné ; c'est peut-être dommage mais puisque, en revanche, le latin est mieux appris, cette compensation nous parait amplement suffisante. Il vaut mieux pour la formation générale de l'élève qu'il apprenne très bien le latin sans le grec, que de n'apprendre bien ni l'un ni l'autre. Et, pour le côté pratique, il est manifeste que, de nos jours en Belgique, la différence entre un prêtre qui l'a étudié et un autre qui ne l'a pas étudié, ne peut presque jamais descernée. (les Elites blz. 63).

Zeker, onafhankelijk van de practische noodzakelijkheid, een priester moet ten allen tijde tot de ontwikkelden van zijn volk gerekend kunnen worden, maar of daarvoor in Indië Grieksch noodig is?

Vooreerst al omdat Flores nu wel niet juist in het centrum van Indië gelegen is, en de beschaving hier wel niet het eerst zal binnendringen, al zal zij er op den duur ook wel komen, Maar nemen we nu eens aan, dat die beschaving met een nu nog niet te verwachten snel tempo Flores komt overvallen, wat zal er van de toekomstige beschaafde Florinees dan geeischt worden ?

Dat hij goed Nederlandsch kent, met nog een of twee moderne Europeesche talen, dat hij op de hoogte is met politiek en nieuwe geschiedenis en economische aardrijkskunde, met electriciteit en scheikunde en zulke vakken. Maar Grieksch ? Heel de onderwijsrichting in Indië ziet er niet naar uit dat de studie van de oude talen zulk een vlucht zal nemen. P. Rutten zegt ook van China dat daar aan de Universiteiten wel Latijn gestudeerd wordt maar zoo ongeveer als in Europa Sanskrit, een speciaal vak van enkelingen, maar het blijft iets wat niet noodig is om voor ontwikkeld door te gaan. Ik geloof niet dat het Grieksch in Indië meer zal beteekenen dan Latijn in China.

Eenigszins anders is mijn gedachte omtrent de moderne talen. Voorop zij gezegd dat als iemand Latijn en Hollandsch goed kent, hij voldoende hulpmiddelen heeft om alles wat hij voor zijn werk in de Florineesche zielzorg noodig heeft, te kunnen vinden. Ook is het een feit dat men in de meeste landen de studie van vreemde

talen niet zoo hoog opvoert als in Holland. Er moeten b.v. tamelijk weinig Italianen zijn, die Engelsch leeren. Ook in de missie van China doet men het nog al eenvoudig op het punt van vreemde talen. Daarbij, Flores heeft veel priesters noodig, een reden te meer om het program niet te overladen met dingen die gemist kunnen worden. Wat zou het voor de missionarissen een gemak en voor de Christenen een voordeel zijn als de degelijkste onderwijzers eens mee konden helpen in de eigenlijke zielzorg als biechthooren en preeken, — een onmogelijke veronderstelling natuurlijk.

Maar daarom moet toch zeker het program niet overladen worden waardoor natuurlijk al gauw het aantal zou verminderen.

Maar van den anderen kant moet worden toegegeven, dat de moderne talen ook hier in Indië een algemeen begeerde en zeer bruikbare kennis verschaffen. Daarom ben ik begonnen met een moderne taal er bij te nemen voor goede studenten. De keuze ging tusschen Engelsch en Duitsch. Ik heb (misschien is het wat vreemd) Duitsch gekozen, hoewel natuurlijk Engelsch als wereldtaal voor handelsmenschen van meer belang is. De beweegreden voor die rare keuze zijn deze: onze Seminaristen, latere priesters, behoeven geen handelsreizigers te worden maar voor hen bestaat het practische nut in het kunnen lezen van boeken en tijdschriften in die taal; en voor de Katholieke ascetische, catechetische, en theologische litteratuur zal Duitsch wel minstens even hooge waarde hebben als Engelsch. In alle geval, in de bibliotheken van alle paters hier staat heel wat meer Duitsch dan Engelsch, gedeeltelijk omdat een groot getal Duitschers zijn, maar ook bij de Hollandsche paters. Trouwens dat is in Holland evengoed zoo. De goedkoope marken van de naoorlogsjaren zijn daar voor een gedeelte de schuld van, en als de Inlandsche priesters nu eens Engelsch kenden maar met een grootendeels Duitsche bibliotheek zaten te kijken, wat hadden ze dan aan hun Engelsch ? Toch zou ik bang zijn dat het zoo zou komen. Als ik of anderen er later nog eens anders over denken dan nu, dan staat altijd nog de weg open om er nog Engelsch bij te voegen, of voor andere klassen het Duitsch door Engelsch te vervangen.

Ik voel me hier weer veilig in het gezelschap van P. Rutten, die op blz. 69 ook ten zeerste het leeren van een Europeesche taal aanbeveelt, maar het ook naar het schijnt wel bij één wil laten. De geschikte tijd om er mee te beginnen acht hij ook op de hoogere

klassen van het Klein-Seminarie, als ze Latijn grootendeels onder de knie hebben. Als we het daar mee vergelijken doen we zeker al genoeg, want we hebben toch eerst al het Hollandsch wat toch ook een Europeesche levende taal is.

Wat hun aanleg betreft, daarin doen ze voor Hollandsche jongens niet onder. Weer juist hetzelfde wat ook elders te constateeren valt. B.v. P. Rutten schrijft over China (en over Flores zou men hetzelfde kunnen zeggen) : un bon nombre seraient (als ze in Europa waren) considéré comme de bons élèves ; quelques-uns y passeraient même pour excellents.

Na deze uiteenzetting van den intellectueelen kant van de zaak nog iets over den niet minder belangrijken moreelen kant. Wat hun karakter betreft, zijn zij natuurlijk kinderen van hun volk. Maar over het algemeen hebben velen in Holland een te lage opvatting van de inlanders in Nederl. Indië, ja misschien wel van heel veel inlandsche volken in de missielanden. Wij blanken, houden ons zoo graag voor het uitverkoren volk, dat niet alleen op het oogenblik de meerdere in materieele beschaving is, maar ook begaafder en deugdelijker is dan die andere ! Die andere bestempelen we dan graag als onbeschaafden, ,,wilden", etc. Daarom wil ik U eerst enkele testimonia voorleggen over de inlanders, van zeer verschillende zijde afkomstig. Deze betreffen wel is waar, meer bizonder de Javanen, maar ondanks alle verschillen der Inlandsche volken onderling schijnen ze voor ons in veel opzichten toch een geheel. Ten minste voor Flores gaan ze m.i. goed op.

Zoo schrijft K. Wybrands in Het Nieuws van den Dag voor Nederl. Indië (29 Sept. 1927) : ,,het zijn (nl. de inlanders) in doorsnee goede prettige menschen, aangenaam en beleefd, met zekere mate van kunstgevoel en een aangeboren tact. Met vroolijken gemeenschapszin, en een benijdenswaardige onbezorgdheid voor wat de dag van morgen brengen zal. Voorts ordelijk, onderworpen aan hun hoofden, vlijtig op hun manier en tevreden met hun lot". In ,,De Tijd" van enkele maanden terug stond een verslag van een lezing van P. Keller S.J. die pas een studiereis naar Indië gemaakt heeft. Daarin staat o.a. ,,De Javaan is niet wat men beweren wil lui.... Hij is niet onzindelijk, getuige het veelvuldige watergebruik, de handen der schoolgaande jeugd, en hun werk dat in properheid voor dat der Europeanen niet onder doet.... Wat betreft zijn

verstand is hij zeker onze mindere niet. Zijn energie en wilskracht zijn door de ontzenuwende hitte der tropenzon zeer slap".

Over de zindelijkheid zou voor sommige stukken van Flores wel iets gematigder getuigd mogen worden, maar zin voor orde en zindelijkheid hebben ze ook zeer. Het schoolwerk der jongens b.v. is zeer netjes, evengoed als dat van Java gezegd wordt. Bijna zonder uitzondering hebben ze een mooie hand van schrijven. Het eenige minder gunstige dat er in boven genoemde getuigenissen staat, is hun slappe energie, hun onbezorgdheid, hun veranderlijkheid en onstandvastigheid. Het is me al herhaaldelijk opgevallen dat dat een bijna algemeene klacht is uit bijna alle missies vooral onder onbeschaafde volken, zoowel van Chineezen, als van negers en van de eilanden der Zuidzee en de Indianen van Amerika. Daarom heb ik ook het vermoeden zonder die feiten, ook voor Flores, te ontkennen, — dat dit meer het gevolg is van uiterlijke omstandigheden, zooals opvoeding, of liever gebrek aan opvoeding, en het ontbreken van krachtige voorbeëlden en krachtige motieven, dan wel dat ik daarin een onverbeterlijke karaktereigenschap zou willen zien. Ik herinner me nog datzelfde bezwaar dat P. Keller S.J. vermeldt, bij mijn doorreis door Java ook van een pater Jezuiet te hebben gehoord, die er echter bijvoegde: maar onze novicen (Javaansche) hebben wel energie. Zeker, een goede opvoeding, tegelijk met de bovennatuurlijke genademiddelen kan veel. Ik kan ook hier heelemaal niet zeggen dat ze in dat opzicht ongunstig zouden afsteken bij Europeanen. Iets waarin ze bepaald gunstig afsteken bij Hollandsche jongens, is hun bescheidenheid, hun ordelievendheid, hun volgzaamheid, hun beleefdheid.

Wie in Holland kent er uit zijn eigen omgeving geen gevallen, dat de studeerende jeugd hun leeraars bijnamen, gewoonlijk wel teekenende, maar niet altijd bizonder nette, geeft ? Of gevallen van brutaliteit, veel te ver gedreven kwajongens-streken ?Zulke dingen zullen hier zelden voorkomen. Het respect voor een Europeaan doet al wat, maar ook hun beleefd, zacht karakter. Vele straffen, of streng toezicht zijn daarom ook niet noodig. Niet dat men nergens op hoeft te letten, maar ze kunnen b.v. gerust in groepjes gaan wandelen zonder toezicht. Voortdurend kunnen ze van alle kanten van het erf af, en toch gebeurt er niets bizonders. Misschien is iemand geneigd te meenen: als men in Holland al

hooge muren en sterk gaas noodig heeft om de lieve jeugd in bedwang te houden, dan moet men in de missie toch minstens wel kettingen hebben! Heelemaal niet, de seminaristen hebben hier evenveel vrijheid als op vele groot-seminaries, en zooals ook andere dingen heb ik heelemaal niet de pretentie dit aan ons bizonder opvoedkundig talent toe te schrijven — dat brengt hun aard zoo mee.

Een andere grief die men dikwijls tegen de inlanders van Ned. Indië heeft is hun geslotenheid van karakter. Dat een hoop inlanders tegenover een hoop Europeanen heel gesloten zijn zal wel waar zijn, maar dat kan allerlei redenen hebben. Ik moet U zeggen dat ik van dat gebrek ook weinig bespeur. Ik weet natuurlijk niet wat ze me niet gezegd hebben, maar wat ze zoo bij gelegenheid wel zeggen, bewijst voldoende dat er ook in die beschuldiging niet veel waars zit.

Overigens hebben ze een degelijke innige godsvrucht. Dikwijls ziet men er een of andere onder vrijen tijd op zijn eentje naar de kerk stappen; nog een keer buiten de gezamenlijke oefeningen een bezoek bij het Allerheiligste te gaan brengen, is haast gewoonte zonder dat er ooit iets van bevolen is. Zelfs is het al voorgekomen, dat een of andere na een retraite het te druk maakte. Van hun roeping hebben ze een hooge opvatting; trouwens bijna allen zijn meer ondanks de omstandigheden in het Seminarie gekomen dan door de omstandigheden. De meesten hebben den tegenstand van hun familie moeten overwinnen, anderen hebben hun ambt van onderwijzer er voor laten varen, en zijn van leeraar weer leerling geworden. Dienovereenkomstig studeeren ze ook ernstig. Zoo heb ik b.v. herhaaldelijk van enkelen gezien, dat ze zonder dat er iets van gezegd was, of zonder vrees voor examen, latijnsche woordjes uit hun eerste themaboek van een jaar terug repeteerden, eenvoudig omdat ze zelf voelden dat het nuttig was. Trouwens, onstuimig ergens op aan vallen is niets voor hen, maar wel bedaard en kalm netjes doorwerken.

Zoo meen ik een hoopvol, maar toch waar beeld geschetst te hebben van het beginnende Seminarie op de Kleine Soenda Eilanden. Een gebed van den lezer, dat het werkelijk die vruchten voortbrengt, die ik meen er van te mogen verwachten, is zeker niet misplaatst. Er zijn nog zorgen genoeg voor de toekomst. Tracht U eens in te denken: wat er noodig is om in zoo'n cultuur-arm land een volledige priesterstudie in te richten; geld voor gebouwen, voor leer-

middelen, voor voeding en kleeding der seminaristen. (Tusschen haakjes, kostgeld betalen ze geen van allen en sommigen kunnen zelfs bezwaarlijk voor hun eigen kleeren zorgen). Wat er verder noodig is aan leeraars — terwijl er voor de gewone zielzorg alles behalve overvloed aan missionarissen is — en dan komt later nog het onderhoud van die inlandsche priesters. Zullen de inlanders tegen den tijd, dat die vraag dringend wordt, zelf gaan begrijpen, dat ze voor hun eigen geestelijken te zorgen hebben ? Zoo niet, waarvandaan moet het dan komen ? ,,De missie'' is overal goed voor ! Ik geloof niet, dat iemand in de missie juist weet, hoe het hiermee gaan zal. Maar laat ons de Voorzienigheid niet vooruit loopen. Het is in alle geval duidelijk, dat het seminarie noodig is, dus kunnen we zeggen dat het Gods werk is. Ik heb den lezer slechts even die kwesties laten meevoelen, in de hoop dat hij zich aangespoord zal voelen, door gebed en anderszins iets bij te dragen, dat alles naar wensch zich ontwikkele tot heil van het zoo sympathieke volk van Flores en Timor, dat al zoo goed op weg is een Christenvolk te worden.

F. CORNELISSEN S.V.D.

Sika (Flores), 28 Mei 1928.

„EEN KWARTEEUW APOSTOLAAT" [1])

Jean Jules Chevalier was pas dertig jaar oud, toen hij in 1854 te Issoudun, z'n standplaats als kapelaan, *de Congregatie der missionarissen van het H. Hart* stichtte.

Toen de Fransche kloosterstorm van November 1880 ook deze Congregatie trof, vond ze bereidwillige opname in ons land. Eerst op het landgoed van Mgr. Godschalk, bisschop van Den Bosch; twee jaar later in een oude fabriek te *Tilburg*, waar ze een apostolische school opende voor Nederland en Duitschland. De vervolgingen bleken een zegen: 1886 bouwden ze een missiehuis in Antwerpen, 1887 in Salzburg en 1896 in Hiltrup. Uit Salzburg en Hiltrup ontstond de Duitsche provincie, uit Antwerpen de Belgische.

In Holland verhuisden ze van de fabriek naar een nieuw en groot klooster, dat ze te Tilburg bouwden (1889); tien jaar later bouwden ze in Arnhem een groot huis.

Thans hebben ze vijf missiehuizen.

Voor de zes jaar gymnasiale studies 'n apostolische school te Tilburg en vanaf 1924 een te Driehuis-Velsen, samen met 'n 200 studenten; 'n noviciaat te Berg en Dal (1927); de philosophie te Arnhem en de theologie, sinds 1922, te Stein. Op de hoogere-studie-instituten hebben ze momenteel 'n honderd aspirant-missionarissen.

Het is hier reeds meer betoogd, dat Nederland zijn missie-arbeid van buitenlanders heeft moeten leeren. Eerst van de Duitsche congregatie van Steil, vijf jaar nadien van de Fransche paters van Issoudun.

In 1881 werd aan de Missionarissen van het H. Hart een missie in de Zuidzee toevertrouwd; nu werken ze op *Nederlandsch Nieuw-Guinea, Celebes, Java, de Philippijnen, Brazilië*, Nieuw-Brittannië (Rabaul), China, Engelsch Nieuw-Guinea, de Gilberts-eilanden, Belgisch Congo en Australië.

De vijf eerst-genoemde missiegebieden zijn aan de Hollandsche provincie, welke in 1894 werd opgericht, toevertrouwd.

Hun oudste Nederlandsche missie is het apost. vic. van *Nederlandsch Nieuw-Guinea*, waaraan het mooie boek „Een kwarteeuw Apostolaat", ter blijvende herinnering aan het zilveren jubilé dier missie, is gewijd.

---

[1]) „Een kwarteeuw Apostolaat", Gedenkboek bij het zilveren Jubileum van de missie in Nederlandsch-Nieuw-Guinea en de Molukken, 1903—1928. (Prijs f 2.00). Uitgave Missiehuis, Tilburg.

In 25 jaren hebben de missionarissen van het H. Hart van die weinig-bemoedigende missie, waar door het pionierswerk der Jezuieten 'n duizend bekeerlingen gemaakt waren, — 'n apostolisch vicariaat weten te vormen met 23.000 christenen. Onder de priesters dezer jubileerende Congregatie kennen we sociale werkers, kunstenaars en geleerden ; maar boven alles vinden we onder hen *missionarissen* ; mannen, die uit liefde voor het Godsrijk den schoonsten tijd van hun leven begroeven bij de meest-onbeschaafde volkeren om dan, na bijna 20 jaar werken hun veld aan 'n ander over te laten ; mannen, die — juist omdat ze missionarissen zijn — taalgeleerden en ethnologen werden, over wie hooggeleerde professoren zóó verbaasd staan, dat ze nieuwsgierig komen informeeren naar de missiewetenschappelijke vorming ; mannen, die — na zelf de naastenliefde dag na dag beoefend hebben bij de wilden — nu voor priesters zulke schoone overwegingen weten te schrijven over *het* gebod van Christus ; overwegingen te schooner, wanneer we *den mensch* achter de gedachten zien staan [1]) ; mannen eindelijk, die, niet uit starre koppigheid, maar omdat ze hun rechten kennen, nimmer rusten zullen voor de onrechtvaardige predikings-beperkingen verdwenen zijn uit onze Indische staatsregeling.

Daarover handelt in eenvoudige woorden dit Gedenkboek. Het is ons een welkome aanleiding om in onze volgende kronieken over het Apostolisch Vicariaat van de Molukken en Ned. Nieuw-Guinea te handelen. „Moge dit boek — aldus besluit de Hoog Eerw. pater Provinciaal zijn voorwoord — dat zooveel schoons en verhevens mag gedenken en verhalen, spreken tot allen die liefde hebben voor Indië en zijn bewoners ; — spreken tot de vrienden van godsdienst en recht, opdat aan God geen recht meer onthouden worde en de zielen hare vrijheid herkrijgen om Hem onverminderd te belijden ; — spreken, zeer bizonder, met jubel en oprechte erkentelijkheid, tot allen die vrienden waren, ijveraars en weldoeners van deze Missie ; — spreken tot God bovenal, vol diepe nederigheid en innige dankbaarheid voor de schatten van genaden die kwamen van Zijn Vaderhand”.

H. J. V.

---

[1]) „Ons Geestelijk leven”, Tweemaandelijksch tijdschrift voor ascese en mystiek, Inteekenprijs f 3.25, fr. p. p. Uitgave van de Missionarissen van het H. Hart. Missiehuis, Tilburg. Ook deze missionarissen zijn bedelaars voor den Heer, maar geven waar terug.

MISSIONEERENDE ORDEN EN CONGREGATIES

MISSIEPERSONEEL

Persoonsnamen.	*Orde of Congr.*	*Datum*	*Missie.*
Vertrokken:			
Z. D. H. Mgr. C. Jurgens, Bisschop van Tuguegarao	Scheutist	24 Juli '28	Philippijnen
Pr. A. Colen	,,	,,	,,
Pr. E. Klep..................	W. P.	Apr. '28	Oeganda
Pr. H. Hoynck van Papendrecht (2e keer)	,,	19 Juli '28	Nyanza
Br. Euthyme Fr. de Groot (1e k.)	,,	21 Apr. '28	Nyassa
Br. David Corn. Winkel (1e keer)	,,	19 Juli '28	Oeroendi
Prs. J. B. Finklenberg en A. Piets	O. S. Cr.	Juli '28	Batavia
Fr. R. Kemperman	Mill Hill	14 Juni '28	Philippijnen
Pr. G. Kobben	S. C. J.	22 Juni '28	Finland
Pr. Jos. Brouwers (4e keer) ...	Montfortaan	26 Apr. '28	Denemarken
Ew. Hr. D. Dekkers	Lazarist	15 Juni '28	Yungpingfu
Pr. Maternus Muré (3e keer) en *Br.* Cyrillus Louwers (1e keer)	O. F. M.	27 Mei '28	Syrië
Brs. Wenceslaus Burghouts en Trudo Vermeulen (2e keer)..	O. M. Cap.	25 Juli '28	Ned. Borneo
Fr. M. Arcadius Strackx	Fraters van	13 Apr. '28	Curaçao
Fr. M. Cornelis Smits..........	Tilburg	—	Suriname
Frs. M. Cyprianus op de Beek en M. Angelo van Veen	,,	22 Mei '28	Padang
Frs. M. Basilius, M. Augustinus, M. Serafinus, M. Engelmundus, M. Fidelis	O. L. V. v. h. H. Hart	4 Mei '28	Malang
Srs. Jeane Felix M. van Rijckevorsel en Leonarda Gr. Meeuwendijk (beide 1e keer)..........	Witte Zrs.	21 Juni	Oeganda
Sr. Veronica M. Collignon (1e k.)	,,	—	Nyassa
Zrs. Hugoline C. v. Egmond en Const. A. Bierman (1e keer) [1]	Frc. St. El. Breda	1 Juni	Padang

[1]) Dezen zomer werd in Medan een ziekenhuis begonnen.

Persoonsnamen.	*Orde of Congr.*	*Datum*	*Missie.*
Zrs. Joanna E. Fornara (Overste), Martini J. Greymans, Philippa J. Bosch, Antoinetta C. Tweehuysen, Victima Cl. Schneiders, Amabila M. Teraa, Luftildis M. Bosman (alle 1e keer)	Fr. v. Heythuizen	18 Apr. '28	Batavia
Zrs. Seraphina C. E. M. van der Woning, Agneta A. E. M. Post, Fidelis P. M. Straver [1])	Fr. v. Bennebr.	30 Mei '28	Padang
Zr. Maria Adolphine M. C. Wijnands en Maria Rafaëla F. Schrijnwerkers	Dochters O. L. V. H.H.	20 Juli '28	Ned. N. Guin.
Zrs. M. Crispine Meekes en M. Edmunda Nuyten (2e keer)..	Fr. v. Roosendaal	25 Mei '28	Suriname
Zrs. Mogenhild C. J. Rolfes; Sigrid M. C. v. Puffelen, Wilfrida M. Riemersma, Tosfine J. de Rooy, Rosa G. A. K. H. Hansen	S. Franc. Xav. Zrs. Bussum	21 Apr. '28	Noorwegen
Zrs. Amalia Schäfer, Magda Fischer, Corone Brieske........	Kostb. Bloed Aarle-Rixtel	4 Juni '28	Zanzibar
Zrs. M. Clementina A. v. d. Ancker, M. Prisca J. v. d. Peel, M. Faustina M. Admiraal, M. Oda C. Knyn, M. Rafaël J. de Kuyer	Ursulinen van Bergen	19 Juli '28	Boven-Nijl
Teruggekeerd:			
Z. D. H. Mgr. Jan Olav Smit, Apostolisch Vicaris	Seculier pr.	Mei '28	Noorwegen
Z. E. Mgr. J. Gijlswijk, Apostolisch Delegaat	O. P.	Mei '28	Z. Afrika
Ew. Hr. Th. Koks	Lazarist	Juli '28	Constantinop.
Ew. Hr. E. J. van Kleef......	,,	28 Mei '28	San Salvador
Ew. Hr. Th. van Oyen........	,,	Juni '28	Taichow
Pr. P. Vekemans (2e keer)	W. P.	21 Juni '28	Nyanza
Pr. Alph. van Sambeek........	W. P.	Oct. '27	Bangueolo
Br. Pierre Marie P. van Tongeren (1e keer)	,,	4 Juli '28	Soedan
Pr. Andreas Grul	O. P.	Apr. '28	Porto Rico

[1]) Zij beginnen een Holl. Chin. School te Fort-de Kock, waar met Aug. een volledig huis dezer Zusters zal worden geopend, van waaruit ook Pajacoembo zal worden bediend.

Persoonsnamen.	*Orde of Congr.*	*Datum*	*Missie.*
Prs. Valentinus Janssen en Tobias Janssen	O. P. ,,	Mei '28	Curaçao
Frs. G. Mulder en J. Kiggen....	Mill-Hill	Apr. '28	Boven-Nijl
Fr. J. de Volder	,,	Mei '28	Nw. Zeeland
Prs. J. Op Hey en Jos. Schumacher	Montfortaan	2 Mei '28	Haïti
Prs. G. Lemmens	,,	20 Mei '28	Ozone Park (N. Y.)
Pr. H. Lemmens	,,	20 Mei '28	Cyrille (Can.
Pr. H. Limpens	,,	26 Mei' 28	Columbia Z.A.
Prs. Leopold Wijsbeck, Sebastianus Boerkamp en Lebuinus Klunder	O. Carm.	Juni '28	Brazilië
Prs. Gonzaga Gouverneur en Martinus Tiesselwinc.	O. F. M.	29 Apr. '28	Brazilië
Pr. Rupertus Verbrugge	O. M. Cap.	8 Mei '28	Padang
Pr. F. Nolte	Miss. S. F.	27 Mei '28	Brazilië
Prs. M. H. Kyzers en F. Blessing	O. S. Cr.	2 Juni '28	Bg. Congo
Ew. H. L. Holtzer	Seculier pr.	Mei '28	Finland
Br. Lebuinus A. H. van de Reek	O. Ontv. Mstr.	Juni '28	Batavia
Brs. Caspar J. Zoetmulder en Lucas H. Kouters	Br. v. Oudenbosch	Juli '28	Batavia
Zr. Antonine E. Tamis	O.L.V. der Ap.	Mrt. '28	Lagos
Zr. Leocadia de Brabander [1]..	Fr. v. Oudenbosch	Juni '28	Suriname
Zrs. Lidwina Kramp en Clara de Graaff	Dom. v. Voorschoten	Juni '28	Curaçao
Zr. Chantal	Frc. Charitas Roosendaal	Juli '28	Bengkoelen
Overleden:			
Pr. Joseph Offermans	Montf.	3 Mei '28	Ozone Park N. Y.
Pr. J. W. J. van Dinteren, geb. te Brummen 1886—1924 Brazilië, 1927, Ned. O. Borneo........	M. S. F.	Juni '28	Nd. Borneo

[1]) Met haar kwam de eerste inlandsche postulante voor deze Congregatie mede.

VERSCHILLENDE GEGEVENS.

Nieuwe Kerkoversten uit den Nederlandschen stam. Mgr. E. Lebouille C. M. — Z. D. H. Mgr. Geurts C.M., die de eerste apostolische vicaris is van Yungpingfu, welk vicariaat hij meer dan 25 jaren bestuurde, heeft zich door ouderdom en ziekelijkheid genoodzaakt gezien een coadjutor te vragen. Deze is Juli l.l. aangewezen in den persoon van Mgr. E. Lebouille C.M. geboortig uit Hoensbroek, die aldus de 26e Nederlandsche missiebisschop wordt. Mgr. Lebouille was jaren lang vicarius delegatus en directeur van het seminarie van Yungpingfu. Tijdens de laatste reis van Mgr. Geurts naar Europa bestuurde hij het vicariaat en maakte toen de plundering van de statie Yungpingfu mee. Met wijs beleid wist hij echter de zaken zóó te besturen, dat bij de terugkeer van Mgr. Geurts Yungpingfu weer bijna zijn oude aanzien had.

God geve hem een vruchtbaar episcopaat.

Mgr. Bouma is onlangs door den H. Stoel benoemd tot Apostolisch prefect van Banka en Biliton in Nederl. Indië als opvolger van Mgr. Th. Herckenrath, wien eervol ontslag is verleend. Mgr. Bouma is pas 35 jaar; hij werd geboren in het diocees Utrecht den 6en Dec. 1892. Hoewel hij nog niet lang in de vreemde missies werkzaam is, heeft hij zich een man van groote bekwaamheid getoond en heeft hij bewijzen geleverd van een vurigen ijver in den dienst der Chineesche kolonies van de afdeeling Sumatra, die onder zijn prefectuur behoort. Hij behoort tot de Congregatie der Heilige Harten van Jezus en Maria van Picpus, waar hij in 1913 intrad en in 1923 werd priester gewijd. Hij vertrok in September 1926 naar Indië. Behalve zijn moedertaal, kent hij Fransch, Duitsch, Engelsch, Latijn, Maleisch en Chineesch.

De derde nieuwe kerkoverste is **Mgr. Theophiel de Backere,** geboren in 1882 te Eede (Zeeuwsch Vlaanderen), benoemd tot eerste Apostolisch Prefect van Soerabaja; hij studeerde in de studiehuizen der Lazaristen te Wernhoutsburg en te Helden-Panningen, vertrok na zijn priesterwijding in 1909 naar Rome, en behaalde daar het licenciaat in de wijsbegeerte en het doctoraat in de Godgeleerdheid. In Nederland vervulde hij achtereenvolgens de functies van professor in de wijsbegeerte en van novicemeester in het Missiehuis der Lazaristen te Helden-Panningen en was in 1919 Overste van het St. Vincentius' Seminarie te Wernhoutsburg.

Toen in 1923 de Lazaristen hunne medewerking gingen verleenen aan de paters Jezuieten op Java, werd Mgr. de Backere benoemd tot Missie-Overste van de 3 residenties van Soerabaja, Kediri en Rembang, onder het bestuur van den Apostolischen Vicaris van Batavia. Dit missiegebied is thans, na vermeerdering met de residentie Madioen, verheven tot een zelfstandige Apostolische Prefectuur onder den naam van Prefectuur van Soerabaja, met benoeming van Mgr. de Backere tot Apostolisch Prefect.

Gedurende zijn vijfjarig verblijf te Soerabaja heeft Mgr. de Backere zich meer bijzonder verdienstelijk gemaakt door de oprichting van het katholiek ziekenhuis van Soerabaja en het stichten van verschillende scholen voor Javanen.

MISSIE-ACTIE IN BINNEN- EN BUITENLAND

Mgr. A. J. Callier. † — Terwijl het vorige nummer van ons tijdschrift werd afgewerkt, overleed de Bisschop van Haarlem. Eerst thans kunnen wij ons kwijten van onzen plicht een enkel woord te wijden aan de nagedachtenis van dezen Bisschop, die van de missieactie immer een warme beschermer was. Reeds als Vicaris-generaal trachtte hij met kracht — al was het niet met evenredig succes — door te voeren wat hij later als Bisschop voorschreef, dat de Broederschap van den H. Geest in iedere parochie van het Bisdom zou worden ingericht. Toen — sinds den stoot op den Nijmeegschen Katholiekendag van 1917 gegeven — de missieactie zoo werkdadig opbloeide, toonde hij zich immer van de grootsche beweging een krachtige beschermer, die vasthield aan hetgeen in zijn bisdom historisch geworden was, maar dit bevrucht wilde zien door den vernieuwden geest, die zich alom baan brak. Met welgevallen zag hij de vele missiefeesten in zijn bisdom, beschermde ze, nam er aan deel. Met vreugde aanvaardde hij niet alleen het derde Pauselijk Genootschap, maar stelde het aanstonds gelijk met de andere en verordende in zijn synodale bepalingen dat S. P. L. eveneens in de parochies van zijn bisdom moest worden ingevoerd. En daarnaast toonde hij voor de vele missionarissen, die hem bezochten, bisschoppen en priesters, een dikwerf vorstelijke milddadigheid. Juist wat hij onder dit oogpunt deed, is moeielijk openbaar te maken, maar het zal hem in Gods oordeel een groote vergelding verworven hebben, en het verzekert hem bij vele missionarissen een dankbaar aandenken.

De Missieactie in het bisdom Breda 1918—1928. — De ellendige toestand van vele missiegebieden en de verlamming van den missiearbeid in de oorlogvoerende landen Duitschland en Frankrijk, hadden sinds 1916, toen van Rijkevorsel's brochures : „Missie en missieactie" en „Missie-actie in Nederland" verschenen waren,

een groeiend verlangen naar een gecentraliseerde Nederlandsche missie-actie gewekt.

Daarom werd de 9de Bossche Katholiekendag in September 1917 geheel aan de missie-actie gewijd. Het welslagen van dezen Katholiekendag werd ten zeerste bevorderd door een onbewuste dankbaarheid van ons katholieke volk, dat van den oorlog, wiens einde men naderen zag, gespaard was gebleven, en — dank zij de eucharistische decreten van Pius X over de veelvuldige en vervroegde H. Communie — door de verdieping van het geloofsleven, waarvan missie-ijver en missionaris-roepingen het bovennatuurlijke gevolg waren.

Nog meer werd de Nederlandsche missiebelangstelling gaande gemaakt, toen in Maart 1918 onze landgenoot, Kard. van Rossum, tot Prefect der Congregatie de Propaganda Fide werd benoemd.

Door dit alles werd ook in Breda een diocesane organisatie der missie-actie noodzakelijk. En zoo werd — na Den Bosch en Utrecht — op 23 *Juli* 1918 door Z. D. H. Mgr. Hopmans een *Diocesaan Missiecomité* opgericht, onder welks leiding de missie-actie in ons bisdom staan zou. Toen ook de beide andere bisdommen tot vorming van zoo'n comité waren overgegaan, en onderwijl van Rome uit, was aangedrongen op de oprichting der Algemeene Missievereeniging voor Priesters „Unione Missionaria del Clero", werden ze alle vijf interdiocesaan vereenigd in den Priester-Missiebond, waarvan ieder comité 'n diocesane afdeeling werd.

De twee lustra onzer missie-actie, welke thans voorbij zijn, hebben beiden hun eigenaardige kenmerken.

Het eerste vijfjarig tijdperk kunnen we noemen :

het tijdperk van de missiegeestdrift, de tijd voorts van zoeken naar middelen om dat enthousiasme te voldoen en ervan te profiteeren.

Dat een georganiseerde missie-actie, de sympathie onzer priesters had, bleek reeds hieruit, dat er aanstonds 249 (ongeveer 90 %) toetraden als lid van den diocesanen Bond, van wie er meer dan de helft zich als begunstiger liet inschrijven (f 2,50), ofschoon het lidmaatschap op f 1.— gesteld was. Twee jaar later waren alle seculieren en theologanten lid. Dit spontane toetreden en royale betalen is slechts te verklaren als een uiting van dien drang naar missieijver. Anders gaat dat onder ons zoo maar niet.

En toen kort daarop het comité aan alle parochies in ons bisdom het verzoek richtte, of zich een geestelijke uit iedere parochie bereidverklaren wilde om de zorg voor de parochiale missie-actie op zich te nemen, was er in 'n ommezien een priester-correspondent in drie kwart der parochies (73). Dat ,,zich bereid verklaren" beteekent op zich zelf zoo heel veel niet, maar wèl, dat feitelijk van die correspondenten (en van verschillende plaatselijke comité's, welke door die correspondenten werden gevormd, zooals o.a. te Breda, Bergen-op-Zoom en Roosendaal) gedurende die eerste jaren 'n groote activiteit is uitgegaan.

Deze activiteit kwam vooral ten goede aan de beide groote Genootschappen: *De Voortplanting des Geloofs* en de *H. Kindsheid.* Begin 1919 telden deze twee missievereenigingen samen reeds dertig afdeelingen meer, waardoor — hoewel het comité intusschen nog een collecte had gehouden voor het Missiehuis der Lazaristen, welke in enkele weken *f* 3300,— bijeenbracht — de opbrengst met Paschen van dat jaar viermaal zoo groot was als het jaar te voren : Paschen 1918 : f 3954,— Paschen 1919 f 15842,—. En in het jaarverslag over 1920 mocht het Missiecomité de mededeeling doen : ,,Op alle plaatsen, waar het mogelijk is werd het Genootschap tot Voortplanting des Geloofs krachtig bevorderd en heeft zich thans over het geheele bisdom als officiëele algemeene missie-organisatie ingeburgerd. Dat is het eerste succes der georganiseerde missie-actie, die immers ten doel had: ,,het steunen van alle missiewerk in het diocees Breda, maar — op uitdrukkelijk verlangen van Monseigneur — vooral trachten zou om het Genootschap tot Voortplanting des Geloofs, als zijnde het officiëel kerkelijk goedgekeurde, weerom tot bloei te brengen en zoo mogelijk in alle parochies op te richten".

Tijdens de eerstvolgende jaren bleven deze inkomsten stijgen, omdat de missie-begeestering werd gaande gehouden door *de missietentoonstellingen en missieweken.*

In hoeverre aan het plaatselijk missie-comité van de stad Breda werkelijk de verdienste toekomt de eerste missietentoonstelling georganiseerd te hebben, is wellicht de moeite waard nader te worden onderzocht, vooral met het oog op historische onjuistheden, die in het enthousiasme van B.A.T.O.M. dagen te verklaren zijn, maar dat hoort niet thuis in een verslag. Feit is, dat — begunstigd door de omstandigheden — eerst na Breda de missietentoonstellin-

gen heel ons land hebben doorkruist, van Zeeland tot Twente en van Groningen tot Maastricht; Maastricht was het voorbeeld voor Aken; en van daaruit zocht de tentoonstelling haar weg in het buitenland, waar ze haar glorieuse bekroning vond in het Vaticaan om dan over de M.A.C.T.A. van Amsterdam in Breda terug te keeren.

Dat het eerste lustrum de tijd was van de missiegeestdrift zien we uit deze tegenstelling:

Van 1919—1923, behalve de vele missiedagen volgen de vermeldenswaardige tentoonstellingen: (Breda (1919), Bergen op Zoom (1920), Roosendaal en Steenbergen (1921), Terneuzen, Hulst, Hontenisse en Oudenbosch (1922), Zundert (1923); van 1924—'28 daarentegen maar twee: één te Oosterhout in het overgangsjaar 1924 en de B.A.T.O.M. was er nog juist op tijd bij om het tweede vijfjarig tijdperk af te sluiten.

Zoo zijn we beland in *het tweede lustrum.*

Het is de tijd van inzinking. Weliswaar ging onze diocesane afdeeling van den Priester-Missiebond in aantal leden voortdurend vooruit, maar de privileges waren ook de minimum-eischen van het lidmaatschap wel waard; de activiteit echter minderde sterk.

Gelijk vroeger de actie, werd nu ook de reactie 't meest door de Voortplanting gevoeld. Reeds met Paschen 1923 was de opbrengst van dit Genootschap ruim f 2.000 minder dan het jaar te voren, en daalde toen — tot Paschen 1926 — jaarlijks met ongeveer *f* 1.000.—.

De missie-ijver toch was in 1918 spontaan geweest. Deze ijver kon kunstmatig gaande gehouden worden door missietentoonstellingen en -weken, doch dit kon onmogelijk blijven duren. Daarbij kwam het St. Petrus' Liefdewerk, in 1921 hier opgericht, dat door z'n sympathiek doel van priestervorming in die mate insloeg, dat de ijveraars schrokken van zijn „gevaarlijken" bloei. Feitelijk is dit liefdewerk een tijdlang het eerste genootschap geweest. Ook mogen we niet vergeten, dat de heerlijke-rijke oorlogsjaren voorbij raakten.

Intusschen bleven de vruchten van het eerste lustrum.

In dien tijd immers was de missiegedachte te dicht bij priester en volk gebracht, dan dat ze voetstoots verdwijnen kon.

Bovendien waren de glorieuse missieweken veelal aanleiding tot feestelijke missiedagen voor kleinere parochies. Evenwel: wilde zoo'n feest werkelijk ieder jaar opgang blijven maken, dan moest daarmee een kleine expositie verbonden worden. Daarom was een missienaaikring noodzakelijk. Deze naaikring-tentoonstellingtjes trokken volk zelfs dames uit een naburige parochie, die dan — zij konden het immers veel beter — tot heiligen naijver werden geprikkeld om ook zoo'n naaikring te vormen. Behalve de clubs, die slechts voor een bepaalde orde of congregatie werkten, waren er op het einde van het vorige lustrum 6 algemeene naaikringen in ons bisdom, n.l. te Breda, Bergen-op-Zoom, Hulst, Oudenbosch, Roosendaal en Rijen. Gedurende de laatste jaren zijn, voor zoover bekend, de volgende daaraan toegevoegd: Baarle-Naussau, Beek, Ginneken, Groot-Zundert, Hoogerheide, Huybergen, Leur, Oosterhout, Oud-Gastel, Princenhage, Riel, Sas-van-Gent, Steenbergen, St. Jansteen, Wagenberg, Woensdrecht, Wouw, IJzendijke. Op het eind van het vorige jaar werd de naaikring van Breda in 6 parochiale afdeelingen gesplitst. Wanneer zoo'n missienaaikring werkelijk beschouwd wordt voor wat hij is, — niet wanneer het woord „missie" slechts de vlag is om de lading te dekken — dan is hij een kweekschool van ijverige zelatricen, van wier toewijding de financiëele opbrengsten voor Voortplanting, Kindsheid en S. P. L. grootendeels afhangen. Ook dat is een groot voordeel der missienaaikringen.

Daardoor immers bleek 't in 1926 betrekkelijk gemakkelijk de inkomsten van *de H. Kindsheid* en voornamelijk van *de Voortplanting* weder hooger op te voeren. (Voor het S. P. L. was geen hernieuwde actie noodig). En — dit is het voornaamste — deze inkomsten werden nu niet meer enkel spontaan verkregen, gelijk voor 'n goed deel tijdens de eerste vijf jaar, maar door kalme, goede organisatie: maandelijksche collecte, kleine wijken, veel zelatricen, contact tusschen Directeur en zelatricen.

Zouden we met Paschen 1929 'n even hooge stijging kunnen constateeren als dit jaar, dan zal vermoedelijk — ook de groei der bevolking in aanmerking genomen — het hoogste bereikt worden wat ooit bereikt is. Gelijk blijkt uit onderstaande tabel:

Bruto opbrengst der drie pauselijke Genootschappen. [1])

	VOORTPLANTING		KINDSHEID		S.P.L.
	in totaal	per katholiek boven 12 jaar.	in totaal	per katholiek beneden 12 jaar.	in totaal
1918—1919	15842	*f* 0,11	9626	*f* 0,12	
1919—1920	22078	- 0,14	13897	- 0,18	
1920—1921	22534	- 0,14	14297	- 0,18	
1921—1922	23534	- 0,14	13660	- 0,18	} 19063
1922—1923	21442	- 0,13	13527	- 0,18	
1923—1924	20172	- 0,12	13084	- 0,17	16952
1924—1925	19639	- 0,11	13356	- 0,17	18928
1925—1926	18586	- 0,11	13654	- 0,16	26906
1926—1927	20699	- 0,13	13992	- 0,16	33355
1927—1928	22909	- 0,14	14114	- 0,17	41514

We zien hieruit, dat de Voortplanting sinds 1918 gemiddeld 13, de H. Kindsheid bijna 17 cent per hoofd opbracht. Eerst dan, wanneer de inkomsten der Voortplanting tienmaal zoo hoog zijn zouden en die der Kindsheid verdubbeld, ware het ideaal bereikt. Naar dat ideaal dient zoo goed mogelijk te worden gestreefd om althans redelijker wijze te kunnen beantwoorden aan de dringende wenschen van het hoogste kerkelijk gezag, welke door het Provinciaal Concilie aldus zijn omgezet in een praktischen regel:

„Satagent (sacerdotes) ut fideles qui duodecim saltem sint annorum, nomen dent operi a Fidei Propagatione, ut infantes tamquam sodales S. Infantiae adscribantur et saltem in singulis paroeciis sive per consociationem sive per zelatorem vel zelatricem opus S. Petri strenue promoveatur." (pag. 221). — „Dat in de parochies" zoo ongeveer drukte zich een spreker op de B.A.T.O.M. - priestervergadering uit, even hard worde geijverd voor den uitbouw der

[1]) Voor het S. P. L. is de hoofdelijke opbrengst om reden der vele verschillende wijzen waarop deze verkregen worden: contributie à f 0.50 per jaar; weldoenersbijdrage à f 250.— per jaar; beurzen à f 2500.— in eens, niet te berekenen. Voor de jaren 1918, 1919, 1921 en 1922 moesten we ons bij de berekening der hoofdelijke opbrengsten met vermoedelijk juiste schattingen tevreden stellen, wijl het aantal katholieken niet bekend was.

Kerk Gods als voor de eigen Kerk, door de groote Genootschappen, voornamelijk de Voortplanting, op één lijn te stellen met de eigen broederschappen."

Bijzondere vermelding verdienen nog eenige feiten uit dit lustrum:

„De Missieprijsvraag", 'n krant die op initiatief van het plaatselijk missiecomité te Breda in 10.000 exemplaren over de stad en omgeving verspreid werd, en vooral om reden der mooie prijzen, welke aan de beoordeeling van artikelen en spreuken verbonden waren, door ieder gelezen en overdacht werd. Kard. van Rossum prees dit propagandamiddel zeer; evenwel is zijn hoop, dat het Bredasche voorbeeld navolging zou vinden, naar 't schijnt, nog niet bewaarheid.

Verder de missieactie voor en door de jeugd: eerstens, doordat de bisschoppelijke school-inspecteurs aan de onderwijzers allengs de waarde der missiegedachte trachtten bij te brengen. Hiertoe werden „School en Missie" — een keurige brochure van Kloostermans over de vraag: hoe de missie opvoeding en onderwijs dienen kan — en het tijdschrift „Het Missiewerk" aanbevolen;

Vervolgens door het Jubileum-Missie-concours, door het D. M. C. uitgeschreven ter gelegenheid van de Vaticaansche missietentoonstelling in het Jubeljaar. Dat het Ju-mi-con 'n waar succes geworden is, blijkt alleen al uit het aantal deelnemers; 89 klassen met 2338 leerlingen. De toewijding bij het verklaren en aanleeren der missievragen was groot, zooals uit de — over 't algemeen — zeer goede antwoorden, zelfs uit de laagst-meedingende klas duidelijk was te zien;

Eindelijk: 25 April l.l. aanvaardde de Diocesane Patronatenbond in beginsel het weldoenerschap over een S.P.L.-student. De benoodigde f 250,— zullen er wel komen, maar van de vrijwilligheid der offers zal 't wellicht afhangen of de aangewezen seminarist van Kandy het H. Priesterschap verwerven zal.

De missie-arbeid onzer missionarissen ligt meest in de missie zelf. In hoeverre hun actie zich binnen de grenzen van ons bisdom uitstrekt ondervinden we bijna dagelijks in diverse annalen en postwissels. Daar Rome de missie-onkosten slechts voor een zeer klein deel dekken kan — men spreekt van 5 % — dienen de redelijke particuliere liefdewerken naar vermogen te worden bevorderd;

er moet echter op de eerste plaats naar gestreefd worden, dat Rome zijn uitkeerings-percent verhoogen kan.

Volle belangstelling verdient alsnog de missieijver op onze beide seminaria.

Lang voor 1918 was op 't klein seminarie — natuurlijk op initiatief van prof. Frencken — al een soort studieclub voor beide hoogste klassen opgericht, waar wekelijks over een gewichtig onderwerp gesproken werd. Ook geregeld over de missie. Sinds 1918 viert deze studieclub „Academia S. Thomae Aquinatis" haar jaarlijksch feest door een missiedag op 8 December. 's Avonds tevoren ingeleid door een lezing met lichtbeelden van een of anderen missionaris, is de dag zelf een aanbiddingsdag voor de uitbreiding der H. Kerk. In de namiddagvergadering worden door enkele studenten der Rhetorica lezingen gehouden over het Apostolaat in zijn ruimste beteekenis; naar de titels te oordeelen, zeer zwaar van inhoud.

Ook de missievereeniging op het Groot-Seminarie is geen gevolg der diocesane actie. „St. Franciscus Xaverius" had reeds enkele duizenden guldens bijeengegaard, toen zij 't Diocesaan Missiecomité met diens oprichting mocht gelukwenschen.

Het hoofddoel der vereeniging is het gebed (dagelijksch voorgeschreven Onze Vader en Weesgegroet voor het Genootschap der Voortplanting, maandelijksche H. Mis en Communie om den bloei der missie enz.); het gebed is de voornaamste, doch bovennatuurlijke factor bij alle missiearbeid, welks resultaten alleen God bekend zijn, en daarom — dit tevens ter vergoelijking, dat we zoo goed als zwegen over dit machtige middel — niet in een verslag zijn neer te leggen. Verder streeft „Franciscus Xaverius" er naar om op allerlei wijze de missie metterdaad te steunen, vooral door de verzameling en verkoop van postzegels, zilverpapier enz.; de bijna f 30.000, die thans zijn bijeengebracht zijn veruit het grootste deel aan de opbrengst dier „brokken" te danken. Door het volk en de kinderen die kleinigheden te leeren verzamelen wordt de missie finantiëel gesteund, wordt de actie onzer toekomstige priesters aangemoedigd en worden daardoor de geloovigen onbewust tot missieliefde opgevoed. Het finantiëele succes van „De katholieke missie in wezen en ontwikkeling" is niet zoo verbazend. Toch heeft dit boek vooral bij theologanten een ware belangstelling gewekt voor de missiegedachte, die — zonder dat ze nu juist „Missionswissenschaft"

behoeft te worden — voor een kalme en uit overtuiging gevoerde missieactie in ons nieuwe lustrum, dat niet in het teeken van luidruchtige tentoonstellingen staan zal, volstrekt noodzakelijk is.

Missienaaikringen. — De Missienaaikring te Breda, die den 12en Dec. 1912 werd gesticht, heeft tot navolging aangespoord. Naar dit voorbeeld van Breda werden achtereenvolgens Missienaaikringen opgericht te Bergen op Zoom, Reijen, Roosendaal Oudenbosch, Hulst, Oosterhout, IJzendijke, Oud-Gastel, Groot-Zundert Hoogerheide, Steenbergen, Beek, St. Jansteen, Wouw, Princenhage, Huybergen, Leur, Wagenberg, Sas van Gent, Riel, Baarle-Nassau, Ginneken, zoodat thans in het Bisdom 23 Missienaaikringen met groote toewijding der leden vruchtbaar werkzaam zijn.

De Missienaaikring te Breda bestaat uit 6 parochiale afdeelingen.

Op de vergadering van den Priester-Missiebond te Breda, tijdens de Missieweek werd door een der Missionarissen het dringend verzoek gedaan om te streven naar uitbreiding der Missienaaikringen, die een machtige steun zijn voor de Missiën.

We twijfelen er niet aan, of aan dat verzoek zal bereidwillig voldaan worden.

Bredasche algemeene tentoonstelling op Missiegebied B. A. T. O. M. — Zaterdagmiddag, den 23en Juni l.l. werd deze duchtig-voorbereide actie geopend.

Tegen halfvier waren in de keurig versierde zaal van „De Katholieke Kring" bijeen het Bredasche Missiecomité met het eerecomité en de subcomité's, toen Z. D. H. Mgr. Hopmans binnentrad.

Bij zijn openingsrede herinnerde Mgr. Hopmans er aan, dat Breda de bakermat is der Missietentoonstellingen, de geniale uitvinder de Weleerw. heer Fruytier, destijds Kapelaan te Breda.

Monseigneur sprak zijn volle goedkeuring uit over het moeizame werk en beloofde zijn steun ten einde mede te werken aan de verspreiding der Missiegedachte, en de uitbreiding van Christus' Rijk op aarde. Hij vleide zich met de stille hoop, dat het beschouwen van de bovennatuurlijke edelmoedigheid, en liefde der Missionarissen, het overwegen der diepe ellende van de heidenen verstoken van het licht des geloofs, door God zou gebruikt worden als middel om in vervulling te doen gaan de dringende smeekbede, die op de Zondagen vóór de Quatertemperdagen door alle diocesanen wordt gericht tot den Heer des oogstes, dat Hij Zich gewaardige werklieden in zijn oogst te zenden.

Maar al zouden door de Missietentoonstelling ook al geen Missieroepingen gekweekt worden, toch zal niemand de tentoonstelling verlaten zonder een gevoel van diep medelijden met onze ongelukkige medemenschen, in de heidensche landen, zonder vuriger missieijver in zijn hart te voelen oplaaien en zonder het vaste besluit te hebben gevormd om een apostolaat te vervullen, zoo al niet rechtstreeks door de prediking van het Evangelie, dan toch door

de prediking van het Evangelie mogelijk te maken door zijn gebed, zijn werkkracht, zijn aalmoes beschikbaar te stellen.

Op het getuigenis van den Voorzitter, dat nog geen Missietentoonstelling was gehouden, waar zoo nauwgezet de voorschriften der kerkelijke overheid werden onderhouden en alle vermakelijkheden van fancy-fair werden geweerd als deze, baseerde Monseigneur de verwachting, dat dan ook geen Missietentoonstelling Gods zegen in rijker mate over zich zou aftrekken dan deze: De gehoorzame zal van overwinning spreken.

Zondag den 24en Juni, werd in alle kerken in alle Missen en ook in alle gestichten der stad door de Missionarissen een predikatie gehouden.

Maandag om 3 uren werd een vergadering gehouden van den diocesanen Priester-Missiebond onder leiding van Mgr. J. van Oers. Ook Mgr. Hopmans woonde deze vergadering bij en richtte daar een opwekkend woord tot zijn priesters. Z. D. H. verheugde zich over de talrijke opkomst zijner priesters, bij wie de Missiegedachte zich reeds had vastgezet en reeds tot vurige Missieactie had geleid. Monseigneur hoopte, dat alle priesters voor hun confraters in de Missielanden zouden zijn een steun, hun bemoediging en troost zouden bezorgen door hun gebed, door meelevende belangstelling in hun Missiearbeid, door geldelijke hulp. Door woord en voorbeeld zouden ze hun geloovigen aansporen hun navolgers te zijn.

Verder moedigde Z. D. H. aan naar best vermogen mede te werken om deze Missieweek met een schitterend welslagen te bekronen. Daarna zou de eerstvolgende jaren in het bisdom geen Missietentoonstelling georganiseerd worden. En zou na verloop van eenige jaren blijken, dat een Missietentoonstelling weer gewenscht zou zijn, dat dan het voorbeeld van Breda zou gevolgd worden om alle vermakelijkheden daarvan verwijderd te houden.

Dinsdag om 5 uren officiëele ontvangst der Missionarissen en der leden van de verschillende comité's ten stadhuize.

Woensdag was de dag der zelatricen, die uitnemend geslaagd is. Van de uiterste grenzen van het bisdom waren ze samengekomen, niet minder dan 1800 in getal, zoodat de St. Antoniuskerk bij de H. Mis welke Z. D. H. voor het welzijn der zelatricen heeft opgedragen, tot in alle hoeken gevuld was, zelfs het zangkoor.

Donderdag in den avond was de zaal der tentoonstelling werkelijk te vol. Buiten de leerlingen der scholen, bedroeg het aantal bezoekers ruim 2000. Dien dag waren eenige autobussen van de Zeeuwsche eilanden gearriveerd met een flink aantal bezoekers voor de tentoonstelling.

Zondag, den 1en Juli, was de toeloop van menschen ontzettend. De groote attractie was de historisch-allegorische Missie-optocht, waarvan de hoofdgedachte was: Gaat en onderwijst alle volkeren, zooals dit in den loop der geschiedenis door de voornaamste geloofsverkondigers is volbracht in Europa, Amerika, Azië en Afrika.

De optocht bestond uit 9 groepen en 31 nummers.

In den loop der Missieweek werd in alle kerken een algemeene H. Communie gehouden door de schoolkinderen en werden de kinderen onder de H. Mis door een Missionaris toegesproken.

Elken avond was er om half-acht in verschillende lokalen een lezing met filmvoorstelling.

De 20.000 loten van de loterij zijn alle verkocht; vóór 1 Aug. heeft de trekking plaats.

Ter herinnering aan de B.A.T.O.M. waren 1000 zeer fraaie aschbakken vervaardigd, welke alle van de hand zijn gegaan. Ze waren echter te goedkoop en men had een grooter aantal moeten bestellen.

Het aantal ter verkoop aangeboden speldjes à 10 ct. bedroeg 30.000, welke zoo goed als alle aan den man zijn gebracht.

De oplage der programmaboeken was groot 5000 exemplaren, welke ook alle een kooper hebben gevonden voor 30 ct.

Het totaal aantal bezoekers der Missietentoonstelling kan veilig geschat worden op 24000.

De stand van den Priester-Missiebond op 31 Juli 1928. — Op het einde van het 9e Vereenigingsjaar is het troostvol de gegevens van onze ledenlijst hier neer te schrijven en deze te vergelijken met den stand einde Juli 1927. (Zie de cijfers tusschen haakjes).

		gewone leden	theol. stud.	eere-leden	leden-missionarissen	totaal
Seculieren:	Utrecht:	587 (586)	102 (99)	1	—	690 (685)
	Breda:	298 (308)	78 (79)	1	—	377 (387)
	Haarlem:	626 (585)	81 (77)	1	—	708 (662)
	's-Hertogenbosch:	606 (600)	111 (100)	1	—	718 (710)
	Roermond:	524 (523)	75 (72)	1	—	600 (595)
	Regulieren:	1448(1227)	—	30	673	2151(1227)
		4089(3829)	447 (427)	35	673	5244(4256)

Het Medisch Missie-Maandblad is verschenen. Daardoor zet het Medisch-Missie-comité zijn gelukkig begonnen actie vruchtbaar voort. Nadat een voorloopige programma-ontwikkeling wijd en zijn verspreid was, is den 1en Juli het eerste nummer verschenen. Het belooft in hoofdartikelen de groote problemen der medische missieactie te behandelen, en daarnaast in wetenschappelijke bijdragen veel belangrijks en wetenswaardigs te brengen. Het geeft officieele mededeelingen van het Comité, en een kroniek der beweging. Het brengt ten slotte mededeelingen van missionarissen. Hoofdredacteur is Dr. E. H. Hermans, Mathenesserlaan 272, Rotterdam; de administratie is gevestigd bij de uitgevers Van Turnhout & Co., Eindstraat 15, Breda. De abonnementsprijs f 6,— per jaar zal een ontwikkelde niet afschrikken zijn kennis van dit groot missiebelang geregeld te vermeerderen door het lezen van dit orgaan. Moge het slagen.

De derde Medische Cursus voor missionarissen wordt te Rotterdam gehouden van 16 September tot 1 November voor missionarissen, Zusters en

Broeders, die nog niet in de missie geweest zijn. Men kan zich melden bij den Secretaris M. M. C. dr. C. Minderop, Mathenesserdijk, Rotterdam.

Het verkeerswezen in de Missie. — Onder de auspiciën van het Amsterdamsche Priester-Missiecomité en met goedkeuring van het Haarlemsche Diocesane Missie-comité heeft zich onder leiding van den weleerw. pater L. D. Oorsprong O.P. een commissie gevormd, die zich ten doel stelt de oprichting van een nationale organisatie ter verbetering en oplossing van het verkeersprobleem der missiegebieden. Alvorens tot oprichting van deze nationale organisatie over te gaan, zal genoemde commissie uitgebreid studiemateriaal verzamelen over de toestanden van het huidige verkeer in de missiegebieden en wenschelijke en mogelijke verbeteringen naar gelang aard en ligging van deze landen, alsook hier te lande propaganda-actie voeren, noodig ter voorbereiding der organisatie.

Voor dezen nieuwen vorm van missie-actie is de eerste stoot gegeven op de M.A.C.T.A. door den stand der „Moderne Verkeersmiddelen". (Zie hierover „Het Missiewerk", 9e jrg., Mei 1928, blz. 240—2422 : „Het Verkeersvraagstuk in de missie en wat de M.A.C.T.A. in deze leert").

De St. Josephs-Congregatie van Mill Hill opent te Venlo een nieuw studiehuis.

De Franciscanessen van Veghel hebben aangenomen in het bisdom Tuguegarao de leiding eener op te richten inlandsche Zusters-Congregatie op zich te nemen. Met Januari vertrekken eenige Zusters daarheen.

Het vijfde internationale academische Missiecongres te Würzburg (26 Sept. —29 Sept. 1928). — Op het laatste internat. academische Missiecongres in Posen (1927) werd na onderlinge beraadslaging met de academische Missiebeweging, het internat. Missiologisch Instituut en de Unio Cleri besloten, dat het volgende internat. acad. Missiecongres in Duitschland zou gehouden worden. Duitschland heeft een goeden naam op missiologisch gebied ; ziet eens in de bibliotheek-catalogus onder „missiologie" (wanneer dit vak is bijgehouden), welke rijke litteratuur daar verschenen is. Daar stond immers de wieg der jonge „Missionswissenschaft", daar leven de groote baanbrekers, en voorvechters voor eene wetenschap, die ook nu nog niet in alle landen en in alle kringen waardeering heeft gevonden ; ik denk aan namen als : Schmidlin, Pieper, Freitag, Aufhauser, Streit, Kilger, Väth, Huonder, enz. enz.

Het „Internationale Institut für Missionswissenschaftliche Forschungen" was o.a. aanleiding tot de uitgave van de bekende Missiebibliographie van P. Streit; door de samenwerking van dit Instituut kwamen de vele „Missionswissenschaftliche Abhandlungen" tot stand, door zijne ondersteuning werden zeer vele en zeer waardevolle archivarische bronnen gepubliceerd.

In Duitschland verschijnen meerdere hoogstaande wetenschappelijke missietijdschriften, bovenaan staat wel het „Zeitschrift für Missions- und Religionswissenschaft".

Tenslotte is aan twee universiteiten een leerstoel voor kath. missiologie verbonden: München en Münster i.W. met een „Missionswissenschaftliches Seminar" voor missiologische vakstudie.

Reeds om deze inrichting en deze bekende persoonlijkheden van nabij te leeren kennen, is het interessant een internationaal congres in Duitschland bij te wonen. Men heeft natuurlijk onder de Duitsche steden lang naar de geschiktste stad gezocht, waar men „tagen" kan. De mooie Mainstad Würzburg in Beieren is nu uitverkozen, Würzburg vooral bekend om zijn „Missionsärtzliches Institut".

Het congres begint Woensdag 26 Sept. en eindigt Zondag 30 Sept. met een plechtige Hoogmis in het klooster der Mariannhiller; onder de H. Mis houdt de bekende Oblatenpater Provinciaal Max Kassiepe de slotpredicatie,

Aan deze dagen gaat nog een kleine conferentie vooraf, waar een wetenschappelijke uiteenzetting wordt gegeven over Missiologie als leervak, gelijk het aan de universiteiten van München en Münster wordt gedoceerd. Vandaar hebben die themata, die hier besproken worden, een zuiver theoretisch karakter.

Leidende persoonlijkheden uit Holland, Zwitserland, Italië, Hongarije, Polen, N. Amerika enz. behandelen de belangrijkste en actueelste missievragen, die in den tegenwoordigen tijd bespreking verdienen. Alleen een of ander onderwerp is wat Duitsch gekleurd, doch alle nationale vlaggen geven meer of minder wat af! Is men verstandig, dan neemt men dit meer als stuifmeel op: zoo worden onze eigen idee's bevrucht! Overigens zijn die onderwerpen van een internationaal gezichtspunt uit gekozen, zoodat ze ongetwijfeld algemeene beteekenis hebben. Voormiddags worden er referaten gehouden, namiddag is het sectievergadering en 's avonds weer een algemeene vergadering met meer het utile dulci in 't program. In de academische Missievergadering van Vrijdag, 28 Sept. spreekt Prof. Brom over het onderwerp: „Akademiker und Mission". Prof. Brom echter is het waard, dat hij onder zijne hoorders vele Hollandsche hoofden telt, met oogen, die stralen van blijdschap, want hier op deze kath. Internationale vertegenwoordigt deze eminente leider ons dierbaar Holland!

We hooren daar echter nog een andere van Nijmegen zoo bekende en sympathieke stem, n.l. van prof. Steffes, die nu als „Professor der Religionswissenschaft" te Münster pakvolle zalen trekt, die nog immer graag aan Holland denkt en in zijn „Seminar" zoo vergenoegd de oude herinneringen aan zijn Nijmeegsch Professoraat vertelt.

In Duitschland wordt veel over het katholieke Holland gesproken en geschreven; daar heerscht een intensieve missiebeweging. Prof. Schmidlin schrijft in zijne missiegeschiedenis (blz. 438): „Relativ die meisten Glaubenspioniere stellen die holländischen Katholiken.... ; dazu bringen sie hohe Finanzspenden speziell für den Glaubensverein auf und nehmen besonders durch ihren Klerus an den neueren Missionsströmungen lebhaft teil. Es sei erinnert an die stark entwickelte Unio Cleri und die studentischen Missionsvereinigungen.... u.s.w."

In Würzburg kunnen we onzen ijver toonen!

Het plaatselijk comité doet zijn best aan de deelnemers van het congres een aangenaam en leerrijk verblijf te bezorgen. Dat missiecollege der Benedictijnen van St. Ottilien, dat nieuwe Missiehuis der Mariannhiller en het nieuwe „Institut für Missionsärtzliche Fürsorge" bieden eene groote attractie. Aanmeldingen neemt het Missiecollege St. Benedikt, Würzburg in ontvangst. Daar wordt dan ook voor goedkoop en net logies gezorgd. Als men zich echter spoedig aan den „Kath. Akad. Missionsbund, Münster i.W., Priesterseminar" opgeeft, ontvangt men vanaf Münster 50% korting (Fahrpreisermässigung für wissensch. Exkursionen). Men moet zich dan aan de Münstersche groep aansluiten. Daar deze Woensdagmorgen vertrekt, moet men 's avonds tevoren in Münster zijn. Vanaf Münster kost de reis naar Würzburg heen en terug, alsook het verblijf aldaar: tesamen niet meer dan 40 M.

Moge Holland blijk geven, dat het door een internationaal solidarisme geleid wordt en een afkeer heeft van nationale kleinzieligheid, waar het geldt de uitbreiding van Christus' Rijk op aarde.

Münster i.W. P. GREGORIUS van Breda, O.M.Cap.

Em. Pastoor W. J. H. Ruijten † — Na een ongesteldheid van slechts één dag is 20 Juli te Roermond in den ouderdom van 65 jaar overleden de Zeereerw. heer W. J. H. Ruyten, rustend pastoor.

Wilhelmus Josephus Hubertus Ruijten werd geboren te Roermond 26 Augustus 1862, studeerde aan het Bisschoppelijk College zijner geboortestad en aan de seminaries van het Bisdom Roermond en ontving de Priesterwijding van Z. D. H. Mgr. Boermans op 10 April 1886. Hij werd achtereenvolgens benoemd tot kapelaan te Sittard op 30 September 1886 en pastoor te St. Odiliënberg op 22 Juni 1908, uit welke functie hij op 1 October 1919 ontslag verzocht en verkreeg.

Zijn otium cum dignitate benutte hij de laatste jaren om de missieactie in het Roermondsche diocees te leiden, hij was met veel toewijding en ijver de stille maar gestadig-werkende secretaris-penningmeester van het Diocesaan Missiecomité, en als zoodanig herdenken wij hem hier dankbaar.

R. I. P.

BOEKBESPREKING

Titel: Een Indisch Meisje en andere Ind. Verhalen.
Auteur: Walterida.
Uitgever: Malmberg, 's-Hertogenbosch.
Inhoud en beoordeeling:

Het boek brengt den lezer in aanraking metverschillende eigenaardigheden uit het Ind. leven. We leeren zoowel kennen den gunstigen invloed die uitgaat van de Katholieke opvoeding der È.E. Zusters Ursulinen, als de eigenaardige heidensche bijgeloovigheden onder de inlandsche bevolking. Alles bijeen wel 'n leerzaam boek, doch meer bestemd voor meisjes dan voor

jongens. Bepaalde missieactie gaat van het boek niet uit, doch indirect kan het lezen toch opwekken tot waardeering van het beschavingswerk der Zusters, zoowel in scholen als in weeshuizen. V.

Titel: Aan de Grenzen van Cayenne.
Auteur: Toriman.
Uitgever: N. V. De R. K. Boekcentrale, Amsterdam.
Inhoud en beoordeeling:

'n Zeer leerrijk boek vooral voor jongelui die reeds voldoende gevorderd zijn in aardrijkskunde. Zeer aardig worden de eigenaardigheden beschreven van de landstreek grenzend aan ons Nederl. gebied, en vooral de taak die de Missionarissen daar te vervullen hebben treedt meer dan eens sterk naar voren. Natuurbeschrijvingen en volkseigenaardigheden, verkeer en bestaansmiddelen krijgen ieder hun beurt in zeer aantrekkelijke beschrijvingen. Mooie illustraties verhoogen de waarde van het leerzame boek. V.

Titel: „Uit 't dagboek van Henk en Lou" (twee deelen).
Auteur: Zr. Ma. Teresa.
Uitgever: Malmberg, 's-Hertogenbosch.
Inhoud en beoordeeling:

In vlot gestelde brieven beschrijven Henk en Lou voor de in Holland achtergebleven schoolkennissen hunne reisindrukken in den vorm van „Van dag tot dagjes". Het tweede deel gaat in dien geest door met beschrijving van hun verblijf op Curaçao. Alle indrukken en geheel hun leven daar worden geteekend. Zeer leerzaam voor de lezende jeugd. Hier en daar komt uit hoe de familie, die zooals uit alles blijkt zeer goed katholiek is, in dat vreemde land zich moet aanpassen bij de gewijzigde omstandigheden, maar hoe zij ook daar denzelfden godsdienst terug vinden der éene ware moederkerk.

Misschien dat de briefvorm op den duur wel wat eentonig wordt ofschoon blijkbaar gestreefd is naar 'n onderhoudenden toon.

Titel: Vater Arnolds Getreuen. Die Mitgründer beim Steyler Missionswerk: N. Blum, H. Wegener, Joh. Janssen, Bern. Eikenbrock.
Auteur: P. Herm. Fischer S.V.D.
Uitgever: Missionsdruckerei, Steyl.
Inhoud en beoordeeling:

De biograaf van den Steyler Stichter, P. Arn. Janssen, geeft in „Vater Arnolds Getreuen" het levensbeeld van de vier priesters, die als eerste en trouwste medewerkers gedurende meerdere decenniums den stichter bij zijn werk hebben geholpen. Het zijn stille, eenvoudige mannen, wier leven, werken en offeren wij leeren kennen. Zij passen uitstekend bij den vromen stichter. Indien P. Janssen zelf zijn medewerkers had mogen kiezen dan zou hij moeilijk betere krachten hebben kunnen vinden dan de Voorzienigheid hem als „Gezellen" geschonken heeft. Zij hebben volgens zijn plannen en onder zijn leiding flink geholpen om de fundamenten te leggen

van den Steyler bouw. En terwijl zij met inspanning van alle krachten in den arbeid volhardden werden zij nimmer moede om in vurige gebeden den zegen des Hemels af te roepen. Ieder steen in het geestelijk fundament der Steyler stichting is door het gebed en de offers van deze vrome mannen gewijd en met heilige zegen-bede aan het gebouw toegevoegd.

Op meesterlijke wijze heeft Pater Fischer zijn taak vervuld en ons in een boekdeel van ruim 400 bladzijden het levensbeeld geschonken van 4 pioniers van het missiewerk. Wie met de lezing van dit boek een aanvang maakt zal met oprechte belangstelling verder lezen tot het einde toe. En dat niet zonder groot geestelijk voordeel.

De missie-drukkerij van Steyl heeft de uitgave met fijnen smaak verzorgd.

M. v. E.

Titel : Malaria et Chininum.

Uitgever : ,,Institutum ad propagandum usum chinini, Amsterdam 1927.

Inhoud en beoordeeling :

Dit boek handelt over de bestrijding der malaria en mag zich daarom met recht tot de kringen der missionarissen richten, die er veel uit kunnen leeren, historisch en hygienisch. Het werk is kostelijk uitgegeven en verlucht met vele platen.

Dat het Amsterdamsche instituut alle beschikbare krachten ter bestrijding der malaria wil te hulp roepen blijkt wel uit de kaart, die erbij gevoegd is, en die vraagt :

Ut insequentes editiones nostras quam maxime completas reddamus, Institutum nostrum se commendat ut certius fiat de iis quae Vestra experientia vos docuit de malaria et eius diffusione atque impugnatione in Vestra regione.

Etiam *imagines*, uti v.g. photographias distributionis chinini populationi aliasque huius generis et omnia quae malariam eiusque impugnationem respiciunt, pergrato animo acceptamus.

Petimus ut respondeatis in aliqua lingua moderna.

Belanghebbenden, die het boek niet ontvingen, kunnen zich richten tot het ,,Instituut tot bevordering van het kininegebruik'' 48, De Wittenkade, Amsterdam.

Th. B.

Titel : Gekleurde Engeltjes. Missietooneeltje in drie bedrijven voor meisjes.

Auteur : Salesius Nuyts, Minderbroeder.

Uitgever : Het Missieklokje, Oever 12, Antwerpen.

Een tooneelstukje voor onze kleine missievriendinnen. De leiders der Kindsheid kunnen er een middel in vinden om hun feesten aantrekkelijk te maken.

Th. B.

IMPRIMATUR.

Buscoduci, die 27 Julii 1928. J. POMPEN, Vic.-Gen.

MGR. FORTUNATUS SPRUYT, O.F.M.
TITULAIR BISSCHOP VAN VAGA
APOSTOLISCH VICARIS VAN LUANFU

GERMINANS GERMINABIT....

(Bij het portret).

Vijf en twintig jaren lang had Chansi's grijze bisschop, Mgr. Odoricus Timmer, O.F.M., zijn vicariaat bestuurd. Vijf en twintig lange jaren had hij al zijn denk- en werkkracht geschonken aan de heropbouw van Gods Kerk in Zuid-Chansi. Wel had hij ruim zijn aandeel gehad in al de zorgen en lasten, aan het ambt van Apostolisch Vicaris verbonden. In 1901 nam hij het bestuur op zich over nauwelijks 7000 angstig gevluchte, in bergspelonken verscholen christenen. De Bokseropstand had Chansi's Kerk tot een ruïne gemaakt. De missionarissen waren allen uitgeput door de vervolgingen, zoodat verschillenden een zeer spoedige dood stierven. Met twaalf missionarissen stond Mgr. Timmer voor een werk, dat reuzenkracht vorderde: dertien priesters met 7000 christenen in een gebied, grooter dan Nederland en België samen. Dat was Zuid-Chansi, toen Mgr. Timmer het als zijn erfdeel aanvaardde.

Sinds is er gewerkt op het Zuid-Chansineesche missieveld. Kerken en kapellen werden er opgetrokken, priesters gewijd; Nederland zond elk jaar eenige zijner Minderbroeders, de laatste jaren zelfs de Zusters Franciscanessen van Heerlen. En de ziel van al dat werk was de nimmer moede bisschop van Luanfu, die zijn liefde voor God en de Chineezen aan allen, die met hem werkten, in ruime mate mededeelde. Thans was zijn werk volbracht. De Kerk van Chansi was weer opgericht. De grijze bisschop wachtte reeds een welverdiende rust.

Maar een opvolger? Was er wel iemand te vinden, die bij deze bisschop ook slechts in de schaduw kon staan? Met een angstige bezorgdheid doorzochten Chansi's missionarissen hun eigen kleine kring. Bij één bleven hun gedachten telkens hangen, en die eene was P. Fortunatus Spruyt. Wat men gehoopt had, geschiedde. Pater Spruyt voerde al spoedig de titel van Monseigneur.

Wel was de nieuw benoemde bisschop de aangewezen persoon, om het bestuur over het vicariaat te voeren. Reeds 21 jaren vertoeft hij op het Chineesche missieveld ; en in die tijd wist hij zich een rijke ervaring te verwerven. Zoowel op het gebied van onderwijs als op dat der zielzorg heeft hij in die jaren zijn sporen verdiend. Zijn ambt van regulier overste bracht hem er toe kennis te nemen van al de toestanden en werkzaamheden, waarin zijn medebroeders verkeeren. En toen hij zoo met een rijke ervaring was toegerust, was zijn tijd daar. Pater Spruyt zou bisschop worden.

De 25e April was de dag, waarop in de kathedrale kerk van Luanfu de plechtige bisschopswijding plaats had. Van heinde en ver waren christenen en heidenen komen toeloopen. Met groote luister werden de plechtigheden voltrokken, al ging het af en toe onder de geloovigen wel eens wat gemoedelijk toe. Och ! een Chinees spreekt nu eenmaal anders met O. L. Heer dan een Hollander, en eenvoud is ook een christelijke deugd. Mgr. Timmer zelf verrichtte de consecratie, zoodat hij in de volste zin van het woord zijn ambt aan zijn opvolger overdroeg. Assistent-bisschoppen waren Mgr. Schraven, C.M., en Mgr. Aloysius Tchen, O.F.M.

,,Germinans germinabit'' schreef de nieuwe bisschop met een toespeling op de naam ,,Spruyt'' in zijn wapen. Germinans germinabit. Ja, met recht mag men zeggen, dat Zuid-Chansi thans een bloeiend vicariaat is. Na de Bokseropstand is het christendom er welig ontsproten, dank de onvermoeide ijver der missionarissen, dank ook vooral de vele martelaren in de tijd der vervolging gevallen. Maar nog heerlijker moet en zal het christendom er bloeien. Germinans germinabit ; de nieuwe bisschop heeft het duidelijk gezegd. Zijn devies is er niet een van stilzitten en afwachten. Integendeel, de volste activiteit heeft hij in zijn wapenspreuk neergelegd. Want ook in Chansi is de oogst nog altijd groot. Moge het Mgr. Spruyt gegeven zijn deze leuze tot volle werkelijkheid te brengen. Moge onder zijn bestuur het christendom in Zuid-Chansi steeds hooger opbloeien, opdat ook hij, wanneer na een lange en vruchtbare werkzaamheid zijn tijd van gaan gekomen is, evenals zijn voorganger Mgr. Timmer, zijn werk met het volste vertrouwen aan zijn opvolger moge overgeven.

Germinans germinabit . . . .

Weert. fr. PETRONIUS VOESTERMANS, O.F.M.

Over de zeden en gewoonten der inboorlingen van den missiepost van Ngoembo (apostolisch vicariaat Bangweolo, gelegen in het Engelsch gebied van Noord-Rhodesia).

(Schrijver is de Eerw. Pater Colibault van de Witte Paters; oud 47 jaar, waarvan hij er 20 in de missie heeft doorgebracht).

I. Missiegebied.

1. Onze inboorlingen van Ngoembo wonen tusschen het Bangweolo-meer en de rivier Loeapoela (inlandsche naam voor de Congo, die in deze streken ontspringt uit de meertjes en moerassen van Bangweolo). Zij behoeren tot een oorspronkelijk, zelfstandig ras, dat bestaat uit de 2 groote families der Bena Nghoma („menschen van de trommel") in het noorden, en der Bena Ngulube („menschen van het wilde zwijn") in het zuiden; in den loop der jaren hebben zij zich een weinig vermengd met de Baroengoe's uit het zuiden van het Tanganyika-gebied. In het algemeen zijn het uitsluitend landbouwers; in het oosten (langs het Bangweolo-meer) leggen zij zich ook toe op de vischvangst.

2. **Karaktertrekken.**

a. Van karakter zijn ze eerder lui, en meer geneigd tot wellust; vooral in het oosten, want daar is het leven beter: immers de landbouw is er gemakkelijker, en ook de vischvangst is overvloedig. 't Is evenwel hier al even beleedigend iemand een „vischeter" te noemen, als in andere streken een „hennepschuiver".

b. Even als hun naburen, hebben onze zwarten van natuur veel gezond verstand en zouden zij in staat zijn de zaken nuchter te beoordeelen; maar door den invloed van allerlei voorvaderlijke overleveringen zijn ze gewoon geraakt alles te beoordeelen volgens hun bijgeloof en hunne vooroordeelen. Alles wat min of meer

buitengewoon is, zooals ziekten, ongelukken enz. worden toegeschreven aan de kwaadwilligheid van den een of den ander, die den persoon in kwestie betooverd heeft; of ook wel omdat men de gewoonten en voorschriften der voorvaderen overtreden heeft. Om een voorbeeld te nemen; iemand krijgt vandaag of morgen pijn ergens tusschen z'n ribben. Dat is heel natuurlijk, zou men zeggen: zoo iets kan iedereen overkomen. Neen, beweert onze zwarte, dat is heelemaal niet natuurlijk; dat komt, omdat die persoon zich schuldig gemaakt heeft aan huwelijksontrouw. Deze moet dan willens of niet willens de proef ondergaan; de toovenaar wordt ontboden, maakt een paar insnijdingen op de pijnlijke plaats, en zuigt met een hoorn het bloed eruit; in dat bloed zitten dan graankorrels of stukjes eten van den vorigen dag of zelfs van maanden geleden; ik behoef natuurlijk wel niet te vertellen, dat de toovenaar zelf onder de behandeling die dingen erin brengt. Na die operatie is het voor een ieder klaar als water, dat de zieke schuldig is, en deze zal zelf schuld bekennen, ook al is hij zich niets bewust; 't is me misschien overkomen, toen ik in slaap was, zal hij zeggen; ofwel ik kan het vergeten hebben; in alle geval, waar is het; de proef is genomen, en die kan niet bedriegen. Daaruit spruiten natuurlijk voort allerlei verdenkingen, vijandschappen, wraaknemingen en echtscheidingen. Maar wat zullen onze zwarten er aan doen? 't Is nu eenmaal zoo, zeggen ze, en ze troosten zich met de gedachte, dat zij er misschien zelf in de toekomst wel eens voordeel van zullen trekken.

c. Ongelukken met doodelijken afloop (b.v. iemand valt uit een boom en breekt z'n nek) worden evenmin op natuurlijke wijze uitgelegd, maar worden toegeschreven aan eene vervloeking of aan eene betoovering enz.; in ieder geval is er iemand die dat ongeluk veroorzaakt heeft, en nu moet er gezocht worden wie die schuldige is. De familieleden van den verongelukte gaan den toovenaar opzoeken; die weet altijd en overal raad op; hij maakt wat hocus-pocus met een paar holle kalebassen en eenige geitenhoorns, roept de schimmen der afgestorvenen te hulp, en laat zich vervolgens alle familiekwesties, vooral ruzie en vijandschap, tot in de kleinste bijzonderheden uitleggen; daarna trekt hij ernstig en heel logisch de conclusie dat b.v. Piet den dood veroorzaakt heeft van Jan; immers hadden Jan en Piet niet dikwijls ruzie?;

heeft Piet Jan niet dikwijls bedreigd en gezegd: het zal je berouwen; ik zal je wel klein krijgen; het kan vandaag of morgen wel eens slecht met je afloopen enz. Dus Piet heeft dien boom betooverd, en zoodoende is Jan naar beneden getuimeld en heeft z'n nek gebroken. Piet m o e t schuldig zijn; dus Piet i s schuldig; dat is nu negerlogica; en Piet betaalt zonder tegenstribbelen; maar inwendig vast en heilig besloten, dat die familie van Jan het hem vroeger of later dubbel en dwars zal terugbetalen; onze lezers begrijpen zonder moeite, wat al vijandschap, haat en wrok daaruit voortvloeien.

d. De dood van eene kraamvrouw is eveneens geheimzinnig voor onze zwarten. Als de vrouw moeite heeft bij het bevallen, heeft zij slechts dit éene middel om aan den dood te ontsnappen, een soort openbare biecht; zij moet n.m. den man bekend maken, van wien zij ontvangen heeft. Alle vrouwen van het dorp d.w.z. de hooge raad van de oude wijfjes houden daartoe eene plechtige bijeenkomst in de hut van de kraamvrouw. (Het zij in 't voorbijgaan gezegd, dat in processen van zwangerschap het publiek erg ruim van opvatting is voor de vrouw; a priori heeft altijd de man ongelijk; deze wordt steeds verondersteld de vrouw geforceerd te hebben; ofschoon in de werkelijkheid dikwijls de vrouw zelf al haar best gedaan heeft om dien man te krijgen). Als dan de kraamvrouw een jongen of ouden man aanwijst, is de zaak gezond, en zal de verlossing spoedig volgen. Sterft zij echter toch, dan komt dat door den invloed van een of anderen kwaden geest. Als er meerdere mannen mee gemoeid worden, is de zaak ingewikkelder en draait dan gewoonlijk op niets uit. Heeft zij echter niemand beschuldigd, en sterft zij tòch, dan is het zonneklaar, dat de echtgenoot er de schuld van is; deze heeft den dood veroorzaakt door overspel te bedrijven; hij moet dus aan de familie van zijne overledene vrouw een flinke boete betalen.

e. De dood ten gevolge van eene buitengewone en onbekende ziekte, ofwel eene ziekte, die in korten tijd meerdere slachtoffers maakt in dezelfde streek en vooral in dezelfde familie, is eveneens een teeken, dat er een kwaadwillende persoon aan het werk is. Ziehier een voorbeeld. Een tijdje geleden stierf er hier in het dorp een jong meisje na eene kortstondige ongesteldheid. Dadelijk ging haar moeder aan het werk om den schuldige op te sporen; na

wat nadenken en over en weer zoeken herinnerde zij zich een jongen buurman, die vroeger nog al eens gekheid maakte met haar dochter; toen had je de poppen aan 't dansen; de schuldige was gevonden. Dit jongmensch nu was een familielid van haar man, d.w.z. van den vader van het overledene meisje; de moeder begon dus eerst haar wraak te oefenen op haar eigen man. Tot drie maal toe vond deze in z'n tuin of aan de rivier, waar hij z'n bad ging nemen, een hoorntje gevuld met allerlei geheimzinnige spullen om hem te betooveren, en ongelukken over hem af te trekken. De arme stumper was er zóó van onder den indruk, dat hij, ofschoon burgemeester van het dorp, er van door ging. Maar dit is nog niet alles. Veertien dagen later werd een zijner familieleden, eveneens een burgemeester, ziek van een soort rheumatiek: deze werkte op zijn hart, wat na enkele dagen stil stond en hij was dood. Het was duidelijk, die moeder was aan 't werk. Iedereen in het dorp fluisterde: er zullen er nog wel meer den hoek omgaan; als zoo'n helleveeg begint, is ze tot alles in staat; en inderdaad; eenige dagen later werd een jongmensch van dezelfde familie, een neef van den vorige, eveneens ziek; ook hij had na 24 uur gebrek aan adem en stierf om zijn oom gezelschap te gaan houden op het kerkhof. Nu was het voor jan en alleman duidelijk, dat de familieleden „van de Trommel" (die van den vader van het meisje) de wraak ondervonden van de familie „van den Olifant" (die van de moeder). Om verdere catastrophen te voorkomen bleef er maar één middel over n.m. de moeder te kalmeeren door haar een schadeloosstelling aan te bieden voor het verlies van hare dochter. Een der voornaamste leden van de „Trommels" begaf zich naar de moeder met eene geit; maar zij nam het beest niet aan om niet den schijn te hebben die ziekten te hebben veroorzaakt (waaraan echter niemand in z'n hart twijfelde); het resultaat was, dat er sinds dien geen enkele „Trommel" meer gestorven is; ook de weggeloopen burgemeester kwam terug, en alles ging weer z'n gang, alsof er nooit iets gebeurd was.

f. In bovenstaand geval was alles nog al vlug van stapel geloopen; dit kwam doordat er meerdere christenen in betrokken waren; de heidenen konden dus niet alle ceremoniën en gewoonten volgen, die bij dergelijke gelegenheden zijn voorgeschreven. Ook het feit alleen reeds, dat er christenen in betrokken waren, joeg de heidenen min of meer den schrik op het lijf; immers die christenen

konden wel eens gaan klagen en de zaak gaan uitleggen aan den Blanke van de Boma (het fort) ; hier was dus de vrees voor de blanken het begin der wijsheid.

Toch moeten onze christenen in zulke gevalletjes zich kranig houden om zich niet door de heidenen te laten meesleepen ; veel dingen kunnen zij in geweten niet meer doen, die zij vroeger zonder blikken of blozen zouden gedaan hebben ; ook het feit dat eenigen hunner ons alles in bijzonderheden kwamen vertellen bewijst, dat de tijden veranderd zijn. Vroeger deden zij liefst al die soort van dingen maar onder elkander ; nu echter komen ze ons gaarne raadplegen, hoe of wat te doen. Voor ons is 't dan eene gelegenheid onzen invloed meer en meer te doen gelden, niet alleen over onze christenen, maar zelfs over de heidenen ; dikwijls beslechten deze het proces volgens onze wenken en raadgevingen, bang als ze zijn, dat we anders de zaak voor de Boma zullen brengen.

g. In de dorpen, die nog al ver van den missiepost afliggen, en dus minder den invloed ondergaan van ons godsdienstonderricht, kan men nog duidelijk zien hoe zoo'n wraakneming in z'n werk gaat. Wanneer een persoon of eene familie wraak wil nemen, begeeft deze zich naar het graf van den persoon, die gewroken moet worden, en legt daarop een z.g. „Owanga", dat is een hoorntje of holle kallebas, waarin verschillende dingen zitten, bestemd om zich de gunst te verwerven van den overledene of zelfs zijn tegenwoordigheid. De invloed van zoo'n „bwanga" is geheimzinnig en verderfelijk, en alle heidenen zijn er bang voor ; een of ander ongeluk, ziekte of sterfgeval, dat kort daarop plaats heeft (en wat natuurlijk zonder dat ding evengoed zou gebeurd zijn) komt dan juist op tijd om oogenschijnlijk aan den toovenaar gelijk te geven, want deze bazuint links en rechts rond, dat zijn „bwanga" daar de oorzaak van is. Alleen kunnen aan dergelijke praktijken weerstaan degelijke christenen, die werkelijk van hunnen godsdienst overtuigd zijn ; en de zwarten, die rechtstreeks onder onzen invloed staan. Hieruit begrijpt men, hoe ons onderricht en zelfs alleen onze tegenwoordigheid reeds een weldaad is voor die arme menschen ; immers zij bevrijdt hen van de afschuwelijkste dwingelandij, welke die zielen van goeden wil onder het juk houdt.

3. **Ideeën over de zedenwet.** Onze inboorlingen hebben eene groote voorliefde voor wraak en rechtvaardigheid. Den eersten keer

dat zij de 10 geboden Gods hooren voordragen en uitleggen is hun indruk, zoowel van de ouderen als van de jongeren, een gevoel van blijdschap en tevredenheid. Ja, ja, zeggen ze dan, dàt is het, wat we altijd gewenscht hebben; maar die toovenaars....! en die jongelui....! Reeds lang, voordat zij zich opgeven als catechumeen, om zich gedurende 4 jaar voor te bereiden op het H. Doopsel, denken zij dikwijls met dankbaarheid na over de weldadige lessen van den missionaris en zijne medehelpers.

Maar wat betreft de regels over het 6de gebod, is er geen eenheid van ideeën, maar loopen de opvattingen erg uiteen, en hangen af en verschillen dikwijls van stam tot stam, en zelfs van familie tot familie. Op de eene plaats b.v. zijn alleen verboden de schendingen van de huwelijkstrouw, en wel even streng, als het verboden is een andermans tuin leeg te stelen; voor de rest is in huis zelf alles gemeenschappelijk, lijf en goed; het is de „promiscuitas familialis", die samengaat met den afkeer van overspel. Elders daartegen is deze promiscuitas absoluut verboden wat betreft relaties tusschen ouders en kinderen; en is zelfs overspel buiten de familie zeldzaam.

Wat echter betreft relaties tusschen niet gehuwde personen kan men zeggen, dat onze zwarten alleen afkeerig zijn van relaties tusschen broers en zusters, neven en nichten; voor de rest hebben zij echter een uiterst ruim geweten, of liever heelemaal geen geweten. Daar zij over een toekomstig leven van belooning of straf maar vage idees hebben, en die toekomst ver weg is, leven zij liever van den dag in den dag en trachten hun gedrag in te richten volgens de overleveringen der voorouders en de gewoonten van den stam. Een zwarte (een heiden natuurlijk) zal zich zonder schaamte en gewetenswroeging aan vleeschelijke genoegens overgeven iederen keer, als hij er gelegenheid toe krijgt en er geen gevaar bestaat van te moeten betalen of gestraft te worden. Tegennatuurlijke onkuischheid komt voor, maar minder dan men zou verwachten, omdat zij van jongs af alle gelegenheid hebben aan hun sexueelen aandrang te voldoen volgens de natuur.

4. **Godsdienstige ideeën.**

Zij gelooven aan het bestaan van een Opperwezen, dat alles gemaakt heeft; maar omdat deze goed is, en aan niemand kwaad wil, houden zij zich niet met hem bezig; „God haat niemand" zeggen zij, dus waarom zouden we ons druk over hem maken.

De geesten der afgestorvenen echter zijn geesten van menschen, en kunnen dus goeden of kwaden zin hebben; de voornaamste kwestie is met die geesten op goeden voet te leven en ze goed te stemmen door zoo nu en dan een offertje te brengen (b.v. wat tabak, een kruikje bier, eene kip enz.; de toovenaar zorgt er wel voor, dat die dingen aan het goede adres terecht komen). Ook kunnen die geesten kwaad van de menschen afwenden of hen helpen in hunne ondernemingen (zij kunnen ziekte of gezondheid geven, droogte of regen oversturen, vijanden onschadelijk maken enz.). Bij alle gewichtige gebeurtenissen des levens worden die geesten dan ook aangeroepen of geraadpleegd b.v. om de plaats uit te kiezen, waar men een nieuw dorp zal gaan bouwen; om de oorzaak van eene ziekte te weten te komen; om uit te vorschen of men succes zal hebben in een proces enz.

II. Verloop der bekeeringen.

I. **Aanleiding en beweegredenen der bekeeringen.** Een dorp bekeert zich niet op een of anderen dag als één groep. De eersten, die zich bekeeren, zijn gewoonlijk enkele jongens van 15 tot 20 jaar, de openhartigsten en de vrijmoedigsten. Als deze hunne nieuwe verplichtingen ernstig nakomen, en vooral met kalmte en tact te werk gaan, volgt de rest van zelf. Wij zeggen „met kalmte en tact"; want niets doet ons meer kwaad dan de zaken te willen brusqueeren; immers als de oude heidenen zoo'n paar jongens zien, die doen alsof ze alles dadelijk beter weten, en de gewoonten der ouden belachelijk maken, worden zij in het diepst hunner ziel gekrenkt; en beginnen zij als vanzelf een tegenpartij te vormen, die ons altijd een kwaad hart blijft toedragen. Doen de jongens echter hun best de ouden niet voor het hoofd te stooten, maar integendeel eerbiedig en gewillig te blijven, dan zijn de oudjes er over verrukt, en zullen de eersten zijn om toe te geven, dat het christendom een goed ding is; en niemand in het dorp zal het in z'n hoofd krijgen de nieuwe leer tegen te werken. Na de jongens komen de meisjes; dan volgen zoetjes-aan de getrouwde vrouwen; de volwassen mannen komen pas later; niet dat zij, zooals dikwijls in Europa, oordeelen dat de godsdienst alleen goed is voor het vrouwvolk, maar veel van die mannen zijn polygaam en moeten

dus eerst hun huwelijkstoestand regelen. Heel op het laatst komen de oude grootvaders en grootmoeders ; vooral deze laatsten zijn de hechtste steunpilaren van het heidendom ; niet alsof deze oudjes slechter zijn dan de anderen ; integendeel reeds lang heeft hun vergevorderde leeftijd den genadeslag toegebracht aan de drievoudige begeerlijkheid ; maar zij meenen nu eenmaal, dat ze geen verstand genoeg meer hebben om al die nieuwe waarheden te leeren ; dat is goed voor het jonge volk, zeggen zij. Gewoonlijk worden zij dan ook gedoopt in stervensgevaar; al hun kinderen en kleinkinderen zijn reeds lang christenen, en dikwijls is het treffend te zien, hoe deze die brave oudjes aansporen, en er voor zorgen, dat ze toch niet zonder paspoort de eeuwigheid ingaan.

Welke zijn de beweegredenen hunner bekeering ? In het begin eener missie kunnen misschien sommigen, vooral volwassenen, min of meer materieele doeleinden hebben ; maar zulk een bekeering houdt geen stand ; het is er mee als met het zaad uit de parabel van het evangelie : dat tusschen de doornen viel zijn zij, die Gods woord met vreugde aanhooren ; maar de doornen der hartstochten en beslommeringen des levens schieten op en verstikken het. Neen, de ware beweegredenen zijn bovennatuurlijk ; het uitgangspunt der bekeering is het geloof aan een toekomstig leven met z'n belooningen en straffen. Deze waarheden alleen kunnen hen aansporen hun leven te beteren en hen helpen om te volharden. Aanvankelijk worden hart en geest gewonnen door de prediking van Gods weldaden hier in dit leven, en meer nog de toekomstige eeuwige belooning ; daarna wordt de doorslag gegeven door de overweging van Gods rechtvaardigheid en de eeuwige straffen in „het Vuur". Wij zagen boven reeds, dat de zwarten een groote voorliefde hebben voor de rechtvaardigheid. Welnu in God zien zij een Opperhoofd, dat goed is, buitengewoon goed en barmhartig, maar ook tevens rechtvaardig en zelfs streng, die een ieder zal vergelden naar zijne werken. Dat idee beantwoordt geheel en al aan hun ideaal van een waar Opperhoofd n.m. goed en rechtvaardig.

Een zeer nuttig hulpmiddel bij de bekeering van een dorp is een „aanvoerder", die de anderen weet mee te sleepen. Jong of reeds op leeftijd, als hij maar ernstig z'n godsdienstplichten waarneemt, zelfs nog als catechumeen, is hij zeker vroeg of laat het heele dorp

te zullen meetrekken. Zonder zulk een „aanvoerder" zal het beste dorp, waar men het meest enthousiast was om te bidden en het Doopsel te vragen, als vanzelf terugkeeren tot de vroegere luiheid en zorgeloosheid.

Waar de dorpen grooter zijn of waar zij minder onder den invloed staan van de missionarissen en catechisten, is de bekeering meer individueel, en ook de volharding is een meer persoonlijke kwestie. In de kleinere dorpen daarentegen, waar alles gemeenschappelijk geschiedt, is de „aanvoerder" de ziel van het dorp ; hij roept het volk bijeen om te bidden, repeteert den catechismus, ziet door woord en voorbeeld een ieder te winnen voor de goede zaak ; tracht in moreele gewoonten tegen te staan „fortiter sed suaviter ; in één woord is hij de vriend van ieder en zelfs de meest verstokte heidenen komen willens of onwillens onder zijnen invloed.

Is nu eenmaal de beweging goed gelanceerd, zoodat er na 15 of 20 jaar reeds een groot aantal christenen en catechumenen in het dorp zijn, dan verschijnt er een nieuwe factor, minder bovennatuurlijk, maar onweerstaanbaar ; dan wordt men niet meer meegesleurd door een of ander individu, maar door de massa ; om een modern woord te gebruiken, het wordt „de mode". Evenals elders heeft dit argument ook bij onze zwarten eene onweerstaanbare kracht ; iedereen wil meedoen, jan en alleman wil het Doopsel ; men zou beschaamd zijn achter te blijven ; men is tot alle offers bereid en tot alles in staat. De mode slaat spoedig over tot enthousiasme ; men houdt van de bijeenkomsten, door den missionaris of den catechist bijeengeroepen, niemand zou er aan willen ontbreken ; hoe meer zielen, hoe meer vreugde . . . . en ook hoe meer lawaai ; immers hoe talrijker, hoe harder men kan zingen ; de zang is voor een zwarte een ware hartstocht ; zelfs worden onze liedjes graag gezongen buiten de godsdienstoefeningen, en beginnen hun inmoreele zangen met vrucht te vervangen ; het wordt een echte volkszang. Wat is het toch mooi ! zeggen ze ; en wat zijn we talrijk ! wezenlijk onze gemeente is de sterkste groep van het heele land. De oude luitjes zijn natuurlijk veel kalmer, ofschoon zij niet minder gesticht zijn ; alhoewel zij nog niet gelooven, zijn zij toch voor onzen heiligen godsdienst gewonnen.

2. **Voornaamste moeilijkheden en beletselen.** Voor de jongeren brengt de bedorven omgeving, waarin zij moeten leven veel moeie-

lijkheden mee om rein te leven volgens de leer van het Evangelie. De ouderen in het dorp oefenen niet het minste toezicht uit om immoreele daden tegen te gaan; 't is 's avonds zoo gemakkelijk om de verkeerde deur binnen te loopen of elkaar als 't ware toevallig tegen te komen; niemand heeft er iets op tegen of zal beletten, dat een jongen met zijne verloofde een soort huwelijks-noviciaat houdt. Voor vele anderen is het inlandsche bier een groot struikelblok; niet alsof dat bier zoo sterk is, maar aangezien de zwarten een enorme capaciteit hebben van drinken en ongemerkt het eene potje na het andere naar binnen werken, begint hun verstand toch beneveld te worden; ze kunnen er zoo moeielijk afblijven; 't is toch zoo lekker, zeggen zij. Wat een ellende echter sleept dat misbruik niet met zich mee; vuile praat, en schunnige liedjes, twist en niet zelden overspel; soms zelfs doodslag.

Voor de jongelui, die nog niet gehuwd zijn, is het publiek uiterst toegevend, en door de vingers ziende. Soms zelfs moet een jongen vóór den vastgestelden tijd in het huwelijksbootje stappen om de verwijten of wraak te ontgaan van de familie zijner aanstaande; die jongen heeft er natuurlijk niets op tegen, want het huwelijk trekt die natuurkinderen geweldig aan. Is er sprake van overspel van een gehuwd man met een ongehuwd maar huwbaar meisje, dan is er altijd wraak te duchten van de familie van deze laatste, vooral als er merkbare gevolgen zijn. De eenvoudigste en meest gewone oplossing (en die een ieder heel natuurlijk vindt) is dan de polygamie; dat kost wel wat meer voor de belasting en een paar stukken stof aan de nieuwe schoonouders, maar dan is de zaak ook gezond, en de schuldige zal door niemand meer lastig gevallen worden.

Overspel met eene gehuwde vrouw is erger, ten minste wanneer er gevolgen zijn; „de vrucht moet rijpen daar waar zij vandaan komt”, zeggen de zwarten d.w.z. de verleider moet de zwangere vrouw bij zich nemen en onderhouden tot na de bevalling; tevens moet hij eene schadevergoeding betalen aan den verongelijkten echtgenoot. Wat nu doet deze in dien tusschentijd? Van vergeven is geen sprake. Hij redeneert dus: aangezien mijne vrouw mij verraden heeft om met dien andere te gaan, moet zij ook maar blijven, waar zij is. Voor hem is dat echter geen reden te leven in het celibaat; integendeel, hij neemt eene andere vrouw; dit maakt

dus een polygaam meer in het dorp, en twee huishoudens van gedivorceerden.

Soms is de polygamie een bewijs van welstand en kracht ; maar gewoonlijk is het slechts een misbruik, en een groot beletsel voor de bekeering der volwassenen ; evenals het concubinaat der ongetrouwde jongelui. Toch zijn al die menschen niet gelukkig, maar gevoelen zich feitelijk slaven hunner hartstochten ; van harte wenschen zij dan ook van die banden bevrijd te worden, en hunnen toestand te regelen ; maar dat is niet altijd even gemakkelijk, en is gauwer gezegd dan gedaan.

En wat te zeggen van degenen, die niet in dergelijke situatie verkeeren ! Ook zij hebben moeite zich christen te verklaren, vooral de eerstelingen van het dorp. Immers het aannemen van de nieuwe leer is zulk een buitengewoon feit, en druischt zóó in tegen alle gewoonten, dat het als 't ware gelijk staat met een breuk van heel het verleden. Vooral degenen, die reeds volwassen zijn, hebben veel moed noodig om het menschelijk opzicht met voeten te treden ; want zij worden uitgelachen en beschouwd als zonderlingen. Anderen beschouwen hen als hoovaardigen, die het beter willen weten, dan de zwarten tot nu toe altijd geloofd hebben. Wie wil er te doen hebben met lui, die met heel hun familie en omgeving gebroken hebben ; niet zelden ook worden er bedreigingen geuit. Houden zij echter met Gods genade voet bij stuk, en toonen zij door woord en voorbeeld, dat zij het ernstig meenen, dan begint de animositeit jegens hen geleidelijk over te gaan in bewondering en krijgen zij navolgers. Maar wat wilskracht en sterkte van boven hebben zij niet noodig om die eerste periode door te komen ! Wat moeite om de kuischheid te bewaren te midden van al die gelegenheden tot zondigen ! Immers hun omgeving verandert niet ; dag en.... nacht moeten zij leven te midden van hun bedorven rasgenooten, die er niets van begrijpen, dat zij, die tot nu toe zoo goed wisten mee te doen, nu zoo plotseling van gedrag veranderd zijn ; daarbij de bekoring is zoo groot, de verleiding zoo sterk, de gelegenheid zoo gemakkelijk ; lieten zij zich tot dan toe meesleuren, nu moeten zij met Gods hulp tegen den stroom oproeien dag in en dag uit.

Velen hebben daarbij maar zelden gelegenheid bezocht te worden door den missionaris of den catechist en van hen onderricht en

aanmoediging te ontvangen. Zeker de goede God alleen kan die verandering in hun leven teweeg brengen, en in hen zijn begonnen werk voltooien. Dikwijls is de missionaris dan ook innig bewogen bij het zien hoe goed O. L. Heer wezenlijk is voor die arme schepselen „de stercore erigens pauperem" ; want vele en buitengewone genaden zijn er noodig om van die verdierlijkte wezens reine en voorbeeldige christenen te maken ; O. L. Heer kent Zijne uitverkorenen, en de ondervinding leert ons, dat hij buitengewoon mild is voor degenen, die Hem oprecht zoeken in den eenvoud huns harten.

3. Zooals wij reeds zagen is in den beginne de groote beweegreden der bekeering de **vrees voor de straffen Gods.** Onder den indruk der prediking over de laatste uiteinden van den mensch, wenschen zij het leven der genade te bezitten als middel om aan die straffen te ontsnappen ; het leven der genade alleen ook is in staat hun de moeielijkheden en bekoringen te doen overwinnen om volgens de geboden Gods te leven.

Heeft echter de bekeering van het dorp vorderingen gemaakt, zoodat er reeds een flinke groep christenen zijn, dan wordt het hoofdmotief der bekeering dikwijls het verlangen om ook mee te doen ; om deel te mogen nemen aan de bijeenkomsten der christenen, om mee te kunnen zingen en mee te bidden : 't is zooals wij reeds zagen „de mode" ; dit motief is niet bovennatuurlijk en dikwijls constateeren we, dat de bekeeringen aldus begonnen minder degelijk zijn. Als algemeene regel zijn in een dorp de eerste groep christenen de besten, omdat deze er de meeste moeite voor hebben moeten doen ; niet alsof allen, die later volgen, niet goed christen zijn, maar hun christendom zal ernstiger en van inniger overtuiging zijn, al naar gelang de beweegredenen hunner bekeering bovennatuurlijker geweest zijn.

4. **Sommige buitengewone gebeurtenissen** kunnen nog tot de bekeering bijdragen ; b.v. de plotselinge dood van iemand die altijd verstokt heiden gebleven is ; een ongeluk, dat aan een beruchten toovenaar overkomt e.a. ; zulke gevalletjes worden al spoedig uitgelegd en opgenomen als een straf van God, en als een heilzame waarschuwing ; zij maken dan ook diepen indruk ; ook zouden we nog kunnen noemen visioenen of droomen van zieken, die een paar uur in de coma blijven en als 't ware tot het leven terugkeeren,

of nog buitengewone genezingen ; dat alles kan soms een heel dorp er toe brengen catechumeen te worden ; soms begrijpen wij Europeanen niet juist het hoe en waarom dier plotselinge veranderingen, maar het resultaat is dikwijls buitengewoon.

5. **Beproevingen,** die zij moeten doormaken. Alvorens het Doopsel te ontvangen moeten zij beproefd worden, opdat wij kunnen constateeren, dat hunne bekeering ernstig gemeend is. Zooals in de eerste tijden van het christendom hebben wij ook hier voor onze zwarten een catechumenaat of proeftijd van 4 jaar ; gedurende dien tijd moeten zij geregeld de catechismuslessen bijwonen, dagelijks deelnemen aan het gemeenschappelijk gebed ; verder zorgen voor het onderhoud der catechisten en der dragers van den missionaris, wanneer deze hen komt bezoeken ; en als bijdragen voor de missie een mand meel of 15 cent (3 engelsche stuivers) per jaar ; ook worden er verschillende examens afgenomen, waarna de aspiranten overgaan in een hoogere categorie. Op het eind van die 4 jaar komen zij enkele weken aan den missiepost logeeren om de laatste voorbereiding te ontvangen voor het H. Doopsel.

III. Waarde der bekeering.

1. **Volharding.** Hoe ernstiger zij hun proeftijd hebben doorgebracht, hoe beter christenen zij zijn. Ouden en jongen, als zij ernstig gebeden en hun best gedaan hebben gedurende die 4 jaar ; als zij ijverig geweest zijn om de gemeenschappelijke gebeden en de onderrichtingen bij te wonen ; dan mogen wij met vertrouwen hopen, dat zij zullen volharden ; immers O. L. Heer heeft hun goeden wil gezien, en kan niet anders als hen daarvoor zegenen door hen bij te blijven staan op hun verdere levensbaan. Weinig christenen dan ook, die normaal hun catechumenaat gedaan hebben, vallen later af; voor hen, die in stervensgevaar gedoopt zijn, is het wat anders. Zooals wij reeds zeiden, brengt voor de jongelui het tijdstip van hun huwelijk nog al moeielijkheden mee.

2. **Gevolgen der bekeering.** Hun karakter wordt merkbaar veranderd, verstand, wil, gevoeligheid, dat alles wordt veredeld ; vooral van de vurigen van het eerste uur, en van hen die moeite hebben gehad om zich te doen respecteeren door hunne bedorven omgeving. Bij onze jeugd echter (die uit christelijke ouders geboren

zijn) is deze echt christelijke geest veel minder. Immers zij hebben er absoluut niets voor behoeven te doen ; het vroegere heidendom met al zijn moeielijkheden kennen zij maar half, en ook het christendom kennen zij dikwijls maar onvoldoende ; hun ouders of familieleden doen hoegenaamd niets om ze op te voeden of te verbeteren, om ze naar de Mis of de catechismusles te sturen ; hunne moeders zijn geen moeders zooals de onzen, die ons van jongs af christelijke ideeën inprentten. Lang zal het nog duren, eer onze christene ouders dezen grooten plicht zullen begrijpen of liever gezegd in beoefening zullen brengen ; en intusschen groeien onze kinderen op zonder autoriteit, zonder toezicht, in een min of meer vaag familieleven.

3. **Gevallen van heldhaftige volharding.** Er zijn dorpen, waar de bekeering der oude heidenen niet even vlug gaat als die der jongeren ; deze laatste laten vlug en met veel drukte de heidensche gewoonten varen ; een schok is onvermijdelijk ; vandaar komen dikwijls groote moeielijkheden, en de jongeren hebben veel moed noodig om zich er door te slaan.

Van de vrouwen kan ook eveneens veel gevergd worden om in hunne goede gezindheid te volharden ; gedurende 3, 4 jaar of langer weerstaan zij aan alle bekoringen en aanzoeken, in afwachting op den terugkeer hunner mannen ; deze zijn naar de mijnen van Zuid-Afrika of de Katanga vertrokken, en komen misschien nooit meer terug ; in dien tusschentijd worden zij door allen in den steek gelaten, zelfs door hun naaste familieleden ; van hunne heidensche familie hebben zij natuurlijk niets te verwachten, want deze zijn zonder medelijden ; ook de naastenliefde van de christenen is nog maar zwak en dikwijls hebben deze met zich zelf al genoeg te stellen. De volharding dezer arme vrouwen is dan ook wezenlijk heldhaftig en verdienstelijk ; immers het zou zoo gemakkelijk zijn een anderen man te huwen en hun heidensche familieleden vragen niet beter (want dit brengt hun voordeel aan) ; zij doen dan ook hun best om de hardnekkigheid dezer christinnen te breken.

Het vorige jaar droeg een onzer beste catechisten weenend zijne vrouw naar het kerkhof ; sedert jaren reeds was deze laatste ziekelijk, en maar half en half in staat haar huishoudelijke bezigheden te verrichten. De arme man, ofschoon van geboorte een der aanzienlijksten van het dorp, was zelf verplicht als eene dienstbode water te gaan putten, zijn hut schoon te vegen, en dikwijls leed hij

geweldigen honger. Niemand in het dorp dacht er zelfs aan een vinger uit te steken om hem te helpen. 't Is zijn eigen schuld, zeiden zij, waarom neemt hij ook geen andere vrouw ! het zou toch zoo gemakkelijk zijn. Maar onze brave christen volhardde in zijn vertrouwen op God en deed eenvoudig en met christelijke blijheid en gelatenheid zijn plicht. Welk een heerlijk voorbeeld van het werk van Gods genade in de harten dier arme menschen, die nog kort geleden bedorven en egoïstische heidenen waren.

VI. Methode van apostolaat.

Om een dorp te bekeeren moet de prediker, missionaris of catechist, den moed hebben zich voor alles te richten tot de voornaamsten van het dorp en hun duidelijk en onbeschroomd voorhouden, hoe onze H. Godsdienst alle recht heeft op hun oplettendheid, op hun eerbied en op hun onderwerping. In een klein dorp van 40 of 50 of zelfs van 100 hutten is de aankomst van een missionaris eene buitengewone gebeurtenis, die aanstonds de aandacht trekt van de voornaamsten van het dorp ; men moet kranig genoeg zijn zich allereerst tot hen te wenden. Als men doet, alsof die ouderlingen niet bestonden of hun autoriteit van geen belang was, moet men zich niet verwonderen, dat zij ons eveneens met den nek zullen aanzien, en onverschillig, om niet te zeggen vijandig, zullen blijven voor ons onderricht.

Men behoeft niet te vreezen dat de vrouwen en kinderen zich zullen verwonderen of ontstemd zullen zijn, dat men alleen maar aandacht schijnt te hebben voor de grooten van het dorp ; integendeel zij zijn er door gesticht, en zij zijn erover verrukt, dat men aldus hunne ouderen eert. Ons onderricht zal ook des te meer inslaan bij de jongeren, daar men doet alsof men zich alleen maar richt tot de voornaamste personen. Wanneer de missionaris aan die eerbiedwaardige oudjes, „opportune et importune'' de grootheid en de rechten van God, zijne goedheid en zijne rechtvaardigheid voorhoudt, weet hij heel goed en maakt zich geen illusies, dat deze zijne leer niet aanstonds zullen aannemen ; ofschoon zij zich misschien eerbiedig neerbuigen en op overdreven manier hunne instemming betuigen ; tusschen de bekeering met den mond en de bekeering des harten ligt nog een heele afstand ; een heele berg

van moeielijkheden, overleveringen, bijgeloof, vooroordeelen en hartstochten moet worden omvergeworpen. Maar de eer van God en de kennis van onzen H. Godsdienst hebben hun intrede gedaan in het dorp ; de jongeren worden vrijgelaten de nieuwe leer te volgen, en de oudjes zijn in hun hart tevreden en blij over de vrijmoedigheid en edelmoedigheid hunner kinderen ; wij ook, zeggen zij, wij gelooven ; maar eerst de jongeren ; wij komen later !

Wanneer aldus alle harten gewonnen zijn voor onzen H. Godsdienst, en een ieder gaarne spreekt over de goedheid en rechtvaardigheid Gods, is het niet moeielijk te verkrijgen, dat er een schoolkapel gebouwd wordt in het dorp en er iederen dag publiek gebeden wordt. De rest volgt dan vanzelf ; de catechisten komen en worden goed ontvangen ; de vurigsten ontvangen na een jaar de medaille van de H. Maagd ; het onderricht maakt vorderingen en de bekeering der besten gaat steeds vooruit. De tijd en de genade Gods zullen de rest doen op voorwaarde, dat de missionaris van tijd tot tijd eens komt kijken om ze aan te moedigen en dat de geldmiddelen niet ontbreken om geregeld catechisten te kunnen zenden ; de inschrijvingen voor het catechumenaat volgen al naar gelang de genade Gods, de goede voorbeelden en de wederzijdsche hulp de moeielijkheden doen overwinnen.

Om te eindigen vermelden wij nog de onweerstaanbare aantrekkingskracht en invloed der jongeren, als zij kuisch zijn ; wanneer de reinheid hunner ziel hun uit de oogen straalt, en als de zorg om goed te doen hun verbiedt ongehoorzaam te zijn en aan hunne ouders te weerstreven, dan kunnen de meest verstokte heidenen niet nalaten zich gewonnen te geven, en eveneens catechumeen te willen worden. Pater, zeggen zij, ik wil later bij O. L. Heer zijn met mijn kind. Schrijf me in. Gij ook ? Och ja, waarom niet ! de godsdienst is zoo goed ! De een trekt dan den ander mee, en met de genade Gods vermenigvuldigen zich de catechumenen, zoowel ouderen als jongeren ; het heele dorp is gewonnen.

J. M. COLIBAULT, W.P.

IN DE BOTSING DER VOLKEREN

De laatste jaargangen van „Het Missiewerk” brachten ons herhaaldelijk berichten en beschouwingen over de missie in Zuid-Afrika en 't is dan misschien voor den een of ander een welkome aanvulling, dat ik hier even nader wil ingaan op wel het grootste probleem van Z.-Afrika nl. het rassenvraagstuk.

De verhouding tusschen Inlander en Europeaan levert al heel wat moeilijkheden op in landen als Engelsch-Indië, ons Oost-Indië en Midden-Afrika, waar de blanken misschien $1^0/_{00}$ der bevolking uitmaken : zij zijn er de regeeringsambtenaren, de ondernemers en handelsmenschen, de ingenieurs en de medici, de zendelingen en de missionarissen en heel 't enorme complex der inlandsche bevolking leeft toch zoo ongeveer haar eigen bestaan. Toch wordt de vreemde overheersching en inmenging en vaak ook exploitatie noode verdragen, maar in alle geval kan men nog wel een beetje langs elkaar heen en is de tijd in 't vooruitzicht — kort of ver — dat de inlandsche maatschappij, door de blanken tot nieuwe ontwikkeling gebracht, zelfstandig zal worden. Daarbij komt dat de immigranten hun nieuwe vaderland later wel weer willen verlaten en dus niet zoo zeer er op uit zijn om zich een onwrikbare plaats te verzekeren. Het andere uiterste wordt ons getoond in landen als de Vereenigde Staten en Australië, waar de gekleurde bevolking verre in de minderheid is, terwijl er een geheel nieuwe Europeesche samenleving is gesticht. Anders echter in Z.-Afrika : daar vormen de blanken een zoo groot deel der bevolking, dat zij er nooit geheel zullen verdwijnen en steeds, ook als de inlandsche maatschappij in modernen vorm zal zijn uitgegroeid, een groote rol zullen spelen in heel 't volksleven. De blanke is er reeds te lang, hij heeft er al zijn belangen en zijn werkkring en een gunstig klimaat en zal daarom zijn uiterste best doen om zijn plaats veilig te stellen. Maar van den anderen kant vormt de inlandsche bevolking zuk

een massale meerderheid, dat 't voor den blanke onmogelijk is de zwarten te negeeren en zich niet te storen aan hun rechten en belangen en wenschen. Bovendien zijn de inboorlingen — de Bantoe-negers vooral — een nog te vitaal en krachtig ras om zich maar goedschiks te laten terugdringen. Alleen in de Zuid-Afrikaansche Unie-Kaapkolonie, Natal, Oranje-Vrijstaat en Transvaal — staan tegenover 1.500.000 Europeanen een 5.500.000 niet-Europeanen, d.w.z. ± 4.500.000 negers en nog verder groepen van Boschjesmannen Hottentotten en Aziaten. Rekenen wij er de Protectoraten: Basoetoland, Beetsjoeana-land en Swasiland en 't mandaatgebied van 't vroegere Duitsch Z.-W. Afrika bij, dan wordt 't getal niet-Europeanen 6.500.000 zoodat nauwelijks 1/5 der bevolking blank is. Reeds vanaf de eerste kolonisatie der Hollanders was er de tegenstelling maar de eigenlijke kwestie werd geboren, toen in de vorige en deze eeuw de beide rassen door de ontwikkeling van mijnen, industrie en verkeer noodzakelijk met elkaar in contact kwamen, a.h.w. met de neuzen tegen elkaar werden gezet en als burgers kwamen samen te leven in een geëgaliseerde maatschappij. Toch wilden de blanken de oppermacht voor hun ras behouden en zij namen daartoe hun maatregelen, wat zij doen konden, omdat zij de macht hadden in 't bestuur, in de ondernemingen, in de industrie. Maar 't gevolg moest zijn dat de tegenstelling nu veel scherper ging worden: een zekere vrees van den blanke tegenover een felle verbittering van den neger. Doordat hier dus 't eene volk in 't land van 't andere volk zich komt vestigen, doordat zij nauwer met elkaar in aanraking kwamen en van elkaar afhankelijk werden, doordat de indringer de economisch-meerdere was: de bezitter en werkgever van den bezitlooze en werknemer, doordat de numeriek sterkeren feitelijk de zwakkeren waren, doordat aldus ontstond de „Native Question" d.w.z. hoe spelen wij, blanken, 't klaar met de inboorlingen. Maar zeer terecht m.i. vraagt de Afrikaan, prof. Tengo Jabaru, of 't niet juister is om te spreken van „a white question", hoe moeten wij, Afrikanen, 't klaar spelen met de binnengedrongen blanken.

Deze kwestie is een van de neteligste van onzen tijd; de blanke wil zijn positie handhaven en kan dat zelfs doen op de goede motieven, dat zijn energie en organisatiemacht en kapitaal er veel welvaart hebben gebracht en nog te brengen hebben. Maar daar

staat tegenover dat de groote drijfveer de zelfzucht is geweest en in alle geval wordt weer een nieuwe vraag opgeworpen door de zoontjes der blanken, die nu niet de aanleg en de talenten hebben om een leidende positie met eere en succes te bekleeden en die in den arbeid der handen niet willen en kunnen concurreeren met de negers. Er is een stand van blanke paupers in wording, die mee teert op den negerarbeid-in-dienst-der-blanken en er niets tegenover stelt voor 't welzijn der negers. Van den anderen kant heeft het moderne handels- en industrieleven vele negers losgerukt uit hun veilig stamleven, terwijl zij nu als heloten door de industriesteden of langs de Farmen der Boeren zwerven. Men liet hen te weinig land om een eigen bestaan te kunnen vinden en men liet hen alleen den minst-beteekenenden arbeid verrichten, 't sjouwen in den letterlijken en figuurlijken zin, waardoor weer de mogelijkheid van vooruit te komen was weggenomen. Zij kregen geen onderwijs omdat de blanken zagen, dat dat hen machtig zou maken en zij kregen geen medezeggingschap in 't bestuur omdat dat voor den blanke gevaarlijk kon worden. De sanitaire organisatie is niet voor hen en de kindersterfte is in hun armoedig bestaan zeer hoog, terwijl de venerische ziekten er enorm verbreid zijn en er in 1918 één millioen stierven aan de griep.

Maar 't probleem is nog ingewikkelder, want de ééne term „niet-Europeanen" omvat nog weer veel verschillende groepen waarvan ieder weer andere eischen heeft. De Hottentotten en Bosjesmannen zijn onderdrukten van de Bantoe-negers, maar hun betrekkelijk gering aantal en hun wegterend bestaan geven hun weinig kans om zich te roeren. Een andere groep wordt gevormd door de „coloured" d.w.z. door hen, die zijn voortgekomen uit de „gemengde" huwelijken. Velen van hen staan dicht bij de Europeanen, anderen weer bij de negers, sommigen van hen bekleeden voorname posities en anderen zijn verschoppelingen. Laat men hen de rechten genieten der blanken dan zijn 't vooral de negers die zich gekrenkt voelen omdat zij die de zuiverheid van hun ras hoog hielden worden achtergesteld bij de nakomelingen van hen, die de eer van hun ras vergaten. En bovendien voelt de neger dat men door zoo'n politiek de heele groep der coloured, die eerst dicht bij hem stond, van hem af trekt en pijnlijk proeft hij er de politiek van 't „divide et impera" in. Maar van den anderen kant kan men deze groep der

bevolking niet rechteloos laten, zooals de negers omdat zij zoo dicht bij den blanke staan, zoowel volgens den bloede, als door ontwikkeling, ambten en invloed. En onmogelijk is 't ook om deze groep in een geheel aparte maatschappij te doen leven, zooals sommigen het zouden willen; daarvoor zijn zij tezeer vergroeid met de geheele maatschappij.

Intusschen zou de kwestie nog moeilijker worden, toen na ± 1860 vele emigranten uit 't volkrijke Hindoestan naar Afrika trokken om er te arbeiden op plantages en in de industrie. Canada en Australië gaan deze immigratie tegen, omdat zij een zuiver blank land willen behouden, maar dit standpunt kon Z.-Afrika weer niet innemen, omdat 't verre van blank was, en bovendien waren de Indiërs als goede werkers welkom. Maar zij werkten zoo hard en konden zoo eenvoudig leven, dat zij spoedig op vele plaatsen de blanken uit den handel hadden verdrongen, zelf rijk werden en dan grootendeels met hun geld naar Indië terugkeerden. Toen ging men hen alle burgerrechten verleenen, mits zij in 't land bleven wonen maar daardoor kregen de blanken hen pas voor goed als geduchte concurrenten, terwijl de negers ook de rechten eischten, die men gegeven had aan de vreemde Indiërs. Maar vooral de nauwere aanraking met de blanken door handel en industrie leerde de negers inzien hoe schromelijk zij onderdrukt werden, terwijl de strijd en de successen van hun stambroeders in de Vereenigde Staten een begeesterend voorbeeld voor hen waren. En toen zij als medestrijders in dezen oorlog a.h.w. eens achter de coulissen van het tooneel der blanken konden kijken, toen begon de beweging pas voor goed.

Maar de oplossing van een dergelijk probleem is niet zoo eenvoudig, vooral omdat er absoluut geen eenheid van inzicht bestaat over 't hoe van de oplossing. Er zijn nog steeds voorstanders van de „repression", die de kleurlingen willen verdrukken en klein houden, met als eenigste gevolg een nog grootere verbittering; er zijn er, die de „assimilation" voorstaan, nl. 't opgaan van 't negerras in 't ras der blanken; anderen willen de „segregation", een naast elkander leven der beide groepen, iets wat niet meer kan door de groote onderlinge afhankelijkheid, die in de laatste decennia gegroeid is, terwijl tenslotte weer anderen de „coöperation" willen, een samenwerken op ruimen en welwillenden grond-

slag, omdat assimilation onmogelijk is en segregation onnoodig en onmogelijk. Nu eens wordt deze, dan weer die richting gevolgd waardoor een uiteindelijke oplossing nog des te moeilijker wordt. Bovendien maken ook de politieke verhoudingen der blanken onderling 't onmogelijk doelbewust één richting te volgen. In de protectoraatsgebieden met een bijna uitsluitend zwarte bevolking, is de kwestie heel anders en veel eenvoudiger dan in de Unielanden, terwijl er in de Unie een groot verschil is tusschen de Kaapkolonie en de Boerenrepublieken. Zoo erkent de Kaapkolonie de gelijkheid en geeft sommige negers ook medezeggingschap in 't bestuur, terwijl de Boerenrepublieken nog een felle tegenstelling vertoonen. De protestantsche bisschop van Johannesburg geeft hiervoor verschillende redenen aan: de calvinistische boeren moesten door 't lezen van hun Bijbel er wel toe komen zich zelf te beschouwen als een uitverkoren volk temidden der negers; verder groeide de tegenstelling, toen de Boeren door de verschillende Kafferoorlogen zich meester moesten maken van hun gebied, terwijl de angst hun heerschappij te verliezen bij de Boeren grooter moet zijn dan bij de Engelschen in Kaapkolonie, omdat de negers in de Boerenstaten een veel grooter deel der bevolking zijn. Toen Hertzog premier was, kwam hij dadelijk met z'n wet, die onderscheid maakte tusschen de „coloured" en de „natives" en daardoor de coloured als 't ware verbond aan de groep der blanken en losscheurde van de groep der negers, terwijl deze volgens Hertzog's standpunt der segregation in een aparte politieke en economische organisatie moesten worden ondergebracht. Reeds in 1913 was de Land Act aangenomen, die de bedoeling moest hebben om tot segregatie te komen en daarom bepaalde gebieden aanwees waar alleen blanken of negers grondeigendom mochten verwerven. In Transvaal en den Oranje-Vrijstaat mochten de negers nergens land bezitten, behalve in de gebieden, die 't tweede deel der wet zou aangeven, maar nog niet heeft aangegeven omdat 't tweede deel nog niet is verschenen. Ook in de andere gebieden liet men voor de negers alleen de onvruchtbare gebieden en zoo is 't te verklaren, dat er behalve de eisch der meer-ontwikkelde negers om stemrecht en de overige burgerrechten een massale roep gaat door donker Afrika om meer land, dat 't brood zal moeten geven voor den neger en zijn gezin. Nu bezit 1/5 der bevolking 4/5 van 't land en nog wel

't meest vruchtbare, evenals 't voor zich heel 't bestuur en de beste posities in handel en industrie behoudt en de negers niet eens de gelegenheid geeft om zich door eenig onderwijs hooger op te voeren.

Vanzelfsprekend is 't voor de missie zwaar werken in een land, waar zooveel haat heerscht, waar men er voortdurend naar streeft om zijn tegenpartij klein te houden of klein te maken. Als de missie wat voor de negers doet, wantrouwt de blanke het en werkt 't tegen. Dat bovendien het protestantisme een inheemsche macht was, vóór de katholieke missie begon, zij slechts even in 't voorbijgaan opgemerkt. En toch zal juist het in al zijn volheid beleefde Evangelie alleen in staat zijn om al deze moeilijkheden uit den weg te ruimen en den rassenvrede in Z.-Afrika te brengen. Want het Katholicisme leert niet alleen niet, dat er vervloekte volkeren zijn (P. Charles S.J. in Missiol. Bijdragen II 52) maar geeft, doordat 't alle menschen ziet als kinderen van één Vader in den Hemel en slechts hier op aarde om God te dienen, de mogelijkheid om alle andere dingen over 't hoofd te zien en om als mensch en mensch naast en met elkaar te leven zonder te letten op ras of stand.

Voor de feitelijke ontwikkeling der missie verwijs ik naar „De Katholieke Missie". „Het Missiewerk", Febr. '26, naar „Xaveriana" 34, naar de Katholieke Missiën, Mei 26 en Aug. 27, maar even wil ik nader beschouwen het werk der Mariannhillers, omdat wij daarin m.i. een voorbeeld zien van een voor de omstandigheden berekende werkwijze en omdat wij er weer zien nu in onze dagen, zooals 't vroeger in de Middel-Eeuwen moet zijn geweest, hoe de Katholieke Kerk door haar kloosters een geweldige factor is in de ontwikkeling der volkeren, omdat er de menschen geleerd wordt, wat zij op aarde moeten doen, ieder voor zich, maar ook de mogelijkheid wordt gegeven om die verplichtingen na te komen. De Apostolische Vicaris van Oost-Kaap kwam in 1879 naar 't kapittel der Trappisten met 't verzoek een abdij te komen stichten in zijn missiegebied. Hij wilde meer priesters hebben voor de zielzorg maar hij wilde vooral ook menschen die den neger door hun voorbeeld den adel van den arbeid zouden leeren om hem én geestelijk én maatschappelijk op hooger plan te brengen. De sociale toestand eischte dat er reëel voor de oogen der negers getoond werd, hoe 't Ora en Labora in een volgeling van Christus tot een hooge

eenheid worden verbonden. Het hart van den zwarte zat te vol zorg voor het leven van iederen dag dan dat 't nog kon openstaan voor Gods inwerking. De abt Pfanner, die juist in Bosnië een nieuwe abdij had gesticht, vertrok met verschillende andere paters naar de Kaap ; hij zag zijn eerste poging mislukken en de tweede met veel moeite slagen. Wat hun komst beteekende kunnen wij opmaken uit den jubel der negers die 't niet gewoon waren, dat iemand in hun land grond kocht en er hen toch liet wonen. De paters baden en arbeidden en leerden de negers bidden en arbeiden en in gestagen rustigen gang breidde zich de missie uit. Nu werken er ongeveer 60 priesters en 180 broeders onder bijna 60.000 Katholieken, d.w.z. 1/5 der bevolking ; 335 scholen worden door bijna 11.000 kinderen bezocht, terwijl er nog — let wel — 120 vak- en ambachtsscholen zijn zoodat de negers én hun godsdienst leeren én een goed lager onderwijs hebben én nog een goed ambacht kunnen leeren. Voor de vrouwelijke jeugd stichtte Pfanner de Congregatie der Zusters van het Kostbaar Bloed, waarvan er nu ± 300 in de missie werkzaam zijn aan onderwijs en verpleging, terwijl drie artsen aan de missiehospitalen zijn verbonden.

Maar grootere dingen nog waren mogelijk in een gebied waar zoo werd gearbeid en waar men met zoo'n ruimen geest stond tegenover alle netelige vragen. Voor God en voor de Kerk is een mensch een mensch en dus mochten ook de negerinnen zuster worden. In 1922 werd een congregatie gesticht en ofschoon 't postulaat vier jaar en 't noviciaat twee jaar duurt zijn er nu toch al 30 novicen en 60 postulanten. Ook inlandsche priesters bracht Mariannhill reeds voort : in 1903 en 1907 werden er vier in Rome gewijd, waarvan er twee doctoreerden. En nu in 1925 werd Mariannhill 't eerste klein-seminarie van geheel Zuid-Afrika : er worden nu reeds 34 studenten door het S. P. L. onderhouden terwijl er in Basoetoland nog een tweede klein-seminarie is opgericht. Dat durfde men voor enkele jaren terug met de moeilijke rasverhoudingen nog niet denken en hier wordt waarachtig gewerkt aan de oplossing van het groote probleem.

Intusschen is Mariannhill geworden tot een aparte congregatie, cmdat de oude Trappistenregel te nauw was voor dezen tijd en in deze omstandigheden ; in Arcen in N.-Limburg heeft zij haar missiehuis, terwijl er in Duitschland nog een huis is voor late

roepingen en twee voor de vorming van broeders, die zoo'n groot aandeel hebben aan heel 't werk.

Vermeld moet ook worden een ander ondernemen, dat van Mariannhill uitgaat: n.l. de sociale week, die nu al eenige jaren wordt gehouden en den laatsten tijd zelfs op twee plaatsen. Op den 4den cursus waren ongeveer 300 deelnemers, waarvan ruim 200 inboorlingen; van deze 200 waren er 110 protestant. Op deze cursus wordt besproken al wat er gedaan kan worden om den godsdienstigen, wetenschappelijken, hygiënischen en financieelen toestand te verbeteren. Men beraadslaagt er over allerlei soort werk, over organisatie en vereeniging en zelfs de Raiffeisenkassen hebben er een groote belangstelling. De dringende noodzakelijkheid en 't groote nut van dergelijk werk zal duidelijk zijn als wij even denken aan de verhouding der rassen en aan de verdrukking der negers. En in welken geest die conferenties gehouden worden kan hieruit blijken, dat de aanwezigheid van vele protestanten geen beletsel is om het dagprogram geheel katholiek te houden evenmin als de aanwezigheid van vele leeraren en regeeringspersonen een beletsel is voor een paar uur handenarbeid.

Mariannhill is aldus een centrum voor Natal, 't land, dat de blanke voor 't eerst betrad op den grootsten Dies Natalis. Dat Gods genade spoedig ook voor Zuid-Afrika de vervulling moge brengen van de boodschap der Engelen: Pax hominibus bonae voluntatis.

H. VAN DER STERREN,
A'dam. Med. Stud.

Dankbaar maakte ik voor dit artikel, dat een stuk is uit een lezing op den missiecursus in Tilburg, gebruik van o.a. International Review of Missions, The Church missionary Review of Missions, de Katholieke Missiën en Die Katholische Missionen.

A'dam, 13 Sept. '28.

DE KOPTISCHE GEESTELIJKHEID

Onder de Koptische geestelijkheid verstaat men de inlandsche geunieerde als wel de schismatieke geestelijkheid in Mohammedaansch Egypte.

In dit gedeelte van mijn artikel wil ik eenige mededeelingen doen over den toestand der schismatieke Koptische geestelijkheid en later den huidigen staat der Katholieke Koptische bespreken.

Na hun beider toestand lange jaren als missionaris onder de Kopten bestudeerd te hebben, heb ik de volgende gegevens over hen bij elkaar weten te verzamelen.

Het aantal der schismatieke priesters is ongeveer 2600 op een Christenbevolking van ± 800000 zielen, in een land, waar 12 millioen Mohammedanen leven. Twee derde van het aantal priesters bevindt zich in Boven-Egypte, daar de Kopten in Beneden-Egypte altijd in minderheid zijn geweest ten gevolge van Christenvervolgingen, die daar steeds gewoed hebben.

Deze priesters zijn voor het meerendeel getrouwd. Volgens het Oostersche kerkelijk recht is het hun geoorloofd te trouwen, vóórdat zij het diaconaat ontvangen. Doch na hun diaconaat mogen zij geen huwelijk meer sluiten. Zelfs wanneer hun vrouw zou sterven mogen zij geen tweede huwelijk meer aangaan.

Sinds een 35 jaren bestaat er een „quasi-seminarie" in Kaïro, waar door leeken eenig godsdienstig onderwijs gegeven wordt aan jongelingen, die verlangen priester te worden. Dit seminarie is een zeer primitieve inrichting onder leiding van een diaken, Habyb Guirguis.

Het aantal „seminaristen" varieert tusschen 60 en 80.

De priesters, die daar hunne „opleiding" verkrijgen, weten dan wat texten uit den Bijbel van buiten en lezen de Mis met wat meer waardigheid dan de anderen. Doch dat alles is slechts een vernisje,

de philosophie, theologie en Schriftuurverklaring worden daar niet gedoceerd.

Men kan dit onderwijs beschouwen als een meer uitgebreide catechismus ten onzent. Een katholieke schooljongen van 9 jaren die den catechismus geregeld bijwoont, heeft betere noties over de geloofswaarheden dan een seminarist na een 3-jarig verblijf op dit seminarie.

Dat wil niet zeggen, dat alle schismatieke priesters uit Egypte dit onderricht gekregen hebben voor hunne priesterwijding.

De meesten leeren in drie of vier maanden bij een Koptischen zanger, hoe zij de Mis hebben te lezen, te doopen, het huwelijk in te zegenen, en te begraven. Daartoe beperkt zich de kennis van een schismatieken „seminarist”. Als hun vader priester is, leeren zij dit in korten tijd van hem. De studie der zedenleer of moraal bestaat bij hen practisch niet, daar het Sacrament der Biecht en het H. Oliesel in vergetelheid zijn geraakt en door de schismatieke Kopten niet meer ontvangen worden.

Het priester-worden bij hen is als een erfenis, welke van vader op zoon overgaat. Als de vader er op staat, wordt zijn zoon priester, zonder dat hij de roeping heeft tot het priesterschap. In hun oogen is het priester-zijn meer een vak, een manier om kalm en gemakkelijk te leven, een middel om rijk te worden, niet een leven van voortdurende opoffering, gewijd aan Gods meerdere glorie en het heil der zielen.

Met de priesters staat het jammerlijk treuriger gesteld dan met de geloovigen. Hoe de protestantsche gedachten van overbodigheid en nutteloosheid van het coelibaat bij de schismatieke priesters ingang hebben gevonden, mag men afleiden uit het feit, dat sinds enkele jaren vele schismatieke priesters dringend het verlof aan het Patriarchaat hebben gevraagd, om een tweede huwelijk te mogen sluiten na het overlijden van hunne vrouw, welke eisch geheel en al strijdt met de oudste tradities der schismatieke Koptische kerk.

Hun kleeding, verschilt in niets met die der Egyptenaren. De priester draagt eene tot op den grond afloopende toog, galabieh genoemd, met een breeden korten singel en daar draagt hij overheen een wijden, zwarten mantel met breed uitloopende mouwen, die van voren geheel geopend is.

Dat is eveneens de kleederdracht der Mohammedaansche leeraars (uléma's).

Het eenige onderscheidende teeken is, dat de schismatieke priester een met een zwarten band omwonden hoofddeksel draagt (een soort zwarten tulband).

Hoe leeft nu een schismatieke Koptische priester?

Als men bedenkt, dat de priesters in Egypte bijna allen zonen zijn van de fellahs (landbouwers) — de gegoeden immers meer uit minachting voor de geestelijkheid dan voor den geestelijken stand, laten hun zonen geen priester of monnik worden — en deze geen behoorlijk lager onderwijs genoten hebben, noch eene geestelijke een wetenschappelijke opleiding kunnen krijgen, zoo kan men gemakkelijk begrijpen, dat een schismatieke Koptische priester zich nooit bezig houdt met de studie der godsdienstige wetenschappen en niet in staat is te preeken. Doordat hij getrouwd is, neemt het familieleven met zijne beslommeringen een groot deel van zijn tijd in beslag.

Bovendien leest hij nooit de Mis in de week noch bidt het brevier, doch brengt zijn tijd zoek deels met te zorgen voor zijn huisgezin, en deels met het bezoeken der rijken, waar hij door bedelen hoopt zich persoonlijk te verrijken.

Zoo is dus de schismatieke priester geen geloofsverkondiger, zelfs niet voor zijn eigen landgenooten. Zijn mond is altijd gesloten zoowel voor de kleinen, die van zijn lippen den catechismus niet hooren, als wel voor de volksmassa, welke hij niet weet toe te spreken van den preekstoel, de volksmassa, die haren geestelijken honger naar waarheid tracht te stillen met het aanhooren van preeken van katholieke en protestantsche zendelingen.

Was de Egyptenaar niet op bijzondere wijze door God bevoorrecht met een sterken drang naar het bovennatuurlijke en geheimzinnige, zoo zou dit volk sinds lange tijden in diep ongeloof gevallen zijn.

Deze priester bezit niet het verantwoordelijkheidsgevoel, hewelk een geestelijke herder heeft tegenover zijne kudde. In hem brandt zelfs niet een vonk van het heilig vuur, van den zielenijver, welke een Paulus deed uitroepen: „Wee mij, indien ik het Evangelie Gods niet verkondig. Ik verlang geanamathizeerd te worden om wille van het heil mijner broeders".

Zonder gewetenswroeging laat hij het leeraarsambt over aan leeken, die daarvoor betaald worden. Hij vertrouwt de verkondiging van Gods woord toe aan leeken, die hunne texten en ideeën meestal uit Protestantsche brochures putten.

De minder bedeelden, de verstootenen van de maatschappij, de armen bezoekt hij niet, omdat hij den lijdenden Jezus in hen niet herkent, hij beseft de waarde eener ziel niet. In zijne groote baatzuchtigheid bezoekt hij de rijken, om hen te vleien en hen ,,in den naam des Heeren" geld tot eigen verrijking af te bedelen ; hij is een vermomde bedelaar, geen bedelmonnik, die voor het klooster of de kerk bedelt, zoodat velen van hen na hun dood een flink fortuin in huizen en landerijen nalaten tot groote ergernis der geloovigen.

Zijn schapen kent hij niet gelijk de huurling, en daarom gebeurt het maar al te veel, dat de schismatieke Kopten door grove onwetendheid naar het Protestantisme of het Katholieke Geloof overgaan en helaas, komt het zelfs nu en dan voor, dat zij om verschillende motieven Mohammedaan worden.

En dit alles is zeer logisch. Hoe kan een schismatieke priester geven, wat hij niet bezit ! Hoe kan hij het licht van Christus over hen doen schijnen, terwijl zijn ziel in duisternis is ! Hoe kan hij leeraren, als hij zelf niet onderricht is.

Als een blinde een blinde leidt, dan vallen ze beiden in een groeve.

Dat woord is ten volle van toepassing op de schismatieke Koptische geestelijkheid.

Zijn nu de schismatieke priesters van Egypte geldig gewijde priesters ?

Men mag om verschillende redenen daaraan twijfelen. Na het grondige onderzoek destijds door een Pauselijken Gedelegeerde in Egypte ingesteld, is het gebleken, dat er vele schismatieken zijn, die niet geldig gedoopt zijn.

Daarom moet volgens een besluit van Rome iedere schismatieke Kopt bij zijn bekeering voorwaardelijk gedoopt worden en dat wel, omdat de doopsformuul door de schismatieke Koptische priesters verkeerd wordt uitgesproken, en op de tweede plaats wegens de groote onachtzaamheid dezer priesters bij het in-massa-doopen.

Uit grove onwetendheid met de Koptische taal, zeggen zij : ,,Ik begraaf U in den naam des Vaders enz." in plaats van : ,,Ik doop U, in den naam des Vaders enz."

Daarom zijn er dus priesters, die zelf niet geldig gedoopt zijn en dus niet in staat waren het Priesterschap geldig te ontvangen.

Waarvan leven de priesters ?

Zij leven van het jus stolae : d.w.z. het geld, dat zij krijgen bij gelegenheid van een doopsel, trouwen, uitvaart en begrafenis. Mis-intenties krijgen zij niet, wijl zij alleen 's Zondags de Mis lezen. Verder ontvangen zij een maandelijksche uitkeering van 100 tot 200 gulden van het kerkbestuur, dat zich in iedere parochie bevindt. Dit kerkbestuur nu, dat practisch zonder den priester de belangen der kerk behartigt, heeft zich een bron van inkomsten verschaft door het opleggen van maandelijksche contributies aan de geloovigen.

Doch het meeste geld krijgen zij door bedelen.

De bisschoppen echter leven van de tienden, welke ieder jaar door vicarissen opgehaald worden en eveneens van de groote geldsommen, welke een ieder, die priester wil worden of de gemeente, die een priester verlangt, aan den bisschop moet betalen. Er heerscht in de schismatieke Koptische kerk veel simonie.

Biechten de schismatieke priesters ? Zij beweren, niet behoeven te biechten, wijl volgens het oordeel van sommigen onder hen zij zich zelf kunnen ontslaan van hunne zonden, volgens dat van anderen niet kunnen zondigen.

Men moet zich niet verwonderen, hier en daar priesters te ontmoeten, die geld tegen woeker uitleenen of een kleine handelszaak er op na houden.

Men kan zich voorstellen, hoe die wantoestanden een groote verbittering onder de Schismatieke Kopten hebben veroorzaakt. Een der vele redenen, waarom bijna niemand meer biechten wil in de schismatieke kerk.

Thans een woord over de kerkelijke hierarchie in de schismatieke Koptische kerk. De patriarch wordt beschouwd als het hoofd der nationale Koptische kerk. Hij noemt zich de opvolger van den H. Marcus, den eersten geloofsverkondiger in Egypte (± 50 n. Chr.) en beschouwt zich de gelijke van den Paus van Rome, want erkent diens oppergezag niet.

In zijn titel beweert hij, de jurisdictie te hebben over alle orthodoxe geloovigen in de landen, waar de H. Marcus het Evangelie gepredikt hebben n.l. Egypte, Pentapolis, Nubië, Lybië en Abyssinië.

In werkelijkheid is hij niet de opvolger van den H. Marcus, doch de opvolger van Dioscorus, den Alexandrijnschen Patriarch, die zich in het jaar 451 n. Chr. van de Katholieke Kerk afgescheiden heeft en door het Concilie van Chalcedon geexcommuniceerd is wegens monophysitische dwaling. Hij had zijn zetel vroeger in Alexandrië, nu in Kaïro.

Hij wordt gekozen uit de monniken van het klooster van St. Antonius, den Kluizenaar, in Boven-Egypte en is altijd omringd door monniken, die hem als secretarissen bijstaan en de financiën van het patriarchaat buiten hem om beheeren. Zijn dagelijksch gewaad is niet te onderscheiden van dat der priesters. Alleen draagt hij een grooteren tulband, dan dien der priesters en heeft noch ring noch borstkruis, zooals de Katholieke bisschoppen. Hij leidt een zeer sober, teruggetrokken en verstorven leven, vast veel en gaat nooit uit ter visitatie.

De laatste patriarch, die in Augustus 1918 overleden is, was meer dan 40 jaren patriarch en heeft nooit een enkele visitatie-reis in zijn patriarchaat ondernomen. Zijn naam was Cyrillus V; deze heeft nooit den toestand van zijn patriarchaat van nabij gekend als van hooren zeggen.

Daar zijn secretarissen hem alles mooi voorspiegelden en wantoestanden voor hem verborgen hielden, heeft hij nooit eenige hervormingen kunnen invoeren, noch concilies van bisschoppen kunnen houden, zoodat het schismatieke Koptenvolk na zijnen dood in groote verdeeldheid, beroering en in een treurigen geestelijken staat achterbleef.

Hij was een patriarch, die de eischen van zijn tijd niet gekend heeft, die alles bij het oude liet, stelselmatig hervormingen afwees, en in Koptische monniken-onwetendheid meende, dat kerkverordeningen, door tijd en omstandigheden geeischt, den godsdienst zouden verminken en schade doen. Zoo was hij conservatief in den meest slechten zin des woords.

Na den patriarch komt de Vicaris der St. Marcus' prediking, die een metropoliet is en zijn zetel heeft in Alexandrië. Verder heeft de Patriarch, die ook jurisdictie heeft over de schismatieke Abyssijnen, zijn vertegenwoordiger in Abyssinië. Deze is ook metropoliet en moet altijd van Egyptische nationaliteit zijn. Hij is aldaar de eenige bisschop, aan wien alle schismatieke Abyssynsche priesters onder-

worpen zijn, wordt „Abouna" genoemd d.w.z. „Onze Vader"; kroont den Negus (Imperator van Abyssinië) en heeft altijd veel invloed gehad op Hem en de politieke toestanden.

In de schismatieke Koptische kerk zijn er op 't oogenblik:

1 Patriarch, 7 Metropolieten, 7 Bisschoppen en 4 Abten, die den titel van bisschop dragen.

De 7 Metropolieten hebben respectievelijk hunne zetels in Alexandrië:

Jeruzalem, Asiout (3de stad van Egypte), Abou-Tig, Akhmim, (de stad der Martelaren), Luxor, Esneh en Abyssinië.

De 8 Bisschoppen hebben hunne zetels in: Mansourah, Fayoum, Beni-Souef, Minieh, Sanabou, Manfalut, Jeneh en Khartoum.

Verder de Abten der kloosters: Deir al Moharrag (klooster der H. Maagd), Deir Anba Antanious (klooster van den H. Antonius den Kluizenaar), Deir Anba Baula (klooster van den H. Paulus den Kluizenaar), en het Deir al Baramous.

Wijl er onder de monniken zich ook priesters bevinden, wil ik ten slotte ook iets over de monniken en hunne kloosters mededeelen.

Met de monniken is het nog treuriger gesteld dan met de parochie-geestelijkheid. Op zoo'n hoog peil als het monnikenwezen in den tijd van den H. Pachomius gestaan heeft, op zoo'n laag peil staat het op den huidigen dag.

Vooral onder hen heerschen vele wantoestanden. De schismatieke leeken eischen dan ook heden, dat de nieuw te verkiezen patriarch allereerst met de hervorming van het kloosterleven begint; d.w.z. zij eischen meer geestelijke leiding, ontwikkeling en tucht voor de monniken. De schismatieke Kopten hebben allen eerbied verloren voor de monniken, wijl zij onwetender zijn dan de Mohammedaansche leeraren van den Koran, er onzindelijk uitzien en groote nietsdoeners zijn.

Een derde gedeelte der monniken leeft buiten het klooster zonder verlof of weten van hun abt, die altijd op reis is. Meerderen onder hen hebben het klooster geheel verlaten ten gevolge van de heerschende, ondragelijke toestanden, anderen zijn voortdurend op de bedelreis, weer anderen leven heel gemoedelijk bij hunne families.

De monniken in het klooster houden zich bezig met koorgebed en handenarbeid (het spinnen van wol, het fabriceeren van wollen toogen, het vlechten van matten, enz.). Andere bezigheden hebben

zij niet. Iedere monnik heeft zijn kleine cel waarin zich bevindt een mat, wat brandhout, een kussen en wollen deken en twee of drie oude boeken, in het geval dat hij lezen kan.

Zijn voornaamste rijkdom is een onmisbare Egyptische koffiepot en een doos met tabak, om sigaretten te rooken.

Zij bebouwen den grond binnen de muren van het klooster en leven van wat de natuur hun daar ter plaatse verschaft, vooral dadels, vijgen, olijven, linzen, eierplanten, boonen, komkommers en uien.

Zij bakken zelf elke maand hun brood. Hun vasten is zeer streng en zij gebruiken gedurende slechts vijf maanden in het jaar vleesch en zuivel. Zij hebben ook koorgebed des nachts. Den meesten tijd van den dag brengen zij door met te keuvelen en te slapen in de schaduw der tallooze dadelpalmen; hun eenige afleiding is een kop zwarte geurige koffie en een sigaret. Men copieert niet meer gelijk vroeger oude boeken. Velen verlaten of ontvluchten het klooster uit gemis aan leiding en tucht, door afgunst en strijd onder elkander, uit verveling, veroorzaakt door een werkeloos leven zonder afleiding voor geest en hart.

De meeste kloosters dateeren van de vierde en vijfde eeuw (n. Chr.), n.l. van vóór de scheiding der Kopten van Rome (451) b.v. de kloosters van den H. Antonius en Paulus den Kluizenaar, in Boven-Egypte en dat van den H. Pischoï in Beneden-Egypte. Doch het grootste aantal der kloosters ligt in Boven-Egypte, waar het monnikenwezen in de tijden van den H. Pachomius en zijn leerling Palemon het meest gebloeid heeft, daar de christen vervolgingen vooral gewoed hebben in Beneden-Egypte en de Christenen dan in groote massa's naar Boven-Egypte vluchtten.

Zij zijn bijna allen gelegen als oasen in de woestijnen, enkele ook op den rand daarvan. Vooral de woestijn van Nitria (Westelijk Beneden-Egypte) en de Arabische woestijn (Oostelijk Boven-Egypte) zijn bekend om hare oude en typische kloosters.

Van buiten gezien, gelijken zij meer op burchten dan op kloosters; zij zijn omgeven door zeer dikke en hooge muren met zware deuren.

Deze kloosters zijn aldus gebouwd, om de aanvallen der nomadische Bedouïnen, (de onder tenten levende bewoners der woestijnen) te kunnen weerstaan. Nog voor een 20 jaren geleden ging de vreemdeling het klooster door de zware buitenpoort binnen; de

monniken stelden zich dan eerst door middel van een hooggelegen kijkgat op de hoogte, wie de bezoeker was, en lieten dan een mand neer waarin de vreemdeling zich kon neerzetten. Daarna trok men de mand door koorden op tot een hoogte van 20 à 25 Meter.

Al deze kloosters zijn zeer moeilijk te bereiken, daar zij diep in de woestijnen liggen, de reis dwars door onbewoonbare streken meerdere dagen duurt en de kameel het eenige vervoermiddel is.

De meest bekende schismatieke Koptische kloosters in de woestijn van Nitria (Westen van de Nijldelta) zijn : Deir al Baramous, Deir al Pischoï (naar een Egyptischen heilige genoemd), Deir Auba Makar (de H. Makarius).

De meest bekende in Boven Egypte zijn : dat van den H. Antonius, den Kluizenaar, waar de Heilige vele jaren lang in een spelonk geleefd heeft. Deze spelonk wordt nu nog vereerd en de Katholieke priester kan in deze spelonk de H. Mis lezen op zijn pelgrimstocht naar dit historische en merkwaardige oord. Verder het klooster van den H. Paulus den Kluizenaar, dicht bij de Roode Zee gelegen en op korten afstand zich bevindt van het klooster van den H. Antonius.

Zuidelijker bevinden zich nog vele andere kloosters, waaronder het oude klooster van den H. Makarius (Anba Makar) bij Abou-Tig, en het grootste schismatieke klooster: Deir al Moharrag (Klooster der H. Maagd) dat het meest modern gebouwd is, een drukkerij bezit en tengevolge van zijne uitgestrekte landerijen de meeste inkomsten van alle schismatieke kloosters in Egypte heeft. Het bezit vele oude manuscripten, welke zeer kostbaar zijn.

JACOB MUIJSER,
S.M.A,

Keer en Kadier.

DE EVOLUTIE-LEER BEDREIGD EN GERED!

In de filiale der Steilerpaters te Mödling bij Weenen, hadden we het geluk om in dezen zomerschen vacantie-tijd den wereld-bekenden ethnoloog Pater Wilhelm Schmidt thuis te treffen, geen onbekende ook voor de lezers van „Het Missiewerk", dat in den vorigen jaargang een apart artikel aan Pater Schmidt wijdde, bij gelegenheid van diens zestigsten verjaardag.

Onze vraag om „Het Missiewerk" eens met een artikel van zijn hand te verrijken, viel op goede aarde, daar hij juist ermee bezig was een artikel klaar te maken voor zijn bekende tijdschrift „Anthropos". Aangezien dat artikel gericht was tegen een Nederlandsch schrijver, die een Nederlandsch boek schreef, wilde P. Schmidt gaarne zijn Anthropos-artikel voor „Het Missiewerk" verkorten door het vele er uit weg te laten, dat alleen voor specialisten op ethnologisch gebied verstaan wordt. Dezulken worden dus uitdrukkelijk verwezen naar het volledige betoog in „Anthropos": „De Evolutieleer bedreigd en gered."

Voor geen enkele wetenschappelijke richting is het goed, als ze geen tegenstanders meer heeft; immers, dan loopt ze gevaar, geen afdoende critiek te vernemen omtrent de door haar opgezette stellingen. Het is nu eenmaal een zeer menschelijk psychologisch verschijnsel en het wordt gauw werkelijkheid, dat men voor zijn eigen opinies eerder en liever het bevestigende dan het ontkennende in het oog houdt, terwijl de blik van een tegenstander scherper en sneller het laatste opmerkt. Is nu Dr. J. J. Fahrenfort met zijn werk „Het hoogste Wezen der Primitieven" — Studie over het „oer-monotheisme" bij enkele der laagste volkeren (J. B. Wolters, Groningen—Den Haag) zulk een nutbrengend critieker? Het zou zoo schijnen, want hij schrijft (Voorwoord): .... het gaat dus om de evolutie-gedachte in de volkenkunde. De moeilijkheid voor een zuiver wetenschappelijke behandeling van het onderwerp ligt grootendeels in den invloed, die de levensbeschouwing van den schrijver onwillekeurig uitoefent. Het komt er dus op aan in de eerste plaats, den invloed van de wereldbeschouwing zoo gering te

maken als maar eenigszins mogelijk is". En hij verzekert verder zoo onpartijdig en exact mogelijk te zullen zijn.

Wie echter wat nader met den inhoud van dat boek in kennis komt, zal bemerken, dat de schrijver alreeds met zijn titel onder valsche vlag vaart ; want men zou eruit gelooven, dat het hier gaat om een opbouwende studie over het Hoogste Wezen bij de Primitieve volkeren, met misschien wat rechtschapen kritiek van meeningen, waarmee de schrijver het niet eens kan zijn. Intusschen zijn van de 306 bladzijden van het boek 4/5 (241 pag.) gevuld met een polemiek, die in stijgend crescendo ontaardt in de ergste bedillerij, terwijl slechts 1/5 overblijft voor de positieve behandeling van het probleem. Ook behandelt hij niet alle op het Hoogste Wezen betrekking hebbende feiten, welke bij de meest verschillende volkeren der aarde gevonden worden, doch slechts die gegevens welke zijn tegenstanders al vóór 15—16 jaren gedeeltelijk behandeld hebben. Zoo goed als al het bijgebrachte materiaal stamt van de navorschingen en onderzoekingsreizen zijner tegenstanders : het dateert van vele jaren terug en hij zit er nu aan te critiseeren. Daar de auteur wel weet, dat een boek, alleen met opgeblazen critiek gevuld, moeilijk lezers vindt, zoowel in wetenschappelijke als leeken-kringen, gebruikt hij daarom dien wetenschappelijken titel.

Dr. Fahrenfort houdt zich dus hoofdzakelijk bezig met het materiaal, dat ik en mijn vrienden en leerlingen reeds veel vroeger en in eenige speciale publicaties der laatste jaren bekend gemaakt hebben ; dat dat echter lang niet het reeds ter beschikking aanwezige materiaal omvat, zal men zien uit den eerstdaags verschijnenden tweeden band van mijn „Ursprung der Gottesidee". Een paar heel minimale gevallen uitgezonderd, brengt Fahrenfort niets nieuws, en terwijl hij zich slechts aan vroegere werken van een paar auteurs houdt, krijgt zijn boek het karakter van een strijdschrift, dat niet positief verder bouwt.

Erger wordt het nog, als we zien dat hij zelfs ook dat materiaal niet eens volledig en gewetensvol benut ; vele verbazingwekkende voorbeelden zijn daarvan op te sommen.

Van de eerste pagina afaan, voelt men dat Dr. F. de evolutionistische wereldaanschouwing bedreigd weet en dat hij haar, koste wat het kost, wil redden. De wetenschappelijk vastgestelde oor-

spronkelijkheid echter van ééngodendom bij de laagste volken, zou de evolutionistische opvatting (n.l. de mensch heeft zich ontwikkeld uit lagere wezens : dus ook zijn geestelijke en stoffelijke cultuur moet gegroeid zijn uit met inspanning en strijd verkregen ontdekkingen van den meest primitieven aard een zwaren slag toebrengen, terwijl weinig meer in den weg zou staan aan het aanvaarden van een „oeropenbaring van dat ééne Godsbegrip.

Of met zulk verdekt opgesteld doel de wetenschappelijke onbevangenheid gediend is, staat te bezien.

Het onwetenschappelijke van het boek komt ook daarin uit, dat het al direkt begint met feiten te verdraaien. Bijvoorbeeld : Dr. Fahrenfort stelt het zoo voor alsof de strijd tegen de evolutionistische opvatting weliswaar door den protestantschen Engelschen etholoog A. Lang begonnen is, doch dan door de katholieke ethnologen, vooral door mij en mijn school blij is opgenomen en voortgezet. De waarheid is natuurlijk, dat de strijd tegen de evolutionistische opvatting (welke zich niet tot de ethnologie bepaalt maar een karakteristiek is van onzen tijd en alle wetenschappen over menschen doordringt) in de ethnologie veel diepere wortels heeft geslagen en kort op elkaar begon in Duitschland, Amerika, Engeland, Frankrijk e.a., zooals ik in verschillende artikelen heb aangetoond. Vooral uit Amerika zou ik een rij der meest schitterende namen kunnen noemen van ethnologen, die tegen de evolutionistische richting zijn, en deze veroordeelen met een scherpte, zooals mij nooit zou invallen. Bijv. B. Laufer : „de theorie van het kultureele evolutionismus (naar mijn meening de meest onhoudbare, onvruchtbaarste en verderfelijkste theorie, die ooit in de geschiedenis der wetenschap is opgesteld geworden — een goedkoop speeltuig voor groote kinderen — wordt naar behooren . . . . aan de kaak gesteld". En hoe weinig ik de leider ben in den strijd tegen het evolutionisme kan men daaruit zien, dat de bekende Amerikaansche ethnoloog Dr. Lowie zich over mijn geschriften in dien zin uit : „zooals uit de vroegere publicaties der auteurs (o.a. Schmidt) te verwachten was, neemt de critiek van het rechtlijnige evolutionisme een groote plaats in; doch daar die houding ten opzichte van dat punt alreeds zoo algemeen in dit land (Amerika) gedeeld wordt, heeft die zaak werkelijk al alle interesse verloren".

Het is dus bepaald wel uit den tijd, om zich krampachtig vast te houden aan het evolutionisme en men ziet dat het front daartegen wel iets breeder is dan van mij en mijn school alleen.

Een andere verdraaiing der feiten is, dat Dr. F. het zoo voorstelt alsof de katholieke ethnologen verplicht zijn in hun ethnologische navorschingen het ,,oer-éénGodsbegrip'' en de oeropenbaring van dat begrip, hoewel ethnologisch nog onbewezen, toch voorop te zetten. Uitdrukkelijk heb ik in mijn ,,Ursprung der Gottesidee'' verklaard, dat, hoewel op theologische gronden de oeropenbaring door katholieken niet mag verworpen worden, toch bij de ethnologische navorschingen van primitieve godsdiensten dat feit niet erbij gehaald moet worden. Ik heb daar slechts bij te voegen, dat het een pyramidale dwaling is te denken, dat de katholieke geloofsleer zijn aanhangers verplicht om aan te nemen, dat de oeropenbaring door de ethnologische navorschingen bewezen moet worden. Van geen enkelen kant ben ik noch mijn medearbeiders verplicht om met ethnologische middelen het bestaan van een oeropenbaring te bewijzen. Wij zijn hierin even vrij als elke andere geleerde en in dit opzicht wil ik beslist niet met evolutionistische geleerden ruilen, die a priori een oer-openbaring loochenen: iets wat al heel weinig lijkt op wetenschappelijke niet-vooringenomenheid.

Na deze algemeene kennismaking, moet ik met tegenzin tot de détails van zijn oppervlakkigheid en vooringenomenheid afdalen: ik verwijs echter naar elders, waar ik een paar steekproeven nader op de keper beschouwde. De bronnen behandelt hij al heel stiefmoederlijk: meestal schrijft hij ze uit de boeken eenvoudig af, zonder ook maar een woord te reppen over hun resp. ouderdom, vertrouwenswaardigheid enz.; hij onderzoekt niet in welken zin een schrijver het een of ander zeide; zoo copieeren zonder fouten, zou ik letterzetter-ethnologie willen noemen. Markante voorbeelden gaf ik daarvan elders ten beste. Soms doet hij alsof hij het origineel citeert, doch dan blijkt dat hij het geciteerde slechts uit tweede hand heeft, zich verradend door ook de drukfouten van die tweede hand letterlijk te copieeren. Zoo heeft hij het b.v. uit de tweede hand over de australische stam ,,Bussurong''; die gecopieerde drukfout had hij kunnen verbeteren, indien hij uit de grondbeginselen der australische spraakleer geweten had, dat deze australische talen geen ,,s'' kennen: ,,der richtige Name dieser australischen Stam-

mes ist nämlich Bunurong": de juiste naam is n.l. Bunurong.

In „Anthropos" ga ik verder op de door Dr. F. behandelde stof in en hoewel ik mij, zooals ik reeds zeide, tot steekproeven bepaalde, betrap ik hem herhaaldelijk op de meest elementaire onwetendheid. Wie zich ervoor interesseere, getrooste zich de moeite.

Ik zal dus het grootste gedeelte van mijn opmerkingen over Dr. Fahrenfort's arbeid, als elders gezegd, hier niet herhalen; evenwel nog een paar woorden over het merkwaardigste hoofdstuk van het boek, dat getiteld is „Tendentieuse ethnographie". Niemand zal er de nuttigheid van ontkennen, als Dr. Fahrenfort, temidden van zijn eenzijdige benutting van overigens onvoldoende en zelfs dikwijls niet nader gepeilde bronnen, temidden van zijn oppervlakkigheid en onvoldoende voorbereiding, waarmee hij zoo'n voornaam thema vóor den volke bespreekt, overgaat tot een theatrale schildering van de verderfelijkheid welke voor-ingenomenheid en tendenziositeit in zich bergen. Dr. F. zegt dan: „(ik) ben me er natuurlijk van bewust, dat de katholieke ethnografen op een staat van dienst kunnen wijzen, door geen andere geëvenaard en dat reeds zoovele eeuwen geleden een Bernardino van Sahagun zijn waarnemingen deed met een exactheid waaraan vele latere ethnografen een voorbeeld konden nemen. Maar zulke ethnografie onderscheidt zich daarom zoo gunstig, wijl de onderzoekers niet bevangen waren door een bepaalde theorie terwijl de voorvechter van het oer-monotheisme zijn menschen uitzendt, natuurlijk met de levendige hoop, dat zij nieuw materiaal zullen aanvoeren om zijn geliefde hypothese te staven."

En de voorvechters van het evolutionismus doen zoo iets natuurlijk niet? Wat zij doen is geen „vooringenomen ethnografie?" Er zijn slechts twee mogelijkheden om tot een tendenzlooze ethnografie te geraken: óf men zende op onderzoekingsreizen slechts ethnologisch geheel onbestudeerde menschen uit zonder wereldbeschouwing, die dus door hun onwetendheid beveiligd zijn tegen alle vooringenomen theorieën, óf alle bestudeerde ethnologen die op expeditie gaan, moeten eerst naar Dr. F. worden opgestuurd, die hen onder de glasklok zet en alle theorieën en wereldbeschouwingen er eerst uitpompt.

Verder oreert Dr. F. „Hoe krachtig moet wel de wens zijn bij

Schmidt's discipelen, dit monotheisme ook werkelijk te ontdekken. Deze geestesgesteldheid alleen reeds moet ze ongeschikt maken tot etnografenwerk .... Alzoo (moet) het uitzenden van deze geestelijken a priori worden veroordeeld".

Hoe krachtig en vast moet Dr. F. toch wel in zijn evolutionistische theorieen gevangen zitten, dat hij zich heelemaal niet kan indenken, dat andere menschen minder fanatisch dan hij kunnen denken. Hoe blind moet hem dat fanatisme maken dat hij volstrekt niet inziet hoe dwaas het van mij zou wezen om zulke fanatische menschen (in casu mijn medearbeiders P. Koppers en Gusinde, die vier expedities naar Vuurland ondernamen) uit te zenden, terwijl ik toch zoo verstandig moest zijn om in vreeze te leven, dat de scherpzinnige kritiker Dr. F. toch alles zonder genade zou onthullen. Nochtans knaagt dat fanatisme toch wel een weinig aan zijn geweten, want hij merkt op dat P. Schmidt misschien wel over verdachtmaking zou kunnen gaan klagen. In allen ernst schrijft dan Dr. F. ,,hij (Schmidt) had alle wantrouwen kunnen voorkomen, door pogingen aan te wenden, de reizigers door etnografen van andere pluimage te doen vergezellen".

Deze uitdaging accepteer ik onder twee natuurlijke voorwaarden: eerstens dat de ethnograaf van andere pluimage zelf de kosten draagt van zijn deelname; tweedens: als door ethnografen van andere pluimage een expeditie ondernomen wordt, dat dan ook een ethnoloog van mijne pluimage mee mag. Ik hoop dan ook weldra Dr. F. met P. Koppers mee te zien trekken naar Centraal-Afrika, oder zu den Andamanesen.

Fahrenfort wil nu verder de vooringenomenheid mijner medearbeiders, welke a priori voor hem vaststaat ook a posteriori bewijzen. Hij kiest daarvoor de vier Vuurland-expedities van Pater Gusinde en Pater Koppers. Waaruit wil hij bewijzen trekken? Een welke zijn de dokumenten waarop hij zijn zware aanklacht zal doen rusten? Was hij hier niet in bijzondere mate verplicht, *alle* documenten te gebruiken, die hem tot aan het verschijnen van zijn boek toegankelijk waren? En wat heeft hij gedaan? Hij citeert enkel en alleen een heel klein populair geschreven boekje van Koppers ,,Onder Vuurland-Indianen" en een beknopt reisbericht van Gusinde. En toch, tot vóór 1927 waren reeds een groot aantal publicaties van beide vorschers over hun expedities voorhanden:

van de hand van P. Gusinde een zevental wetenschappelijke verhandelingen over zijn reizen en van P. Koppers vijf. (De titels vindt ge in Anthropos.

Wat voor een wetenschappelijke en ethische nalatigheid is er voor noodig, als een auteur de zwaarste beschuldigingen tegen den arbeid van vorschers naar voren brengt, en daar toe slechts twee publicaties gebruikt, terwijl er een dozijn voorhanden zijn! Terwijl het gaat over mannen, die met oneindige moeite en arbeid, met het in de waagschaal stellen van hun eigen leven, terwille van de wetenschap, op het laatste moment de dokumenten over een der oudste volkeren van Amerika nog redden. Zulk een manier van doen is eenvoudig verbitterend! Temeer daar Fahrenfort ook wist dat de streng wetenschappelijke publicatie over die vier expedities, waaraan de beide vorschers nu onvermoeid arbeiden, binnenkort zal verschijnen. Staat het zoo zwak met zijn evolutionisme, is zijn evolutionistisch zieleheil zóó in gevaar, dat hij tot het verschijnen van die publicatie niet kon wachten? Het is natuurlijk overbodig om in te gaan op de luchtige kritiek van Dr. F. op het werk der beide vorschers. De ongegrondheid ervan werkt eenvoudig irriteerend. Als de wetenschappelijke publicatie over de Vuurland-expedities verschijnt, dan zal Fahrenfort dat nog beter inzien en we willen hopen, dat hij dan nog zoo eerlijk is om zich hartgrondig te schamen over wat hij nu maar in de lucht heeft raak gepraat. Maar ook nu reeds vorderen we hem op, zich naar Vuurland, naar de Yamana, Halakwulup en Selk'nam te begeven, om daar de tendentieuse ethnografie der beide vorschers naar hartelust te controleeren en de tendenzlooze ethnografie niet alleen met goedkoope woorden te verheerlijken, maar ook door daden te verwerkelijken. P. Gusinde is bereid hem op alle mogelijke wijze te ondersteunen bij de Chileensche regeering, de Salesianermissies, bij de familie Lawrence en Bridges en andere farmers en bij de inlanders zelf. Het zal beslist grooteren indruk maken, indien Fahrenfort uit werkelijke ervaring gaat spreken, dan indien hij, zooals tot nu toe, zijn wijze raadgevingen immer put uit de rijke ervaringen van zijn toekomst.

Nu hebben we nog een ernstig woord met Dr. Fahrenfort te spreken: het hoofdstuk „Tendenzieuse ethnografie" verscheen eerst in verkorten vorm in het tijdschrift „Mensch en Maatschappij".

Ofwel op aandringen van zijn vrienden ofwel tengevolge van eigen beter inzicht zijn in zijn boek een aantal drastische uitdrukkingen daaruit verdwenen. Bijzonder ontbreekt erin de slotzin : Ethnografie door katholieken is even welkom als alle andere ethnografie, déze ethnografie moet echter gesignaleerd worden en gebrandmerkt, omdat ze tendentieus is". Hier steeg het fanatisme van F. tot zulk een toppunt van verwildering, dat hij uit het oog verloor, dat hij hier zelfs met de strafwet in conflikt dreigde te komen. Het zou goed geweest zijn, indien ook de redactie van dat tijdschrift zich daarvan bewust geweest ware en dien schaamteloozen zin niet had opgenomen.

Wat betreft Fahrenfort's beoordeeling der prestaties van P. Gusinde en P. Koppers, zoo is zij mij, na de kwaliteiten, welke ik in hem zelven ontdekken moest, van ganscher harte onverschillig, vooral als ik de woorden herinner, welke einer unserer hervorragendsten Amerikanisten, een Prof. Karl von den Steinen tot mij sprak, toen hij op het Götenborger Amerikanistencongres de met rijken bijval opgenomen voordrachten der beide genoemde vorschers had bijgewoond : ,,Op zulke leerlingen moogt ge trotsch zijn". Het antwoord, dat ik hem toen gaf, herhaal ik nu, nadat ik het materiaal dat zij thuisbrachten nog beter heb leeren kennen, met nog grooteren nadruk: ,,Ja, dat ben ik ook!" En het wil mij zoo voorkomen, dat de talrijke uitnoodigingen, welke de beide vorschers uit wetenschappelijke kringen van de meest verschillende richtingen ontvangen hebben en nog immer ontvangen, mijn oordeel over hen wel een weinig bevestigen.

P. WILH. SCHMIDT, S.V.D.

INDIË EN DE INDISCHE MISSIES

HET APOSTOLISCH VICARIAAT VAN NEDERLANDSCH NIEUW-GUINEA EN DE MOLUKKEN.

Sinds twee jaar ongeveer zijn wij in dit tijdschrift doende overzichtelijke beschouwingen te wijden aan de verschillende missiegebieden onzer Oost. Als laatste in de rij is thans het **Apostolisch Vicariaat van Ned. Nieuw-Guinea** aan de beurt, dat — om den pioniersarbeid der missionarissen van de 16de en 20ste eeuw — verdiend had de eerste te zijn.

Alle Nederlandsch gebied ten Oosten van Celebes en de Kleine Soenda-eilanden behoort tot dit Vicariaat: Ned. N. Guinea, de Schouten-eil., Papoeëesche eil., Banda-eil., Zuid-Ooster-eil. (o.a. de Kei-, Aroe- en Tanimbar-groepen) en Zuid-Wester-eil.; verder nog *de Molukken*, waarvan we de voornaamste op het kaartje (blz. 135) aangegeven hebben.

Het Vicariaat beslaat een **oppervlakte** van bijna 500.000 K.M.². Evenwel zeer dun bevolkt: volgens telling van einde 1925 waren er toen 608716 **inwoners** (3559 Europeanen, 10839 vreemde Oosterlingen en 594318 inlanders) [1]).

Tot nu toe hebben **de Missionarissen van het H. Hart,** aan wier zorgen dit uitgestrekte missiegebied sinds ruim 25 jaren is toevertrouwd nog slechts drie kerkelijke afdeelingen: Kei-eil., Tanimbar-eil. en Zuid-Nieuw-Guinea [2]). Volgens het laatste jaarverslag (Sept. 1927) leiden ze hier 20 hoofd- en 84 bij-staties met 22561 katholieken.

Wegens het fameuze *art. 177* der Indische Staatsregeling bleef het overige, veruit grootste en volkrijkste gedeelte, van het Vicariaat voor de Missie gesloten. Sinds 325 jaar worden de katholieke missionarissen hier geweerd; eerst uit schijnheilige zorg voor de prediking van het „Zuivere Evangelie", later — na de godsdienstvrijheid — uit 'n kunstmatige vrees voor de verstoring der openbare orde en rust [3]). Gelukkig werd de regeerings-

[1]) Statistisch Jaaroverzicht van Nederlandsch-Indië, Jaargang 1926 (Landsdrukkerij-Weltevreden, 1927), blz. 1 en 16—17.

[2]) Een kwarteeuw Apostolaat, Gedenkboek bij het Zilveren Jubileum in Ned. N. Guinea en de Molukken. (Missiehuis-Tilburg, 1928), blz. 18.

[3]) Naar de jongste uitlatingen van den hoogsten gezagdrager in Indië te oordeelen, zou deze het heidendom — ook, wanneer er geen gevaar dreigt voor verstoring van orde en rust — tegen het Christendom in „bescherming" nemen. Indien werkelijk zoo bedoeld, gaat de G. G. z'n boekje te buiten. Bereids zijn hierover aan den minister van Koloniën eenige vragen gesteld. (De Koerier 21 Sept. 1928, Msb. ochtendbl. 2 Oct. 1928). De Preanger-bode geeft een eenigszins andere lezing van 's landvoogds woorden, die echter wezenlijk niet veel verschilt met die van „De Koerier".

opvatting in deze den laatsten tijd wat ruimer ; het aantal dienstreizen werd van twee op vier gebracht en reeds is het toegestaan, dat *'n hoofdstatie op Ambon* werd opgericht. Het totaal *aantal katholieken* dezer diaspora is nog slechts 'n *250*.

Toch geeft dit diaspora-gebied ons meer dan genoeg stof voor deze kroniek. Hier, in het eilanden-rijk der Molukken — „Het Groote Oosten", waar Nederland weleer zijn rijkdommen halen ging — werd het eerste zaad van het Katholieke geloof op Indischen bodem gestrooid, en bracht honderdvoudige vrucht voort. Zoo diep was het Katholicisme in deze gewesten doorgedrongen, dat — wat aan het barbaarsche Mahomedanisme nimmer volkomen zou gelukt zijn — het beschaafde en Christelijke Holland er aan te pas moest komen om het totaal uit te roeien.

Dankbaar hebben we bij het samenstellen van dit artikel gebruik gemaakt der onlangs-verschenen werken : „*Onder Portugeesch-Spaansche Vlag*", De katholieke Missie van Indonesië, 1511—1650, door p. B. J. J. Visser M.S.C. [1]), en „*De Geschiedenis der R. K. Missie in Amboina*" vanaf haar stichting door den H. Franciscus Xaverius tot haar vernietiging door de O. I. Compagnie, 1546—1605, door p. C. Wessels S.J. [2]). Moge onderstaande samenvatting dezer beide documenten-studies er toe bijdragen, dat het waardige doel dezer uitgaven worde bereikt : een grondige kennis onzer koloniale missiegeschiedenis, en daardoor tevens 'n verhoogde belangstelling voor den hedendaagschen missie-arbeid in onze koloniën ; 'n belangstelling, die tot nu toe bij de Nederlandsche katholieken heelemaal niet verbijsterend is. In België is men ons hierin verre voor. Dat vooral zij, die om eenigerlei reden op de hoogte dienen te zijn van onze kerkelijke en vaderlandsche geschiedenis, kennis nemen van het lijden en strijden der arbeiders in de eerste ure, onder wie heiligen, geleerden, baanbrekers en pioniers zijn, waarop de geloofsgenooten onzer stoere zeehelden nimmer konden bogen.

I. DE MOLUKKEN.

De Missiegeschiedenis der Molukken kunnen we gevoeglijk onderverdeelen in vijf hoofdstukjes :

1. De enkele missioneeringspogingen in de eerste jaren na de vestiging van het Portugeesche gezag (1522—1546).
2. De verkenningstochten van Sint Franciscus Xaverius (1546—1547).
3. Uitbouw, groei en bloei der jonge Christenheid tegen den druk in (1547—1570).
4. Gestadige achteruitgang tijdens den Portugeesch-Ternataanschen krijg (1570—1605).
5. Vernietiging der missie door Holland (1605 tot op heden).

* * *

[1]) 339 blz. ; uitg. De R. K. Boekcentrale, A'dam. (Prijs ing. f 2.25, geb. f 2.90).
[2]) XXV en 204 blz. ; uitg. N.V. Dekker en van de Vegt, Nijmegen, 1926. (Prijs ing. f 3.90, geb. f 4.90).

1. Tien jaren, nadat de Portugeesche kapitein Serrâo 'n vluchtig bezoek aan de Molukken had gebracht, werd op Ternate, welks sultan gaarne in vrede met de blanken leven wilde, 'n kleine versterking gebouwd, die voortaan het middelpunt der Portugeesche macht in deze gewesten zijn zou (1522) [1]. Of met de Portugeesche vloot ook Franciscanen naar Ternate kwamen, schijnt moeilijk te bewijzen. Lang gebleven zijn ze er in geen geval.

Zekerder bericht hebben we van 1534. Toen een districts-hoofd op het Noord-Westelijke schiereiland van *Halmahera* (*Moro*) tegen een Portugeesch koopman klaagde over de voortdurende plagerijen der Mahomedanen, ried deze hem aan hulp te zoeken bij de blanken, maar — om zekerder van die hulp te zijn — dan tevens, zelf Christen te worden. Dra gingen nu eenige gezanten naar Ternate, waar ze 'n paar dagen later gedoopt werden en ook hun magistraat kort erop het Doopsel ontving. 'n Priester ging mee naar Moro, en zoovelen toonden zich begeerig naar het Christendom, dat weldra 'n tweede missionaris noodig was. Na anderhalf jaar reeds ging deze jonge Christenheid te niet, toen wegens het onoordeelkundig optreden van den Portugeeschen bevelhebber van Ternate 'n opstand uitbrak (de Moluksche Vespers), die zich ook keerde tegen de Moro-Christenen, Portugals beschermelingen. Moro's eerste missionaris, Simon Vaz, stierf den marteldood. Oudere schrijvers weten niet, of — met uitzondering van den zonderlingen, maar, après tout, heldhaftigen hoofdman — wel één der inlandsche Christenen standvastig bleef. Het beleidvol en doortastend bestuur van Antonio Galvâo, die in Oct. 1536 den ontactischen bevelhebber opvolgde, wist spoedig de rust te herstellen. Wijze samenwerking van den landvoogd en 'n priester-missionaris verzoende vele afvalligen met de Kerk en bracht 'n menigte heidenen tot het Christendom.

De sympathie voor den nobelen Galvâo bracht ook op *Ternate* meerderen tot het Katholicisme. Hier stichtte hij in 1538 'n lagere school, waar kinderen van voorname families leerden lezen en schrijven en katechismus-onderricht ontvingen. Vermoedelijk werd deze school door Xaverius tot Moederhuis van de Jezuieten-missionarissen der Molukken uitgebreid; 'n instituut voor uitgebreid onderwijs was dit „Collegium" niet, en is 't nimmer geweest.[2]

In hetzelfde jaar (1538) zond Galvâo 'n vloot naar *Ambon* om 'n einde te maken aan den inlandschen kruidnagel-handel; de mahomedaansche bewoners van Noord-Ambon werden duchtig geslagen; die van Zuid-Ambon waren blij om die nederlaag hunner opdringerige naburen en vele Zuidelijken gingen daarom tot den godsdienst hunner Portugeesche beschermers over. Wellicht hebben hier Franciscanen gepredikt. Xaverius vond er in 1546 zeven Christendorpen. [3]).

* * *

2. Van 'n georganiseerde missioneering der Molukken was tot dan toe geen sprake; in zooverre omstandigheden zulks hadden uitgewezen was **hier**

[1]) Visser, blz. 2—5.
[2]) Visser, blz. 18—19, 100, 104; Wessels, blz. 23—24, noot 4.
[3]) Wessels, blz. 6, 11. Zie verder voor bovenstaande: Visser, blz. 1—25 en Kolon. Missietijdschr. IV, blz. 227—231; V, blz. 34—38 en 119—124.

en daar 'n missie-onderneming op touw gezet, doch meer ook niet. Eerst na de verkenningstochten van den Pauselijken Nuntius te Goa [1]) — het centrum van alle missies in het Oosten — **Sint Franciscus Xaverius** werd deze archipel 'n afzonderlijk missiegebied en als zoodanig in de missioneeringsplannen van **de Jezuïeten** betrokken.

In September 1545 kwam Xaverius te Malaka aan, vanwaar hij zoo spoedig mogelijk naar Celebes wilde vertrekken. [2]). Toen allerlei omstandigheden dezen tocht verhinderden, koos de heilige 'n ander arbeidsterrein: de Molukken. 14 Februari **1546** bereikte hij, met z'n gezel Juan de Eyro [3]), *Ambon*. Eerst bezocht hij de zeven bovenvermelde Christendorpen, doopte vele kinderen en leerde de Christenen het Maleische Onze Vader, Wees Gegroet en enkele andere gebeden. Zijn godsdienst-onderricht bestond hoofdzakelijk in 'n korte, bevattelijke uiteenzetting der Geloofsleer, waarbij de 12 artikelen des Geloofs als leiddraad golden [4]). Geschiedschrijvers deelen mee dat ook vele heidenen bekeerden.

Enkele weken later ondernam Franciscus 'n verkenningstocht naar de omliggende eilanden: *Ceram, Noesa-Laoet en Saparoea*. Vooral dit laatste eiland getuigt van zijn genadenrijk apostolaat: 17 jaren lang bleven de Christenen trouw aan zijne prediking, zonder dat een missionaris het eiland betrad; en toch waren ze toen met honderden bereid om Christus' wille hun leven te geven.

Na zijn terugkeer op Ambon vond hij niet veel tijd meer voor heidenprediking. Er lag 'n Spaansche vloot geankerd, welker manschappen hem zooveel werk gaven, dat hij na Paschen van uitputting ziek werd. Drie maanden later (Juli) ging hij naar Ternate. Juan de Eyro bleef voor verder godsdienstonderricht bij de Ambonneezen achter.

Te *Ternate* bracht hij z'n tijd door met biechthooren, preeken en dagelijksche onderrichtingen. Bij de Portugeezen, die meestentijds geloof en zeden in het vaderland hadden gelaten, viel weldra 'n merkbare verbetering der zeden waar te nemen; wat 'n zeer gunstigen invloed uitoefende op de bekeering van heidenen en mahomedanen. Hoe zijn heilige persoonlijkheid de harten wist te treffen, blijkt uit de bekeering der mahomedaansche moeder van den overleden sultan, die het offer was geworden der bittere onrechtvaardigheden van de blanken. Ook zijn moeder had zóó onnoemlijk veel van de Portugeezen moeten dulden, dat ze 'n eeuwigen haat gezworen had aan al wat blank was. Toen ging Xaverius naar die zwaar-getroffen vrouw om haar te troosten en Gods goedertierenheid over haar af te bidden. Tegen hem kon en mocht zij haar overkropt gemoed uitstorten, omdat

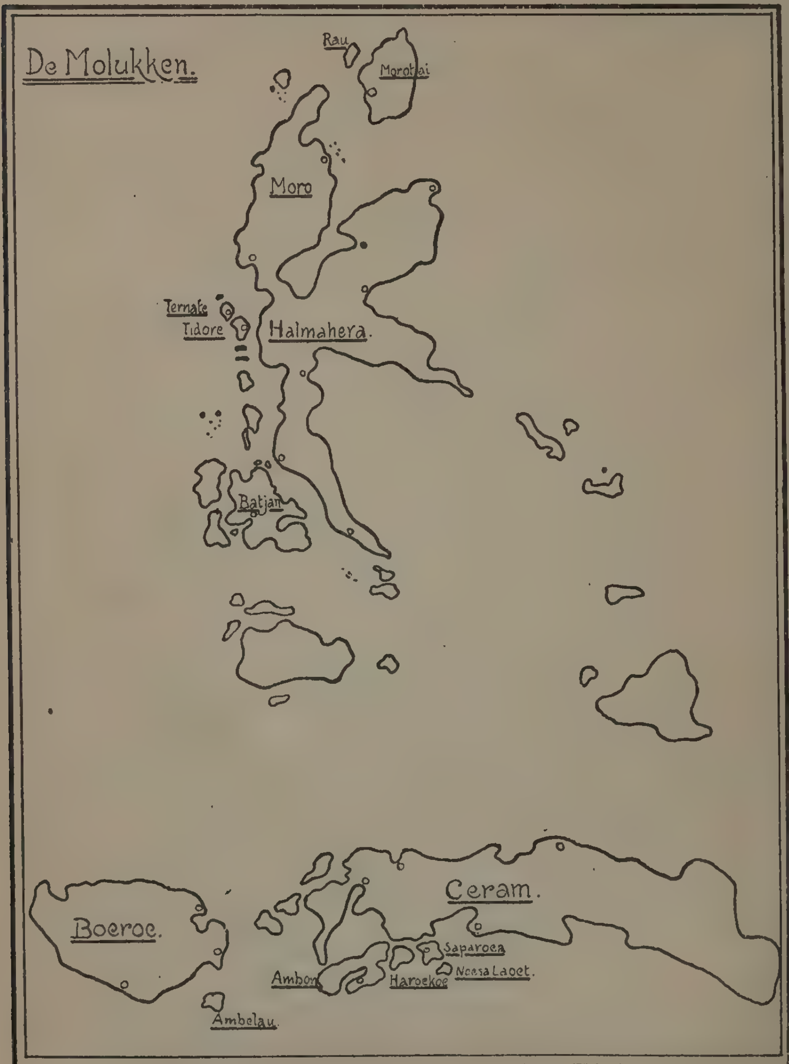
[1]) Goa was het middelpunt der Portugeesche macht; in 1511 werd het tot Bisdom voor heel het Oosten verheven. In 1558 werd Malaka suffragaan-bisdom. Sinds dien behoorden de Molukken tot Malaka.

[2]) Vergelijk Het Missiewerk, IX, blz. 232—233.

[3]) Xav. zegt van hem, dat hij vroeger soldaat der wereld, maar nu van Christus was. (Wessels, blz. 10, noot 4).

[4]) Zie voor zijn missiemethode, o.a. Visser, blz. 81—85; Wessels, blz. 11—13; A. Brou, Saint François Xavier, Conditions et méthodes de son Apostolat, Bruges, 1925, vooral blz. 49—51.

hij anders was dan zijn rasgenooten ; en allengs week de haat uit haar hart om plaats te maken voor 'n groote liefde voor Franciscus' Meester, Jesus Christus, wiens trouwe volgelinge zij werd.

Rond September vertrok de heilige naar *Halmahera* (*Moro*) en bezocht vermoedelijk ook de eilanden *Morotai* en *Rau*. Evenals op Ambon, wijdde hij ook hier z'n eerste zorgen aan de reeds-gekerstende dorpen. Na den martel-

dood van Simon Vaz (zie blz. 13[illegible]) was er geen missionaris meer geweest. Onder den druk der naburige mahomedaansche volksstammen hadden zoo goed als allen hun geloof verloochend. Xaverius' werk bestond hoofdzakelijk in het herwinnen dier afvalligen.

Rond het einde van 1546 keert hij naar *Ternate* terug, waar hij op dezelfde wijze als enkele maanden tevoren z'n apostolischen arbeid onder inlanders en Europeanen voortzet. Na Paschen vertrouwt hij de geestelijke leiding over dit missie-centrum toe aan 'n ander priester, waarschijnlijk 'n aalmoezenier der Portugeesche bezetting, en gaat zelf nog ééns naar *Ambon*. om daar de zaken op orde te brengen. Zoolang er nog geen priesters zijn zouden, moesten eenige beter-onderlegden de anderen dagelijks in de kerk, die hij had laten bouwen, onderrichten. Voor 't laatst bezoekt hij de Christendorpen, en vertrekt na drie weken.

Xaverius had thans zijne taak in de Molukken volbracht. Hij wist voldoende op welke wijze de missioneering van dezen archipel moest worden aangevat : er waren *missionarissen* noodig, want bij vele stammen zou het Katholicisme gretigen ingang vinden ; — maar de missie moest *spoedig* begonnen worden, omdat ook de *mahomedanen* — die evenwel in denk- en leefwijze meer afgodendienaars dan Islamieten waren — krachtige *actie* voerden.

Ternate, het centrum der Portugeesche macht, zou ook het *centrum der missie* zijn. Daar had hij het Moederhuis der Jezuiten-missionarissen voor deze gewesten gesticht. [1]).

Zoo verlaat Franciscus, na 'n verkenningstocht van anderhalf jaar, voor immer dit uitgestrekte missiegebied en laat **de uitbouw** aan anderen over.

In Juli 1547 is hij op Malaka terug, waar hij drie ordebroeders aantreft : p. de Beira, p. Ribero en fr. Nunez. Naar aanleiding van zijn schrijven om missionarissen voor deze eilanden, waren zij reeds op weg daarheen. 'n Maand later vertrokken ze uit Malaka : de Overste p. de Beira en fr. Nunez naar Ternate, p. Ribero naar Ambon [2]).

* * *

3. P. de Beira bleef niet lang te Ternate, maar voer spoedig naar *Halmahera* (*Moro*), waar hij — dank zij 'n wonderbare bescherming Gods — zeer vele bekeerlingen had en afvalligen met de Kerk verzoende. Hoewel de cijfers, die genoemd worden, vermoedelijk overdreven zijn (soms 5000 op één dag en 15000 in 'n week), kon hij toch weldra het werk niet meer alleen af. Intusschen waren in 1549 drie nieuwe missionarissen, onder wie p. de Castro, te Ternate aangekomen. Zij moesten met fr. Nunez op Halmahera komen helpen.

P. de Beira ging in 1552 naar Goa nieuwe krachten vragen. Te Malaka ontmoette hij Xaverius, die hem 'n brief meegaf voor den vice-provinciaal, Kasper Berze — 'n Nederlander, „le plus heroïque peut-être de ses disciples"

[1]) Zie voor F. X., Visser, blz. 38—88 ; Wessels, blz. 9—20 ; A. Brou, Vie populaire de St. François Xavier, 3e éd., Paris, 1914, blz. 62—63.

[2]) Wessels, blz. 21—22.

(Brou) [1]) — waarin hij het verzoek van de Beira krachtig aanbeval, en tevens gelastte, dat ieder jaar minstens één missionaris naar de Molukken moest worden gezonden. Einde 1553 keerde de Beira met drie man terug. Kwantitatief bleef het Christendom danig in bloei toenemen. Dat evenwel de invloed der militaire macht op de bekeeringen veel grooter was dan die der genade valt niet te betwijfelen [2]).

Zooals we boven reeds vermeldden, scheepte p. Ribero zich in voor *Ambon*, waar hij tegen 't eind van 't jaar (1547) arriveerde. Vol jongen moed trok de pas-gewijde de Christendorpen af, bezocht de naburige eilanden en wist door z'n groote goedheid en milddadigheid de harten van velen te veroveren. Ruim anderhalf jaar later had hij meer dan 1000 zielen voor Christus gewonnen. Toen viel hij als slachtoffer van zijn ijver, vergiftigd door de verbitterde mahomedanen (Aug. 1549) [3]).

Zware tijden moesten de geloovigen nu beleven. Ze werden gekweld en vervolgd door heidensche landgenooten en mahomedanen. En toch, toen bijna vijf jaar later (Febr. 1554) frater Fernandez op Ambon kwam vroegen vele inlanders om het H. Doopsel; ook van de omliggende eilanden *Ceram, Ambelau en Boeroe*. Op dit laatste eiland woonden al 4000 Christenen, die door de bemanning van een Portugeesch schip gedoopt waren. Van eenig godsdienstonderricht was geen sprake geweest. Fernandez zond 'n paar vertrouwde inlandsche christenen als katechist naar die gewesten. Na enkele weken trok hij zelf op verkenningstocht uit, maar verdronk met alle passagiers. Slechts 'n Portugeesch leekenapostel kon zich redden (Maart 1554).

Ongeveer 'n jaar nadien landde p. de Castro met twee gezellen op Ambon. Naar hij berichtte was het Katholicisme sinds Xaverius' prediking goed gevorderd; extensief althans: toen waren er zeven, nu dertig Christendorpen, doch bijna alle Christenen leefden als heidenen. Het practisch-eenig bereikbare was het doopen van kinderen. Er waren voor 'n vruchtbaren arbeid veel meer missionarissen noodig; ook van wege de zielzorg voor de katholieke dorpen der naburige eilanden. De bewoners dezer streken waren volgens de Castro zulke grage menscheneters, dat ze bij feestelijke gelegenheden aan een of ander buurman 'n ouden vader of moeder te leen vroegen voor het feestmaal. Als dan later de ouders van den feestvierder waren afgeleefd, kreeg de buurman die ervoor in de plaats [4]). Verder klaagde de missionaris zeer over de stokerijen der mahomedanen, die immer in de weer waren om de Christenen afvallig te maken.

Het aantal katholieken van Ambon en omgeving is moeilijk te bepalen; de Castro noemt geen cijfer; andere opgaven loopen zeer uiteen: 50.000, 10.000, 5000 [5]).

---

[1]) Vie populaire de St. F. X., blz. 112.
[2]) Visser, blz. 100—114; Wessels, blz. 23—25, 176.
[3]) Wessels, blz. 22—24.
[4]) Wessels, blz. 28; F. X. had 'n zelfde feit aangehaald (Wessels, blz. 17).
[5]) Wessels, blz. 26—29, 30.

In de laatste helft van 1556 keerde de Castro naar Ternate terug, waar hij evenwel zooveel tegenstand ondervond van zijn ordesgenoot p. Vaz, die zich wederrechtelijk tot Overste had opgeworpen, dat hij naar *Halmahera* (*Moro*) trok om daar ongestoord te kunnen werken en tevens de Christenen van Moro en *Morotai*, die tijdelijk zonder zielzorg waren, te kunnen helpen [1]). Toen hij kort daarop weer naar Ternate moest, werd hij door de aanhangers van den Ternataanschen sultan Hairoen gevangen genomen en — na wekenlange martelingen — op gruwzame wijze gedood (1 Jan. 1558).

Eerst vier jaar later kwamen er twee nieuwe missionarissen op Halmahera. Omdat er toen weer 'n sterke Portugeesche macht op Ternate was, die de Christenen tegen de mahomedanen kon beschermen, was de angst voor sultan Hairoen verdwenen en wilden de inlanders hun Geloof, dat ze onder dwang verloochend hadden, opnieuw belijden. Duizenden ongedoopte kinderen van Christenouders werden in den schoot der Kerk opgenomen en heele dorpen gingen tot het Christendom over.

In 1569 had dit missiegebied 29 christendorpen, verdeeld over drie vaste staties op Moro, Morotai en *Rau*. Toen datzelfde jaar de Portugeesche vloot tegen Ambon was uitgetrokken (waarover later), zag de Ternataansche sultan de kans schoon de christendorpen van Halmahera plat te branden. Pater Nunez getuigde, dat hij in de 20 jaren, die hij in deze gewesten had doorgebracht, zoo'n schrikkelijke vervolging nog nimmer had meegemaakt. Toch onderwierpen zich slechts vier of vijf dorpen aan de mahomedanen, na eerst de kruisen en heiligenbeelden verborgen te hebben. Alle overige deden hun woord gestand en werden daarom te vuur en te zwaard verwoest, waarbij veel Christenen 'n heldhaftigen marteldood stierven [2]).

In deze jaren kreeg ook de kerstening van *Batjan* z'n beslag. De sultan dezer eilanden had goede reden bang te zijn voor den heerscher van Ternate, en vond 't daarom maar 't veiligst zich de vriendschap der Portugeezen te verzekeren door zelf Christen te worden. Dies vroeg hij om 'n missionaris. Pater Vaz trok er heen (1557) en bracht het grootste deel der bevolking tot 't Christendom. Dat de krachtige hulp van den sultan de bekeerings-processen sterk zal hebben bevorderd, lijkt niet onwaarschijnlijk. Na vier maanden moest de missionaris wegens overspanning naar Ternate terugkeeren.

Onder zijn opvolgers fr. Osorio en diens lateren gezel p. Alvarez, die in 1564 of '65 [3]) naar Batjan ging, bleef het aantal Christenen sterk toenemen [4]).

Intusschen had p. de Beira — door overmatigen arbeid en ontbering in gezondheid en geestvermogens geschokt — sinds 1556 de missie voorgoed

[1]) Visser, blz. 119—122; Wessels, blz. 29—30.
[2]) Zie over *Halmahera*: Visser, blz. 126—131, 138, 166—170, 213—215; Wessels, blz. 177.
[3]) Wessels, blz. 65, noot 2 en blz. 181.
[4]) Zie voor *Batjan*: Visser, blz. 122—126, 132—134, 164. Binnen enkele maanden zal p. Wessels 'n documenten-studie publiceeren over: „De katholieke missie in het Sultanaat Batjan, 1557—1609".

verlaten. Toen hij te Goa den ellendigen toestand der Molukken-missie besprak, werd er 'n oogenblik ernstig over gedacht het missiewerk in dezen archipel prijs te geven : mahomedaansche verdrukkingen, armoede, gebrek aan voedsel, ziekten, en — vooral — het schrijnende tekort aan werklieden maakte 'n vruchtbare arbeid onmogelijk. Toch besloot men dit begin van een Christenheid, die 'n bloeiende wingerd beloofde te worden, te blijven verzorgen, — zelfs ,al kon ze slechts ten koste van zware offers aan arbeid en menschenlevens bewaard en uitgebreid worden.

Doch dan moest de consequentie aanvaard. Zoo ging 't niet ; immers : op dat oogenblik waren voor heel dit eilanden-rijk — behalve enkele broeders — slechts twee priester-missionarissen, die bovendien nog slecht accoordeerden (Vaz en de Castro). Daarom werden zes nieuwe missionarissen naar de Molukken gezonden, die in October 1557 te Ternate aankwamen [1]). Pater Vaz werd als lid der Societeit ontslagen, zoodat er nu in totaal vier priesters en eenige — 'n zes of zeven wellicht — broeders voor deze gewesten ter beschikking stonden. Helaas verloren ze reeds spoedig een hunner beste krachten in p. de Castro (zie blz. 138) [2]).

P. Nunez kreeg *Ambon* (zie blz. 137) als standplaats. Hier hadden de Christenen veel te lijden van sultan Hairoen, die begin 1558 'n vloot naar Ambon en Boeroe zond om de Christenen met geweld tot den Islam te dwingen. Op *Boeroe*, waar er — zooals we zagen — 4000 simpliciter gedoopt waren, lukte die opzet al heel gemakkelijk. Ook op Ambon bezweken velen in de verdrukking ; wat goeddeels te wijten was aan het laffe voorbeeld van eenige Portugeezen, — onder wie 'n afvallig kloosterling, — die de partij der mahomedanen gekozen hadden. Doch meerderen verkozen den dood boven den Islam, en allerwegen ondervonden de mahomedanen hier krachtigen tegenstand. Onder leiding van het dorpshoofd van Hative, 'n bekeerling van Xaverius, werd de kamp gevoerd. En toen z'n onderdanen tenslotte toch den strijd moe werden en hun decreteerenden aanvoerder wilden dooden, hield deze held z'n aanvallers het kruis van Christus voor, uitroepende : ,,Met dit Kruis van mijn Meester wil ik sterven ; zóó heeft Pater Franciscus mij geleerd''. Dit ontwapende de aanvallers, en de verdediging werd doorgezet, tot eindelijk 'n Portugeesche vloot de mahomedaansche vijandelijkheden, althans voorloopig, breken kwam (einde 1561).

Deze vloot had wederom zes nieuwe missionarissen aan boord, van wie er twee op Ambon bleven. De Christenen konden opnieuw verzorgd worden, en velen, die onder den drang der mahomedanen hun geloof verloochend hadden, keerden gaarne tot de Kerk terug. Een der paters ging naar *Haroekoe* en doopte in twee maanden tijds 800 personen. Ambon en omgeving telden, eind 1562, 'n 10.000 katholieken.

Vanwege het voortdurende mahomedaansche gevaar, dat weerom dreigde, kreeg Ambon begin 1563 'n eigen bevelhebber. Nu ging dit gebied — helaas

---

[1]) P. Nunez, die met de Beira naar Goa was gegaan om daar de H. Priesterwijding te ontvangen, was een van hen.

[2]) Visser, blz. 125 ; Wessels, blz. 29—31.

te kort — **z'n grooten bloei beleven:** Overal openbaarde zich 'n hang naar het Christendom.

In drie Ambonneesche dorpen waren in korte tijd 900 bekeerlingen.

Op *Ceram*, dat reeds eer om missionarissen gevraagd had, maar toen niet kon geholpen worden, 2500 [1]).

Op Haroekoe werd het werk intens voortgezet.

En op *Saparoea* had de prediking van Xaverius zulk 'n indruk gemaakt, dat nu — hoewel hier na hem geen missionaris meer geland was — heel de bevolking katholiek werd (1546).

In dezen bloeitijd zouden Ambon en omliggende eilanden 70.000 Christenen geteld hebben.

Evenwel: nog geen twee jaar na aankomst werd de bevelhebber door een afgezant van z'n verbitterden aartsvijand, den sultan van Ternate, vermoord (einde 1564). Zijn dood was het sein tot nieuwe onlusten, die nog meer toenamen, toen de mahomedanen gewaar werden, dat de ambtgenoot van den vermoorde, de ijver- en eerzuchtige bevelhebber van Ternate, niet wilde ingrijpen, maar vrij spel gaf aan hun verwoestend werk. En weer keert het — op den duur eentonige — verschijnsel terug: heele troepen bezweken. Doch honderden en honderden ook hadden bloed en leven veil voor hun H. Geloof. Slechts 'n kleine kudde trouwen vond 'n veilige schuilplaats in de hooge bergen. Ook de naburige eilanden moesten 't ontgelden, bijzonder Saparoea, welks opperhoofd ten einde toe heldhaftig weigerde mahomedaan te worden. „De martelingen, waaraan deze Christenheld bezweken is, roepen het verschrikkelijkste in den geest terug, wat ooit in de annalen der Kerk Gods staat opgeteekend'' [2]).

Zoolang mogelijk trachtten de missionarissen de uiteengejaagde geloovigen bij te staan, totdat op den duur ook zij gedwongen werden naar hun klooster op Ternate terug te keeren. Van daar uit werd in 1565 pater de Goes naar Goa gezonden om aan den onderkoning van Portugal duidelijk te maken, dat voor 'n rustige ontwikkeling van het Katholicisme in de Molukken 'n sterke troepenmacht en deugdelijke bevelhebbers noodig waren; en verder, dat op Ambon, gelijk reeds vroeger besloten was, 'n fort moest gebouwd worden.

Dank zij 'n brief van den Portugeeschen koning, die rond dien tijd bij den onderkoning aankwam, en waarin ongeveer dezelfde eischen en klachten van p. de Goes voorkwamen, voer in April 1566 'n vloot van 1000 man naar deze eilanden. Na 'n langgerekte reis werd Ambon bereikt, de mahomedanen verslagen, maar 't fort niet gebouwd. De overwonnenen moesten alleen beloven zich tegen den bouw niet te zullen verzetten; die belofte werd natuurlijk gaarne gedaan, maar niet gehouden. In 1569 moest de vloot, na 'n mislukte expeditie tegen de Philippijnen, terugkeeren. De vijand werd nu totaal verslagen, en enkele maanden later stond er de vesting.

Door vijf missionarissen werd het missiewerk onder de overgeblevenen

---

1) Visser spreekt van 3500 (blz. 156).
2) Wessels, blz. 40. Zie ook Visser, blz. 162—163.

hervat. Doch ook bij heidenen en mahomedanen was het verlangen om christen te worden zoo groot, aldus schreef p. Mascarenhas in Augustus 1569, dat dertig missionarissen niet voldoende waren om de Christenbevolking en de aspirant-christenen te helpen ; en tien maanden later meldde p. de Goes, dat met dit aantal missionarissen zelfs het vijfde deel der reeds gedoopten niet genoegzaam kon onderwezen worden. Binnen één jaar (zomer 1569—zomer 1570) werden in twaalf of dertien dorpen 8000 Doopsels toegediend : het bloed der martelaren werd 't zaad der Christenen. Die groote groei der Christenheid moest echter — de missionarissen zelf huiverden voor hun succes — noodwendig schaden aan de intensiteit der missioneering. Ook in Rome, met name de heilige Paus Pius V was van meening, dat het missiewerk zich zooveel mogelijk moest beperken tot het bekeeren en doopen van degenen, die — eenmaal in de Kerk opgenomen — daarin ook bewaard konden blijven.

Helaas ging de missie rond dezen tijd **haar ondergang tegemoet** wegens de gebeurtenissen op Ternate, welke we thans vermelden zullen [1]).

4. Met den dag groeide de haat tusschen Mahomedanen en Portugeezen. Uit koopmanspolitiek werd weliswaar zoo goed mogelijk 'n schijnbaar goede verstandhouding tusschen den bevelhebber en den sultan van Ternate bewaard, maar de nationaliteitshaat bleef immer. De rivaliteit tusschen Diogo Lopez de Mesquita, landvoogd van Ternate, en Hairoen was van dien aard, dat de eerste 't besluit vormde den goddeloozen sultan te dooden. De huichelachtige Portugees sloot vrede met Hairoen. Plechtig werd de verzoening bezworen, door den katholiek op het Missaal, door den mahomedaan op den Koran. En toen de argelooze sultan den volgenden dag 'n bezoek bracht aan de vesting, werd hij op last van den landvoogd lafhartig neergestoken (Febr. 1570) [2]).

,,Van toen af, schreef in 1603 nog 'n missionaris uit dezen archipel, zijn alle rampen in de Molukken begonnen. Mijn overtuiging is, dat Gods rechtvaardigheid voor die openlijke en schandelijke misdaad nog niet voldaan is'' [3]).

Onder leiding van Baäb, zoon en opvolger van Hairoen, brak aan alle kanten de oorlog uit ; en Baäb zwoer niet te zullen rusten vóór die zwarte schurkenstreek gewroken was.

Aanstonds werd het beleg geslagen voor Ternate en voer 'n vloot af naar *Ambon*, waar de Portugeezen en hun beschermelingen, de christenen, voortaan geen oogenblik meer met rust werden gelaten. Zoo kwam de missie haar ondergang nabij. Kort na 't begin der vijandelijkheden was hier slechts één missionaris meer over : drie waren vertrokken en één stierf — tegelijk met 'n inlandsch dorpshoofd van *Haroekoe* — 'n heldhaftigen marteldood.

[1]) Zie voor Ambon 1557—1570, Visser, blz. 130—164, 187—190, 203—205, 170; en Wessels, blz. 31—53, 184.

[2]) Wessels, blz. 57 ; Visser, blz. 216—218.

[3]) Wessels, blz. 144.

Ook op *Sarapoea* was de mahomedaan weldra heer en meester. Eind 1575 telde het Ambonsch gebied nog enkele katholieke dorpen met samen 'n vier of vijf duizend christenen.

Intusschen was in 1575 de vesting van Ternate aan de mahomedanen overgegeven. Sultan Baäb toonde zich hierbij heel wat ridderlijker dan de meeste Portugeesche machthebbers en gaf de belegerden volop gelegenheid voor vrijen aftocht. 'n Aantal Portugeezen en Ternataansche christenen namen de wijk naar Ambon. Hierdoor steeg het getal missionarissen tot zeven, van wie er echter weldra vier vertrokken en één overleed. Volgens het jaarverslag van 1578 werd het aantal Christenen, met inbegrip der uitgewekenen, op tien- of elf duizend geschat. 'n 1300 kinderen werden rond dien tijd op de *omliggende eilanden* gedoopt [1]).

Na den val van Ternate werd *Tidore*, waar in 1562 en volgende jaren het Christendom met vrucht gepredikt was [2]), het centrum der missie. Enkele katholieke families waren in 1575 naar dat eiland uitgeweken. Omdat de Tidoreesche sultan in vijandschap lag met z'n Ternataanschen ambtgenoot en dus gaarne Portugal te vrind wilde houden, mochten de missionarissen — in 1578 kwamen er twee van Ambon — ongestoord arbeiden. Van de drie paters, die zich in 1579 voor Tidore inscheepten, werden er op Java twee vermoord; alleen p. Ferrari bereikte einde 1580 z'n plaats van bestemming, waar hij evenwel slechts drie maanden bleef. Wegens het gebrek aan werkkrachten stelde een der paters 'n Maleischen katechismus samen, die door de beste zijner leerlingen aan de Christenen verklaard werd [3]).

De sultan van *Batjan* (zie blz. 138) was der Dritte im Bunde tegen Ternate. Toen in 1581 z'n opvolger de partij der mahomedanen koos, ging heel de Christenheid voorgoed verloren. In 1588 klaagde pater Marta: „Allen zijn thans afvalligen en mahomedanen, en de ergste van allen is de Radja".

Toch werd in diezelfde jaren 'n ander eiland dier groep geheel voor het katholieke geloof gewonnen: *Laboeha* (tegenwoordig schiereiland van Batjan) [4]). Pater Rogier Koenraads uit St. Truiden trok onmiddellijk na aankomst op Tidore (1583) naar dezen post. Bij de verovering van Tidore door de Hollanders, moest deze Vlaming — na 22 jaren apostolischen arbeid in de Molukken — naar Voor-Indië wijken. [5]).

1 Maart 1581 arriveerde pater *Ferrari* op *Ambon* en werkte, met z'n beide daar gestationeerde collega's, enkele maanden op het eiland. Twee kerkjes werden gebouwd, veel kinderen en volwassenen gedoopt. Verder bezocht hij *de eilanden in de omgeving en Boeroe*, kon daar echter wegens de onophoudelijke onlusten niet veel uitrichten. September keert hij terug

[1]) Wessels, blz. 58—68.
[2]) Visser, blz. 170—172.
[3]) Visser, blz. 222—226, 230—231; Wessels, blz. 69 en 71.
[4]) Visser, blz. 227—230.
[5]) Wessels, blz. 79, noot 3 en blz. 186—187.

naar Tidore, doch is in 1583 weer op Ambon en bezoekt nogmaals de staties der naburige eilanden en *Ceram* : samen 22 christendorpen, waar slechts „eenige" volwassenen trouw waren gebleven aan hun katholiek Geloof ; de overigen leefden als heidenen. Uitgeput van vermoeienis en voedselgebrek vertrekt hij naar Tidore ; voor de laatste maal trekt de rustelooze werker kort erop opnieuw naar Ambon, waar hij weldra overleed (Sept. 1584) [1]).

Als plaatsvervangend visitator zond p. Ferrari naar den Generaal der Societeit drie brieven, waarin hij zijn indrukken over de Molukken-missie neerlegt : met uitzondering van eenige weinigen, hadden de Christenen van hun godsdienst niet veel meer overgehouden dan de naam ; toch waren ze van aard zoo slecht niet, en daarom moest dit gebied niet als hopeloos worden beschouwd, als maar op een of andere wijze 'n eind kon gemaakt worden aan het groote euvel : gebrek aan missionarissen. Er waren voor dezen archipel minstens 15 priesters en 6 broeders noodig. De ver-vooruitziende Ferrari wees dan op de noodzakelijkheid der vorming van een inlandschen clerus. Onder Gods zegen moesten 'n aantal flinke jongens tot priester worden opgeleid. „Met deze inlandsche priesters, schrijft hij, zouden binnen niet langen tijd deze volkeren veel gemakkelijker te helpen zijn, niet alleen, omdat zij de landstaal spreken, die onder al die stammen zoo verschillend is, maar ook, omdat de natuurlijke toegenegenheid voor de hunnen zal bijdragen deze meer ontvankelijk te maken voor de zaken van ons H. Geloof. Bij hun gevoeligheid voor uiterlijke dingen, zullen ook de plechtigheden der Kerk, die allen reeds een hulp zijn, het die menschen nog meer wezen [2]).

Ook pater *Marta,* sinds 1587 als opvolger van Ferrari op Ambon werkzaam, is de meening van dezen toegedaan : van de Christenheid valt ongetwijfeld veel te verwachten, op voorwaarde, dat er genoeg missionarissen zijn. „Maar op het oogenblik, rapporteerde hij enkele maanden na aankomst, is zij geheel verwoest, zonder herder, en daarom teruggezonken in de grofste onwetendheid, zoodat zij den duivel aanbidt en niets van het Christendom heeft overgehouden dan de goede begeerte er toe terug te keeren, zoodra zij iemand zal hebben, die haar den waren weg aanwijst". Alleen voor Ambon en omgeving schat hij het aantal naam-christenen en afvalligen op meer dan 70.000. Priester-opleiding achtte hij — zooals „allen hier" — hoogst gewenscht (hoe eerder, hoe beter), maar vooralsnog onmogelijk ; beter ware

---

[1]) Wessels, blz. 70, 75, 77 en 79.

[2]) Wessels, blz. 72—74. Vergelijk met de opvatting van dezen eminenten man de woorden der beide laatste Pausen : „Juist omdat 'n inlandsch priester — aldus Benedictus XV in de encycliek „Maximum illud", — door afkomst, inborst, gemoeds- en geestes-leven zooveel overeenkomt met zijn landgenooten, vermag hij wonderbaar veel om het Geloof bij hen ingang te doen vinden". Met volle instemming haalt Pius XI deze woorden van zijn Voorganger aan als bewijs voor de noodzakelijkheid van een inlandschen clerus, maar voegt er als nieuw argument aan toe, dat de buitenlandsche missionarissen van wege hun gebrekkige taalkennis soms zulke moeilijkheden ondervinden om hun gedachten aangaande de geloofswaarheden uit te drukken, dat de kracht en de uitwerking van hun prediking er danig door verzwakt wordt.

voorloopig de oprichting van een katechisten-school. [1]) Toen waren in heel de Molukken slechts vijf paters en één broeder aanwezig.

In de jaren 1588 en '90 kwamen er nog zes werkkrachten bij. Door vertrek en overlijden was dit aantal in 1591 tot acht geslonken, van wie zeven paters over drie staties verdeeld : Tidore (3), Ambon (3), Laboeha (1). Rond dezen tijd schijnen ook Franciscanen in het rijk der Molukken gearbeid te hebben. Veel is evenwel over hunne werkzaamheden helaas niet bekend [2]).

De missionarissen zouden echter zoo goed als niets kunnen uitrichten, wanneer er geen sterke militaire macht kwam om de mahomedaansche Ternatanen afdoende te bedwingen. Eindelijk kwam deze hulp van de zijde van Spanje's centrum in het Oosten, Manila [3]). October 1593 vertrokken daar negen groote en honderd kleine vaartuigen, bemand met bijna 3000 koppen, naar de Molukken ; doch 'n dag of tien later werd de bemanning door de 250 Chineesche roeiers overvallen, waarbij de wakkere vlootvoogd en bijna alle blanken werden vermoord. Nog eens tracht p. Marta hulp te krijgen ; zonder resultaat. ,,Vroeger heb ik, aldus klinkt 't dan moedeloos in 'n brief (3.12.1593) aan den Generaal, voortdurend om meer menschen gevraagd, omdat ik niet vermoeden kon, dat de Mohamedanen zoo overmachtig zouden worden . . . . (Nu) is dit niet meer noodig, wijl ons het allervoornaamste voor degelijk bekeeringswerk ontbreekt : de rust in de Molukken'' [4]).

En toch : trots nijpende armoe, gebrek aan steun, voedselschaarschte, afgrijselijke, besmettelijke ziekten en immer-feller mahomedaansche aanvallen werden van 1593—1602 nog zeven missionarissen naar dezen archipel gezonden, omdat, alles ten spijt, het missiewerk nooit geheel stilstond en men steeds op verbetering hopen bleef [5]). Eerst wanneer de koene geloofshelden, die hun dierbaar gebied nimmer vrijwillig hadden willen verlaten en door hun bovennatuurlijken offermoed verlangden aan te vullen, wat aan hun natuurlijk werk noodzakelijk ontbrak, — eerst wanneer zij tot den laatsten man toe smadelijk zijn weggejaagd, is de tijd aangebroken van de volkomen vernietiging der katholieke missie en worden de poorten van Insulinde wagenwijd opengezet voor Mahomedanisme en Heidendom, waarvan wij in onzen tijd de bittere gevolgen beleven.

5. Toen Filips II in 1595 voor de tweede maal de Hollandsche schepen, die in de havens van Spanje en Portugal geankerd lagen, in beslag had laten nemen, trokken onze voorvaderen er zelf op uit om Indië's rijkdom bij de bron te gaan halen. De eerste vloot keerde van Java uit naar huis terug

---

[1]) Wessels, blz. 85—87, 94.

[2]) Wessels, blz. 112, 113—115.

[3]) Sinds 1580 vormden Portugal en Spanje één vereenigd koninkrijk. Indien de toestand in de Molukken iets gunstiger geweest was en de rivaliteit tusschen Spanje en Portugal niet zoo groot, zou dit aan de missie zeer ten goede gekomen zijn, wijl ze zich nu niet slechts op het verafgelegen Portugeesche centrum, Goa, maar ook op het meer nabije Spaansche Manila beroepen kon.

[4]) Wessels, blz. 98, 103—104, 118—119.

[5]) Wessels, 124—127.

(1596) ; de tweede splitste zich : van Neck ging niet verder dan Java, van Waerwijck en Heemskerck voeren, ieder met twee schepen naar Ambon en Ternate. Als vijanden der Portugeezen werden de vreemdelingen op beide eilanden vriendelijk ontvangen en handelsbetrekkingen aangeknoopt (1599) [1]. Het jaar daarop kwam Steven van der Hagen op Ambon. Z'n vrienden, de mahomedaansche Hitoeeezen (Noord-Ambon), bouwden 'n fort, waarop van der Hagen 27 man achterliet ; tevens stelde hij 'n ,,Gouverneur der Molukken'' aan, en zeilde dan naar Holland terug.

Intusschen had het Portugeesche bestuur in Goa zeer goed ingezien, dat — nu de mahomedanen bondgenooten gevonden hadden in de Hollanders — krachtdadig moest worden ingegrepen, indien Portugal z'n rijken Indischen archipel niet voorgoed wilde verliezen. Daarom werd 'n groote vloot naar deze eilanden gezonden, de mahomedanen spoedig tot onderwerping gebracht en de Hollandsche versterking op Ambon verwoest. Het rijk van den Gouverneur der Molukken was voorloopig uit (1601) [2].

De negen of tien missionarissen, die toen in de Molukken verbleven, kregen weer hoop. Op *Ambon en naburige eilanden* herleefde de Christenheid : mahomedanen bekeerden en vele afvalligen, bezweken voor den te vuur en te zwaard verwoestenden Islam, keerden tot de Kerk terug [3]. Ook op *Tidore* en *Laboeha* was men in dien tijd over den gang van het bekeeringswerk en de leefwijze der Christenen tevreden [4].

Helaas was het Portugeesche Rijk toen reeds te vermolmd dan dat deze hulp afdoende kon zijn. 31 December 1604 keerde Steven van der Hagen in de Indische wateren terug ; nu niet slechts met economische doeleinden, maar tevens om, evenals in Holland, de Spaansch-Portugeesche vijanden te beoorlogen, waarin de vlootvoogd maar al te goed slaagde. Nog geen twee maanden later werd het Portugeesche fort op Ambon aan de Hollanders overgegeven (23 Februari 1605) en binnen korten tijd werden de omliggend eilanden en Tidore aan Hollands gezag onderworpen.

Dit was het einde van Portugals heerschappij in dezen archipel, **het einde** tevens **der katholieke missie.** Weliswaar beloofde van der Hagen aan de katholieke Ambonneezen vrije uitoefening van hun godsdienst, en deed hij zijn gegeven woord trouw gestand, doch, toen hij enkele maanden nadien het eiland verliet, werden de laatste twee missionarissen en 'n 150 Portugeezen op een klein scheepje gepakt en zonder levensmiddelen, scheepsbenoodigdheden of bestuurder prijsgegeven aan de golven. God zelf wilde de stuurman zijn en voerde zijn getrouwen veilig heen naar 'n haven in de Philippijnen.

In 1606 gelukte het aan Spanje om, waar de Portugeezen zoo naar gestreefd hadden, de vesting van Ternate op de mahomedanen te veroveren. Ook Tidore kwam in Spaansche macht. Tot de verdrijving der Spanjaarden (1663) [5] kon de missie op deze eilanden eenigszins worden voortgezet, en de

[1]) G. Kamerling, Onze Oost, Groningen (1927), blz. 2, 7—9; Wessels, blz. 127 en 133. [2]) Wessels, blz. 138—140. [3]) Wessels, blz. 143. [4]) Visser, blz. 259 en 261. [5]) Dr. E. Kielstra, De vestiging van het Nederl. gezag in den Ind. Archipel, Haarlem, 1920, blz. 205—206.

eeuwigoptimistische missionarissen kregen weerom hoop op 'n betere toekomst. Tevergeefs. De bloem der Christenheid : Ambon en omgeving bleef verloren voor immer. Weerloos waren daar de inlandsche katholieken achtergebleven, „zonder vader, zonder herder en zonder de hulp, die zij bij hun missionarissen vonden in hun geestelijke en tijdelijke noodwendigheden", overgegeven aan den wrok der mahomedanen en toevertrouwd aan de onverschilligheid hunner Hollandsche broeders in Christus, die het slechts als *hun* taak beschouwden het katholieke Geloof in hart en ziel te verstikken [1]). Hoe diep de liefde voor hun priesters in de Ambonneesche Christenen geworteld was, hooren we uit de vrijmoedige klacht van den nobelen Gouverneur van Ambon, Steven van der Hagen, die in 1617 aan het Hoofdbestuur der Oost-Indische Compagnie schreef : ,,Ende de arme menschen hier te lande blyven ongeleert. De oude, die van de Portegisen onderweesen ende geinstrueert waren, syn meestal doot, ende de jongen weten nieuwers van. Byaldien daer niet anders om gedaen en wert sullen eer weynich jaren wederom soo Heydens wesen, alsse waren eer de Portegisen int lant quamen.

T'is al de Portegisen padres diese prisen, dat sulcken godtvruchtige mannen waren, die soo sorge droegen ende arbeiden om de Ambonesen ende eylanders te leeren, haer niet ontsaagen vant eene eylant ant ander ende, vant eene dorp aent ander te gaen, ende althoos nuchteren, diemen niet en behoefden te soeken in maeltijden, in danse ofte te paerde lopen euen als woutapen, maer haer met geene andre saecken en becomerden als met haer kerkendienst waer te nemen, de menschen te onderrechten, de siecken te visiteren ende te troosten, den armen daer gebreck was te assisteren ende bijtestaen vant gene datse hadden. Sij wetent noch soo leuendich te verhalen, gelick of set noch sagen" [2]).

Kunnen we over den arbeid der 16de-eeuwsche missionarissen lofwaardiger **beoordeeling** verlangen dan deze getuigenis der Ambonsche Christenen en hun Gouverneur, die om zijn eerlijkheid in 't vaderland voor papist gescholden werd ? Het befaamde getuigenis van prof. Millies kan dan gerust 'ns achterwege gelaten worden.

Zonder twijfel geven we gaarne toe, dat — gelijk uit bovenstaand overzicht valt na te wijzen — aan het toenmalige missiewerk groote **gebreken** kleefden, met name 'n zekere *oppervlakkigheid* en 'n té *enge verbinding met de staatsmacht.*

Wat het eerste betreft, moeten we echter niet vergeten, dat de missionarissen *pioniers* waren, die de methode van missioneeren moesten zoeken en in die weinige, doornige arbeidsjaren (1522—1605) geen gelegenheid en ondervinding hadden om *zelf* in alles den juisten weg te volgen; *baanbreken voor hun opvolgers* in latere eeuwen was de taak, die zij uitmuntend hebben volbracht.

Bovendien hadden zij te kampen met — voor onze tijd — onbegrijpelijke

[1]) Wessels, blz. 146—160.
[2]) Wessels, blz. 169—170.

moeilijkheden : reusachtige afstanden, gebrekkige verkeersmiddelen, duurte, schaarschte aan levensmiddelen, onbekende besmettelijke ziekten en vooral (alle brieven staan er vol van) 'n schrijnend *tekort aan krachten*. Behoudens 'n drie of vier priesters in de eerste decenniën (1522—1546) en vermoedelijk eenige Franciscanen zijn er — volgens de lijst, die p. Wessels in z'n aanbevelenswaardig boek publiceert [1]) — van 1546—1605 slechts 53 missionarissen in heel den Molukken-archipel werkzaam geweest.

Aangaande het samengaan van *Kerk en Staat* merken we op, dat deze beide afzonderlijke maatschappijen *elkander moeten steunen*, omdat beider doel nauw samenhangt, omdat beider gezag zich uitstrekt over dezelfde onderdanen en omdat dikwijls een en dezelfde zaak tot beider rechtsgebied behoort [2]) (in casu b.v. de bestrijding der mahomedanen als vijanden der Portugeesche natie en der Katholieke Kerk).

Dat rechten en plichten van Kerk en Staat veelal werden overdreven of niet nagekomen is te wijten aan het feit, dat *de Portugeesche landvoogden* in Indië voor het grootste deel *hebzuchtige mannen* waren, die vreemd en onverschillig stonden tegenover ideëele opvattingen ; en dat zoowel de wereldlijke autoriteiten als *de missionarissen kinderen waren van den tijd*, waarin in onze landen het devies opgeld deed : ,,Cuius regio illius et religio".

De **diepste oorzaak van den volslagen ondergang der missie** schuilt evenwel niet in die fouten, gelijk zoo vaak o.a. door Dr. Gunning, wordt beweerd, waar deze schrijft: ,,Evenals bij de R. C. missie blijkt ook hier (bij de Zending J. V.) de groote schaduwzijde van het samengaan met de wereldlijke macht ; de zending viel tegelijk met die macht ineen" [3]).

Neen, wanneer niet alle menschelijke factoren waren uitgeschakeld door **de positieve vernietiging van het Katholicisme,** zou de missie *innerlijke* kracht genoeg hebben bezeten om, met Gods onmisbare genade, iedere moeilijkheid te overwinnen, waarvoor de offergeest der missionarissen en der honderd- en honderdtallen inlandsche geloofshelden, die hun persoon en leven gaven voor hun overtuiging, ons het zekere — zij het dan bovennatuurlijke — bewijs zijn.

,,Moge de tijd nietverre meer wezen," aldus hopen en bidden we met pater Visser, aan wiens medebroeders deze eilanden zijn toevertrouwd, doch helaas hun zielenijver hier niet vrij mogen ontplooien, ,,moge de tijd niet verre meer wezen, dat de Kerk der Molukken, gegrondvest in het bloed van Ambon's edelste zonen, den nazaat zal kunnen wijzen op die roemrijke voorgangers, op dat sterke geslacht, dat thans niet ophoudt voor Gods troon te bidden voor hunne zoover van de oude Katholieke waarheid afgedwaalde kinderen" [4]).

Huijbergen. J. VERMEULEN.

---

[1]) blz. 175—193.
[2]) G. van Noort, Tractatus de Ecclesia Christi, ed. 4a, Paul Brand, 1920.
[3]) J. W. Gunning, Hedendaagsche Zending in onze Oost, 2de ed., Boekhandel Zendingsstudieraad, Den Haag, 1914.
[4]) blz. 163.

MISSIEACTIE HOOGESCHOOL-STUDENTEN

JAARVERSLAG DER INTERACADEMIALE MISSIECLUB 1927—'28

Onder bemoedigende omstandigheden had de jaarwisseling 1926—'27 zich voltrokken. De Tilburgsche Missiecursus was andermaal een waar succes geworden, wat duidde op waarachtig medeleven van de studenten in de Missie-actie. Het bestuur trok dan ook met goeden moed 't nieuwe jaar tegemoet, maar 't moest zich wel danig gehandicapt voelen onder de examendruk welke spoedig begon te dreigen. Veel is daardoor niet uitgevoerd van plannen, die geraamd waren; maar toch daartegenover zijn andere feiten spontaan naar voren gesprongen.

In het R.S.B. werd een poging gewaagd tot het organiseeren van een gebedsactie, waartoe maandelijks een artikeltje over een of ander missie-onderwerp ter opwekking werd geplaatst.

Ook de prijsvraag werd opnieuw uitgeschreven. En al is het resultaat voor wat betreft de deelname der Universiteitsstudenten niet een succes te noemen, in de 2e afdeeling werden wij verheugd door een 18-tal inzendingen, die er op wijzen hoe intens aan verschillende instellingen van Middelbaar Onderwijs aan Missiestudie gewerkt wordt. Het streven naar nauwer contact tusschen de plaatselijke clubs voerde tot een bijeenkomst op de M.A.C.T.A. waar zaken van huishoudelijken aard werden besproken.

Bij de R.S.D. in Nijmegen werd een sectievergadering gehouden, waarin Prof. T. Brandsma O.C. een gloedvol woord sprak over het leven en werken van den H. Bonifatius. Mgr. Jurgens, bisschop van Tuguegarao vereerde de M. I. bij die gelegenheid met zijn hooge aanwezigheid, met zijn welwillendheid om haar enkele woorden van lof en aansporing toe te spreken.

De plaatselijke vereenigingen gingen op gewone voet voort. Amsterdam onderscheidde zich ter gelegenheid van de M.A.C.T.A. Ook de Wajaja-club in Utrecht deed goed werk door het recenseeren van nieuwe missieboeken in de dagbladen.

Leiden tracht door middel van N.I.V.I.O. contact aan te knoopen met Indonesische studenten.

In de loop van het jaar verscheen in de G.G.G.-reeks ,,De Priesterkroon voor ieder Volk" van de hand van onzen praeses, H. v. d. Sterren, opgedragen aan Father Ahaus.

Als nieuw ondernemen verdient het zenden van tijdschriften aan missionarissen hier voorzeker vermelding.

In onze betrekkingen met personen buiten de studentenwereld, overdenken wij met weemoed het heengaan van onze dierbare vaderlijke vriend Pater H. Raymakers. Wij studenten blijven hem dank verschuldigd voor zijn medeleven en sympathie en vurig voorbeeld, voor wat hij deed voor onzen Missiecursus, door Sparrendaal telken jare met gulheid open te zetten. Father Ahaus bleef onze trouwe vriend en hartelijke raadgever gedurende het geheele jaar, maar toch steeds in bijzondere mate telkens opnieuw bij onze Missiecursus, wanneer zijn „huis onder de roode pannen" — ondanks de bezwaren en moeilijkheden die het voor hem meebrengt — steeds een welkom „home" voor ons blijft.

De Priestermissiebond was ons in alle opzichten ter wille. Rectors Bekkers en Zwijsen belastten zich wederom bereidwillig met de beoordeeling van onze prijsvraag afd. I.

In de Paaschvacantie behoorde de praeses tot de 12 afgevaardigden van onze R. K. Studenten-organisatie, welke op uitnoodiging van de N.C.S.V. naar Hardenbroek togen. De secretaris vertegenwoordigde de Unie tijdens de kampdagen door de N.C.S.V. georganiseerd te Nunspeet, waar de gehouden Zomerconferentie als algemeen onderwerp „Indië" behandelde.

In het buitenland bleven wij in contact met Polen, Duitschland en België (Aucam).

Wij willen sluiten met de wensch, dat ora et labora het devies moge blijven voor elk van ons, om door zijn gebed Gods genade over het werk van zichzelf en allen die met hem werken aan de verbreiding van het Godsrijk af te smeeken.

Alles tot meerdere eer van God op de eerste plaats en tot zegenrijk heil van de zielen.

PRIJSVRAAG DER INTERACADEMIALE MISSIECLUB

Zooals wij in den loop van 't jaar van vele kanten mochten vernemen was de belangstelling en het medewerken aan onze prijsvraag dit jaar weer zeer groot. Tegenover het groote getal inzendingen van de middelbare scholen stonden er echter maar weinig van 't hooger onderwijs. Om nu tegemoet te komen aan eenige bezwaren zal de nieuwe prijsvraag eenigszins anders worden uitgeschreven, iets, waarvoor wij de aandacht van eventueele liefhebbers vragen.

De uitslag der prijsvraag 1927—28 is als volgt. Voor afdeeling I (Hooger Onderwijs) kwamen slechts drie studiën binnen en daaronder niet één van een universiteitsstudent. De drie inzendingen waren moeilijk te vergelijken omdat zij ieder een ander onderwerp behandelden en daarom besloten wij om eervol te vermelden:

Leo Roumen, Theol. stud. Roermond over „Missietijdschriften in Neder-

land ; fr. Renatus O.M.Cap. Udenhout over : 't Katholicisme in Japan" en fr. D. Deden S.C.J. Liesbosch-Prinsenhage over ,,De katholieke missie in Suriname."

Voor afdeeling II ontvingen wij 18 inzendingen.

Het onderwerp: ,,De missie in N.O.I." werd door vier studenten behandeld. Ook hier was 't verschil niet zoo groot, zoodat wij tot den volgenden uitslag kwamen.

1ste prijs : G. de Gier asp. M.S.C. VI Gym. Missiehuis Tilburg. Eervolle vermelding : H. Gierlings en P. Hofhuis, beiden VI Gym. ,,St. Willibrord" Uden en J. van Bergen Henegouwen ,,St. Antonius" Kaatsheuvel.

,,Java" was bestudeerd door zes mededingers.

1ste prijs : N. Poort VI Gym. ,,St. Willibrordus" Uden. Eervolle vermelding : J. Dasse, IV Gym. Rolduc en Ph. van Straeten IIde klas Gym. August. Eindhoven.

Het onderwerp : ,,Een groot missionaris" bracht acht mooie inzendingen. 1ste prijs : J. Bossink, asp. M.S.C. VI Gym. Missiehuis Tilburg over ,,Bonifatius". Eervolle vermelding : A. de Kort asp. M.S.C. V Gym. Missiehuis Tilburg over ,,Lavigerie" en A. Reijnders VI Gym. Missiehuis Paters van den H. Geest, Weert over ,,Mgr. Augouard".

Gaarne breng ik hier, mede namens onze vice-presidente en secretaris, hulde aan 't mooi werk van alle inzenders, die zonder uitzondering alle onze bewondering opwekten. En gaarne danken wij Rector Bekkers en Rector Zwijsen voor hun welwillendheid om de inzendingen van afdeeling I te beoordeelen.

Met vreugde sturen wij nu onze derde prijsvraag 't land in, in de hoop, dat 't voor velen weer een prikkel zal zijn om eens flink aan den arbeid te gaan. De missiekennis en de missieidee zal er door groeien en vele nuttige kennis wordt er door verzameld. Er kunnen aan deelnemen :

In afdeeling I : de studenten van onze Universiteiten en Hoogescholen ; de philosophen en theologanten moeten wij als te machtige concurrenten uitsluiten. Voor 16 Juni 1929 moeten de inzendingen in bezit zijn van Rector Bekkers, Voorschoten, die tevens met Rector Zwijsen de jury zal vormen. Het onderwerp kan gekozen worden uit de volgende :

1e. De missie in den Belgischen Congo.

2e. Toestand van het onderwijs, speciaal middelbaar en hooger, in de missielanden.

3e. De Islamwereld en haar moderne veranderingen in hare beteekenis voor de Missie.

4e. De Nederlandsche missie-litteratuur.

In afdeeling II A : de studenten aan de missiescholen van middelbaar onderwijs en in afdeeling II B de studenten aan de niet-missiescholen van middelbaar onderwijs. Wij maakten hier deze scheiding, omdat de leerlingen der missiescholen een te grooten voorsprong hebben op de anderen en wij verwachten nu van deze laatsten stapels inzendingen. De onderwerpen zijn :

1e. De missie in den Belgischen Congo in 19de en 20ste Eeuw.
2e. De missie in N.O.I. in de 19de en 20ste Eeuw.
3e. De congregatie van Scheut-Sparrendaal.
4e. Een groot missionaris.
5e. Jong-student en missie.

De inzendingen moeten vóór 16 Juni 1929 in 't bezit zijn van H. van der Sterren, Heerengr. 415, Amsterdam. C, terwijl als jury zal optreden het bestuur der Interacademiale missieclub.

Er heeft zich voor de afdeeling II B een eerecomité gevormd van leeraren van eenige scholen, die zich bereid verklaarden onze prijsvraag op een bizondere manier te bevorderen; dit comité bestaat uit de Z.E.H. Drs. Cramer van Rolduc, Pater Th. v. Riswick O.E.S.A. Gym. August. Eindhoven ,Pater V. v. Spaendonck S.J. Canisius-college Nijmegen, Pater Laurentius Teepe O.F.M. R.K. H.B.S. Heerlen en de Z.E.H. E. Kruytzer, Bissch. College Roermond.

De inzendingen mogen eigenhandig worden geschreven en moeten voorzien zijn van een motto en opgave van studiejaar, terwijl in een bijgaande gesloten naamlooze enveloppe, dragende hetzelfde motto, naam en adres moeten worden medegedeeld.

Gevraagd worden studiën, ongeveer in den vorm en omvang van een lezing, terwijl opgave der geraadpleegde litteratuur streng verplichtend is.

Als prijzen werden beschikbaar gesteld eenige boeken op missiegebied. Alle verdere correspondentie moet gericht worden aan H. van der Sterren, Heerengr. 415 Amsterdam C.

Het bestuur der Interacademiale Missieclub,
H. VAN DER STERREN, voorz.
Mej. HERMINE TEN DOESCHATE vice-voorz.
LIE GIEOK TJOAN, Oude Rijn 23, Leiden, secr.

NEGENDE STUDENTEN-MISSIE-CURSUS

TE TILBURG VAN 24—27 AUGUSTUS

Een 40-tal studenten hadden aan de Missie-oproep gehoor gegeven en waren samengekomen in 't St. Joseph Studiehuis te Tilburg, hartelijk verwelkomd door father Ahaus. Ook enkele afgestudeerden waren aanwezig, onder welke Ir. Pol de Vreeze met echtgenoote en Ir. Huub Post, terwijl als missionarissen vermeld dienen te worden: de fathers Ahaus, Padberg en Lefeber van Mill Hill, Père de Louw en Zoetmulder W.P., Pater Vogel C.S.Sp., Pater Flameigh van Scheut, Pr. J. Muyser M.S.A. Een gedeelte van de cursus werd meegemaakt door Pr. Arts M.S.C., Prof. T. Brandsma, O. Carm. Prof. Kaag v. d. R. K. H.H.S. en de Unie-praeses B. van Dal.

Na de opening van de missiecursus met een Lof in de kapel, kon praeses deze allen welkom heeten. Spr. herdacht Pr. Raymakers, die anders telken

jare met fath. Ahaus onzen cursus ontving en thans vanuit den hemel op onze bijeenkomst zeker wel zal neerzien. Als eerste spteker trad op Pr. J. Muyser M.S.A., die zou spreken uit eigen ervaring over het werk onder de Kopten in Egypte. In een goed gefundeerde voordracht gaf spr. een overzicht over de Geschiedenis van de Koptische kerk vanaf de prediking van den H. Marcus tot op dezen tijd toe, waaruit als noodzakelijk voortkwam een bespreking van den toestand op het tegenwoordige tijdstip en de mogelijkheden en vooruitzichten van het katholieke geloof voor de 800.000 schismatieke Kopten en den Islam.

Tot slot gaf spr. een uiteenzetting van de liturgie van de H. Mis volgens koptische ritus, zooals deze zou worden opgedragen op den 2e dag van de cursus. Het paste geheel bij de breede en katholieke figuur van Pr. Raymakers dat deze H. Mis tot intentie voor zijn zielerust werd opgedragen.

In de morgenbijeenkomst van deze 2e dag spr. Pr. Vogel C.S.Sp. in groote lijnen over de stichter zijner Congregatie en de wijze waarop Pr. Liberman de missie in Afrika heeft aangepakt. Daarbij aansluitend gaf spr. een overzicht over de stand van de missioneerings arbeid van de Congr. v. d. P.P. v. d. H. Geest in geheel Afrika.

Na deze lezing gaf Driek v. d. Sterren nog een algemeen overzicht over heel Afrika om a.h.w. een raam te ontwerpen, waarin de lezingen der verschillende missionaris-sprekers een plaats konden vinden en daardoor aan beteekenis konden winnen.

In de middag vergadering stelde Père de Louw W.P. Kardinaal Lavigerie voor als kerkvorst en als missionaris, en in deze beide hoedanigheden als de priester van zoo grooten invloed voor de bekeering van de Islam.

Aan de hand van een keurige serie lichtbeelden voerde Pater Flame igh v. Scheut zijn toehoorders op bloemrijke wijze naar Kassai in het hartje van de Congomissie, in beeld en woord verhalend van de gewoonten en gebruiken van de negers en de bekeeringsmethoden, waarmee Godswerk voltrokken wordt.

De Zondagmorgen was gewijd aan de beleving van de rijkdom en de genade van het katholiek Geloof voor de leden der M.I. Allen naderden ter H. Tafel in de vroegmis. Na het ontbijt kwamen allen wederom bijeen om andermaal de H. Mis in de koptische ritus bij te wonen, waaronder father Ahaus een bezielend woord sprak naar aanleiding van de liturgische woorden: „Onze Heer en God en Zaligmaker en Koning Jezus Christus, de levende God, aan Hem zij de glorie in eeuwigheid.... Dit is waarachtig. Aan onzen God de glorie in de eeuwen der eeuwen. Amen.", woorden welke de priester in de koptische ritus uitspreekt vóór en ná de voorlezing van het Evangelie.

In de middag werd een kort bezoek gebracht aan het museum van de Missionarissen van het H. Hart en vervolgens de cursus voortgezet bij Pr. Popelier te Sparrendaal. Miep Gall, student spreekster, hield een verhandeling over de „Missioneeringswaarde van het Katholicisme". Later in den avond gaf Mr. H. Muyten vele en rijke gedachten onder den titel „Katholiek Student en Missie", waaruit zich als vanzelf een levendig debat ontwikkelde

dat aanleiding gaf tot de bespreking van vele practische punten in onze Studenten Missie Actie.

Het nieuwe bestuur van de M.I. werd samengesteld als volgt:

H. v. d. Sterren, praeses.

Hermine van Doeschate, vice-praeses.

Lie Gieok Tjoan, secretaris.

De Gebedsactie in het R.S.B. zal worden voortgezet.

Prijsvraag zal binnenkort opnieuw worden uitgeschreven. Voor de verschillende missiebibliotheken deden Pr. Popelier en Fath. Ahaus vrijgevig aanbod.

De Tilburgsche Missiecursus is wel een waar succes geworden. Moge in het komende jaar veel van wat door den goeden wil en het enthousiasme der Studenten wordt nagestreefd ook in het komende jaar tot uiting komen in daden, welke een waardige voorbereiding zullen vormen voor de volgende cursus, wanneer de M.I. haar 2e lustrum gaat vieren.

MISSIE-ACTIE IN BINNEN- EN BUITENLAND

OPBRENGST DER PAUSELIJKE MISSIEGENOOTSCHAPPEN IN 1927—1928.

	Bruto-Ontvangsten.	Onkosten	Netto-opbrengst.
a. *Van het Pauselijk Genootschap tot Voortplanting des Geloofs.*			
Utrecht	86.271.85	6.271.85	80.000
Breda	22.908.93	1.837.81	21.071.12
Haarlem	69.490.15 1)	4.815.40	64.674.79
's-Hertogenbosch ..	80.241.61	5.569.53	74.672.08
Roermond	33.070.23	1.026.50	32.043.73
Totaal	291.982.81	19.521.09	272.461.72
b. *Van het Pauselijk Genootschap der H. Kindsheid.*			
Utrecht	28.253.68	3.282.38	24.971.30
Breda	14.114.01	1.348.30	12.765.71
Haarlem	21.567.06	3.013.33	18.553.73
's-Hertogenbosch ..	52.048.48	6.214.03	45.834.45
Roermond	44.021.59	4.026.84	90.994.75
Totaal	160.004.82	17.884.88	143.119.94
c. *Van het Pauselijk Liefdewerk van den H. Apostel Petrus.*			
Utrecht	68.331.27	Over het geheele land.	
Breda	41.514.35		
Haarlem	56.300.30		
's-Hertogenbosch ..	49.567.81		
Roermond	60.419.24		
Buiten Diocesaan verband	926.45		
	276.968.42	15.946.77	261.021.65

[1]) Deze zijn de cijfers opgenomen in de officieele afrekening aan het Centraal Bestuur te Rome. Op de Jaarvergadering der Broederschap van den H. Geest, eerst in September gehouden, kon echter een hooger cijfer worden vastgesteld, dat in het volgend dienstjaar tot uitdrukking zal komen in de algemeene lijst. Volgens de in Sept. vastgestelde en in Nov. gepubliceerde cijfers bedroeg de bruto-opbrengst in Haarlem in totaal 72.718.04.

Contributies en Giften (incl. Legaten) ontvangen door het Pauselijk Genootschap tot Voortplanting des Geloofs in de jaren 1924—25; 1925—26; 1926—27; 1927—28.

Bisdom	Dienstjaar	Contributies	Giften en Legaten	Totaal	Contributie vermeerdering	Contributie vermindering
Utrecht	24—25	77.500.—	2.553.56	80.053.56		
	25—26	77.540.92	2.744.43	79.285.35	40.92	—
	26—27	79.119.50	8.633.22	87.752.72	1.578.58	—
	27—28	79.221.14	7.050.71	86.271.85	101.56	—
Breda	24—25	19.295.18	344.51	19.639.69	—	—
	25—26	18.231.43	355.—	18.586.43	—	1.063.75
	26—27	20.328.90	370.—	20.698.90	2.097.47	—
	27—28	21.943.52	965.41	22.908.93	1.614.62	—
Haarlem [1]	24—25	66.911.85	755.22	67.667.07	—	—
	25—26	64.103.20	88.55	64.191.75	—	2.808.65
	26—27	66.701.59	2.330.32	69.031.82	2.598.39	—
	27—28	66.855.01	2.635.18	69.490.19	153.42	—
's-Hertogenbosch	24—25	50.051.78	12.029.56	62.081.34	—	—
	25—26	51.675.96	15.881.56	67.557.52	1.624.18	—
	26—27	53.153.73	26.709.80	79.863.53	1.477.77	—
	27—28	60.299.20	19.942.41	80.241.61	7.145.47	—
Roermond	24—25	33.164.71	[2]	—	—	—
	25—26	32.870.67		—	—	294.04
	26—27	34.914.77		—	2.044.10	—
	27—28	33.070.23		—	—	1.844.54
Het geheele land	24—25	246.961.68	15.644.69	262.606.37	—	—
	25—26	244.422.18	18.069.54	262.491.72	—	2.539.50
	26—27	254.218.49	38.043.25	292.261.74	9.796.31	—
	27—28	261.489.10	33.721.56	295.210.66	7.270.61	—

[2]) De cijfers over 1927—28 zijn overeenkomstig de afrekening aan Rome; volgens de jaarrekening (zie noot op vorige b z.) zou het bedrag der giften en dus ook het eindbedrag f 3.227.85 hooger zijn.

[1]) Aangezien het bisdom Roermond geen eigenlijke organisatie bezit, maar steunt op parochieele collecten, is de splitsing hier niet te maken.

Contributies en Giften (incl. Legaten) ontvangen door het Pauselijk Liefdewerk van den H. Apostel Petrus in de jaren 1924—25; 1925—26; 1926—27; 1927—28.

Bisdom	Dienst-jaar	Contri-buties	Giften en Legaten	Totaal	Contributie vermeer-dering	Contributie vermin-dering
Utrecht	25—25	17.942.37	22.532.—	40.474.37	—	—
	25—26	22.114.50	31.184.31	53.298.81	4.172.13	—
	26—27	26.561.10	44.591.45	71.152.55	4.446.60	—
	27—28	29.179.27	39.152.—	68.331.27	2.618.17	—
Breda	24—25	5.720.73	13.207.50	18.928.23	—	—
	25—26	6.306.—	20.600.—	26.906.—	585.27	—
	26—27	8.490.—	24.865.60	33.355.60	2.184.—	—
	27—28	9.029.35	32.485.—	41.514.35	539.35	—
Haarlem	24—25	17.806.02	7.183.04	24.989.06	—	—
	25—26	20.802.—	23.555.44	44.357.44	2.995.98	—
	26—27	22.130.82	43.516.59	65.647.41	1.328.82	—
	27—28	25.549.21	30.651.09	56.200.30	3.418.39	—
's-Hertogenbosch	24—25	6.558.49	16.098.51	22.657.—	—	—
	25—26	5.761.63	35.830.72	41.592.35	—	796.86
	26—27	9.279.85	42.016.39	51.296.24	3.518.22	—
	27—28	12.723.56	36.853.25	49.576.81	3.443.71	—
Roermond	25—25	7.288.14	23.398.95	30.687.09	—	—
	25—26	6.735.18	22.032.27	28.767.45	—	552.96
	26—27	10.332.52	37.744.90	48.077.42	3.597.23	—
	27—28	12.906.25	47.512.99	60.419.24	2.573.73	—
Het geheele land	24—25	55.315.75	75.220.—	130.355.75	—	—
	25—26	61.719.31	130.702.74	192.422.05	6.403.56	—
	26—27	76.794.29	178.034.93	254.829.22	15.074.98	—
	27—28	89.387.64	187.580.78	276.968.42	12.593.35	—

Uit de definitieve cijfers op blz. 147 blijkt, dat in 1927—1928 de Pauselijke Genootschappen in de meeste bisdommen vergeleken bij 1926—1927 zijn vooruitgegaan, niet met geweldige sprongen, maar toch niet onbeteekenend, terwijl de achteruitgang van enkele in een paar bisdommen, onbeteekenend is. In totaal is opgebracht door de drie Genootschappen te zamen f 728.956.05 of f 5.686.59 meer.

Bij onze publicatie is geen rekening gehouden met de bedragen die geschonken zijn onder beding van vruchtgebruik (bij de Voortplanting 23 mille.

bij S.P.L. ruim 24 mille). Deze komen immers nu nog niet aan de missie ten goede.

De cijfers zeggen ons dat wij dankbaar moeten gedenken het gestadig opofferend werken van tal van priesters en zelateurs of zelatricen, de milddadigheid van meer dan 200.000 geloovigen, het gebed van tienduizenden leden. Dat kàn niet anders dan een zeer heilzame uitwerking hebben voor de uitbreiding van het Godsrijk; want al dit kleine werk wordt bevrucht door de liefde, en deze maakt het groot.

Als wij echter dezen arbeid en deze offers wegen en in details beschouwen, wetend welk een schitterende vooruitgang verschillende parochies hebben gemaakt, wijl daar met ijver wordt gewerkt, moeten wij toch tot de conclusie komen, dat een of meerdere Genootschappen hier en daar slechts een kwijnend bestaan lijden of zelfs achteruitgaan. Daarom mogen wij niet alleen op de cijfers maar moeten wellicht nog meer op de **organisatie** letten. Om dit mogelijk te maken laten wij hierachter volgen een specificatie van de opbrengst van de Voortplanting en van S.P.L. in „Contributies" (= de opbrengst der organisatie) en in „Giften" (of wisselvallige baten).

Daaruit kan men veel leeren.

Vooral aan de leiders der Genootschappen in de bisdommen en in de parochies raden wij aan voor hun ressort deze splitsing te maken en te bestudeeren, dan zullen zij daarin voldoende aanwijzing vinden, op welke punten hun zorg en hun ijver zich moeten richten, opdat alom een degelijke en blijvende vooruitgang zich openbare. Want zoolang niet werkelijk van een **algemeene** deelname kan worden gesproken, zijn wij nog niet waar wij wezen moeten.

* * *

Bij de cijfers van blz. 149 over S. P. L. moet men in het oog houden:

1e. dat niet zijn meegeteld bij de eindbedragen, de sommen, die ontvangen zijn onder beding van vruchtgebruik;

2e. dat de eindbedragen zijn verhoogd met bedragen ontvangen buiten diocesaan verband;

3e. dat onder giften ook begrepen zijn de jaarlijksche bijdragen van particulieren en instituten, die een eigen seminarist onderhouden; deze zijn dus niet wisselvallig als een gift, steunen echter ook niet op de organisatie. Deze bedragen zijn resp. voor de 4 jaren: 13.293.15 — 18.247.42 — 23.447.11 — 28.225.65.

Het gouden Priesterjaar van Z.Em. W. Kardinaal van Rossum. — Naar de Tijd meldt ving voor Zijne Eminentie W. Kardinaal van Rossum het vierenswaardige jaar zijner priesterwijding vóór een halve eeuw aan. Den 17en October 1879 namelijk legde Z. D. H. mgr. Adames, bisschop van Luxemburg, op zijn doortocht door Zuid-Limburg, den vijf-en-twintig-jarigen zoon van den H. Alphonsus, — die vier jaren tevoren te 's-Hertogenbosch was geprofest, — in het stille studiehuis der Congregatie van den Allerheiligsten Verlosser te Wittem de wijdende handen op. Over een jaar ongeveer hoopt de Nederlandsche Kardinaal dus zijn gouden priesterfeest te vieren.

Een gouden priesterfeest is onder de leden van het H. College een zeldzaam voorrecht. Nu in het achttiende kardinaalsjaar van dezen Vorst der Kerk, die als Groot Penitencier, Prefect van de Congregatio de Propaganda Fide, Pauselijke Legaat op de Eucharistische Congressen van Weenen en Amsterdam, voorzitter der Pauselijke Bijbelcommissie, hervormer van seminaries der reguliere en seculiere geestelijkheid, consultor van het H. Officie, visitator van abdijen en kloosterprovincies, promotor van het ,,Werk tot Behoud des Geloofs", kerkelijk schrijver van bijzondere verdiensten, voorzitter van het pauselijk seminarie der vreemde missiën, enz. het zeldzaam feest gaat vieren, zal er niet alleen in zijn zetelplaats Rome, maar ook onder duizenden katholieken over de geheele wereld een blijde jubel opgaan. Met name in Nederland zullen, naar wij vertrouwen, zijn geloofs- en landgenooten zich opmaken, om aan den eenigen Nederlandschen Kardinaal, die ons sedert Paus Adriaan VI en Willem Kardinaal van Enckevoirt in zoo verheven kerkelijke waardigheden op eminente wijze met Rome verbonden houdt, blijken van hun belangstellend medeleven te schenken. Ongetwijfeld zal dan ook de vorming van een voorbereidende feestcommissie in ons land niet lang uitblijven. Want groot is de plaats, die Z.Em. W. Kardinaal van Rossum zich in de harten van zijn landgenooten — katholieken en andersdenkenden — verworven heeft.

Missie verkeersmiddelen-organisatie. — Als resultaat van de reeds op de M.A.C.T.A. te Amsterdam begonnen actie om te geraken tot een organisatie, welke zich ten doel stelt de missiegebieden van moderne verkeersmiddelen te voorzien, is in Amsterdam opgericht de Missie Verkeersmiddelen-Organisatie, bij afkorting ,,Mivermo" geheeten.

Deze commissie, welke werd opgericht met goedkeuring van het Diocesane Priester Missie-Comité voor het bisdom Haarlem, wil door het verzamelen van studiemateriaal een duidelijk inzicht krijgen in de behoeften naar, en de technische mogelijkheid van een ingebruikstelling van motorische verkeersmiddelen als auto, glijboot en vliegtuig in die landen, waar de missionaris nog steeds is aangewezen op primitieve en tijdroovende vormen van vervoer.

Als hoofddoel hoopt de ,,Mivermo", natuurlijk door een rijken toevloed van geldelijke bijdragen daartoe in staat gesteld, aan die, de uitbreiding van Gods rijk zoo sterk remmende middeleeuwsche en soms zelfs praehistorische verkeerstoestanden in vele missiestreken een einde te maken, door het beschikbaar stellen van die moderne middelen van locomotie, die voor bepaalde gebieden het eerst in aanmerking komen. Nieuw is het denkbeeld, dat de ,,Mivermo" beoogt geenszins, waar Duitschland reeds zijn ,,Mifa" heeft en Oostenrijk zijn ,,Societas Aeronautica Missionaria", welke precies hetzelfde doel nastreven.

Het bestuur der ,,Mivermo" is samengesteld als volgt : voorzitter : kapelaan H. Th. H. Heyink, pastorie Chasséstraat 62 ; secretaris tevens correspondentie-adres : S. R. Rijnierse, Prinsengracht 576, telefoon 44283 ; penningmeester : J. Jansen, Van Baerlestraat 168, telefoon 25646 ; leden : G. van 't Hek, Lauriergracht 94 en H. Hegener, Droogbak 8, allen te Amsterd.

Centraal Bestuur van den Ned. Priestermissiebond. — Z.D.H. Mgr. H. v. d. Wetering, Aartsbisschop van Utrecht, President van den Ned. Priestermissiebond, heeft benoemd tot leden van het Centraal bestuur:

1e. in de vacature ontstaan door het aftreden van den Hoogeerw. Heer Th. Ebbinkhuysen den Zeereerw. Zeergel. Heer M. W. M. Wijtenburg, president van het Haarlemsche D.M.C. te Heemstede (Seminarie Hageveld);

2e. in de vacature ontstaan door het aftreden van den hoogeerw. heer Mgr. Dr. G. Bauduin den Zeereerw. Hooggeleerden Heer Prof. Dr. Fr. Feron, Seminarie te Roermond;

3e. in de vacature ontstaan door het overlijden van den Zeereerw. Pater H. Raymakers C.I.C.M. den Zeereerw. Pater fr. Desiderius O.M. Cap. te 's-Hertogenbosch.

Verder heeft Z.D.H. herbenoemd de Hoogeerw. Heeren Mgr. J. van Oers te Breda en Mgr. C. C. Prinsen te 's-Hertogenbosch; de Zeereerw. Heeren Past. R. Jansen te Utrecht, Prof. Dr. A. Slijpen S.J. te Nijmegen en Pater J. de Louw te Boxtel.

Diocesaan Missie-Comité voor het Bisdom Haarlem. — Z.D.H. de Bisschop van Haarlem heeft benoemd 1e. tot Voorzitter van het Dioc. Missie-comité, in plaats van den Hoogeerw. Heer Th. Ebbinkhuysen, wien eervol ontslag is verleend, den Zeereerw. Zeergel. Heer M. W. M. Wijtenburg, regent van het Seminarie Hageveld te Heemstede;

2e. in de vacature ontstaan door het overlijden van den Zeereerw. Heer J. Höppener tot penningmeester den Zeereerw. Hooggel. Heer Prof. J. Niekel te Warmond, die tevens secretaris blijft; en tot lid den Zeereerw. Heer A. Melchers, regent der Bissch. Kweekschool te Beverwijk;

3e. tot opvolger van wijlen den Zeereerw. Heer pastoor F. van Kersbergen den Zeereerw. Heer E. P. Rengs, deken en pastoor te Alkmaar.

Diocesaan Missiecomité voor het Bisdom Roermond. — Z.D.H. de Bisschop van Roermond heeft benoemd, 1e. als opvolger van Mgr. G. Bauduin, wien eervol ontslag is verleend, tot Voorzitter van het Dioc. Missie-Comité den Zeereerw. Hooggel. Heer Pr. Dr. Fr. Feron, Seminarie, Roermond, en 2e. in de vacature ontstaan door het overlijden van den Weleerw. Heer W. Ruyten, tot secretaris-penningmeester den Zeereerw. Heer J. P. Tuinstra, rector van het Sanatorium te Horn.

In Memoriam Mgr. Dr. Alphons M. A. I. Ariëns. — Ariëns maakte, zoolang ik hem gekend heb, herhaaldelijk „bekeeringen" door. Ook in het Missiewerk had hij „beter inzicht gekregen" en hij zou geruster de eeuwigheid ingaan, nu hij daarvoor ook iets gedaan had. Geen wonder voor Ariëns, die zich overal verplicht voelde te helpen, waar hij leed zag of ongeluk; en dat zag hij altijd spoediger dan een ander, dat voelde hij dieper en daar dacht hij over na, zon op middelen om hulp te brengen en gaf of werkte of deed allebei, zonder dat hem ooit iets te veel was.

In eigen parochie had hij de drie Pauselijke Missie-Genootschappen al vroeg georganiseerd: St. Petrus'-Liefdewerk had zijn bijzondere voorliefde.

Als lid van het Diocesaan Missie-Comité ontbrak hij op de vergaderingen zelden of nooit. Werd hem een artikel voor een Missie-belang gevraagd : hij schreef het ; werd hem verzocht een rede of toespraak te houden, dan was hij „daar de man niet voor", vroeg hulp en raad en voorlichting, maar deed het voortreffelijk : helder, frisch en levendig ; men luisterde naar hem. Werd hem een droog verslag over Missie-actie toegezonden, dan las hij dat dadelijk van begin tot eind, bestudeerde het en zag er meer in staan dan de samensteller zelf had opgemerkt ; dan schreef hij daar brieven over en artikelen in de krant, als ware het een „doorgestoken kaart" en vroeg al weer maanden te voren, wanneer het volgende verslag verschijnen zou : alsof hij niets anders te doen had en niets anders deed dan propaganda maken voor de Missie !

De laatste maanden van zijn leven bereisde de groote, goede man, met het lichaam half gesloopt, nog vier Dekenaten als nederig propagandist voor de Pauselijke Missie-Genootschappen, maar vroeg daarvoor eerst „machtiging" aan Directeur en Secretaris van het Missie-Comité en „verlof" aan de betreffende Dekens. Op die tochten leerde hij er weer een heelen boel bij en zag hij allerlei goeds, waaraan hij nooit had gedacht ; had hij een confrater voor zijn zaak gewonnen — en hij won ze haast altijd — dan was hij gelukkig als een kind ; lukte het een enkele maal niet, dan vond zijn liefde verontschuldiging of zag zijn optimisme resultaat in de toekomst. Hij werkte tot hij niet meer kon. „Ik kan niet meer *reizen* en heb N. N. aangeschreven, zooals ik vroeger ook gedaan heb en.... met succes. Sinds 10 dagen ben ik.... op. Ik ben nooit, geloof ik, zoo slap geweest als nu," zoo schreef hij enkele dagen voor het einde kwam.

Ariëns, die van zich zelf verklaarde, dat hij zoo véél kon doen, omdat hij zelf zoo weinig deed, wist ook anderen te bezielen door zelf véél te doen. Multa sloot bij hem multum niet niet.

Als deze anima candida nog een gebed noodig heeft, zij het hier gevraagd aan alle Missie-vrienden.

R.I.P.

Heeten, G. VOSKUILEN.

O. L. Vrouw tot Vrijkoop van slaven 1928.

Een vingerwijzing voor onze Algemeene Missietentoonstellingen vanwege het CENTRAAL BESTUUR van den Nederlandschen Priester-Missiebond. — De jongste vergadering van het Centraal Bestuur van den Ned. P. M. B., den 30en October gehouden te Utrecht onder voorzitterschap van Z. D. H. den Aartsbisschop van Utrecht, sprak — naar aanleiding van een haar voorgelegde vraag — als haar meening uit, dat het voor den geregelden gang der missietentoonstellingen beter is, dat op *algemeene Missietentoonstellingen* (d. w. z. op tentoonstellingen aan welke alle of zoo goed als alle Nederl. Missioneerende Orden deelnemen) geen stands worden ingericht of bediend door vrouwelijke religieuzen of missievereenigingen van dames, en besloot deze uitspraak in de November-aflevering van Het Missiewerk te publiceeren.

MISSIONEERENDE ORDEN EN CONGREGATIES

MISSIEPERSONEEL

Persoonsnamen.	*Orde of Congr.*	*Datum.*	*Missie.*
Vertrokken :			
Z.Ex. Mgr. J. B. Gijlswijk, Apost. Delegaat en diens secr.	O. P.	25 Sept. '28	Zuid Afrika
Pr. Petrus ter Maat [1]	O. P.	25 Sept.	Zuid Afrika
Z.D.H. Mgr. Dam. Theelen, Bisschop v. Nicopolis	Passionist	12 Aug. '28	Bulgarije
Pr. N. Hoogenboom (1e keer) ..	S. C. J.	30 Aug. '28	Benkoelen
Pr. A. Wijnhoven (2e keer).....	S. C. J.	17 Oct. '28	Brazilië
Pr. B. Vye (1e keer) en *Br.* Gerardus v. d. Peet (2e keer)	S. C. J.	20 Nov. '28	Stanleyville
Pr. G. Lemmens (3e keer)	Montfortaan	27 Aug. '28	New York
Pr. H. Lemmens (3e keer)	,,	27 Aug. '28	Vancouver
Pr. J. Wijnen (4e keer)	,,	30 Juli '28	Denemarken
Pr. A. Brugman	Maristen	Oct. '28	Z.SalomonEil.
Prs. Dodebier en v. d. Ven	Miss. v. Afr.	13 Oct. '28	Goudkust
Prs. Roelofs en Verheugd	Bemelen	13 Oct. '28	Beneden Volta
Pr. J. Muyser	,,	24 Oct. '28	Egypte
Father R. Hoogveld	Mill-Hill	3 Nov. '28	Nw. Zeeland
F. P. Schouten en *Br.* Vincentius de Bont	,,	11 Oct. '28	Kavirondo
F. F. Bunck en *Brs.* Karel v. d. Lans en Leo v. Rhijn	,,	3 Nov. '28	Sarawak
Father J. Kroon	,,	20 Oct. '28	Blg. Congo
Br. Pius v. d. Zanden	,,	3 Nov.	Br. Nw. Born.
Fr. Cupertino van Steenzel	Frs. v. Tilburg	4 Oct.	Celebes
Frs. Anicetus van Rooy en Ernestus Smulders	,,	4 Oct.	Padang
Frs. Cecilianus Mels, Alardus v. d. Molengraft en Alanus Graste	,,	12 Oct. '28	Curaçao
Br. Laurentius Hasselbach [1] ..	Brs. v. Dongen	Nov. '28	Batavia
Br. Firmin W. Manders (1e keer)	W. P.	10 Juli '28	Fr. Soedan

[1]) Met hem gaat de Z.Eerw. Alg. Overste Br. Amadée op visitatie.

Persoonsnamen.	*Orde of Congr.*	*Datum.*	*Missie.*
Prs. P. Verhoeven (2e keer) en J. Jans (1e keer)	W. P.	30 Aug. '28 en 27 Sept.	Tabora
Prs. Jos. van Riel (1e keer) en P. Verdaasdonk (2e keer)....	,,	,,	Nyanza
Pr. Nico van Vliet (2e keer)	,,	,,	Jerusalem
Pr. P. van Heeswijk (2e keer) ..	,,	13 Sept. '28	Ruanda
Pr. P. C. Orth, (2e keer)	,,	27 Sept. '28	Tanganyka
Prs. Ernest de Boer, Jeroen Roozen, Suitbertus Mooy, Ansfried van de Ven (1e keer)	Prs. der H.H. Harten	17 Oct. '28	Brazilië
Pr. Th. Weerdesteijn..........	C. ss. R.	,,	Brazilië
Pr. A. de Groot	,,	9 Nov. '28	Suriname
Pr. J. van Lier	C. S. Sp.	11 Oct. '28	Haïti
Prs. Notermans, W. Martens, Schoemakers	S. V. D.	5 Oct. '28	Kl.SoendaEil.
Prs. Canisius Zoetmulder, Joannes Brouwer, Lebuinus Pothoff Martinus Tiesselinck	O. F. M.	17 Oct. '28	Brazilië
Prs. Cyrillus Thewes (Provinciaal) Alexander Reinders en Carmlus Lambooy (2e keer) [1])	O. Carm.	12 Sept. '28	Brazilië
Br. P. Slangen (2e keer)	Scheutist	8 Sept. '28	Philippijnen
Pr. P. Vervoort (2e keer)	,,	Aug. '28	Congo
Prs. Fr. Hoogers, J. de Jong, J. Terstappen	,,	5 Oct. '28	Tat'ung
Pr. Jos. Croonen en *Br.* Ger. Tesselaar	M. S. C.	26 Juni '26	Philippijnen
Pr. Petrus Drabbe	,,	20 Juli '88	Ned.Nw.Guin.
Br. Corn. Boers	,,	20 Juli '28	Celebes
Pr. Jos. Schenkels	,,	5 Oct. '28	Java
Pr. Herm. Bröcker	,,	5 Oct. '28	Celebes
Prs. Hub. de Kuijper, Xav. Satiman (de 1e Javaansche priester) en P. W. Dopheide; de fraters novicen J. Smits van Ooyen, Th. v. d. Putten en H. Hagdorn	S. J.	Aug. '28	Batavia

[1]) Met hen zijn nog weder elf studenten van het Gymnasium te Zenderen vertrokken om hun studiën voort te zetten — met inlandsche priesterstudenten — aan de Apostolische school van het klooster der Carmelieten te Itu. Van de Nederlandsche studenten, reeds vroeger met hetzelfde doel naar Itu vertrokken, bevinden zich thans acht in het Noviciaat der Orde in Brazilië en met hen twee Brazilianen. Na verschillende mislukte pogingen tot vorming van een inlandsche afdeeling der Orde en het instandhouden eener Apostolische School in Brazilië schijnt deze nieuwe poging rijke vruchten te beloven. Het aantal Nederlandsche studenten te Itu is thans gestegen tot dertig.

Persoonsnamen.	*Orde of Congr.*	*Datum.*	*Missie.*
Ew. Hr. H. Wessels	C. M.	24 Aug. '28	Soerabaya
Ew. Hr. E. J. van Cleef (2e keer)	,,	23 Oct. '28	Guatemala
Zrs. Dymphna Joh. Bossers, Anastatia A. Kimman en Joanna A. Saris (1e keer) [1] ..	Zrs. van het H. Hart Moerdijk	30 Aug. '28	Benkoelen
Zr. Adriani A. Bevers	,,	21 Aug. '28	Finland
Zr. M. Alexandra B. H. de Cooker	Frc. Charitas Roosendaal	30 Aug. '28	Benkoelen
Zrs. Egberta B. Vieveen, Lucina L. Maree, Elisabeth Ma. E. M. Lakman, Teresio Nederpeld, Antonilla E. van Dijk	Frc. van Bennebroek	6 Sept. '28	Padang
Zr. Marie Magdalena van der Eijcken en Zr. Adriana Drayer (postulante)	Xaverius-Zrs.	6 Oct. '28	Noorwegen
Zr. M. Matthea Elisabeth Kaanders (1e keer)	Witte Zrs.	30 Aug. '28	Tabora
Zrs. M. Chrysanthe Elisabeth Bos M. Honesta Anna Muysers en M. Neomandra W. Berkvens ..	Zrs. v. Tilburg	9 Nov. '28	Suriname
Mère Angèle Gertr. de Vrind en *Sr.* Mechtilde A. v. Scheppinge	Urs. v. Welte-vred. Halfweg	1 Juni '28	Batavia
Zrs. Aloysia v. d. Bosch, Beata v. Lieshout, Maria Catharina Hulschen (1e keer)	Drs. Maria en J. 's-Bosch	5 Oct. '28	Jehol
Zrs. Liduina Kramp (vicaria der missie) (2e keer), Allegonda Kusters en Rogeria Kramer (1e keer)	Dom. v. Voorschoten	19 Oct. '28	Curaçao
Teruggekeerd :			
Pr. P. v. Dijk	Miss. v. Afr. Bemelen	Juni '28	Beneden-Ivoorkust
Pr. v. Lieshout	,,	Juni '28	Beneden Volta
Pr. J. Muyser	,,	Juli '28	Egypte
Pr. Knops	,,	Aug. '28	B. Ivoorkust
Ew. Hr. L. Hoefnagels	C. M.	18 Sept. '28	Chentingfu
Pr. fr. Sigebertus J. H. Dubber	O. Min. Cap.	Sept. '28	Padang
Pr. J. Bosch	Montfortaan	23 Aug. '28	Canada
Pr. J. Boots	,,	26 Aug. '28	IJsland
Pr. Jos. Laane (3e keer)	W. P.	Oct. '28	Uganda
Pr. Alphons Bouwmeester	Picpus	Aug. '28	Haswaï
Pr. C. de Brouwer (thans rector te Nijmegen)	Scheutist	Juli '28	Philippijnen

[1]) Met haar ging de Eerw. Alg. Overste Zr. Josepha en Zr. Teresia op visitatie.

Persoonsnamen.	*Orde of Congr.*	*Datum.*	*Missie.*
Br. H. Slangen	Scheutist	Aug. '28	Congo
Pr. A. v. Odijk en *Br.* Ant. Kilb	M. S. C.	22 Juli '28	Philippijnen
Pr. Jac. Schots en de fraters H. Bastiaanse, H. Caminada, M. Reksaatmidja, A. Soegiya en R. v. Thiel	S. J.	Aug. '28	Batavia
Zr. M. Josephina Luykx	Zrs. O.L.V. Amersfoort	25 Aug. '28	Malang
Zr. M. Chantal, I. Gijzel	Frc. Charitas Roosendaal	21 Juli '28	Benkoelen
Mères Clemence A. Koch, Xavier L. Looymans, Marcella H. van Dijk	Ursulinen	Aug. '28	Batavia
Zr. Immaculée v. d. Pauw	Zrs. v. h. H. Hart Moerdijk	Juli '28	Benkoelen
Overleden :			
Pr. A. Looymans S.J.	S. J.	Aug. '28	Batavia
Father P. Buysrogge Missie 1896—1927	Mill-Hill	20 Aug. '28	Boven Nijl
Pr. Simon Boddeke, geb. 1859, Pr. gew. 1855, Missie 1890	C. ss. R.	13 Aug. '28	Brazilië
Pr. Ambrosius Saris, geb. 1885. Pr. gew. 1910, Missie 1911	O. P.	1 Sept. '28	Curaçao
Pr. W. van den Heuvel, geb. 1854 Pr. gew. 1886, Missie 1891	S. J.	Aug. '28	Batavia
Pr. fr. Beatus (Joseph G. A. Bayens) geb. 1876, Pr. gew. 1901, Missie 1905	O. M. Cap.	1 Oct. '28	Ned. Borneo
Pr. A. van Rijn, geb. 1890, Pr. gew. 1921, Missie Brazilië 1922—1923, Overleden te Dongen	C. ss. R.	Oct. '28	Brazilië
Pr. H. J. Witteveen, geb. 1899	M. S. C.	Oct. '28	Brazilië
Br. Henr. Geboers, geb. 1865, Missie Nw. Pommeren 1888, Philippijnen 1888	M. S. C.	26 Juli '28	Philippijnen
Zr. M. Benedictine (Jacoba Corn. Borgsteijn) geb. 1894, geprof. 1922, Missie 1926	Dom. v. Voorschoten	5 Sept. '28	Curaçao
Zr. M. Longina (Seraphina Snijders)	Franc. Gasth. Breda	7 Juni '28	Curaçao
Zr. M. Clara Cornelia van Adrichem	Witte Zrs.	9 Aug. '28	Zanzibar
Mère Véronique Alida Matthes.	Urs. v. Weltevreden	10 Juni '28	Batavia

ANDERE GEGEVENS.

Mgr. Dr. Jan Olav Smit naar Rome. — Naar „De Tijd" vernam heeft Z. H. de Paus Mgr. Dr. Jan Olav Smit naar Rome beroepen, om aldaar den Apostolischen Stoel voor bepaalde werkzaamheden dienstbaar te zijn.

Het bestuur van het Apostolisch Vicariaat van Noorwegen is ondertusschen overgedragen aan Mgr. Olav Offerdahl met den titel van Apostolisch Administrator.

Naar het Katholieke Noorsche weekblad „St. Olav" bericht, heeft in verband met zijn beroep naar Rome Mgr. Smit ontslag genomen als Apostolisch Vicaris van Noorwegen. De fungeerende Apostolische Administrator heeft een officieele mededeeling, den 12en October aan de priesters en geloovigen gezonden en medegedeeld, dat het door Mgr. Smit genomen ontslag door hen, die zich voor de missie in Noorwegen interesseeren, met droefheid zal worden ontvangen. Voorts dankt hij Mgr. Smit voor al hetgeen deze voor Noorwegen heeft gedaan en schrijft de gebruikelijke gebeden voor, opdat God een nieuwen bisschop naar Zijn hart moge sturen.

Aan Mgr. dr. Smit, die in Augustus j.l. van Noorwegen naar ons land reisde, waar hij eenigen tijd verbleef, zullen te Rome nieuwe werkzaamheden in verband met het apostolisch missiewerk der Kerk worden opgedragen. Gelijk men weet, heeft Z. D. H. reeds als professor in de exegese aan het Seminarie Rijsenburg zijn vrijen tijd en krachten gegeven voor het stuwen van de opkomende missie-beweging en de organisatie van de missie-actie in Nederland, tot hij in 1922 tot Apostolisch Vicaris van Noorwegen en Spitsbergen werd benoemd, om na zijn bisschopswijding te Deventer — hij was 11 April tot bisschop van Paralus benoemd — begin October van genoemd jaar de leiding van Mgr. Falize in het uitgestrekte Vicariaat over te nemen, waar hij o.m. het hooge bezoek van Z.Em. Kardinaal van Rossum mocht ontvangen.

Juvenaat Sparrendaal. — Het bekende Missiehuis Sparrendaal te Vught zal een juvenaat worden ter opleiding van Missionarissen der Congregatie van het Allerheiligste Hart van Maria van Scheut. Voorloopig is de eerste klas geopend in het Missiehuis Bisschop Hamer te Nijmegen.

BOEKBESPREKING

Titel : Atlas der R. K. Missie in Nederlandsch Oost- en West-Indië.
Auteur : J. Kleyntjes S.J.
Uitgever : firma van Aelst, O. L. V. Kade 10, Maastricht. Prijs f 1.25.
Inhoud en beoordeeling:

Met deze uitgave wordt in een werkelijk bestaande behoefte voorzien. Behalve een algemeene kaart der Oost- en West-Indische Missies, waarop de missiegebieden en de voornaamste staties staan aangegeven, volgen een 15 tal kaartjes van ieder missiegebied afzonderlijk ; deze geven aan de grenzen der residenties, spoorwegen, tramwegen, de staties met een kerk, scholen, kloosters, weeshuizen, ziekenhuizen en de voornaamste plaatsen die bezocht worden. Een alphabetisch register helpt bij het zoeken naar een bepaalde plaats. Voor zoover na te gaan zijn de kaartjes zeer volledig en gemakkelijk. Wij zouden er alleen nog bij gewenscht hebben eenige duidelijke korte gegevens over het aantal inwoners, katholieken, catechumenen, priesters, broeders, zusters en dergelijke bijzonderheden. Dan had men een werkelijk volledig overzicht over de Missiën in onze koloniën bezeten. Doch ook zonder dat zal ieder die belang stelt in Onze Oost en West of die er langzamerhand belang in stellen gaat (dit aantal moet nog sterk groeien) in deze atlas een een pracht-middel vinden ter oriënteering. In onze middelbare en hoogere onderwijsinstituten mag hij niet ongebruikt blijven.

Pater Kleyntjes onzen dank voor zijn werk. Th. B.

Titel : Repertorium op de Literatuur betreffende de Nederlandsche Koloniën, zesde vervolg (1921—1925).
Schrijver : W. J. P. J. Schalker en W. C. Muller.
Uitgever : Martinus Nijhoff, 's-Gravenhage, 1928.
Prijs : f 18.—. (522 blz.).
Inhoud en beoordeeling :

Wil iemand weten, wat van de jaren 1921—'26 over eenig onderwerp aangaande onze bezittingen in Oost- en West-Indië, hetzij dan over aardrijkskundige, geschiedkundige of volkenkundige, hetzij over politieke, economische en godsdienstige onderwerpen in diverse tijdschriften, periodieken, serie- en mengelwerken geschreven werd, — welnu zoo iemand vindt in deze 500 bladzijden volkomen wat hij zoekt. Boeken, die niet onder serie- of mengelwerken thuis hooren, worden in dit repertorium niet vermeld.

Bespreking van zoo'n werk kan volstaan met aankondiging; zoeken, of misschien nog niet een of ander artikel méér kon vermeld worden, is wat kinderachtig. In het hoofdstuk „Kerk en Zending" (28 kolommen) zal ieder wel belangwekkende onderwerpen vinden, die alleen uit 'n dusdanig „Nachschlage"-werk te achterhalen zijn. Ook elders in het boek vinden we veel — het naam- en zaakregister bewijst hiertoe heel goede diensten — wat direct of indirect met missie en zending verband houdt.

H. J. V.

Titel: Onze Oost, Beknopt Geschiedkundig Overzicht van Neerlands Indië.
Schrijver; G. Kamerling.
Uitgever: P. Noordhoff, Groningen, 1927.
Prijs: Ing. f 2.75, geb. f 3.25. (168 blz.).
Inhoud en beoordeeling:

We kunnen dit boek niet beter typeeren dan met de woorden van den schrijver zelf: „een eenvoudig geschiedverhaal, dat den samenhang van het heden met het verleden tracht aan te geven."

Eenvoudig, kort en klaar geeft schr. in de eerste hoofdstukjes de vestiging van de Nederlandsche macht in Oost-Indië, en ontstaan, groei, bloei en verval der Oost-Indische-Compagnie, wier licht- en schaduwzijden bondig en scherp worden aangeduid. In hoofdst. X—XV wordt de geschiedenis der vorige eeuw en de huidige politieke verhouding tusschen Nederland en Indië behandeld. Bijzonder interessant zijn de hoofdstukken over het veertigjarige cultuurstelsel (1830—1870), dat door de geschiedenis gebrandmerkt wordt als toentertijd door den assistent-resident-van Lebak: „Er ligt een roofstaat aan de zee tusschen Oost-Friesland en de Schelde".

Ook de zending bekleedt in dit werk 'n voorname plaats. Na 'n korte beschouwing van „Volksgeloof en volksgewoonten" (hfdst. VII), geeft schr. 'n hoofdstuk (VIII) over den zendingsarbeid der O. I. C., waarin voornamelijk enkele krachtige zendings-persoonlijkheden worden besproken; met het vanzelf-sprekende gevolg, dat de totaal-indruk der Compagnie-prestaties op zendingsgebied wel wat geflatteerd is. Het overzicht der 19de en 20ste eeuwsche zending is eveneens eenzijdig-protestantsch. De Roomsche missie komt er af met een bladzijde, waarop nog eenige grove fouten voorkomen, die schr. in 'n volgende editie — wanneer hij hopenlijk informaties wil inwinnen bij de betrokken missiecongregaties — gemakkelijk zal kunnen vermijden.

H. J. V.

IMPRIMATUR.

Buscoduci, die 31 Octobris 1928. J. POMPEN, Vic.-Gen.

MGR. CLEMENS VAN DER PAS, O. Carm.

MGR. CLEMENS VAN DER PAS, O. CARM.
EERSTE APOSTOLISCH PREFECT VAN MALANG

Malang, de zetel van den eersten Apostolischen Prefect van de Missie der Paters Carmelieten in Oost-Java en Madoera, was eens een der mooiste parochies, welke de Paters Jezuieten op Java bedienden. Maar om door verdeeling van arbeid het Apostolaat vruchtbaarder te maken verlieten zij indertijd het zooveel belovende Flores en namen zij later ook afscheid van het heerlijke Malang.

13 April 1882 was het Gouvernementsbesluit gevallen, dat Malang op dienstreis mocht worden bezocht en 4 Juni 1897 erkende een nieuw Gouvernementsbesluit er een zelfstandigen missiepost.

Vijf en twintig jaar later was het aantal priesters van een op drie geklommen en dat der Katholieken verdrievoudigd. Behalve te Malang waren er nu ook kerkjes te Lawang en Pasoeroean, vanuit Malang bediend. Het aantal H. Communiën kon tot bijna 20.000 worden opgevoerd.

Het was een mooie statie, die 1 Aug. 1923 door den opvolger van Pater Jonckbloet S. J., Pater Sondaal S. J. aan den eersten Overste der Carmelieten-missie Pater Clemens van der Pas werd overgedragen. En deze was wel de man om den verderen bloei van de statie Malang te verzekeren. Geholpen bovendien door een geleidelijk uitgebreid aantal Ordebroeders — thans zijn er negen werkzaam — kon hij het overgenomen terrein nog intensiever bewerken. De zielzorg was in het Oosten nog niet tot de inlandsche bevolking uitgestrekt, toen in Midden Java reeds menige dessa haar kerk en schooltje had. Het is wel merkwaardig, dat door verhuizing van een groep inlanders van Midden- naar Oost-Java daar met medewerking der Paters Jezuieten, die hun verhuisde en verdwaalde inlandsche schaapjes weer wisten te ontdekken en met de Paters Carmelieten in verbinding brachten, de eerste veel belovende inlandsche statie

van Soekorena tot stand kwam. Na de eerste kwamen er spoedig meer, want heel zijn energie en toewijding schonk de Overste der Missie aan dezen nieuwen vorm van Apostolaat in Indië. Ook in Malang hebben zij thans hun eigen kerk. De inlandsche missie is een der glanspunten geworden van de missie in Oost-Java.

Een onberekenbare hulp wist de nieuwe Apostolische Prefect te verwerven in de Zusters en Broeders, die zich bereid verklaarden naar Oost-Java te gaan. Hij vond er reeds de Zusters Ursulinen, die er behalve een flinke lagere en uitgebreid-lagere school ook een kweekschool hadden voor onderwijzeressen, op zijn verzoek er een inlandsche school voor meisjes bijnamen.

Door verbouwing van haar kapel gaven zij Malang ook een derde openbare kerk.

Was Malang een prachtig centrum voor het Oosten, toch was de Prefect er terstond op uit, nieuwe centra te stichten. Ook hier trad hij in het voetspoor der Paters Jezuieten. Pater Fischer S. J. had te Probolinggo reeds terrein voor een kerk met pastorie gekocht, maar mocht zijn ideaal niet meer verwezenlijken. Hoe goed hij zag, bewijst wel het succes, dat de nieuwe stichting, thans een feit, mag aanwijzen. Na Probolinggo volgde nog weder Djember.

Wat de Zusters Ursulinen voor Malang deden, namen te Probolinggo en Djember met heilige geestdrift de Zusters van Onze Lieve Vrouw uit Amersfoort op zich. En wat de Zusters voor de meisjes doen, zijn nu ook de Broeders van O. L. Vrouw van het H. Hart uit het St. Gregoriushuis te Utrecht begonnen voor de jongens. Een zegen is het, dat bovendien voor kinderen uit het geheele gebied inlandsche internaten konden worden gesticht: voor meisjes te Probolinggo, voor jongens te Malang. Het katholiek dagblad van Oost-Indië schreef daarover 8 Aug. 1928 : De twee Javaansche internaten te Malang en te Probolinggo zullen van de grootste beteekenis blijken voor de missie in den Oosthoek.

Behalve in de genoemde steden verrezen ook reeds in vele dessa's inlandsche schooltjes. De mogelijkheid eener zoo snelle uitbreiding van het onderwijs dankt de Missie in Oost-Java al weder aan de Paters Jezuieten, wier kweekschool in Midden-Java telken jare de noodige onderwijskrachten geeft.

En niet minder dankbaar maakt zij reeds voor drie jongens van haar gebied die priester willen worden, met de edelmoedige hulp

van het St.-Petrus-Liefdewerk in Nederland, gebruik van school en seminarie in Midden-Java voor geheel den Indischen Archipel besticht.

Pasoeroean, tot aan de stichting van Probolinggo vanuit Malang gediend, heeft nu een meer geregelde bediening vanuit Probolinggo. Lawang heeft in Pater Dillmann, O. Carm. een vasten pastoor gekregen.

Zoo is in vijf jaar van bevestiging en uitbreiding in het missiegebied van Oost-Java en Madoera de zielzorg over Europeaan en Inlander en het onderwijs tevens dusdanig georganiseerd, dat de Congregatie van de Propaganda het nuttig oordeelde, het tot een zelfstandige Apostolische Prefectuur te verheffen. 27 April 1928 ging op gezag des Pausen Zijne Eminentie Kardinaal van Rossum daartoe over. En 26 Juli 1928 benoemde zij den eersten Overste der Missie Pater Clemens van der Pas, O. Carm. tot eersten Apostolischen Prefect.

13 Juni 1885 te Heeswijk geboren trad P. Clemens, na zijn gymnasiale studiën volbracht te hebben aan het gymnasium der Abdij van Heeswijk, in de Orde van O. L. Vrouw van den Berg Carmel te Boxmeer, waar hij in 1905 zijne geloften aflegde en in 1910 ook de H. Priesterwijding ontving. Bijna tien jaar was hij vervolgens leeraar aan het Gymnasium te Zenderen, waar hij tevens Supprior van het klooster werd. Bij de stichting van het nieuwe klooster te Aalsmeer in 1920 werd hij er de eerste Prior, om in 1923 tot eersten overste der missie in Oost-Java en Madoera te worden aangewezen.

Rustig bestuurder, krachtig organisator, voorzichtig en beheerscht in al zijn optreden, vriendelijk en welwillend voor elk die tot hem komt, een vriend van de jeugd en van hun onderwijs, is in hem zeker een Prefect aan het hoofd der missie gesteld, die met Gods hulp onder de bescherming van de Hooge Patrones der Orde van Carmel, steeds meer den bloei van het hem toevertrouwde gebied zal weten te bevorderen.

Nijmegen. P. TITUS BRANDSMA, O. CARM.

DE ARMENIËRS IN BALLINGSCHAP

door den Hoogeerw. Pater J. Cyrillus van Erzerum O.M. Cap. Ordinarius der Armeensche vluchtelingen in geheel Griekenland.

Het Apostolaat des Gebeds geeft als missie-intentie voor de maand Febr. aan: „dat de Herders der Armeensche Kerk krachtdadig mogen geholpen worden, om hunne kudden, door de langdurige vervolgingen der Turken verspreid, wederom bijeen te verzamelen". Geheel in den geest van deze, door den Paus gezegende intentie, valt de opname van dit artikel (Red. H. M.)

Sterk is heden ten dage het streven naar een hereeniging der afgescheiden Oostersche kerken met de Katholieke Kerk. Reeds de Pausen Leo XIII en Pius X geven zich alle moeiten om dit tot stand te brengen. Toen kwam de groote volkerenoorlog en spoedig daarop moest de wereld vernemen van de woede der Turken onder het Armeensche volk aangericht. Vele Katholieke Armeniërs werden vermoord. En wanneer de overblijvende vluchtelingen in een vreemd land een kommervol bestaan moeten zoeken, is het ons aller plicht, bij ons offer en gebed voor de afgescheiden geloofsbroeders ook hen niet te vergeten, die om hun vereeniging met de Katholieke wereldkerk door de Turken verbannen, in het verre Griekenland een leven in nood en ellende voeren.

Wie zijn de Armeniërs?

Naar de gegevens van de critische geschiedvorschers vormen zij een eeuwenoud volk, wiens oorsprong men wel aan de oevers van den Rijn moet zoeken. Zeker zijn zij kinderen van het Indo-germaansche ras; hun spraak en vóór alles hun lichaamsbouw geven daarvoor het beste bewijs. Strabo vond dat volk ten tijde van den Trojaanschen strijd in de omgeving van Saloniki. De treurige gebeurtenissen van deze stad dwongen hen verder door te dringen in

het gebied van den Hellespont, tot binnen in 't land van Phrygië. Koning Cyrus, die onder zijn dienaren ook Armeniërs had, en hun buitengewoon verstand en aanleg bewonderde, noodigde het volk uit de grenslanden aan de rivier Araxes te koloniseeren. — Zoo lieten zich Armeniërs, na verdrijving van andere volksstammen, met 't geheele gezin in deze streken neder, die dan later door de vreemden Armenië, en door de Armeniërs zelf Hanastan werden genoemd. Echter de door hen verdreven volkeren vergaten niet hun schoone velden, welke zij achter moesten laten; hun prachtige weiden en beemden, op welke reeds hun grootouders hun herdersliederen hadden gezongen. Dat mag wel de reden zijn waarom de Armeniër zich nimmer in een rustig bezit van zijn nieuw verworven vaderland kon verheugen. Afwisselend, naar gelang van het krijgsgeluk der aanvoerders en koningen, behield de Armeniër een grootere of kleinere uitbreiding. Meer dan eens reikten zijn grenzen tot aan de Middellandsche Zee, strekte de heerschappij van Groot-Armenië zich uit over een deel van Syrië en geheel Cilicië, met de groote handelssteden Adana, Mersina en Alexandrata.

De Armeniërs in de geschiedenis van het Christendom

Twee groote mannen werkten reeds in den Apostolischen tijd aan de uitbreiding van het Christendom; het zijn de H. Judas Thaddeus en vooral de H. Bartholomeus, die den koning Polimius met de twaalf grootste steden tot het ware Geloof bekeerde. Hij dwong ook de afgodenpriesters voor een talrijke volksmenigte tot bekentenis, dat de ware God alleen in den Christelijken godsdienst te zoeken en te vinden is. Voor deze vrijmoedigheid moest hij wel is waar als offer van den haat tegen de Christenen sterven. Levend werd hem het vel afgestroopt en de onthoofding bracht hem verlossing van het vreeselijk lijden.

Als eigenlijke verkondiger van Christus'naam op Armeenschen bodem is wel de H. Gregorius, bijgenaamd de Verlichte, aan te zien. Paus Benedictus XV schrijft in zijn missie-encycliek zoo schoon: „Gregorius Illuminator heeft Armenië met den Christelijken naam verbonden". Met behulp van Grieksche en Syrische monniken heeft hij, zelf Armeniër, koning Tiridatis III, zijn hevigsten vijand en vervolger en met hem het gansche volk be-

keerd. Tiridates is de eerste koning in de geschiedenis van het Christendom, die door een ambtelijk decreet den Christelijken godsdienst als staatsgodsdienst erkende en in zijn rijk invoerde. Hem volgde Constantijn de Groote, aan wien de Armeensche nationale Kerk den titel van heilige gaf en dien zij ook heden nog zelfs vermeldt in de plechtige Mis. Gregorius grootste werk is de eerstgestichte oprichting van een hierarchie in Armenië. Twaalf Bisschoppen werden benoemd, die hij van vroegere afgodendienaars tot priesters van den waren godsdienst wijdde. Zijn leerlingen verkondigden het Christelijk geloof ook onder de naburige volkeren en brachten de blijde boodschap van het Evangelie zelfs naar Italië, Frankrijk en België. De kerk van Armenië telt een groote schaar van geloofshelden. In 't Romeinsch martelaarsboek bevinden zich meer dan 40 van zulke Apostelen, die voor de waarheid van het heilig Geloof hun leven hebben gegeven. Groote geleerden der heilige godgeleerdheid ontbraken nooit ; zij arbeidden bijzonder aan de vorming van een nationale liturgie, die steeds een machtig denkbeeld van de godswetenschap en te gelijk van de geschiedenis zal blijven. De Armeensche H. Mis is een interressante samenstelling van verscheidene liturgieën, wel eentonig en zwaarmoedig, maar vol diepen inhoud en bezielende kracht. De kerkelijke gewaden hebben in zich alles vereenigd, wat aan schoons bij de andere ritussen slechts kon gevonden worden. Bij een feestelijk ambt is de Armeensche priester gekleed als een Grieksche Bisschop ; als pastoor der parochie draagt hij ook de herderstaf der Grieken. Bij het opdragen der H. Geheimen omgeven hem steeds veel assistenten. Over de schoonheid der Armeensche liturgie is veel te schrijven.

Stand der Armeensche kerk vóór het bloedbad van 1915.

Ondanks vele hindernissen en voortdurenden strijd schiep zich de kerk in Armenië in den loop der eeuwen een sterke, vaste grondslag. Aan het definitief naar Constantinopel verplaatste Patriarchaat behoorden niet minder dan 15 kerkprovincies, alle goed geordend en georganiseerd, met aartsbisschoppen, priesters en diakenen. Vele vrome stichtingen van het volk zorgden voor een rijke, stoffelijke waarborg der kerken en der geestelijkheid. Ieder diocees had haar seminaristen aan de beste hoogescholen te Rome, Parijs

en München. De volks- en middelbare scholen werden 't meest door kloosterlingen bestuurd: de weeshuizen, asylen en ziekenhuizen stonden onder de hoede van eenige Zuster-congregaties. De stichting der Inheemsche zusters der Onbevlekte Ontvangenis hield zich voornamelijk bezig met het grondig godsdienstig en nationaal onderricht der vrouwelijke jeugd. De Armeniërs waren steeds een arbeidzaam en goed volk; toch werden zij meerendeels door de Turken verdrukt. Daar de Turk niet weet te leven van eigen industrie, verlaat hij zich steeds op den arbeid en verdiensten van anderen, bijzonder van de Christenen. Zoo was ook hier het geval. Kan hij het voor het leven noodzakelijke niet door sluwen handel bekomen, dan grijpt hij naar de moordwapenen en bedreigt zoowel den eenling als gansch het Armeensche volk. Een voorwendsel tot algemeenen opstand is zoo gauw gevonden. Een kleine opruiende redevoering is een geschikte aanleiding, en het verborgen vuur laait op in lichte vlammen. Of het Turksche opperhoofd verlangt naar een nieuwe gunst van het volk, en roept het tot broedermoord. Hoe dikwijls reeds heeft het Armeensche volk de zwaarden der Turken zien schitteren? Ondanks al deze vervolgingen verwierf het zich onder de volken van Klein-Azië een staat van aanzien en welvaart. Zij stonden bekend als de eerste handelslui van Turkije, als de beste en rijkste. Het grondig kennen der Turksche spraak was monopolie der Armeniërs. De boek- en tijdschriftenmarkt lag het meest in hun handen. Zoo was een der grootste en bekendste tijdschriften van Turkije, de „Sablah" het eigendom van een Armeniër. Onder hen bevonden zich de bekendste advocaten en de meest gezochte geneesheeren, en zij bereikten zelfs de hoogste regeeringsplaatsen. Een der laatste ministers van het oude Turkije was de Armeniër Nordunghian; zijn landsman Borghian nam tegelijkertijd de plaats in van Minister van post en telegraphie. Dit alles ontstak natuurlijk den nijd en ijverzucht der Mahomedanen, die toe moesten zien, hoe de zonen van Armenië om hun vlijt en bekwaamheden tot den grootsten rijkdom en tot vooruitgang kwamen; zij zelf echter ondanks hun sluwheid het onderspit moesten delven.

Schitterend was alzoo de toestand der Armeniërs. Toen kwam de groote wereldoorlog en bracht aan de Turken een geschikte gelegenheid wraak te nemen aan hun doodvijand, den Armeniër; hem te te dooden of uit het land te verbannen, en een eenig, vrij rijk van

Mahomedanen te gronden. Terwijl in Europa de volkerenoorlog begon, ving ginds in Klein-Azië de broederstrijd aan. Op verstandige wijze had Turksche sluwheid het beste program opgemaakt. De Armeniërs, die in staat waren de wapenen te dragen, zouden naar de eerste frontlinie worden gezonden; de ouderen van dagen, en de knapen, alsook de vrouwen zouden werk voor den Staat verrichten, zooals steenen sjouwen en straten aanleggen; — echter zonder betaling, slechts tegen vergoeding van een karige kost. Zoo moesten op onzichtbare wijze reeds in korten tijd hun rijen gedund worden; honger, ontbering en harde behandeling brachten aan velen een vroegtijdigen dood. En de woede der Turken vermeerderde van dag tot dag; totdat het geheel duidelijk was, dat deze strijd van woede en haat den „Christelijken vijand" gold.

Ach, die arme vrouwen en kinderen! Zij bleven steeds zonder nader bericht van hun gescheiden echtgenooten en vaders. Briefwisseling was niet mogelijk; alles werd door de post terug gehouden; en meestal wist men niet waar de geliefden verbleven. Niet voor niets was men lang in bange zorgen om een komende vervolging, maar ach, deze keer zou het een menschenmoord bij massa's zijn zoo hevig, dat zij allerlei andere Turksche gruwelen verre overtreft; een moord, die slechts duivelsmacht kon ingeven.

Op zekeren dag verkondigde het ambtsorgaan in alle straten der stad, dat alle Armeniërs hun woonplaats hadden te verlaten, niets mochten meenemen: binnen 24 uur moesten allen, groot en klein, op de aangewezen plaats aanwezig zijn. Spoedig daarop omsingelden Turksche soldaten het Armeensche kwartier, zoodat hun iedere verbinding met de overige stad ontnomen was. Zeer spoedig was het uitstellen voorbij; weenende en handen wringende nam het beproefde volk afscheid van het dierbaarste, wat zij op aarde bezaten, van hun eigen woonplaats. Op de aangewezen plaats hoorden zij spoedig het oordeel: terstond de stad te verlaten en zich in ballingschap te begeven.

Zoo zouden zij worden een volk zonder land. Dit eene woord, in zijn gansche beteekenis, verstaat slechts hij, die zelf geen vaderland, geen vaderhuis meer heeft. Onder een escorte van ruwe soldaten werden zij allen zonder onderscheid, grijsaards, moeders en kinderen voortgedreven, weggejaagd in de onzekere ballingschap. Voor de gelukkigsten van hen bracht reeds bij het begin van den weg de

dood verlossing; voor de anderen begon pas daarna de lange, zware kruisweg, die nu nog, na niet minder dan 14 jaar voortduurt. Verbannen uit zijn land moet dit energieke volk in de wereld ronddwalen, moet het onder vreemden zijn leven slijten, moet het tevreden zijn en voor lief nemen de karige kost, die het in den strijd des levens met moeite bekomt of wat het door Christelijke liefde geschonken wordt. Door een ongelukkig besluit van de Turksche regeering werden twaalf bloeiende diocesen met één slag vernietigd. Zeven van hen gaven hun priesters en veel volk op het offeraltaar; opnieuw beleefden zij het lot van hun Apostel Bartholomeus of zij werden levend begraven. Meer dan 300 priesters stierven daar onder smarten en kwellingen, die niet, tenzij in de Annalen der Catacombenkerk te lezen zijn. Ik zelf had een broeder — hij was priester en tertiaris in de St. Franciscus' Derde Orde — die levend de huid werd afgetrokken en slechts daarom, wijl een Turk hem beloerd had, terwijl hij zijn volk de biecht hoorde, alzoo een priesterlijke handeling volvoerde, die op de straffe des doods verboden was.

Zelfs mijn 70-jarige vader werd niet ontzien door de woede der Turken. Hij vond met 30 mijner familieleden, na harde mishandeling het einde in het massagraf.

Toestand der nog overgebleven Armeniërs.

Het was de wensch van den H. Vader Pius XI, dat deze, op zoo rampzalige wijze verwoeste diocesen, weer spoedig tot nieuw leven kwamen. Doch aan Armenië zelf kan men niet meer denken, daar de Turken ook heden nog verbieden, dat ons volk terugkeere in het oude vaderland. Zoo moest men noodgedwongen er toe overgaan, buiten het Turksche grondgebied Katholieke Armeensche gemeenten te stichten. Tegenwoordig bestaan er zulke in Griekenland, Syrië en Palestina, in Bulgarije en in Frankrijk, ook in het Russisch Sowjet-Armenië en in het verre Argentinië. Goddank, overal staat aan hun zijde de een of andere priester, die zich allen ijverig bemoeien den wensch des H. Vaders te vervullen en het oude Armeensche geloofsleven wederom trachten te doen herleven. Hoeveel moeite en zweet zal dit echter nog kosten? Waar vandaan te halen een voldoend aantal priesters, die het volk in hun moedertaal de H. Waarheden verkondigen? Hoe het geld bij elkaar te brengen om kerken en

scholen te kunnen bouwen? Uit mijn missie hier in Griekenland heb ik wel 6 talentvolle jongelingen voor de studie op het seminarie naar Rome gezonden; maar eerst na 10 jaar keeren zij als priester tot ons terug, en zij waren reeds nu al zoo hard noodig. Zoo geef ik mij dien eenen troost op zijn minst de zaadkorrel in de aarde te hebben gelegd; wanneer hij echter is opgekomen en vrucht zal dragen, zal ik zelf wel niet meer onder de levenden zijn.

In het kort zal nu van datgene, wat in mijn missie den laatsten tijd is voorgevallen een en ander verhaald worden.

Ik ben nu ruim 4 jaar in Digourti bij Athene. Twee kerken en een kapel zijn onder ontzaglijke moeilijkheden en wederstand der Schismatieken tot stand gekomen. Evenzoo 5 andere missiestatie's, waar overal een priester werkt. Niemand zal het kunnen gelooven, wat deze 4 jaar alleen van ons vorderden. Maar wij vertrouwen op God: Hij zal Zijn zegenende en helpende hand over ons uitgestrekt houden opdat het werk langzaam, maar zeker tot stand kome.

Eenige Amerikanen vinden het leven der Armeniërs hoogst interessant voor de geschiedkundige vraag aangaande den opbouw der menschheid. Zij zien in hen den oermensch in zijn primitiefsten vorm, dien niets weet van de moderne middelen der kunst, zich echter steeds meer en meer geschikt maakt voor de hedendaagsche samenleving. Deze menschen bedenken echter niet, wat het voor een volk beteekent van voren af aan wederom te moeten beginnen, nadat men het van al zijn have en goed beroofd heeft. En in dezen toestand waren de Armeniers bij hun aankomst in Griekenland. Niets hadden zij bij zich; geen geld, geen kleeding, geen voedsel. Zij moesten bedelen om hun dagelijksch brood, want honger doet pijn; zij moesten arbeid zoeken om te kunnen leven, maar waar zoo spoedig arbeid te vinden voor zoovelen en dan nog wel onder het zoo mistrouwend Grieksche volk? Het was aldus noodzakelijk zich in een industrieplaats te vestigen, wijl het daar het gemakkelijkst was aan werk te komen. Ook tegenwoordig is de ellende en de nood verschrikkelijk. — In mijn statie ben ik genoodzaakt aan mijn leerlingen op Zaterdag vrij te geven, waardoor de moeders de gelegenheid hebben om de kleederen der kinderen te kunnen wasschen en te herstellen. Op dien dag durf ik ook geen bezoek aan de hutten te brengen, wijl de kinderen zich dan bevinden in Adams costuum, en zelfs de moeders zijn niet zoo gekleed, dat zij zich op straat

kunnen begeven; ook zij moeten haar kleederen kunnen reinigen. En hun huizen ?.... Ja, wanneer men ze slechts zoo zou kunnen noemen, deze ellendige hutten, welke zij zelf hebben gebouwd uit ongebrande tegels met aarde vermengd, eenige planken met eenige samen gesoldeerde stukken blik als dakbedekking. Men kan zich geen denkbeeld vormen wat het zeggen wil, dag-in-dag-uit, in deze hutten te moeten leven zonder degelijke bescherming tegen den regen en tegen de heete zonnestralen in den zomer. Dat zal wel de reden zijn, dat velen van hen voor hun tijd sterven; langzamerhand treft zoowel den een als den ander de slepende dood, de tuberculose, wijl het hun eenvoudig aan de noodigste beschut- en afweermiddelen ontbreekt.

Hoeveel tijd en offers kostte het niet, totdat ik den Heiland in 't Sacrament een klein, schoon kerkje kon bouwen. Vier jaar lang heb ik dagelijks de H. Mis in de vluchtelingen-barakken opgedragen. God zij dank, heeft heden tenminste de Missie een betamelijke woonplaats. Hoe stonden mijn kleine scholieren te kijken, toen zij voor 't eerst deze bescheiden woning zagen, zij geloofden zich verplaatst in het paleis van een vorst. Nimmer in hun leven had voor hen de zon des geluks geschenen, altijd vonden zij nood en armoede tot huisgenooten. Geduldig en gewillig echter verduren mijn Ameniërs hun hard lot. Slechts dat eene vinden zij zoo zwaar, verre te moeten vertoeven van hun oud vaderland. Het verlangen naar het verloren, dierbare vaderland brandt immer nog in het hart van deze arme bannelingen.

De lezers hebben zeker medelijden met deze arme verstootelingen. Wellicht houdt ook de een of andere deze, mijne schildering voor overdreven. 't Moge hen beter gaan. De wensch van ieder Armeniër voor de gansche menschheid is deze, dat dit ongeluk, deze ellende, welke hij tot aan den dag van heden verdraagt, niet over anderen kome, zelfs niet over zijn doodsvijand.

Iedereen kan hierheen naar Digourti komen, en zich zelf overtuigen, dat de naakte werkelijkheid mijn schildering verre overtreft. In ieder geval bid ik, mijne missie niet te vergeten. Mag het geld ontbreken, om den materieelen nood hier te lenigen, dat eene kan een ieder, *bidden en smeeken* dat de Heer de lijdensdagen van ons volk verkortte, dat Hij ons goede priesters zende en dat Hij ons eenmaal in het leven laat aanschouwen ons vaderland, het schoone Armenië.

3 Millioen in 1914; thans 100 à 150.000.

We zien het dus, dat onder de volkeren, welke het meest onmenschelijk behandeld zijn geworden door hun overheerschers, het Armeensche volk een eerste plaats inneemt. Onder Turksche heerschappij sinds vele jaren levend, is het door zijn meester haast uitgemoord. Zoo vaak is reeds door het verdrukte volk een beroep op de Mogendheden gedaan, doch steeds te vergeefs. Met schoone beloften werd het gepaaid, daarmee kon het naar huis gaan en uitgemoord worden door den Turk. Sedert het einde van het vorige jaar is weer een actie ten gunste der Armeniërs gaande. Dr. A. Krafft-Bonnard, vice-president van de „Ligue internationale philharmonien" en van de „Association internationale pour la proche Orient", heeft het voornemen in de voornaamste steden van verschillende landen lezingen te houden om belangstelling te wekken voor het Armeensche vraagstuk. In November 1927 had hij in Den Haag een bijeenkomst met eenige journalisten aan wie hij het volgende mededeelde.

Met het doel, het groote publiek in te lichten over de toestanden welke in dat ruwe bergachtige land, aan de grens van Europa heerschen, maakte de heer Krafft-Bonnard van Zwitserland uit zijn tournée, en wilde hij door middel van de pers de openbare meening, ook in Nederland, bewerken.

Zijn doel was hulp te verkrijgen voor het Armeensche volk, dat jammerlijk verspreid leeft en zoo zwaar gebukt gaat onder de Turksche overheersching.

De Armeniërs zijn geen Semieten, het zijn Europeanen en belijden den Christelijken godsdienst. Het is een volk van „Montagnards" (bergbewoners) arbeidzaam en kunstzinnig.

In het bijzonder accentueerde de heer Krafft het feit, dat de Armeniers anti-bolsjewiek zijn.

Dit vreedzame volk nu heeft een harden strijd te strijden gehad. Maar na hun grooten weerstand hebben zij zich ten slotte opgeofferd om het Geloof hunner vaderen te redden.

Tijdens den wereld-oorlog waren de Armeniërs sterk ententegezind.

Zij hadden geen vertrouwen in Turkije, en evenmin in Turkije's bondgenoot, Duitschland.

Het Armeensche volk wist, dat de politiek van Wilhelm II er op

gericht was, de Bagdad-baan te bezetten, welke bezetting, vooral uit een concurrentie-oogpunt tegen Engeland van belang was. De Armeniërs door de Turken uit het land verdreven, dienden in de legers der Entente. Clemenceau sprak zelf, doelende op de Armeniërs „Nos petits alliés".

Toen in 1918 de vredèsconferentie gehouden werd, hoopten de Armeniërs zich te kunnen herstellen. Ze vertrouwden nu, dat hun recht gedaan zou worden. En om meer georganiseerd te zijn hadden zij gesticht de Armeensche Republiek van den Kaukasus.

Het mocht echter niet baten. Het tractaat van Lausanne repte met geen woord over de Armeniërs; de Turksche diplomaten wenschten het niet. En de groote mogendheden.... zwichtten.

De heer Krafft herinnerde aan een woord van Franklin Bouillon, die gezegd had, dat Armenië „de pion op het schaakbord is". Het volk is het slachtoffer van de begeerte naar concessies, welke Amerika, Engeland en andere landen aan den dag hebben gelegd.

Moestapha Kemal had alle gelegenheid zich te herstellen. Hij wapende zijn legers opnieuw om de Armeniërs te vernietigen. En Europa verschafte hem die wapens.

Sinds 1918 bestaat er nog een klein onafhankelijk republiekje, geheel op Russisch grondgebied, met de hoofdstad Erivan, waar de Armeniers leven.

In 1914 waren er in Klein-Azië ruim drie millioen Armeniërs; heden zijn er nog maar 100 à 150.000. Anderhalf millioen is gedood; de overigen zijn naar alle kanten verstrooid. Men verwacht nu hulp van den Volkenbond. Turkije is nog geen lid van dien bond; en alvorens deze toetreedt, zou men als voorwaarde kunnen stellen: regeling der Armeensche kwestie.

God geve, dat dit zoo verdrukte volk spoedig de vrijheid moge verkrijgen.

Gelijk men weet is verleden jaar te Rome een concilie der Armeensche bisschoppen gehouden. Dáár is een nieuwe kerkelijke regeling gemaakt. Z. Z. Mgr. Terzian, Patriarch der Armeniërs, die reeds tweemaal zijn bisdom verwoest zag, zal nu voor den derden keer opnieuw beginnen. De patriarchale zetel is nu verplaatst naar Beyrouth, dat onder Fransch Mandaat staat. Hij zal daar dus buiten het terrein van den Turk zijn. Na o. a. in ons land hulp voor zijn nieuwe kerk te hebben gezocht is de 75-jarige grijsaard in Dec. van uit Marseille naar Beyrouth vertrokken.

DE MISSIETAAK DER INTELLECTUEELEN

Naar een artikel van Pater A. FREYTAG S.V.D.

We leven in een tijd van omwenteling en ommekeer op allerhande gebied. 't Werk van eeuwen is in Europa in elkaar gevallen als een kaartenhuisje; als kinderspeelgoed zijn koningskronen in het stof gevallen; tronen zijn gestort, tronen, die voor een eeuwigheid schenen gevestigd. Al kan men wellicht zeggen, dat de Katholieke Kerk de eenige macht is, die onoverwonnen en onoverwinbaar uit dezen ontzettenden strijd te voorschijn is getreden, toch heeft het zedelijkheidsgevoel en de godsdienstzin zoowel in het particulier leven alsook in de kringen van het familie- en publieke leven groote schade geleden, om niet te spreken van een volledige debâcle in dit opzicht. Het moderne ongeloof heeft aanvallen gedaan, die heele volken dreigen ten onder te brengen en die erop gericht zijn, de oude christelijke cultuur-met-haar-ideaal-streven, te verdringen.

Tegelijkertijd is, deels tengevolge van de Europeesche omwentelingen, deels ook als uitvloeisel van eigen zelfstandige ontwikkeling de groote wereld van het heidendom in alle landen der aarde in gisting geraakt en als het ware in een chaotische verwarring gekomen. Overoude godsdiensten als het Chineesche Confucianisme, het Japansche Shintoïsme en het in heel het verre Azië inheemsche Boedhisme vallen ineen, of veranderen totaal hun innerlijk wezen en aard. Nog sneller verloopt de verbrokkeling der oude politieke, nationale en sociale verhoudingen onder den drang van Europeesche en Amerikaansche geestesrichtingen. Daardoor zijn 450 millioen menschen in het uitgebreide Chineesche rijk, 325 millioen in Britsch-Indië en 100 millioen in Achter-Indië en Japan, d.w.z. meer dan de helft der geheele menschheid in de oude cultuurstaten van het verre Oosten in den maalstroom geraakt van een ontwikkeling, waarvan nog niemand het einde kan voorspellen. Zal het zijn : katholicisme of ook maar christendom in het algemeen ? Misschien modern ongeloof of Russisch bolsjewisme ? Of het opnieuw herleefde oude heidendom van een Confucius, 'n Boedha, enz. ? Wij weten het niet.

Wie erin slaagt, door de beïnvloeding der groote massa van het volk, of door de leidende kringen van deze nieuw gevormde staten voor zich te winnen, den gang der ontwikkeling in zijne macht te krijgen, aan hem zal het zijn het geestelijke, religieuze en ook het moreele lot van deze volken te bepalen. Zoo is dan ook volgens de meening van ter zake oordeelkundigen,

de christelijke en vooral de katholieke missie, in een crisis geraakt, die de grootste gevolgen kan hebben. Daar is vooreerst het voorbeeld van Japan, dat de missionarissen heeft opgeschrikt en hen heeft aangezet de dringendste hulpkreten te doen hooren, om toch maar te voorkomen, dat niet binnen korten tijd, na de aanvankelijk gunstige vooruitzichten een zelfde onvruchtbaarheid valt over heel het verre Azië : van de bronnen van den Indus tot aan de Molukken, en van de Pareleilanden tot aan Kamschatka.

Het protestantisme heeft allang erkend, dat het uur van beslissing voor deze gewichtige missielanden heeft geslagen. Zijn ver-vooruitziende leiders op missiegebied, als een John Mott en Sir Eddy, hebben van den eenen kant de intellectueelen van het missioneerende moederland (Engeland en Amerika) mobiel weten te maken, maar ook van den anderen kant in de missielanden zelf alles in het werk gesteld, om, door de leidende kringen voor zich in te nemen, zich een positie te verschaffen, waardoor ze beslissend kunnen ingrijpen in de toekomst van het land : zijne wording en zijne vorming. Men behoeft om dit te bewijzen enkel maar te vermelden, welk 'n ongehoorde bedrijvigheid zij hebben ontwikkeld op het gebied van het hoogere schoolwezen en te zien, hoe ze de inheemsche studenten aan zich hebben weten te verbinden. Maar niet enkel in het Oosten van Azië, eveneens in het nabije Oriënt : in Voor-Azië en in het niet-katholieke schismatieke Europa, alsook in de Mahomedaansche landen hebben zich in den laatsten tijd mogelijkheden ontwikkeld voor een katholieke expansie, waarvan men vóór den oorlog zelfs niet had durven droomen. Zoo is het sterkste bolwerk : het Russische schisma, dat alleen meer dan 120 mill. menschen omvat, ineen gestort en zal, ook als betere omstandigheden zullen terugkeeren en éénmaal het bolsjewisme overwonnen zal neerliggen, niet meer herrijzen. De Grieksche Kerk heeft immers toch reeds den doodsteek ontvangen, sinds het Patriarchaat van Constantinopel ten grave is gedaald. Voor het eerst straalt boven de wereld van den Moslim het morgenrood van het Christendom. Eenerzijds is immers door de Jong-Turken zelf de voornaamste steunpilaar van het Mohamedanisme : het Kalifaat omvergehaald en de vrijheid van godsdienst geproclameerd, maar ook zijn mistoestanden, die zoo lijnrecht tegenover het christendom stonden, als b.v. de veelwijverij, bij wettelijk besluit opgeheven. Toch is het een grove dwaling, wanneer men daarom zou meenen, dat nu de millioenen schismatieken en Mohamedanen in den Oriënt zoo maar in grooten getale naar de katholieke Kerk zouden stroomen. Om hen te winnen is de hulp van de ontwikkelde missiekringen van het moederland noodig, daar het hier immers in den grond gaat om een kritische, religieuze voorlichting der leidende geesten, of bij de Mahomedanen om een filosophische ondergraving van het systeem.

Groote, zware problemen heeft ook de Afrikaansche missie op te lossen en weer is hier een terrein voor intellectueelen. In de diepe duisternis der oerwouden, woestenijen en steppen van het Afrikaansche binnenland is het licht beginnen door te breken ; de Europeesche cultuur en beschaving heeft haar weg gevonden naar het hartje zelfs van Afrika. Maar niet steeds is

dit geschied op een wijze, die beantwoordt aan de eischen die het christendom stelt, en nog steeds duurt de uitbuiting van het zwarte ras voort. Waanwijze politici, die zich bezig houden met het koloniale vraagstuk, gaan nog maar steeds door met te spreken van de minderwaardigheid en achterlijkheid van het tot „dienstbaarheid geboren ras". De een na de ander staan echter de volkeren van Afrika uit hunne onmondigheid op en het bewustzijn van eigen kracht ontwaakt. De achterlijkheid en ongeschiktheid tot ontwikkeling, die steeds weer opnieuw aan de negers werd verweten, wijkt zienderoogen om plaats te maken voor een beweging omhoog, een beweging die parallel met zich voert 'n groei van vijandschap tegen de blanken. Opgehitst door hunne beschaafde rasgenooten uit de Vereenigde Staten van N.-Am. en door dezen voorgelicht over de gruwelen, die de blanken vroeger tegen de zwarten hebben bedreven, zal zeker de pan-afrikaansche beweging binnen een niet al te wijd verschiet alle blanken, óók de zendelingen, uit Afrika verjagen, indien het tenminste niet gelukt, vóór het zoover komt, het christendom vasten wortel te doen schieten en de eens begane onmenschelijkheden weer goed te maken, door het schenken der hooge gave van christelijken godsdienst en cultuur.

Engeland beproeft thans de vijandige beweging te ondervangen door voor de negers op de Goudkust een Hooge School te stichten. Eveneens zijn de protestanten tot een dergelijke stichting overgegaan voor West-Afrika, waar het gevaar het dreigendst is. En wat blijft er ten slotte nog te doen voor de katholieke missie, nadat reeds Noord-Afrika tot het Mohamedanisme is overgegaan en Zuid-Afrika voor het grootste gedeelte bij het protestantisme is aangesloten ? Slechts één antwoord is er : 'n breed opgezette missieactie, die alle volken van Afrika omvat en hen geheel en al weet om te vormen, moet worden begonnen. Is dit niet een schitterende taak voor onze academisch-gevormden ?

Voor een missievriend, die ook maar eenigszins vertrouwd is met de geschiedenis van het missie- en beschavingswerk der laatste eeuwen, bestaat er niet de minste twijfel, of de katholieke missie heeft heel wat goed te maken bij de Negers van Noord-Amerika. Dit geldt op de eerste plaats op het gebied van school en onderwijs, vooral het Hooger onderwijs. Wanneer men dit nu verwaarloost, zal men zich niet behoeven te verwonderen, wanneer zeer spoedig de 12 tot 13 mill. afstammelingen der in de V. S. ingevoerde negerslaven tot het protestantisme overgaan, of zelfs vervallen tot atheïsme.

Zelfs de wilde stammen en rassen van Oceanië, die nog het minst door de stroomingen der moderne cultuur zijn aangetast, hebben de hulp van een groot getal intellectueelen noodig, om het peil van hun geestelijk niveau hooger op te voeren en te komen tot een werkelijk breed opgezette missieorganisatie. Nog veel meer heeft de missie behoefte aan hun steun en hulp tot bestrijding der immer duidelijker aan het licht komende gevolgen van de zonden, die de blanken aan deze rassen hebben begaan, óf binnen enkele jaren zullen alle inboorlingen van heel de eilanden-wereld in den Stillen Oceaan ten grave zijn gedaald.

Zoo gaat de ontwikkeling van bijna de geheele wereld in algemeen cultureel en heel bizonder in moreel opzicht 'n snelle crisis tegemoet en een beslissing, die waarschijnlijk voor eeuwen geldend zal zijn. Het katholieke zendingswerk van onze dagen is dus gesteld voor een taak zóó enorm gewichtig en zóó beslissend als nooit te voren. En ik zeg niet teveel, wanneer ik hiervoor op de eerste plaats de hulpverleening door de intellectueelen als beslissend element aangeef. Jammer genoeg hebben onze intellectueele katholieken van bijna heel de wereld hun taak in de kerstening der wereld nog veel te weinig begrepen en erkend. Zeer velen onder hen, zoowel priesters als leeken, waren zich voor het begin van den wereld-oorlog, hunne verantwoordelijkheid voor het wel en wee der wereld-missie nauwelijks bewust geworden, en beseften niet, dat zij mede aansprakelijk waren, dat het recht tot en de absolute vrijheid bij de kerstening der heidenwereld, door iedere aardsche macht moest worden erkend. Velen lieten zich door het over-ontwikkeld nationaliteitsgevoel, dat zoo eigen is aan onzen tijd, dermate verblinden, dat zij b.v. in het boycotten der Duitsche Geloofsverkondigers niets anders zagen dan een politieken maatregel en niet het principieele streven der vrijmetselarij, die vandaag de missionarissen van dit, en morgen die van een ander volk zoekt te treffen en zoo langzaam, maar doelbewust werkt, om héél het missiewerk met wortel en tak uit te roeien.

Na den oorlog scheen het een oogenblik, alsof onze intellectueelen evenals op alle andere gebieden, ook op het gebied der missioneering der volken een leidende positie wilden gaan innemen. Bij het destijds geproclameerde program ,,Katholiek in alles'' behoort toch ook noodzakelijk de taak der wereld-missie, en wel onvoorwaardelijk; maar het is slechts gebleven bij enkele goedgemeende pogingen.

De protestantsche zending, die pas voor goed honderd jaren begon, zag zich reeds spoedig genoodzaakt, zich hoofdzakelijk toe te leggen op het zendingswerk onder de intellectueelen, en als gevolg daarvan: ook voornamelijk te steunen op de medewerking van de meerontwikkelden in het Moederland. Maar ook de katholieke missie van vroeger eeuwen heeft bij het pionierswerk intellectueele hoogstaande missionarissen in haar dienst gehad en wel met schitterend succes. Want het is toch niet louter toevallig, dat van alle Apostelen de H. Paulus het meest werkte en het grootste succes had, dank zijn eminente geestesvorming, die de beste grondslagen bood voor de goddelijke genade, die hem uitverkoos tot Apostel der heidenen. En alweer was het een echte Apostel uit de rangen der academisch-gevormden: de H. Franciscus Xaverius, die den weg baande voor de Oost-Aziatische missie. Uit de laatste eeuwen mogen we zeker kardinaal Lavigerie, als een der grootsten noemen, die op de missie van Afrika en Voor-Indië zijn stempel heeft gedrukt en ze heeft geleid in de huidige banen.

Een baanbreker voor het Chineesche missiewerk was zeer zeker Mgr. von Anzer S.V.O., die zich reeds op den drempel van het priesterschap richtte naar de Chineezen. Wanneer de intellectueelen echter heden ten dage over het algemeen in gebreke blijven om zich te geven aan het katholieke missie-

werk, dan ligt ongetwijfeld een hoofdoorzaak daarvoor bij de leidende kringen van het missiewerk zelf. Want zij hebben immers niet de juiste methode weten te vinden om de intellectueelen, die toch reeds zoo moeilijk te winnen zijn voor de taak, die bizonder voor hen was weggelegd, aan het missiewerk te verbinden. Groote successen van de missie-actie onder de lagere volksklassen, waar vooreerst geen moeilijke problemen waren op te lossen; of het niet erkennen van de taak der missie op cultureel gebied kunnen misschien een tijd lang als verontschuldiging dienen. Maar tegenwoordig moest het voor de missionarissen in het missieland als voor de missiebonden in het Moederland van zelf sprekend zijn te streven naar dat, wat de laatste groote missie-encycliek van den H. Vader Pius XI, zoo duidelijk aangeeft: dat de bekeering der vooraanstaanden er het meeste toe bijdraagt om de armere volksklassen te winnen. Heden ten dage bestaat er waarlijk geen verontschuldiging meer voor de intellectueelen, om zich van de missie-actie afzijdig te houden, daar toch zooals reeds is aangetoond, heel de wereld-missie om hun medewerking roept.

Hier willen we terstond de voornaamste opwerping, die van deze zijde tegen het missiewerk onder de heidenen wordt geopperd, beantwoorden. Men zegt: We hebben hier te lande zooveel „blanke heidenen" en bijgevolg zooveel te doen voor de missie in eigen land, dat er voor de missie onder de heidenen noch personeel, noch middelen, noch tijd overblijft. Zoo makkelijk maakt men zich van den plicht onder de heidenen te werken niet af. Men geeft immers toe, dat de Kerk den plicht heeft het bevel van Christus: Gaat en onderwijst alle volkeren" te volbrengen. Duitsche intellectueelen zeggen: We hebben hier zelf de groote diaspora, die andere volken niet hebben; dat is ons missieveld! Laat de Italianen, Franschen en anderen naar China, Indië, enz. gaan. De Italianen kunnen weer opwerpen: We hebben werkelijk genoeg te doen, om den zin voor Kerk en godsdienst, die in de geestesstrooming van onzen tijd dreigt verloren te gaan, te behouden en weer te verlevendigen. De Franschen op hunne beurt: Wij moeten eerst en vooral het laïcisme en de laksheid op godsdienstig gebied overwinnen, en de vrijheid van de Kerk trachten te herkrijgen. De Spanjaarden: We moeten vooreerst zien, ons weer op te werken tot ons vroeger niveau van sterkte en kracht.... En zoo zou practisch de heele wereld-missie verijdeld worden onder het nietige voorwendsel, dat eerst voor eigen land en volk gezorgd moet worden. Intusschen echter zouden millioenen tot het protestantisme overgaan of het moderne atheïsme aannemen. We zouden de heerlijkste gelegenheid tot bekeering der heidenen ('n gelegenheid die wellicht *nooit meer* terug zal keeren) verbeuren en waarschijnlijk voor eeuwen verplicht zijn werkeloos te blijven toezien.

Christus zelf heeft deze opwerping, die zoo weinig steek houdt, weerlegd. Hij zelf bleef weliswaar binnen de enge grenzen van Palestina, maar zijne heele prediking was zoo vol universeele missiegedachten, dat de jonge Kerk het missiewerk-naar-buiten, terstond als haar levenstaak aanvaardde.

Zoo moet ook iedere priester in het Moederland 'n hart bezitten, dat de

wereld omvat ; moet hij, vanaf kansel en leerstoel in publieke redevoeringen en bij particulier onderhoud missie-ideeën zaaien onder de geloovigen ; moet hij 'n lichtbaak zijn, die het licht der missiekennis ver uitstraalt over zijn omgeving. Wat hebben wij ten slotte aan ontwikkelde katholieken, wanneer zij wel beschaving, maar geen katholieke beschaving verspreiden ?

Niet tevreden met deze propaganda heeft de Heiland ook nog zelf Apostelen opgevoed, die eenmaal zouden uitgaan om de heidenen te bekeeren. Zijn eisch is verder : ,,Bidt den Heer van den oogst, dat Hij meer arbeiders zende in Zijnen Wijngaard, want de oogst is wel groot, maar het aantal der werklieden is gering.''

Hoe menig jongeling heeft in zijn jeugd, oplettend luisterend naar de woorden van den geestelijke of met edelgezind en verblijd hart hoorend naar de toespraken van zijn leeraars, hun lessen gevolgd. Deze student echter ging in het al-dags-leven verloren voor de groote nooden van de Kerk. Hoevelen van hen, die nu achter den ploeg gaan of werken in den vuilen rook van fabrieken, of in de duisternis der mijnen ; of die wroeten in wetenschappelijke werken, waarvan het verlies voor de menschheid waarlijk zonder beteekenis zou zijn, zouden als geloofsherauten in verre landen duizenden heidenen kunnen bekeeren, zouden er scholen kunnen leiden, zouden leerzame en opwekkende boeken kunnen schrijven en zóó buitengewoon veel kunnen bijdragen voor het bekeeringswerk. Maar niemand heeft hen ooit daarop gewezen. Of zal het misschien met hen gaan, zooals met een H. Ansgarius, die het besluit nam zijn heerlijk ambt als volks-prediker, leider van een kloosterschool en bevorderaar van de in-wording-zijnde beroemde bibliotheek van Corvey, te verwisselen tegen het armzalig bestaan van een apostel van het Noorden. Alles wat men maar tegen dit besluit kon inbrengen, werd als argument aangevoerd. Men klaagde, dat zijn heengaan een ramp voor hem zelf, voor Corvey en voor zijn volk beteekende. En zoo mogen wij ook vragen : ,,Heeft Europa iets verloren door het heengaan van den Parijschen Magister Xaverius ?'' De Kerk heeft in hem een Leeraar der volken gewonnen ; een baanbreker van het christendom voor heel het verre Azië ! Waar blijven thans zijne opvolgers, tenminste op de hoogere scholen, opvolgers, die werken voor de bevordering van missionaris-roepingen ? In plaats daarvan hoort men nu en dan wel spreken van de ,,achterlijkheid der ontwikkeling'' in vele missiehuizen. Maar zelfs als dat zoo was, dan deden die critici er toch heel wat beter aan, door, in plaats van het goede te bevitten, zelf ervoor te zorgen, dat betere en meer levensvatbare elementen werden gevormd, door een zorgzaam aankweeken van missie-ideeën bij hunne leerlingen !

II.

Zoo staan we dan reeds midden in het program van de medewerking van de intellectueelen bij het missiewerk. Laten we even de voornaamste punten nader aanstippen :

1. Vooreerst moeten ook de intellectueelen, zooals alle geloovigen een

warm hart hebben voor de missie in het algemeen. Maar hoe zouden ze deze kennis en geestdrift kunnen verkrijgen, wanneer zij steeds ontbreken op de groote missievergaderingen van het volk ? wanneer zij niet deelnemen aan de missie-cursussen voor priesters, studenten, leeraars, enz. ? Wanneer zij zich tijdens hun studiejaren verre houden van studenten-missie-actie en zich afzijdig blijven houden van studenten-missiebond en van de missieclubs der seminaria ? Het is een harde waarheid, maar een feit is het, dat vele studenten meenen, dat ze zich voor een paar centen kunnen loskoopen van den grooten en duren missieplicht. Gebrek is er vooral aan ontwikkelde mannen en vrouwen in alle geledingen van het volk, die met mannelijken moed en beslistheid durven optreden voor de belangen der missies : parlementsleden bij het koloniale vraagstuk, dat zoo nauw verband houdt met het missioneeringswerk ; leeraren op de hoogere scholen in de verschillende takken van onderwijs, tot het winnen van studenten, die vol bezieling zijn voor de missie en voor het bevorderen van roepingen, etc. ; invloedrijke kooplui, enz. Daarom is er een groote missieactie noodig om vele invloedrijke ontwikkelde leeken en priesters te winnen, om mede te helpen de missiegedachte dieper in te denken en het voelen der menschen te doen doordringen. Nooit zal het zoover komen, dat de missie-gedachte belangstelling wekt bij het hééle volk, zoolang nog de ontwikkelde leiders afwijzend of zonder belangstelling er tegenover staan. Ze kan dan misschien een tijdlang hoog oplaaien, maar langzaam zal en moet ze weer uitdooven. Wanneer de heele missiebeweging der intellectueelen niets anders zou tot stand brengen, als dit ééne : dat weer vele missieroepingen worden gewekt of dat enkele wakkere missie-pioniers uit de rijen der intellectueelen opstaan, dan reeds had zij veel bereikt.

2. Maar de medewerking der intellectueelen moet niet alleen beperkt blijven tot het missiewerk in het Moederland, maar dient zich ook uit te strekken over heel het missiewerk in den vreemde. Om de wordende wereld van het verre Oosten en de ontwakende volken van Afrika katholiek te maken, om de beschaving van Voor-Indië voor de Katholieke Kerk te winnen, is vooral de hulp van de intellectueelen dezer volken en van hunne geestelijke leiders noodig. De hoofdzaak der katholieke missie bestaat hierin : de groote stroomingen der heidenwereld in katholieke banen te brengen. Het zou voor de missioneering van Indië weinig beteekenen, indien men ook al alle paria's zou bekeeren, daar zich de ontwikkeling van Indië buiten hun invloed voltrekt. En zoo zou het ook voor de bekeering van China van weinig belang zijn, dat eenige millioenen koelies of armen, die immers bitter weinig beteekenen in China, werden gewonnen, wanneer niet *die* mannen werden bekeerd, die de wetten vervaardigen en dezen het stempel hunner wereldbeschouwing opdrukken. En zoo zou men kunnen zeggen : met de bekeering der ontwikkelden staat of valt de toekomst der katholieke missie. En dit is des te duidelijker, wanneer wij bedenken, dat tegenwoordig atheïsme en protestantisme al hun krachten inspannen vóór hetzelfde doel. Daarom alleen reeds is het noodig de missioneering der hoogere standen met kracht

door te voeren. Anders wordt de inheemsche clerus alleen uit de laagste klassen gevormd en zal het katholicisme vaak niet dàt aanzien winnen, dat het noodig heeft om tot volksgodsdienst te worden. Het protestantisme wendt zich juist met voorliefde tot de hoogere standen en vormt daaruit de élite van zijn inheemsche hulpkrachten. Het gewone katholieke volk heeft zeker een groote bijdrage voor het missiewerk geleverd, door de medehulp bij de opleiding van missionarissen en bizonder door het afstaan van zijn edelste zonen en dochters voor de missies ; het heeft talrijke lagere scholen, weeshuizen, hospitalen, enz. helpen bouwen ; ja hier en daar heeft het zelfs hoogere scholen en andere ondernemingen bizonder voor de ontwikkelden in de missie, helpen oprichten. Maar wat hebben tot nog toe onze ontwikkelden voor hunne medestudenten, of om zoo te zeggen voor hunne collega's in de heidenlanden gedaan ?

3. Een probleem, dat hiermede nauw verband houdt, tevens het grootste en belangrijkste missievraagstuk van onzen tijd, heb ik reeds genoemd : de vorming van een inlandschen clerus in de heidenlanden. De besten onder de kenners der maatschappelijke toestanden in de missiegebieden van Indië en Japan zijn van meening, dat dit missiegebied, misschien reeds over enkele tientallen van jaren voor Europeesche en blanke missionarissen gesloten zal zijn. Aldoor luider en vijandiger klinkt de roep tegen de blanken : Indië aan de Indiërs en China aan de Chineezen ! Hoewel de bekende Indische dichter Rabindranath Tagore zijn kinderen bij de katholieke missie ter school liet gaan, twijfelt hij er toch niet aan, of de Europeesche beschaving is ongeschikt voor Indië. En bij zijn laatsten terugkeer uit Europa, drong hij er bij de Indiërs op aan, toch maar liever Indiërs en heidenen te blijven ! De voornaamste taak der missie in deze en andere landen, die zoo sterk zijn aangetast door het streven naar nationale zelfstandigheid is deze : in dit tijdsgewricht er nog voor te zorgen, dat 'n voldoende aantal degelijk ontwikkelde inheemsche Priesters in de missies wordt aangekweekt, die er in ieder geval zorg voor kunnen dragen, dat de Kerk zich verder kan uitbreiden, of tenminste datgene kan behouden wat is bereikt, als eenmaal de vijandige gezindheid tegen de buitenlandsche missionarissen zóóver zal zijn gekomen, dat dezen zijn uitgewezen. Maar zou ook al dat, wat wij vreezen, nooit verwezenlijkt worden, dan nog is het probleem van de vorming van een inlandschen clerus verreweg het gewichtigste vraagstuk en wel in alle missiegebieden zonder uitzondering. Slechts priesters uit eigen volk en stam zullen in staat zijn het christendom aan te dienen in een vorm, die zich aanpast aan het volk, en dat zoodoende geschikt is om populair te worden. Daarvoor is echter ook noodig, dat voor deze inheemsche priesters alle rangen der hiërarchie openstaan. Reeds drie jaar geleden is door Rome in Indië met de oprichting van een inlandsche hiërarchie begonnen ; in China gebeurde dat voor ruim een jaar (1926). Conform met 't steeds weer herhaalde verlangen van Rome, vooral vastgelegd in de missie-encycliek : Maximum illud van Benedictus XV van 30 Nov. 1919 en van Pius XI van 8 Februari 1926 worden thans in alle missies, zelfs in die van Afrika (daar zelfs op het oogen-

blik 40 tot 50) groot- en klein-seminaries onderhouden, waarin een groot aantal candidaten naar het heilig priester-ideaal streeft. Zeer zeker is er, in het bijzonder voor onze clerici in het Moederland, geen edeler missietaak, dan mede te werken aan hunne opleiding zoowel door aalmoes als door gebed.

Van den vromen en eerbiedwaardigen leekebroeder Alphonsus Rodriguez S.J. wordt verteld, dat hij vaak weenend op en neer ging langs het strand der zee; klagende, dat hij te oud was om nog naar de arme heidenen in Amerika te gaan. Hij begon te bidden om van O. L. Heer de genade te vragen, dat Hij in zijn plaats de roeping tot missionaris zou geven aan een flinken, braven jongeman. Op zijn gebed nu, dat hij dag voor dag ten hemel opzond, verkoos God den H. Petrus Claver, die in Carthagena bijna een half millioen slaven doopte en hen zóó voor den hemel won. Zou niet ieder priester en aspirant-priester zóó door gebed aan het H. Altaar of bij de H. Communie voor 'n braven jongen de genade kunnen afsmeeken, om als priester in het eigen land of als missionaris in de heidenlanden te mogen werken? Voor deze groote en belangrijke missietaak: het vormen van een inlandschen clerus, is heel speciaal het Petrus-Liefdewerk in het leven geroepen, dat door de laatste Pausen zoo warm aanbevolen in ons land zoo'n heerlijke vlucht heeft mogen nemen. Zou het ook niet bizonder in de seminaries bevorderd kunnen worden? Dat zou dan meteen den durenden dank voor eigen priester-roeping kunnen uitdrukken.

4. Een ander, bijna even gewichtig, vraagstuk aan welks oplossing eerst en vooral de intellectueelen moeten medewerken, is gelegen in de vorming van het schoolwezen. Ik bedoel nu niet de Missiehuizen in het Moederland, maar de scholen in de missie zelf. Het hoofdmiddel tot bevordering der westersche cultuur en wetenschap, die door de meeste volken zoo sterk verlangd worden, hebben we zeker in de school te zien. Wie de school heeft, heeft den sleutel tot de harten der menschen en werkt leidend in op de vorming van de toekomst. Helaas! bijna alle hoog-leeraren van de Staats-universiteiten van het verre Oosten zijn of worden opgeleid door Europeesche of Amerikaansche ongeloovige professoren. De protestanten hebben tenminste nog een groot getal eigen hoogescholen in Indië, China en Japan; waar tegenover de katholieken slechts weinige gelijkwaardige inrichtingen kunnen stellen. Zelfs met de middelbare scholen staat de katholieke missie in diezelfde landen niet eens vooraan, noch wat getal, noch wat gehalte aangaat. De Internationale Liga ter bevordering der scholen in de missie, in 1912 in aansluiting met het Weensche Eucharistische Congres gesticht, is helaas door den oorlog weer te gronde gegaan. Dat het programma door deze Liga opgesteld: het stichten van degelijke volksscholen op alle hoofd-staties der missie; van middelbare scholen, tenminste op de hoofdstatie van ieder Vicariaat of Prefectuur, en van vier universiteiten voor China naar Europeesch model n.l. te Peking, Kanton, Shanghai en Hangkow; dat dit programma, dat ook nader door Dr. J. Schmidlin in zijn conferenties over de school in 1923 werd vastgelegd, de eenige juiste richtsnoer aangaf, blijkt wel uit het feit, dat thans naar niets zoozeer gestreefd wordt, dan om dit

te verwezenlijken ; 'n streven, dat door den Paus bizonder wordt gesteund en bevorderd. Er is dan ook geen ander middel denkbaar om voor de toekomst leiders-van-beteekenis en mannen-van-invloed te winnen in de heidensche landen, dan door de hoogere school.

5. Van niet minder gewicht is de christelijke en speciaal de katholieke invloed, die wordt uitgeoefend op de buitenlandsche studenten aan onze eigen hooge scholen.

Uit Frankrijk en België komt het zeer verblijdende bericht, dat daar van de pl.m. 1450 Aziaten, die daar hun studies doen, in den loop van drie jaar meer dan 300 katholiek gedoopt zijn. Waarom zou dat ook niet in Holland en vooral in Duitschland mogelijk zijn ? Daar studeerden in den zomer van 't jaar 1926 over de 300 Aziaten en wel voornamelijk in Berlijn en Leipzig. Dat zij in deze steden zonder meer het katholicisme niet of ten minste niet van zijn beste zijde leeren kennen, is wel vanzelf sprekend. Eén van de punten van het programma der academische missievereeniging is : door liefdevolle tegemoetkoming deze studenten trachten te winnen. Maar daarvoor is op zijn minst noodig, dat de academische missievereeniging daar ook vertegenwoordigd is. Datzelfde geldt voor de overige universiteitssteden, waar buitenlanders studeeren. Ongetwijfeld is die taak zwaar, daar het verreweg de meeste buitenlanders op zijn hoogst er om te doen is, om in financieel oogpunt hun toekomst te verzekeren ; velen zijn daarenboven reeds vijandig tegenover het christendom gezind, wanneer ze hun studie aan de ongeloovige universiteiten beginnen. Slechts met heel veel tact en uiterst fijne tegemoetkomendheid zal men den weg kunnen banen. Daartegenover staat echter het feit, dat zelfs in de overwegend katholieke universiteitssteden, er nauwelijks iemand gevonden wordt, die zich ook maar iets van deze heidensche collega's en studenten aantrekt. Men moest er echter alles voor over hebben om toch te probeeren ze te introduceeren bij katholieke families, hen met katholieke professoren enz. in verbinding te brengen, en hun in ieder geval door eigen voorbeeld te toonen : wat echt christendom is. Als dat niet gebeurt, dan zullen later deze, in Europa opgeleide Chineezen, Indiërs en Japanners naar hun vaderland teruggekeerd, de heftigste tegenstanders van het christendom zijn.

6. Nog een terrein tot krachtigen steun der missie ligt voor de intellectueelen open in de pers. Haar taak is immers niet alleen : bekeerlingen de benoodigde christelijke boeken, als catechismus, bijbel, kerkboek en stichtelijke lectuur te verschaffen. maar ook — wat van niet minder belang is — door groote en kleine apologetische geschriften en tractaten, periodieken en dagbladen langzamerhand de groote wereld van het heidendom te voeren naar een christelijke levensbeschouwing. Vooral dit laatste kan, indien men tenminste eenigszins flink wil aanpakken, in het geheel niet geschieden, zonder den krachtigen steun van de intellectueelen uit het moederland.

7. Slechts even wil ik hier aanstippen : de medische missieactie, in de laatste jaren zoo sterk op den voorgrond getreden in verschillende landen, als Duitschland, Amerika, Zwitserland, Hongarije en gelukkig ook in

ons eigen vaderland. Het feit, dat de protestanten ons hierin zijn voor geweest is voorzeker niet prettig, maar het moest ons aanzetten tot krachtdadige bevordering der medische-missie-actie. Anders moeten we vreezen dat noch het medische Instituut te Würzburg (misschien wel de oudste en degelijkste poging in deze richting) noch het nieuwe werk, dat op dit gebied onder de practische leiding der missieartse Anna Dengel in Noord-Amerika is begonnen, noch de pas begonnen stichting van Boedapest, Zwitserland en Leuven, noch het eerst onlangs aangevangen werk van Rotterdam wel ooit van beteekenis zal worden. Nog altijd staan deze instellingen in een aanvangsstadium, terwijl ze nog vele en groote vooroordeelen moeten overwinnen. Maar de 800 mannelijke en vrouwelijke missieartsen der protestanten, waartegenover onzerzijds slechts weinigen staan, zijn voor ons een voortdurende aansporing om toch te doen wat we kunnen. Het *gewone* volk heeft ook op het gebied der charitas : de zieken- en weezenverzorging reeds buitengewoon veel gepresteerd, zoo zelfs, dat de rijke protestantsche zending zich nog lang zal moeten inspannen, eer zij daarmee zal kunnen concurreeren ; maar het prachtige veld der medische missieactie ligt nog bijna geheel braak. Wat men ook steeds daartegen moge inbrengen, Christus' voorbeeld wijst ons den weg, Christus, die rondging : leerend in de synagogen.... en de zieken genezend. En zooals Christus, zoo moeten ook zijne leerlingen en apostelen in de heidensche landen kunnen zeggen : „Als ge onze woorden niet gelooft, geloof dan tenminste onze werken." Nog steeds heeft de christelijke naastenliefde den weg bereid voor het Evangelie ; bij sommige volken zelfs (Mahomedanen) is zij tot nu toe *bijna het eenige middel* om zich toegang te verschaffen tot de harten.

Om dit te bereiken, zal het noodig zijn, dat de actie der intellectueelen wordt uitgebreid over alle landen, dat ze worde gepropageerd in de gehoorzalen van academies en seminaries, en dat er naar getracht wordt : alle intellectueelen ervoor te winnen. Wel heeft de gedachte der medische missie in weinig jaren grooten bijval gevonden over de geheele wereld en in Duitschland, Oostenrijk, Italië, Spanje, Hongarije, Tsjecho-Slowakije, Polen, Zwitserland, België, Frankrijk, Holland, Noord-Amerika, Zuid-Amerika, geleid tot missievereenigingen van beteekenis voor intellectueelen en studenten. Wij mogen ons echter door uiterlijken omvang der organisatie niet laten verblinden: intellectueelen willen graag de leiders genoemd worden, ook bij algemeen katholieke belangen ; maar wat doen ze dan feitelijk voor de missie ?

Laten we ons toch niet bedriegen ! De missietaak der intellectueelen heeft zeker wakkere verdedigers onder de intellectueelen, maar de groote meerderheid is er nog niet in het minste voor bezield en zelfs de meeste leden doen slechts mee, omdat het nu eenmaal niet anders gaat. Eerste vereischte voor alle echte missievrienden onder de intellectueelen is : in hun naaste omgeving en onder hunne mede-studenten leden te werven voor hunne missieactie. Zij moeten hun echter tegelijk 'n vonk weten mede te deelen van het missievuur, dat in hun eigen harten brandt. Dan is het ook

nog aller plicht : mede te werken, dat een opgewekte ijver heersche in de vereenigingen, 'n ijver om voor de missie iets groots tot stand te brengen. Het meest geschikt hiertoe zijn wel de missiestudieclubs, die om de veertien dagen of tenminste iedere maand een keer bijeenkomen om, zoowel over den toestand van de missie, alsook over de practische hulp aan de missie hier en elders, te spreken. Wanneer een vakgeleerde hier de leiding op zich kan nemen, dan is dat des te beter. Gebrek aan materiaal is er thans na het verschijnen der groote, fundamentale wetenschappelijke werken over de missies, niet meer. Ik noem in dit verband slechts de voornaamste werken : Schmidlin „Einführung in die Missionswissenschaft" ; verder van denzelfden auteur : „Leitfäden" en het groote werk : „Missionslehre" ; alle drie verschenen bij Asschendorff te Münster. Ook zijn „Missionsgeschichte", uitgegeven in Steil ; verder nog Grentrups. V.D. : „Jus Missionariorum" (Katholiek Missierecht) eveneens door Steil uitgegeven. Van dezen schrijver ook : „Missionsfreiheit" in 1928 in Berlijn verschenen en Freytag S.V.D. „Katholische Missionskunde" (Asschendorff). Ook de beide werken van Arens S.J. : „Handbuch der katholische Missionen" en „Handbuch der Missionsvereine" zijn zeer geschikt voor deze studieclubs. Zoowel voor de innerlijke als voor de uiterlijke ontwikkeling van het vereenigingsleven is het van groote beteekenis, dat geregeld groote half-jaarlijksche vergaderingen worden gehouden. Nadat mannen van beteekenis als de drie Duitsche kardinalen en de Bisschoppen van Mainz, Würzburg, Münster, enz. zich volledig vóór deze actie hebben uitgesproken, nadat in Hongarije de Vorstprimaat Dr. Czernoch (†), een van de meest vooraanstaande kerkelijke Hoogwaardigheidsbekleeders, en de Apostolische Nuntius met de voornaamste Bisschoppen van het land ; en in Amerika zelfs het geheele Episcopaat, zich als leiders aan het hoofd der intellectueele missie-beweging hebben gesteld, kunnen ook wij ons gerust richten tot de professoren, tot de intellectueelen en de universiteitsstudenten, met de dringende uitnoodiging, zich toch bij ons aan te sluiten en deel te nemen aan onze groote vergaderingen en congressen.

En nu vol moed aan het werk ! Wel is ons aantal gering, maar het woord van den eerst kort geleden overleden Bisschop Prohaska op het Missiecongres van Boedapest (1925) gesproken blijft onvergetelijk en staat als een immer blijvende aansporing voor ons : „Niet waar, vrienden, wij zijn toch met meer dan twaalf". Als twaalf Apostelen in staat waren 'n heele wereld te veroveren, waarom zouden wij dat dan niet kunnen. wij, academisch-gevormden ? Wel vormen wij geen eigen kaste en hebben wij geen andere missie als de andere geloovigen. Maar Christus' missiebevel is zeker voor de universitair-gevormden, overeenkomstig de aan hun geschonken grootere en diepere kennis en overeenkomstig hun positie als leiders en richtinggevers, op heel bizondere wijze van kracht.

P. BELTJENS S.V.D. Missiehuis, Uden.

DE AANVANG DER PROTESTANTSCHE ZENDING IN CHINA

Wie de geschiedenis van het protestantisme bestudeerd heeft, heeft zich wel eens de vraag gesteld, hoe komt het, dat men bij de protestanten aanvankelijk zoo weinig de aandacht heeft gevestigd op de Missie? Nu is het wel waar, dat Luther, Melanchthon vóór alles met al hun beschikbare middelen de katholieken tot afval brengen wilden [1]), toch is dit nog geen afdoende reden om het gebrek aan missieactie te verklaren. Wij moeten dus ergens anders een verklaring gaan zoeken. Toen het protestantisme voor 't eerst opkwam was de strijd om het bestaan hevig, en juist deze strijd, deze onveiligheid van bestaan, vormde een groot beletsel voor een uitgebreide missieactie. Daarbij kwamen nog de ongunstige tijdsomstandigheden, want in dien tijd waren de koloniën meestal in handen van de katholieke wereldrijken. Zelfs toen Karel V groote koloniën aan de handelshuizen Welten en Fugger verpandde, deed hij dit slechts onder de voorwaarde, dat uitsluitend Spanjaarden en katholieken daar werkzaam zijn mochten.

Daarbij kwam nog dat de eschatologische ideeën van vele reformatoren, de meening, dat het evangelie reeds overal verkondigd was, de streng calvinistische leer over de uitverkiezing de missieactie niet erg begunstigden. Dit alles in aanmerking genomen, moet het ons niet verwonderen, dat de missie-idee zoo laat opkwam bij de protestanten. [2])

Doch langzamerhand, toen het protestantisme altijd meer aanhangers won, begon men ook gedeeltelijk tengevolge van de missieactie van de katholieken, gedeeltelijk ook door den steun van de wereldlijke macht, die in vereeniging met de protestantsche geestelijk-

---

[1]) Hergenröther-Kirsch: Handbuch der allgemeinen Kirchengeschichte Bd. IV p. 165.

[2]) Richter: Evangelische Missionsgeschichte 1927 p. 2 en 3. Schmidlin: Kath. Missionsgeschichte p. 202 vv.

heid het advies: „Cujus regio, ejus religio" tot algemeene regel maken wilden, de aandacht op de missie te vestigen.

De eerste, die tot de missie aanspoorde was Adrien Saravia († 1613). Vanaf 1634 — ± 1664 was in Abessinië Peter Heiling, werkzaam, zonder echter een formeele Missie te stichten. In 1624 werd door de Hollanders een missie op Formosa gesticht, die echter in 1661 weer opgeheven werd. Volgens Richter zou de eerste Missie door de Zweden onder de Lappen gesticht zijn [1]) alhoewel Hergenröther meent, dat de missieactie uitging van Denemarken, om de inwoners van de Deensche koloniën te bekeeren [2]).

Nu eenmaal de eerste stoot gegeven was vond het missiewerk onder de Protestanten al spoedig nog meer vrienden. Zoo stichten b.v. de Engelsche Puriteinen in 1649 het genootschap tot verspreiding van het Evangelie, de Anglikanen in 1794 te Londen het genootschap tot voortplanting van het Evangelie in de vreemde werelddeelen [3]).

In de volgende eeuwen ontwikkelde zich deze actie tot een geweldige organisatie, die altijd meer het karakter aannam een sterke concurrent van de katholieke Missie te zullen worden. Het is een groote verdienste van Leibnitz geweest, om door zijn studie van de Oost-Aziatische godsdiensten, door zijn relaties met de katholieke missionarissen o.a. met P. Grinaldi S.J., die jarenlang in China geweest was, de aandacht te vestigen op China. In 1689 stichtte hij de „Pruissische Akademie van wetenschap" die zich een degelijke studie van China tot doel stelde [4]). China is altijd het land geweest, dat voor Europa een gesloten tuin bleef en waar de Westersche beschaving toch zoo gaarne doordringen wilde. Wanneer ooit, dan is juist in onze dagen de belangstelling voor dit reuzenrijk groot in geheel de wereld. Wat zal uit China worden, is tegenwoordig een vraag, die men overal hoort. Katholieken en protestanten, atheisten en rationalisten, het oude en moderne heidendom wedijveren, om de macht in handen te krijgen. En wie zal het winnen? Ziedaar een open vraag, waarop de toekomst ons het antwoord geven moet. Maar zooals een veldheer zich eerst op de hoogte

---

[1]) Richter l.c. pag 4.
[2]) Hergenröther l.c. pag. 166.
[3]) Hergenröther l.c. p. 166.
[4]) Krause: Geschichte Ostasiens Bd. II. pag. 337. Aufhauser (Ar-) Christentum und Buddhismus, Bonn 1922 pag. 213.

stelt van de macht en de sterkte van den vijand, zoo moet ook de katholieke missionaris weten, tegen wien hij strijdt, om zoodoende zich op 'n behoorlijke wijze te kunnen uitrusten. Hij heeft in China als het ware een dubbelen tegenstander namelijk het heidendom en het protestantisme. Beide moet hij kunnen beoordeelen. Daarom hield ik het niet voor verloren tijd, om eens nader kennis te maken met het protestantisme in China. Het zal geen volledig werk zijn, maar slechts een globaal, en zoover het mij mogelijk is, logisch samengesteld overzicht van de protestantsche zending in China. Ook heb ik niet getracht, het godsdienstig systeem van alle protestantsche sekten te onderzoeken.

Op de eerste plaats wil ik in eenige opeenvolgende artikelen spreken over de geschiedkundige ontwikkeling van het protestantisme in China, om daarna de methode, de moeilijkheden en fouten van de protestantsche missie aldaar te bespreken.

In dit artikel beperk ik mij tot den aanvang der zending in China.

Al kwam dan, zooals ik gezegd heb, de missie bij de protestanten meer en meer tot bloei, het zou toch nog geruimen tijd duren, alvorens zij zich in China vestigen kon. Toen in de 17e en 18e eeuw de Oostindische Compagnie [1]) haar handels- of liever rooftochten begon, bestond er voor de uitbreiding van het Christendom weinig hoop, want de Oostindische Compagnie heeft dikwijls op fanatieke wijze het christendom bestreden, de missionarissen verdreven en den afgodendienst bevorderd. Niettegenstaande dit alles, beweert Oehler in zijn boek ,,China und die christliche mission enz., dat zij onbewust groote diensten aan de Missie bewezen heeft [2]). De verdiensten die de Oostindische Compagnie voor de missie gehad heeft bestonden hierin dat

[1]) De Engelsche Oostindische Compagnie werd in 1600 opgericht en in 1858 na den grooten oorlog had de opheffing plaats. In 1602 werd de Vereenigde Oostindische Compagnie door de Staten-Generaal van Nederland opgericht. Aanvankelijk stond zij er goed voor en naar het uitwendige te oordeelen heeft zij tot diep in de 18e eeuw gebloeid. Doch toen haar financieele toestand altijd bedenkelijker werd, schafte de Staatsregeling van 1798 de Compagnie af. De Hollanders waren fanatieke tegenstanders van de Kerk, de Engelsche minder fanatiek. ,,Unter der protestantischen Herrschaft, ward der Götzendienst sogar befördert und oft erhoben sich die Heiden gegen die Christen, und mordeten dieselben". (Hergenröther-Kirsch l.c. p. 158—159).

[2]) Oehler : China und die christl. Mission in Geschichte und Gegenwart. Stuttgart 1925 p. 131. Richter Evangelische Missionskunde Bd. I p. 161. Schmidlin l.c. p. 453

1. de Compagnie de missie beschouwde als werk van de koloniale macht, nm. het missiewerk als haar werk beschouwde.

2. de „humanitäre Missionspartei" in 1818 in een vrij brief wist te verkrijgen dat de Compagnie

a) zorgde voor bisschopppen en geestelijken en dat

b) aan de Engelsche missionarissen evenzoogoed als aan de overige Engelsche onderdanen, voor hun werkzaamheid in Oostazië vrijheid van beweging gegeven werd [1]).

3. dat de Engelsche ambtenaren, alhoewel verre van te sympathiseeren met de missie, het heidendom weliswaar begunstigden, maar toch ook, protestantsche missionarissen in de koloniën brachten [2]).

Terwijl de protestanten reeds naar Indië getrokken waren, bleef China nog langen tijd voor het protestantisme gesloten, totdat een Engelsche geestelijke, namens Moseley, op het idee kwam, om China door den Bijbel te bekeeren. In 1788 maakte hij zijn plan bekend aan enkele invloedrijke mannen van de Engelsche Staatskerk, die echter de Chineesche taal niet geschikt achten voor bijbelvertalingen. Doch Moseley liet zich door deze weigering niet afschrikken. Hij stelde zich in verbinding met een katholieken priester en beiden ontdekten in het British Museum een Chineesch handschrift met den titel: „Omakkuar Evaggelia Sinica". Moseley twijfelde nu niet meer aan de verwerkelijking van zijn plan, overtuigd als hij was, dat door de Europeanen en Amerikanen de Bijbel spoedig onder de Chineesche ambtenaren, kooplieden enz. zou kunnen verspreid worden. Verschillende vereenigingen o.a. de in 1799 gestichte „ Kirchliche Missionsgesellschaft" en de „Ausbreitungsgesellschaft" wilden de uitgave van het manuscript niet aan, zoodat men tenslotte tot de conclusie kwam, dat voor de uitbreiding van het Evangelie en de verspreiding van het handschrift, missionarissen in China noodig waren, die dan beter over deze zaak oordeelen konden. De „London Missionary Society" toonde zich daartoe bereid en zond Robert Morrison, die in Engeland reeds onder leiding van een Chineeschen priester de taal nader bestudeerd had, naar China.

Robert Morrison werd 5 Januari 1792 geboren. Op zeventienja-

---

[1]) Richter l.c. p. 161 vv.
[2]) Schmidlin l.c. p. 453.

rigen leeftijd bekeerde hij zich en werd 1805 lid van de presbyteriaansche kerk. In 1804 werd hij lid van de „Missionary-Society" van Londen. Toen hij eenmaal bestemd was voor China, legde hij zich zoo ijverig toe op de studie van het Chineesch, dat hij reeds enkele jaren later het Chineesch handschrift van de Evangelies en een afschrift van 'n Latijnsch-Chineesch woordenboek uitgeven kon. Bovendien studeerde hij nog de medicijnen en de astronomie. In 1807 vertrok Morrison van uit Engeland naar Amerika, omdat hij wegens de vijandelijke houding van de Oostindische Compagnie geen schip voor China krijgen kon. In Amerika wist hij zich vele vrienden te verwerven en vol vertrouwen op God [1]) vertrok hij reeds het volgend jaar naar China. Hier heeft hij met veel succes gewerkt. In 't geheim [2]) legde hij zich toe op de studie van de Chineesche taal, voornamelijk de Mandarijnentaal en het Hakka-dialekt [3]). In 1809 huwde hij en werd tolk bij de Oostindische Compagnie, een reden te meer om de taal goed te leeren. In 1824, na den dood van zijn vrouw, ging hij naar Engeland, doch keerde in 1826 weer naar China terug, waar zijn werk zeer benadeeld werd door de Compagnie. Dr. Morrison begon nu weer met zijn praktischen missiearbeid, maar nu niet in China, doch in Malakka in het gebied van de zoogenaamde protestantsche Ultra-Ganges Missie.

In 1811 was er namelijk door keizer Kia-kin (1795—1820) een scherp decreet uitgevaardigd tegen het Christendom, dat gelijk gesteld werd met de geheime sekten [4]). Milne, die in 1813 naar China gekomen was, trok zich terug naar Canton, waar destijds Dr. Morrison werkzaam was. Doch hier kon hij niet langer blijven en maakte nu een reis door Achter-Indië en Java, om zich tenslotte

---

[1]) Op het schip had Morrison het volgende gesprek met den kapitein:„Und Sie glauben wirklich, Herr Morrison, dasz Sie auf den Götzendienst des groszen chinesischen Reiches einen Eindruck machen werden. Morrison erwiderte ernst: „Nein mein Herr, aber ich glaube, Gott wird es tun". Oehler l.c. p. 133.

[2]) Het was onder doodstraf verboden, aan de Europeanen de Chineesche taal te leeren. Enkele Chineezen leerden tegen een hoog loon en in 't geheim aan Morrison het Chineesch (Oehler l.c. p. 133).

[3]) Onder Hakka verstaat men een deel van de bevolking aan de zeekust, die in 1685 om aan de mandarijnen te ontkomen van het Noorden naar het Zuiden gevlucht waren, in tegenstelling met de Punti de oorspronkelijke bewoners der zeekust. (Dr. C. Spielman „Die P'ai-p'ing Revolution p. 34). De Hakkas hebben hun eigen dialekt gedeeltelijk oud-mandarijnsch, gedeeltelijk Cantoneesch, 'n dialekt dat nu nog gesproken wordt. (The China Mission Handbook p. 53).

[4]) Goeng (P. Morand, o.f.m.) Summarium Historiae Sinarum. In manuscripto 1926 pag. 82. Claval Summarium Historiae Sinarum 1908 p. 219.

in Malakka te vestigen. Hier zou onder Morrison's leiding een nieuw Missiecentrum van Oost-Azië ontstaan. Bijgevolg werd te Malakka een Chineesche drukkerij en een Engelsch-Chineesch College gebouwd, waarop Morrison niet ten onrechte — men denke aan de Duitsche, Engelsche en Amerikaansche missiescholen, die nu in China bestaan — alle hoop voor de toekomst van de protstantsche missie in China en omliggende landen gevestigd had. In 1819 kwam een jonge missionaris, namens Medhurst, naar Malakka, om de drukkerij over te nemen. Morrison, Milne en Medhurst worden beschouwd als de stichters van de zoogenaamde Ultra-Ganges-Missie, wier beteekenis voornamelijk hierin bestond, dat op de eerste plaats de hier bekeerde Chineezen de christelijke ideeën later naar China brengen konden en dat ten tweede de geweldige missieactie, die, toen China na het verdrag van Nanking 1842 voor de protestanten toegankelijk werd, zich zou ontwikkelen, hier voorbereid worden kon.

In 1830 begon tot groote vreugde van Morrison een nieuw missiegenootschap in Macao te werken, namelijk de ,,American Board'' of Commissioners for foreign Missions [1]), wiens eerste missionarissen Well, Williams (1832) en Dr. P. Parker waren. Voor beiden had Morrison, die in 1834 zijn betrekking bij de Oostindische Compagnie verloren had en spoedig daarna overleed, alles voorbereid.

Omstreeks dezen tijd begonnen zich in China reeds teekenen te vertoonen van 'n toekomstigen oorlog. De Engelsche kooplieden dreven grooten handel met opium. Zij wilden het opium via Macao-Kanton ook in China invoeren en vonden daarbij steun bij de Chineesche ambtenaren [2]). Reeds in 1729 en later in 1796 was door de Chineesche regeering de opiumhandel verboden. Doch dit verbod schijnt praktisch niet uitgevoerd te zijn ; want men bleef toch steeds doorgaan, totdat in 1839 de Chineesche regeering de Engelschen dwong, al het op de schepen zich bevindende opium te vernietigen en voortaan geen handel met opium te drijven. Doch de Engelschen wilden hier niet van weten en een jaar later brak de opiumoorlog uit. De Engelsche vloot bezette de Chineesche havens, keerde terug naar Canton en bezette achtereenvolgens nog verschillende plaatsen aan den Yang-tse-Kiang tot aan het Canale imperiale. [3]) In

[1]) Over de ,.American Board zie The China Mission Handbook l.c. pag. 152—166.

[2]) ,,Auctoritate civili locali annuente'' Goeng l.c. bladz. 34.

[3]) Het ,,Canale imperiale'', reeds in vroegere eeuwen bestaande, verbindt de rivieren Pei-ho-kwang-ho met de landstreken, gelegen aan den Jang-tse-kiang. Het bestaat nog maar is grootendeels onbruikbaar.

1842 waren de Chineezen gedwongen vrede te sluiten, die te Nanking gesloten werd. Door dezen vrede kwam het eiland Hong-kong aan Engeland en werden de vijf havensteden Shang-hai, Canton, Amoy, Futschow, en Ningpo voor den handel met Europa en America opengesteld [1]). In 1844 wist de Fransche gezant de Lagrinée een decreet te verkrijgen, waardoor een einde gemaakt werd, aan de vervolging, allen geoorloofd werd het christendom aan te nemen en hun godsdienst in 't openbaar te belijden, en eindelijk alle kerken door de voorafgaande keizers geroofd, teruggegeven werden.[2])

Toen waagden de christenen het, alhoewel de vervolgingen niet geheel en al onderdrukt waren, in 't openbaar te verschijnen, en de missionarissen, bijzonder de protestanten, begonnen hun werk weer opnieuw. Van het jaar 1844 — of wil men met Richter[3]) het jaar 1840 resp. 1842 nemen — dagteekent eigenlijk de omvangrijke missieactie der protestanten in China. Een van de groote voormannen, helaas een weinig te idealistisch en eerzuchtig, was Gützlaff. In 1826 werd hij naar Sumatra gezonden. Wegens de aldaar heerschende onlusten, kon hij echter zijn missieveld niet bereiken, en begon op het eiland Rhiouw ten zuiden van Malakka, zijn arbeid. Na den dood van zijn vrouw, de Engelsche dame Miss Nevell met wie hij 1828 getrouwd was, maakte hij een reis langs de Chineesche kust en landde in 1831 in Tien-tsin (Noord-China), waar hij zich verdienstelijk maakte door het verspreiden van christelijke geschriften. Vanuit Macao, waar hij in 1835 tolk was aan het Engelsche Consulaat begon hij zijn missietochten en werkte samen met Bridgman, Parker en Williams, missionarissen van de American Board. Gedurende den Opiumoorlog werd hij burgemeester van Ning-po en toen Hongkong in 1842 aan Engeland kwam, volgde zijn benoeming tot secretaris aldaar. [4]). Voortdurend bleef hij werkzaam voor de missie en in Hong-kong stichtte hij de „Chineesche vereeniging tot

---

[1]) Zie Goeng l.c. blzd. 85; Krause Geschichte Ostasiens bladz. 62—63. Hij voegt er aan toe: „Es darf für unsere Betrachtung der späteren Ereignisse niemals vergessen werden, dasz für die Chinesen dieser Vertrag von Nanking nichts anderes war als ein durch brutale Gewalt erzwungenes Schriftstück, dasz in ihren Augen jeder Rechtskraft entbehrte. Diese Auffaszung hat bis in die letzte Zeit bei ihnen gegolten und auch bei den Ereignissen der Boxer-Feldzuges ist der gleiche Standpunkt vertreten worden." bldz. 63.

[2]) Zie Claval l.c. bldz. 220 die dit feit verplaatst naar 1843. Volgens Goeng l.c. bldz. 85 was het in 1844 en in 1846 „nova restitutio ecclesiarum raptarum ordinatur."

[3]) Richter l.c. bldz. 204;

[4]) „Englischer Sekretär für chinesische Angelegenheiten" Oehler l.c. bldz. 142.

uitbreiding van het Evangelie", wier eerste verslagen in 1844 door Dr. Barth gepubliceerd werden. De leden van deze vereeniging moesten zich verplichten om, zooals Gützlaff zich uitdrukte met het Evangelie te reizen. In het begin had hij groot succes zoodat in de eerste twee jaren het aantal predikanten ongeveer tot 40 gestegen was, terwijl het getal missies 15 bedroeg en bovendien nog 13 kerken gebouwd waren. Dr. Barth ondersteunde Gützlaff met geld en beproefde zelfs, om alle Duitsche missiegenootschappen tot een groote vereeniging te vereenigen, waarbij hij echter veel tegenstand ondervond. De „Barmer Missionsverein" verklaarde dat Gützlaff de organisatie van degelijke gemeenten veronachtzaamde, terwijl de Basler Missionsverein de praktische moeilijkheden te groot vond. Doch beide wilden gaarne de missie ondersteunen door én geld én missionarissen te sturen. In 1846 vertrokken dan ook Hamberg uit Zweden en Rudolf Sechler uit Zwaben naar China. Nog in hetzelfde jaar vertrokken van de „Rheinische Mission" H. Kösters en Ferdinand Genähr naar China, terwijl met Kerstmis van het jaar 1846 te Kassel in Duitschland de „Deutsch-chinesische Stiftung" opgericht werd, om op deze wijze den „Chinesischen Verein" te Hongkong te ondersteunen. Gützlaff verdeelde nu de provincie Kanton onder zijn vier medearbeiders en wel als volgt: Sechler kreeg de missie onder de Hoklo [1]) toegewezen, Hamberg de Hakka, terwijl aan Genähr en Kösters de westelijke helft, namelijk de missie onder de Punti gegeven werd. In het hun toegewezen gebied hebben zij ondanks groote moeilijkheden, door woord en geschrift veel gewerkt, zooals breedvoerig beschreven staat in het boven geciteerde werk van Oehler. Intusschen kwam het werk van Gützlaff altijd meer in verdenking. Men beschuldigde hem van oppervlakkig missioneeren, van bedrog en geldzucht enz. Doch Gützlaff nam hiervan geen notitie. Nadat hij Hamberg benoemd had tot zaakgelastigde in China, maakte hij zelf in Europa propaganda voor zijn werk. Doch terwijl hij hier zijn triomf vierde, ging zijn werk in China altijd meer en meer achteruit. Tengevolge

[1]) „So many Hoklo inhabit the eastern coast and the south-eastern part of the Kuang-tung province, that it becomes necessary to show on the maps the division of the dialects." Over de Hakka en Punti zie noot [1]. (China Mission Handbook p. 52). De Basler en Barmer Mission en in 't algemeen de Duitsche protestanten hebben in 't begin voornamelijk onder de Hakka en Punti gewerkt in de provincie Canton, later trokken zij ook naar de binnenlanden van China.

van de ongunstige berichten, die over Gützlaff naar Europa kwamen werd ook hier zijn werk in miscrediet gebracht. Dr. Barth, de vriend van Gützlaff, deed niet enkel zijn best, om het publiceeren van de berichten te beletten, maar bekende openlijk, dat hij zich in de „Befürwortung von Gützlaffs Sache" vergist had en verlangde van Gützlaff zich nader over zijn handelwijze uit te spreken. Doch Gützlaff antwoordde : „Ich treibe das Werk des Herrn und die, die dies verdächtig machen, haben es mit ihm und nicht mit mir zu thun." [1]) In Europa had Gützlaff nog „den Berliner Hauptverein für China" en den „Frauenverein für China" in het leven geroepen. Beide vereenigingen zonden Neumann en zijn vrouw naar China, die hier een groot vondelingenhuis bouwden, dat later tot grooten bloei kwam. [2]) Kort na de aankomst van Neumann stierf Gützlaff († 1851), terwijl zijn „chinesischen Verein" nog enkele jaren bestaan bleef. Met den terugkeer van Neumann naar Europa, werd ook deze vereeniging opgeheven. Zoo was dus het werk van Gützlaff een fiasco geworden, en zijn verdiensten hebben wel hierin bestaan, dat hij de Duitsche protestanten naar China gebracht heeft, die hier met veel volharding gewerkt hebben : zoo heeft b.v. Hamberg in zeven jaren tijds, ondanks veel tegenwerking en moeilijkheden ongeveer 200 Chineezen bekeerd. Oehler noemt hem dan ook den stichter der Missie onder de Hakka. Wanneer aan Gützlaff's geestdrift, doorzicht en inzicht van een missionaris gepaard waren geweest, zou hij hetzelfde succes gehad hebben, als later Hudson Taylor zou hebben.

De Duitsche missie was dan tengevolge van het verdrag van Nanking [3]) in de binnenlanden van China gevestigd. Doch ook de Engelsche en Amerikaansche missionarissen werkten in dezen tijd met al hun beschikbare krachten voor de vestiging van het

---

[1]) „Hamberg versuchte redlich aus dem Verein noch etwas zu machen, musste aber bitter bemerken : „Es kommt mir vor, als ob der Herr Gützlaff mit der Chinesen folgende Übereinkunft geschlossen hat : „Ich will Euch geld und Opium geben, ihr gebt mir zweckmäszige Sügen." Dadurch mache ich mir einen Namen, und an Geld wird es nicht fehlen." Zie verder Oehler l.c. p. 144—147).

[2]) Oehler l.c. p. 149.

[3]) „Für die Missionsarbeit war es von groszer Bedeutung, dasz China versprechen muszte, innerhalb seiner Grenzen keine Europäer mehr zu verfolgen, sondern wo, sich auszerhalb der erlaubten Zone, die um jene fünf Freihäfen gezogen war, treffen würden, diese dann ohne schlechte Behandlung in den nächsten Freihafen zu bringen. Das war für die Folgezeit die Rechtsgrundlage, namentlich für die deutsche Mission, die als erste evangelische es wagte, sich im Innern des Landes niederzulassen". Oehler l.c. bldz. 139—40.

Evangelie in China. Tengevolge van het verdrag van Nan-king waren die vijf bovengenoemde havens voor de Europeesche mogendheden opengesteld, en de protestanten wisten van deze gelegenheid maar al te wel te profiteeren. Verschillende sekten hebben zich in de jaren van 1842—1860 in China gevestigd o.a. de Amerikaansche Baptisten in 1842 ; de Engelsche Baptisten in 1842, de Methodisten in 1847, de Presbyterianen in 1843/44 ; de Presbyterianen van Engeland in 1847 enz. Meer dan 12 missiegenootschappen kwamen in deze 18 jaren naar China en vestigden zich voor 'n groot gedeelte in Hongkong, Ningpo enz. [1]).

De Engelsch-Chineesche school te Malakka werd verplaatst naar Hong-kong en tot directeur werd de groote sinoloog en missionaris Dr. Segge benoemd, die de classieke geschriften der Chineezen bestudeerde en met verklaringen voorzien uitgaf onder den titel : „The Chinese classics". Vanuit de Ultra-Ganges missie en uit Siam, waar de „American Board" werkzaam was, gingen vele missionarissen naar China, om daar hun arbeid voort te zetten. De Engelsche dame Miss Aldersey verlegde haar werkkring van Java naar China. Om kort te zijn: de vijf havensteden werden nu het missieveld van de protestanten. De moeilijkheden waren hier groot en het zou geruimen tijd duren, alvorens zij de vooroordeelen van de Chineezen tenopzichte van de vreemdelingen uit den weg geruimd hadden. Het gevolg van dezen toestand was natuurlijk, dat de bekeeringen zeer schaarsch waren. Zoo konden o.a. de missionarissen van 1847—1856 slechts een onderwijzer doopen, de Methodisten hadden van 1847—'57 twee bekeerlingen. Hun actie lag hier vooral op medisch gebied en Dr. Parker heeft zich hier een grooten naam verworven. Gelukkiger was Dr. Burns, die na zevenjarigen arbeid, het volk waaronder hij werkte in eens tot het Christendom zag overgaan. Hij was een ijverige missionaris en een innemende persoonlijkheid, die de Chineezen voor zich te winnen wist. Morrison, Parker, Burns enz. zijn groote figuren uit de eerste periode van de protestantsche Missieactie in China. [2]).

fr. ERICUS UPPENKAMP, O.F.M.

---

[1]) Over de verschillende sekten zie China-Mission Handbook deel II.

[2]) De schrijver van het artikel „Mission" in Kirchenlexikon merkt echter op : „Zwar waren in China sehr tüchtige Missionäre tätig wie Morrison (1807) Gützlaff 1826) u.s.w. aber viele waren mehr Gelehrte als Apostel l.c. VIII Sp. 1615.

INDIË EN DE INDISCHE MISSIES

HET ONDERWIJS OP FLORES

Het onderwijs op Flores is thans, we zouden het bijna kunnen noemen, vierledig, nl. het gewone lager onderwijs, (hier genoemd, onderwijs aan een desa- of kampoeng- of volksschool) het daaraan aansluitende vervolgonderwijs, dat aan een standaardschool of tweede klasseschool (soms genoemd vervolgschool) gegeven wordt, vervolgens het daarop aansluitende cursusonderwijs, dat gegeven wordt aan een zg. normaalcursus of cursus voor volksonderwijzers ; en ten slotte het schakelschoolonderwijs, dat aansluit aan de derde klasse van de vervolgschool.

De drie eerste soorten worden in de Maleische taal, het laatst genoemde onderwijs wordt in 't Nederlandsch gegeven.

I. Het Desa-onderwijs.

Door Staatsblad No. 309 van 't jaar 1913 stelde het Gouvernement van Nederlandsch Oost-Indië de scholen in de Afdeeling Flores in particulier beheer, en wel voor den tijd van 10 jaren. Een dubbel motief leidde tot deze daad, nl. een finantiëele (een bezuinigende) en een proefneming. Men wilde eens zien of scholen in particulier beheer levensvatbaarheid zouden toonen, verder, of particulier beheer de noodige capaciteiten en initiatieven zou bezitten om in een ressort de bevolking door middel van scholen op te heffen, zoowel intellectueel als economisch. Deze proefneming is de zoo beroemd geworden ,,Soemba-Floresregeling", die de grondslag is geworden voor de thans voor heel Indië vigeerende A. S. (= Algemeene Subsidieregeling). Door de Soemba-Floresregeling kreeg de Missie het onderwijsmonopolie, maar onder superintendentie van den Gouvernementsinspecteur, zooals § 16 No. 2

duidelijk te kennen gaf, echter met beroep op den D.O.E., bij op- of aanmerkingen, die volgens opvatting der Missie niet goed of minder opportuun zouden zijn geweest.

Er stond zelfs beroep open op den G. G., zooals genoemd Staatsblad in § 18 zegt.

De Regeering stelde dus het geheele onderwijs in handen van de Missie; 't technische gedeelte, waarvoor een missieschoolopziener werd aangesteld, die „de regeling van en het toezicht heeft op het onderwijs, uitgaande van de Paters enz. enz." zooals in zijn benoemingsbesluit stond, en 't finantiëele beheer, waardoor de Missie, i.c. de Apostolische Prefect (naderhand Ap. Vic.)beheerder werd van de schoolfondsen, waarvan regelmatig verantwoording aan 't Bestuur werd afgelegd.

We zijn echter in een primitief land, daarom kon de Missie niet te zeer gebonden worden door voorschriften enz. enz.; directieven werden gegeven, echter met de zoo noodige vrijheid. Daarom luidde § 4 van 't Staatsblad als volgt: „Het onderwijs op de volksscholen wordt, ter beoordeeling van de vertegenwoordigers op Flores van de orde der Jezuieten (ingevolge Staatsblad 791 van 't iaar 1914 te lezen: van de Missie van de congregatie der Paters van 't Goddelijk Woord te Steyl) ingericht naar de behoeften der bevolking, zooveel mogelijk evenwel naar het voorbeeld van 't onderwijs op de Inlandsche gemeentescholen op Java en Madoera."

We zien, bij alle toegestane vrijheid, bestond toen reeds bij de Regeering een uitgesproken doelstreving, nl. „eenheidsonderwijs" zoodra dit mogelijk is. Dit „eenheidsonderwijs voor geheel Indië vond zijn verwezenlijking door de A. S.

Zooals in elk primitief land, ging ook hier de schoolvoorziening aanvankelijk langzaam (ten minste in enkele gedeelten) en zonder eenig bijzonder systeem. Van een rationeele schoolvoorziening was nog geen sprake. Naargelang men voortdrong volgde de school. Dit toont ons duidelijk 't eerste schoolverslag van 't jaar 1914. 't Vermeldt 26 scholen met 41 onderwijzers en in totaal 1920 leerlingen op een bevolking van ± 500000 zielen.

De scholen waren verdeeld over de 5 Onderafdeelingen (zooals we die nu kennen) als volgt:

Onderafdeeling	Aantal scholen	Aantal onderwijzers	Aantal kinderen
1. Oost-Flores en Solor	6	8	277
2. Maoemere	10	20	1159
3. Ende	3	4	146
4. Ngada	3	3	111
5. Manggarai	4	6	227

Dus een totaal voor geheel Flores van 26 scholen, 41 onderwijzers en 1920 kinderen.

Direct valt op de zeer ongelijke verdeeling, 't kleine Oostelijke gedeelte met 16 scholen en 't midden en groote Westen met slechts 10 scholen. De verklaring ervan is reeds gegeven, toen ik schreef: „Naargelang men voortdrong volgden de scholen". De feitelijke missioneering van Flores beperkte zich toen tot 't Larantoeksche en 't Maoemeriaansche gebied. Al 't andere werd op dienstreis bezocht .... en bediend.

In 1914 bedroeg het aantal Christenen 29699 zielen, verdeeld als volgt:

Oost-Flores en Solor 12150 zielen
Maoemere 17531 zielen
Ende, Ngada en Manggarai tesamen slechts 18 zielen.

We zien dus, dat de scholen in parallelle lijn loopen met het aantal Christenen. In de Onderafdeelingen Ende, Ngada en Manggarai waren geen vaste staties, er was dus (en dat kon ook niet) van een eenigszins intensieveren arbeid geen sprake. De in die „diaspora" levende christenen — hoofdzakelijk Larantoekers en Maoemerianen — werden, vooral door gebrek aan personeel, nooddruftig bediend en daarmee was alles uit. Wie zou daar scholen in 't leven roepen, wie de noodzakelijkheid van onderwijs aan de bevolking aantoonen? De beschaving komt over 't algemeen niet uit het binnenste, maar wordt, ten minste in onze eeuw, geïmporteerd, als ik me zoo uitdrukken mag, en vooral bij een bevolking als de Florineezen, die leeft, zooals ze „altijd geleefd hebben". De beschaving wordt „geïmporteerd", dat toonen zeer duidelijk die paar scholen in de toenmalige diaspora. Waar liggen ze? Of in Bestuursplaatsen, als Ende, Badjawa, Roeteng, of aan de kust als,

Nangapanda, Reo, Potaar, Laboeanbadja. En daarin, in dat „importeeren", schuilt juist het groote gevaar. Komt die import van goede firmanten, dan is er geen gevaar, maar komt ze van een firma, die niet te goeder naam bekend staat, dan is alles te vreezen. Waarom is overal aan de kusten 't Mohammedanisme aan 't wroeten ?....

't Was zeker de vinger Gods, die alles zoo leidde, dat we moesten komen tot de Soemba-Floresregeling. Wilt u het Godsdienststaatje eens goed aanzien der in 1914 de scholen bezoekende kinderen ?

Waar	R.K.	Prot.	Heiden	Moham.	Chineesch
In 't Larantoeksche en Maoemeriaansche gebied............	1417	—	241	95	2
In 't Endeesche, Ngadasche en Manggaraische gebied	19	10	190	226	15

't Zijn typeerende cijfers, die in stille, maar machtige taal aantoonen den invloed der H. Kerk op de opvoeding van het kind, maar ook, dat in 1914 de invloed dier Kerk — door gebrek aan personeel — zich tot een betrekkelijk klein gedeelte van 't mooie Floresland beperkte. We zijn echter in een ontwikkelingsperiode, en we zien er alle voor- en nadeelen van, o.a. een van de voordeelen, de zich steeds meer ontplooiende werkdrang, maar ook nadeelen, b.v. een niet voldoende kunnen beheerschen van die zich ontplooiende krachten.

Het jaar 1915 bracht een nieuw centrum, en wel de tegenwoordige Hoofdstatie Ndona, 7½ K.M. van Ende het binnenland in. Dit gaf een basis voor nieuwe scholen en reeds 1916 bracht een vermeerdering van 2 scholen in 't Ende- en 2 scholen in 't Ngadagebied, dat van toen af vanuit Ndona bediend werd. (Roeteng werd altijd nog vanuit Larantoeka bediend).

1917 en 1918 werden benut voor den verderen uit- en afbouw der Ndonastatie. Maar 1919 bracht alweer een nieuw centrum in 't Ngadagebied, nl. Todabeloe, en direct steeg het aantal scholen op 11. De groote Manggarai bleef staan met 5 scholen. Wat voor

reizen heeft zich de toenmalige Apostolische Prefect niet al moeten getroosten, om, menschelijk gesproken, de geschiktste plaatsen te vinden, die zelf in een gebied lagen met voldoende bevolking, maar tevens centraal genoeg om rondom zich een invloedssfeer te kunnen scheppen. Aan alle mogelijke factoren moest gedacht worden. In één zijner brieven staat : ,,Voor men tot de oprichting van een statie besluit, moet men er ook eenigen tijd doorgebracht hebben in den zwaren regentijd, want anders kon men wel eens bedrogen uitkomen." Ja, een bestaansmogelijkheid op missioneel gebied te ontdekken, dat is echt pionierswerk, dat hier op Flores nog wezenlijk verzwaard werd, daar 't hier bovendien nog basis moest zijn van ,,schoolmogelijkheid". Die nieuwe staties moesten omgeven worden door een krans van scholen, die alle weer voeling moesten kunnen houden met haar basis. Dit probleem werd nog moeilijker voor de uitgestrekte Manggarai. Dat ,,waar ?" met al zijn consequenties moest nu opgelost worden. In 1920 werd een groote onderzoekingstocht ondernomen naar dat zoo ontzettend groote gebied en .... 1921 bracht alweer een centrum met vaste statie nl., Roeteng. Nu konden ook daar bestaansmogelijkheden voor scholen gezocht worden en 't resultaat ? .... 1922 bracht voor de Manggarai 7 nieuwe scholen. Nu hadden de 5 groote kringen ieder een centrum, nu kon aan decentralisatie gedacht worden en allengs ontstonden kleinere centrums zooals Djopoe, Paga, Rekas, Radja, Ili, Cobitobi, Adonara, Lomblen, enz. enz. Dat alles was een natuurlijke voortzetting van den eens begonnen opzet : ,,'t onderwijs zooveel mogelijk onder ieders bereik brengen. Door basissen krijgt men heel van zelf langzamerhand een rationeele schoolvoorziening.

't Is daarom van zoo'n overwegend belang de juiste basissen te kiezen. Maar juist dat was weer voor Flores de groote moeilijkheid, bijna nergens vond men een voldoend aantal kampoengs, of liever, een voldoend aantal bereikbare kampoengs. Kampoeng-concentratie was niet of nauwelijks bekend. Op bijna iederen bergtop — hoe onbereikbaarder hoe beter — lagen drie of vier huizen. Voor de pacificatie van 't land was dit de bestaande toestand, maar daardoor was 't tevens bijna onmogelijk om door middel van scholen beschaving te brengen ; een school heeft nu eemmaal een bepaald centrum noodig, een bepaalde invloedssfeer moet er zijn,

waar bij niet al te grooten afstand, steeds het noodige aantal kinderen te bereiken is om een school voldoende te bevolken. Tegenover dit euvel staat de missie als missie machteloos, want kampoengconcentratie of kampoengverplaatsing is directe Bestuursbemoeienis, terwijl de missie inmenging in zuivere bestuurszaken zooveel mogelijk vermijdt. Als minus malum greep de missie naar de z.g. slaaphuizen — maar een malum blijft dat, hoewel 't een minder is als heelemaal verstoken te blijven van onderwijsmogelijkheid. Het beste middel is en blijft concentratie, dat bewijzen die streken, waar kampoengconcentratie heeft plaats gehad, zooals in Oost-Flores en in Maoemere, waar verscheidene kampoengs zeer groot zijn. Dikwijls is het van de bergtoppen af naar beneden halen in de vlakte aan den weg reeds voldoende om het noodige aantal kinderen in een niet te grooten radius te krijgen.

Doordat nu elke Onderafdeeling haar centrum had gekregen was de Floresdiaspora verdwenen. De onderwijzers hadden hun plaats van samenkomst, een toean en een uitgangspunt. Verder hadden ze leiding, de onmisbare factor bij een inlander, die, vooral hier op Flores niet of bijna niet zelfstandig kan optreden en zeer weinig initiatiefgeest bezit, getuige de bijna totale afwezigheid van cultuur en kunstuitingen.

Een andere, misschien voor de praktijk wel de moeilijkste factor was het absoluut onverschillig staan van de bevolking tegenover de school. Maar die tijden zijn — voor wat betreft het Inlandsch Bestuur — zoo goed als verdwenen. Zij — de inlandsche grooten — hebben toch ten langeleste ingezien, dat een „besturend ambtenaar" toch als minimum kennis wel dat moet bezitten wat hem een desaschool biedt, nl. lezen, schrijven en rekenen.

Maar 't onderwijs is nog vrij, van schooldwang kan in een gebied als Indië voorloopig nog geen sprake zijn, daarom blijft heel vanzelf een gedeelte, vooral van de oudere bevolking in de school iets opgedrongens zien, iets wat hun de „kompenie" gebracht heeft, waaraan ze wel niet meer kunnen ontkomen, maar waaraan ze toch het liefst zoo min mogelijk kinderen offeren. En toch zal ook dit tijdperk langzaam aan tot het verleden gaan behooren, zoodra nl. de uitsluitend analfabetische generatie zal worden overheerscht door de schoolonderricht genoten hebbende, ja, in enkele kampoengs is men feitelijk al zoo ver, b.v. rondom Larantoeka, daar bestaat

praktisch reeds een soort leerplicht. Elk jaar worden nl. die kinderen aangegeven door de hoofden, die voor de school in aanmerking komen

De groote stoot in de schoolvoorziening kwam van Resident (thans Gouverneur) Couvreur. Wanneer we 't lijstje nagaan, kunnen we direct zien in welk jaar genoemde Heer zijn ambt in deze Residentie aanvaarde. Van 1921 op 1922 maken we een sprong van 68 scholen op 112. En wel gingen we voor de eerste jaren van 't volgende princiep uit: „Een school met een (wanneer dan ook maar eenigszins bruikbaren) goeroe is beter dan geen school, want soldaten brengen pacificatie door vrees, maar de school brengt pacificatie door inzicht .... is dus beter, wijl vruchten duurzamer. En sinds 1922 met 112 scholen zijn we nu reeds op 187 scholen, een getal, waarvan we kunnen zeggen, dat, wanneer velen toch nog zeer ver van de school wonen, niettemin bijna allen, wanneer ze willen en er wat voor over hebben, toch van de school profiteeren en onderwijs ontvangen kunnen. Zien we nu eerst even de statistiek aan met het overzicht over de jaren 1914 tot 1927.

Einde 1927 hadden dus de volksscholen op Flores een gezamenlijk aantal leerlingen van 19882 of gemiddeld per school ruim 106 leerlingen, terwijl dat aantal in 1914 bedroeg 1920 en nog geen 74.

Een verder teeken dat aantoont, dat de school op Flores meer populair begint te worden, is het toenemende aantal meisjesleerlingen. Juist het cijfer der meisjesleerlingen toont den enormen invloed van het Christendom.

31 December 1927 schreven we 4905 meisjes, dit is ruim 25 meisjes gemiddeld per school. Maar in de Manggarai, waar 't Christendom, zooals we gezien hebben van zeer recenten datum is, bedroeg het aantal meisjes op 31 December 1927 slechts een totaal van 355 of nog geen 10 leerlingen per school, terwijl Maoemere er 2013 of gemiddeld 53 per school kon boeken. Maar ook hierin zal langzamerhand meer gelijkheid komen. De school is een „groeiend" iets, dat zich geheel en al aanpast aan de omgeving en aan de omstandigheden. Zoodra dus in de andere Onderafdeelingen een „oud" Christendom zal zijn ontstaan, zullen ook daar de ontwikkelingsmogelijkheden dezelfde worden.

We mogen dus wel zeggen, dat de scholen van Flores, onder het

particuliere beheer, maar in samenwerking met het Bestuur, zoowel Inlandsch als Europeesch, aan de Floresbevolking reeds eenige beschaving bijgebracht hebben, en ze zullen, wanneer we in deze richting verder kunnen werken, zeker de Floresbevolking opheffen, en langzaam aan plaatsen in de rij der beschaafde volken.

We mogen dit onderdeel niet sluiten, zonder ten minste eenige woordjes te zeggen over 't technische gedeelte van het onderwijs. Dit grijpt telkens en telkens weer over in de zg. schoolpolitiek, die door de A.S. wel tot een zekere „klaarheid" is gekomen, maar die toch nog te veel in een „Sturm- en Drangperiode" verkeert om er een definitief oordeel over uit te spreken.

Wat we dus er over zeggen, wil niet bedoeld zijn als critiek, noch opbouwende, noch afbrekende, we willen alleen 't historisch feit, de ontwikkeling van 't technisch gedeelte van 't onderwijs aan de vergetelheid ontrukken.

De eerste scholen van Flores werden in de moedertaal gegeven, nl. het Sikkaneesch. Daar Flores verscheidene talen heeft, elke Onderafdeeling ten minste twee, was 't een onmogelijkheid de noodige leermiddelen in die verschillende talen te vervaardigen. Een boekje voor aanvankelijk leesonderwijs : Mé poeang préndér. ('t kind begint te lezen) is dan ook het eenige product gebleven, en in andere talen is nooit een schoolboekje verschenen, en tot stand gekomen.

Welke taal moet voor de Floresscholen gekozen worden ! was de eerste vraag die op antwoord wachtte, maar die ook een spoedige beantwoording eischte. En 't antwoord, het eenige mogelijke antwoord luidde : „Maleisch", de voer- en handelstaal van heel Indië. School houden in de moedertaal van de kampoeng zou voor Flores de ruïne beteekenen van het onderwijs. Dan zou ten slotte elke school er een eigen leerplan, eigen schoolboekjes, en wat 't ergste was, eigen goeroes op na moeten houden. Nu, met het Maleisch als voertaal bij 't onderricht, konden de goeroes uniform opgeleid worden, konden de scholen van een uniform leerplan worden voorzien, nu was ook een uniforme leiding mogelijk.

De oplossing van de voertaalkwestie was dus geschied, maar nu kwam men eerst recht in de moeilijkheden. Stelt u eens voor : aanvankelijk onderricht, lezen, schrijven, rekenen, in een taal die het kind niet verstaat. Of om de zaak eens heel concreet uit te

Jaar	OOST-FLORES					MAOEMERE					ENDE				
	Scholen	Goeroes	Jongens	Meisjes		Scholen	Goeroes	Jongens	Meisjes		Scholen	Goeroes	Jongens	Meisjes	
1914	6	8			277	10	20			1159	3	4			146
1915	8					11					3				
1916	9	19			634	14	35			1844	5	8			259
1917	10	25			809	15	17			2158	7	12			420
1918	10					15					7				
1919	12	26			763	17	66			3042	8	16			410
1920	13	31	942	111	1053	18	67	2462	95	2557	11	21	515	22	537
1921	14	36	1115	244	1359	18	43	2291	620	2911	11	19	607	34	641
1922	21	33	1411	182	1593	27	53	2202	879	3081	31	37	2321	408	2729
1923	26	48	1774	398	2172	33	65	2443	1080	3523	31	52	2242	461	2703
1924	27	49	1789	449	2238	33	66	2422	1293	3715	31	52	2162	474	2636
1925	29	45	1931	454	2385	35	72	2750	1465	4215	32	51	2409	587	2996
1926	39	53	2199	539	2738	36	77	2973	1773	4746	34	55	2099	548	2647
1927	39	69	3269	1052	3321	38	86	3676	2013	5689	35	56	2516	648	3164

NGADA				MANGGARAI				FLORES			
Scholen	Goeroes	Jongens	Meisjes	Scholen	Goeroes	Jongens	Meisjes	Scholen	Goeroes	Jongens	Meisjes
3	3	111		4	6	227		26	41	1920	
3				4				29			
5	9	289		4	10	339		37	81	3365	
7	10	330		4	9	306		43	103	4023	
7				4				43			
11	17	568		5	9	242		53	134	5025	
13	20	681 691	10	7	11	366 368	2	60	150	4966 5206	240
16	25	926 931	5	9	15	526 539	13	68	138	5465 6381	916
17	24	801 804	3	16	17	747 757	10	112	164	7482 8964	1482
26	34	1217 1427	210	21	24	1070 1091	21	137	223	8746 10916	2170
27	42	1488 1839	351	26	32	1520 1553	33	144	242	9381 11981	2600
27	44	1687 2212	525	31	39	2038 2194	156	154	251	10851 14002	3187
34	53	2005 2726	721	32	41	2177 2393	216	175	279	11453 15250	3797
37	56	2450 3287	837	38	55	3066 3421	355	187	322	14977 19882	4905

drukken: „'t Onderricht beginnen met 't aanleeren van een vreemde taal. Maar 't was hier kiezen of kabelen: of wel een schoolmogelijkheid, die ten slotte geen mogelijkheid meer was wegens het aantal talen, of wel een schoolmogelijkheid, die ook zeer zwaar was: de school in een vreemde taal. En bij dat alles kwam nog de grootste moeilijkheid: dat alles moest klaar gespeeld worden in 3 jaar, want de Missie moest zich zooveel mogelijk richten naar de scholen op Java en Madoera, en daar telden de desascholen slechts drie jaar. Wat te doen? .... De Floresschool zou wel is waar een drieklassige school zijn, echter zou de eerste klas 2 jaar duren en genoemd worden Ia en Ib. Dit was, gezien van het toenmalige standpunt en vanuit de toenmalige omstandigheden werkelijk een gelukkige oplossing .... en de regeering ging er mee accoord. Er werd nog wat verder gesukkeld tot de toenmalige schoolopziener, de in 1918 overleden Pater W. Baack een uniform leerplan uitgewerkt had, de driejarige school over vier jaren verdeeld. Nu was aan 't prutsen een einde, en hij was er de man niet naar om alleen maar papieren bevelen uit te vaardigen. 't Onderwijs was toen aan goede handen toevertrouwd: de zoo energieke Apostolische Prefect Mgr. P. Noyen z.g. en de even energieke schoolopziener P. W. Baack z.g.

Alles kon nu kalm zijn gang gaan, en 't ging. In die vier jaar werd werkelijk bereikt, dat de kinderen zich voldoende leerden uitdrukken in 't Maleisch, flink konden lezen en bovendien niet meer bedrogen werden door Chineezen enz. enz. ze konden het noodige rekenen, zelfs velen schreven een zeer goede hand. Alles wat voor het dagelijksche leven van de inlandsche maatschappij van belang was had hun de school in vier jaar bijgebracht.

Zelfs in de voor de Missie zoo critieke jaren 1917, 1918 en 1919 ging alles kalm verder, 't stond op een degelijk fondament. De naoorlogsjaren brachten in 't schoolwezen gisting en verandering. De Regeering meende, dat nu langzamerhand ook voor Flores de tijd gekomen was tot een werkelijk driejarige school over te gaan. Daar kwam eerst het beroemde rapport Ziesel, en daarna kwamen de rapporten Molenaar, welke heer in dubbele functie Flores bezocht, nl. als inspecteur en als adviseur. De heer Molenaar kwam in zijn laatste rapport tot de conclusie, dat hij 't technisch mogelijk oordeelde de Floresschool tot een werkelijk driejarige

te maken. Bij de Missie vond hij geen onverdeelde instemming, integendeel, er werd geschreven en weer geschreven, de zaak werd verschoven en opgeschort, maar 't rapport bleef, ,,'t was mogelijk en daarom moest het". Toen de Missie het blijvende niet kon behouden, toen legde ze zich er bij neer, er werd een werkelijk driejarig leerplan uitgewerkt, de zg. klas Ib verdween, en nu staan we op Flores overal met de werkelijk drie-jarige school. De Regeering was weer een stap verder gegaan in haar schoolpolitiek, want we mogen 't niet ontkennen, van haar standpunt uit was ze weer dichter bij haar doel: 't onderwijs zoo veel mogelijk voor allen toegankelijk. Nu nog één stap, en ook die werd gedaan, nl. de gesplitste lesuren, en nu had men 't grootst mogelijk effect met de minste uitgaven. Wat zijn dat : gesplitste lesuren ? D.w.z. dat klas I en II niet simultaan, maar successievelijk les heeft, terwijl de IIIde klas de volle lesuren heeft. Op 't oogenblik is de zaak zoo. Klas I heeft les van half acht tot tien uur, klas II van half elf tot één uur, en klas drie van half acht tot één uur met onderbreking van een half uur van tien tot half elf. Door dit systeem bereikt de Regeering dat met een minimum van leerkrachten een maximum aantal kinderen onderricht konden ontvangen .... en .... de school was een jaar korter, dus kon men hopen, ook minder impopulair. 't Geheele systeem is van nog te recenten datum om er een definitief oordeel over te kunnen spreken, dat zal de toekomst moeten leeren.

II. 't Standaardonderwijs.

Is 't desaonderwijs voorloopig het eenig mogelijke wat aan allen kan geboden worden, 't standaardonderwijs is de normale grondslag, geëischt voor elke verdere ontwikkeling. Bij de overname van het schoolbeheer in 1913 waren er twee zg. standaardscholen, nl. te Larantoeka en te Léla. Op Flores is de standaardschool praktisch altijd verbonden met een internaat. Evenals voor de desascholen moest de Missie ook voor de standaardscholen trachten te volgen het plan van die scholen op Java en Madoera. Op 't oogenblik telt Flores vijf standaardscholen, nl. in elke Onderafdeeling één, te weten te Larantoeka, Lela, Ndona, Todabeloe, en Roeteng. De stichtingsjaren zijn voor de respectievelijke scholen dezelfde als voor de reeds genoemde staties, zooals reeds beschreven is in het

eerste deel. Doordat die nieuwe staties „schoolstaties" waren, werden ze des te meer basis en centrum, waarop zich alles concentreerde, leerlingen, goeroes en pastoors, die uit de hun toegewezen gebieden er hun leerlingen naar toe stuurden.

Over de technische ontwikkeling kunnen we ook kort zijn. De standaardschool had dezelfde moeilijkheden te doorstaan als de desaschool, daarom was de vierjarige standaardschool voor Flores vijfjarig. De taalmoeilijkheid was echter aan de standaardschool gemakkelijker te overwinnen als aan de desascholen, omdat de kinderen intern waren, en er dus energieker tot Maleisch spreken gedwongen konden worden. Maar ook hier meende de reeds genoemde heer Molenaar in 1921, dat de tijd gekomen was om de standaardschool werkelijk op 't peil van een vijfjarige standaardschool te brengen. Hierin vond de heer Molenaar meer instemming bij de Missie, omdat de moeilijkheden vlugger te overwinnen waren, niet alleen is één jaar op vier al veel gemakkelijker dan één op drie, maar ook omdat aan de standaardscholen betere leerkrachten waren, waarvan men meer kon eischen en aan wie men ook meer kon toevertrouwen. Verder waren de leerlingen, zooals reeds vermeld, intern, en in de internaten was de voertaal Maleisch, terwijl aan de desascholen de kinderen na schooltijd weer naar de kampoengs teruggaan en dan weer hun eigen taal spreken.

In 1924 deed de Missie ook hier nog de tweede stap, nl. het standaardonderwijs, dat tot dan toe volledig geweest was, om te zetten in zg. vervolgonderwijs, dat gegeven werd aan een zg. vervolgschool. Door de grootere uitbreiding van het desaonderwijs was het nl. mogelijk geworden de twee laagste klassen van de standaardschool af te schaffen en werden van dat jaar af alleen maar kinderen opgenomen, die eerst een desaschool afgemaakt hadden en die dan op de derde klas van de standaardschool kwamen. Daardoor werd voor de Missie een groote bezuiniging verkregen, want de onderhoudskosten voor het internaat kwamen geheel ten laste van de Missiekas. Praktisch werden de internaten hierdoor tot de helft teruggebracht, omdat de onderste klassen altijd veel grooter zijn dan de bovenste klassen.

In deze categorie behooren ook genoemd te worden de zustersscholen. Er waren er in 1913 twee, en wel één groot internaat te Larantoeka, en één groot internaat te Lela. Het Internaat te

Larantoeka werd beheerd door de Eerwaarde Zusters Franciscanessen van Heijthuizen, en het internaat te Lela door de Eerwaarde Zusters van Liefde. Het internaat te Larantoeka duurt zes jaar en heeft wat peil aangaat steeds parallel geloopen met de jongensschool, zoodat een meisje, dat de zesde klas af had praktisch gelijkwaardig ontwikkeld was als een jongen van de vijfde klas van de standaardschool . . . . 't Onderwijs heeft daar dus ook alle phasen doorgemaakt, die het desa en het standaardonderwijs heeft doorgemaakt.

't Internaat van Lela was oorspronkelijk een school met Sikkaneesch als voertaal, maar in 1919 werd deze school gelijk gemaakt met 't internaat van Larantoeka en sinds dien loopen beide scholen volledig parallel. Ze worden thans beide bediend door de Dienaressen van den Heiligen Geest, omdat zoowel de Zusters van Liefde als de Franciscanessen zich op Java teruggetrokken hebben wegens gebrek aan personeel. De internaten van de Zusters zijn nog niet omgezet in vervolgscholen of zooals de officiëele term voor meisjesscholen luidt in „kopscholen", maar ze zijn tot nu toe volklassig, omdat het Florineesche meisje nog lang niet zoo geavanceerd is als de jongen, en het nog heel wat meer moeite kost om het meisje voor de school te winnen. In een internaat gaat dat veel gemakkelijker. Binnen afzienbaren tijd zal 't derde internaat voor meisjes geopend worden te Todabeloe, de zaak is reeds zoo ver gevorderd, dat de voorbereidende werkzaamheden reeds begonnen zijn. U ziet dus, ook voor de ontwikkeling van de vrouwelijke jeugd wordt eveneens met kracht gewerkt. Die scholen hebben zelfs reeds de eerste gediplomeerde onderwijzeressen afgeleverd, nl. 2 in 1926 en 2 in 1927 terwijl er ook twee weer verwacht worden in 1928, waarvan er intusschen al één het diploma behaald heeft.

III.

't Cursusonderwijs.

Bij de overname bezat Larantoeka een cursus en wel een tweejarige, die 't onderwijs van de standaardschool verder voortzette, en tevens door methodiek de jongens opleidde voor de akte „kweekeling". Na enkele jaren praktijk konden dan de besten opgaan voor de acte „hulponderwijzer". Beide actes zijn door de Regeering

afgeschaft en zijn vervangen door het diploma voor volksonderwijzer. Die examens worden afgelegd voor den Inspecteur, door de Regeering aangesteld; tegenwoordig ressorteert Flores onder de VIIde Afdeeling van Makassar. Dat aan de opleiding der cursisten de meeste zorg wordt besteed, valt licht te begrijpen, want daaruit moesten en moeten de onderwijzers voor de volksscholen komen. En dat we bij een ontwikkeling als Flores heeft doorgemaakt veel geschoolde krachten noodig hadden, die langzaamaan de ongeschoolde of minder goede moesten vervangen, en die aan de nieuw geopende scholen moesten worden aangesteld, behoeft wel niet uitdrukkelijk te worden gezegd. Dat de cursussen aan de gestelde eischen voldoen blijkt uit de examens van de laatste jaren.

In 1924 gingen op 55 candidaten waarvan er 40 slaagden.
In 1925 gingen op 54 candidaten waarvan er 50 slaagden.
In 1926 gingen op 47 candidaten waarvan slaagden 46.
In 1927 gingen op 48 candidaten waarvan slaagden 37.

We zien dus, dat het Inlandsch onderwijs, waarbij 't Maleisch voertaal is, zich op Flores in goede banen beweegt, dat de ontwikkeling een gezonde is, en dat we met vertrouwen de toekomst te gemoet kunnen zien, als we ons slechts op de eenmaal ingeslagen banen kunnen blijven voortbewegen.

IV.

't Schakelschoolonderwijs.

Nu volledigheidshalve nog iets tot slot. De Schakelschool staat tegenover de H.I.S. (Hollandsch-Inlandsche school) ongeveer als de vervolgschool staat tegenover de standaardschool. De H.I.S. telt zeven leerjaren, de schakelschool vijf, en wel zoo, dat de eerste klas van de schakelschool aansluit op de derde klas van de standaardschool. Wat is nu de opzet bij de schakelschool? Bij de Inlanders is een streven, dat alles wat het maar eenigszins betalen kan, Hollandsch moet leeren. Daardoor zijn in heel Indië de lagere klassen van de H.I.S. ontzettend overbevolkt, wat echter op de hoogere klassen sterk afneemt. Om nu dat euvel te vermijden is de Regeering met het schakelschoolsysteem begonnen. Tevens was er volgende gedachte bij, nl. die inlanders, die aanvankelijk geen gelegenheid hadden een H.I.S. te bezoeken nog in de gelegenheid

te stellen na enkele jaren een Maleische school bezocht te hebben toch nog Hollandsch onderwijs te kunnen genieten. Men kwam dus tot een selectiesysteem, iets, wat de schakelschool een voordeel geeft boven de H.I.S., want een H.I.S. moet rijp en groen opnemen, 't is een aanvankelijk onderricht, terwijl de schakelschool als fondament nam : de derde klas van de standaardschool met succes af. De schakelschool op Flores bestaat pas drie jaar, is dus nog niet volklassig. Desniettemin is dat onderwijs voor de Missie en voor de ontwikkeling van Flores van het allergrootste belang. Het einddiploma schakelschool staat gelijk met het zg. „klein-ambtenaarsexamen" en opent dus voor de Florineezen de deuren van de kantoren, waar ze als schrijver, klerk enz. enz. kunnen worden aangesteld, posten, waar tot nu toe haast uitsluitend niet-Florineezen en dus niet-katholieken voor genomen werden.

We kunnen dus het schakelonderwijs misschien zoo omschrijven : een schakel tusschen het Oostersch en Westersch onderwijs, waardoor het mogelijk is geworden, dat kennis opgedaan op de Inlandsche scholen, naar Westerschen trant te vervolmaken door 't aanleeren van de Nederlandsche taal, en door verdieping van de kennis in de andere vakken, die natuurlijk in 't Nederlandsch gegeven worden. Moge ook dat onderwijs een mooie toekomst te gemoet gaan.

Bovenstaande studie toont u aan, hoe zich het onderwijs op Flores tot nu toe ontwikkeld heeft, 't toont u aan, dat 't veel inspanning en overleg heeft geëischt, maar 't toont ook aan, dat ook de Florinees tot iets te maken is. En dat is het uitgesproken doel van elk onderwijs: „de mensch meer tot mensch te maken" in elk opzicht, zoowel op cultureel, economisch als godsdienstig gebied. Alle drie dingen worden vervuld door de school op Flores. Dus mogen we zeggen : De school zooals ze nu is, voldoet aan de nu aan haar te stellen eischen, en 't is te wenschen, dat ze zich verder kan blijven ontwikkelen onder den zegen van den almachtigen God, die ook door middel van de school het mooie Floresland tot zich wil trekken.

N. VAN DER WINDT S.V.D.
Schoolopziener van Flores.

MISSIE-ACTIE IN BINNEN- EN BUITENLAND

Aanpassing in eigen huis! — 't Was op de Würzburger missieconferentie. Druk en zwaar werd er geredeneerd over accommodatie oftewel aanpassing der missionarissen aan gebruiken en gewoonten der heidenen.

Sommigen meenden, en wel met recht, dat er in den laatsten tijd misschien te veel nadruk werd gelegd op de aanpassing in uiterlijke dingen, zooals bouwstijl, muziek en wat dies meer zij.

Daarbij vergat men wellicht te veel de hoofdzaak, n.l. de innerlijke aanpassing, nl. de innerlijke *overtuiging* van de waarde der uitheemsche beschaving, het innerlijk vrij zijn van Europeesche zelfvoldaanheid enz.

Alles goed en wel, opeens valt de opmerking : wij kunnen hierboven mooi praten over aanpassing, maar ondertusschen staan onder in 't gebouw de noodige ,,knikchineezen'' om geld te verzamelen voor de missie. Laten we daarin eerst eens wat meer accommodatie beoefenen ! Wat moet een Chinees nu wel denken, als hij die vertooning ziet ? Daar wordt toch zijn eigen volk als clown vertoond ? En dat in een tijd, waarin de Chinees zoo zelfbewust is !

Zouden wij, Europeanen, het zoo leuk vinden, als men in Azië ons ras op die manier belachelijk maakte ?

Voorzeker, een waar woord ! Prof. Brom wees er op, hoe weinig de Aziatische studenten aan onze Europeesche universiteiten meenemen van het katholieke leven rondom hen. En toch, de ,,beïnvloeding'' der uitheemsche, speciaal Aziatische, studenten is toch een hoogst belangrijke kwestie ! Zij zijn het toch, die eenmaal in hun vaderland teruggekeerd, als leiders van hun volk zullen optreden. Welnu, vertooningen als b.v. die ,,knikchineezen'' zullen de kwestie zeker niet vergemakkelijken.

Op een ander punt van ,,aanpassing in eigen huis'', werden we opmerkzaam gemaakt, bij de vertoonning van de missiefilm over Korea. Onder het publiek bevonden zich ook vele kinderen, die bij verschillende momenten in lachsalvo's uitbarstten. Ook ouderen deden daaraan mee. Terecht verzocht daarom de explicateur, een P. Benedictijn, niet zoo te lachen bij al dat vreemde, 's lands wijs 's lands eer !

Of in dit opzicht bij ons ook niet te kort geschoten wordt ? We willen niemand beschuldigen, alleen maar eens erop wijzen, dat we met de aanpassing in eigen huis behoorden te beginnen !

V.

De Hamat. — Voor 's Gravenhage en omstreken zal het jaar 1929 staan in het teeken van Missie-actie.

De Hamat, vrij vertaald „ter vischvangst", zal het stempelwoord zijn en vindt zijn beteekenis zoowel in den aard der actie als in de zeeplaats der expositie : het woord is gevormd uit den titel : *H*aagsche *M*issie *A*ctie *T*entoonstelling.

Naar de kleuren der officiëele missievlag zal September de rood-groen-witte maand genoemd kunnen worden.

Op de bijeenkomsten van 15—21 September verspreid over geheel de Residentie zal als hoofdonderwerp behandeld worden : De invloed der missioneering op het familieleven der Heidensche volkeren. Op deze „Congresweek" zal dan de tentoonstellingsweek volgen. Door deze regeling wordt bereikt, dat de paters-missionarissen tijdens de vermoeiende tentoonstellingsdagen niet tevens belast worden met de zorg voor lichtbeelden-avonden en spreekbeurten.

Een leerstoel in de missiologie aan de Nijmeegsche Universiteit. — In de laatste bestuursvergadering van den Nederlandschen Priester-Missiebond is besloten een commissie van onderzoek en voorbereiding te benoemen voor de vestiging van een missiologischen leerstoel aan de Nijmeegsche Universiteit. Op een desbetreffende vraag heeft het Doorluchtig Episcopaat do. 23 Januari geantwoord dat het tegen den arbeid dezer commissie geen bezwaar heeft, doch vóórop moet staan, dat de voorstellers zelf de middelen bezitten voor de salarieering van den docent, ook in de toekomst, en dat er geschikte personen zijn aan te wijzen om den leerstoel te bezetten. De commissie wordt gevormd door het dagelijksch bestuur van den Priester-Missiebond, aan hetwelk zijn toegevoegd prof. Dr. A. Slijpen S. J. lid van het hoofdbestuur van den P. M. B., prof. Dr. W. Mulder S.J., voorzitter der theol. faculteit aan de Nijmeegsche Universiteit en Dr. J. Goossens, rector der R. K. Leergangen te Tilburg.

Mgr. Jos. Sweens. W. P. — In de Annalen der Afrikaansche Missiën lezen wij : Mgr. Jos Sweens schrijft ons uit Roetabo d.d. 21 September l.l., dat hij ontslag heeft aangevraagd als apostolisch vicaris van Nyanza ; zijn vergevorderde leeftijd maakte Mgr. de uitoefening van deze hooge functie zeer moeilijk ; doch heeft Mgr. zijn verlangen te kennen gegeven zijne laatste levensjaren te mogen doorbrengen te midden zijner dierbare zwartjes. Achttien jaren heeft Mgr. Sweens als missiebisschop hard gewerkt in zijn dierbaar vicariaat; de last der jaren, — de missiejaren tellen dubbel — is hem thans te zwaar geworden. Moge Mgr. Sweens nog vele jaren, na een zoo vruchtbaar apostolaat, zijn welverdiende rust doorbrengen omringd door zijne zwarte bekeerlingen, die hem zoo dierbaar zijn.

Mgr. J. Kreyelmans (uit Nederweert) is aangesteld tot Apostolisch Administrator van het nieuwe diocees van Nellore hetwelk aan de St. Josephs-Congregatie van Mill-Hill is toevertrouwd ; hij blijft als zoodanig in functie tot de benoeming van den nieuwen Bisschop.

MISSIONEERENDE ORDEN EN CONGREGATIES

MISSIEPERSONEEL

Persoonsnamen.	*Orde of Congr.*	*Datum.*	*Missie.*
Vertrokken :			
Pr. Timotheus van den Broek (1e keer)	O. Carm.	12 Sept. '28	Brazilië
Pr. Ildef. Schutjes (2e keer)	O. Carm.	15 Jan. '29	Brazilië
Prs. Petrus Elie, Mamertus Latour, Bonifatius Hart en Clemens van der Looy (1e keer)	O. P.	1 Dec. '28	Curaçao
Pr. J. Bosch (3e keer)	Montfortaan	10 Oct. '28	Canada
Pr. J. Schumacker (3e keer)	,,	16 Oct. '28	Haïti
Pr. J. Boots (3e keer)	,,	Oct. '28	IJsland
Pr. P. Lanckohr (2e keer)	,,	22 Nov. '28	Columbia Z.A.
Pr. K. Wevers (2e keer)	,,	1 Dec. '28	Shire
Pr. Th. Vloet	,,	Dec. '28	Mozambique
Pr. A. Cuypers	,,	Jan. '29	Columbia
Pr. W. van Lieshout	S. M. A.	10 Nov. '28	Beneden Volta
Prs. Jac. Bakker, J. Smit, A. v. Haren en Ger. Schoemakers	S. V. D.	1 Dec. '28	Kl. Soenda Eil
Pr. H. Mannesse (1e keer)	M. S. C.	21 Dec. '28	Batavia
Br. J. Kop (3e keer)	,,	,,	Nd.Nw. Guin.
Prs. Adr. Kuypers, A. Ruyten, B. de Groot en Br. Anselmus Bonten	C. S.S. R.	9 Nov. '28	Suriname
Prs. H. Binnendijk, P. Rutten en E. Pas de loup	,,	19 Dec. '28	Brazilië
Br. Michaël Stoop [1]	C. s.s. C. C.	14 Nov. '28	Brazilië
Ew. Hr. E. J. van Kleef (2e keer)	C. M.	23 Oct. '28	Guatemala
Prs. Cyprianus de Graaf, Cyrinus Enuma (1e keer)	O. F. M.	4 Nov. '28	Luanfu
Br. Hugo Janssen (2e keer)	O. F. M.	25 Aug. '28	H. Land
Pr. Paulus Stein (Com. Prov.) 3e keer	O.F.M.	26 Sept. '28	Brazilië

[1]) Met hem vertrok de Hoogeerw. Pater Norbertus Poelman ter visitatie.

Persoonsnamen.	*Orde of Congr.*	*Datum.*	*Missie.*
Prs. Martinus Tiesselink (3e keer) Canisius Zoetmulder (2e keer), Joannes Brouwer en Lebuinus Pothof (1e keer)............	O. F. M.	17 Oct. '28	Brazilië
Pr. Marinus Jorna en *Br.* Theobaldus Hagedorn............	,,	14 Dec. '28	Noorwegen
Pr. Ericus Uppenkamp [1]......	,,	30 Jan. '29	Luanfu
Fr. R. Hoogveld (1e keer)......	Mill-Hill	16 Nov. '28	Nw. Zeeland
Prs. Protasius Driessen, Epiphanius Oomen en Capistranus Hutjes (1e keer)............	O. Cap.	29 Jan. '29	Padang
Prs. Dr. J. G. van der Plas en R. van der Plas...............	O. S. B.	30 Jan. '29	Trinidad
Br. Leonardus Koning (2e keer).	C. S. Sp.	Dec. '28	Oubanghi (Kongo)
Br. Franciscus Haas (1e keer)..	Assumpt.	6 Dec. '28	Jeruzalem
Br. Achille P. Willems (2e keer)	Brs. der Chr. Scholen	18 Dec. '28	Belg. Kongo
Brs. Lucas H. Kouters en Fabianus Jos. Haanraadts........	Br. v. Oudenb.	9 Nov. '28	Batavia
Br. Laurentius Hasselbach (1e keer) [2].....................	Brs. v. Dongen	Dec. '28	Batavia
Zrs. Vincentia Doulaege en Fidelia de Koning..............	Frc. v. Breda Gasthuis	19 Sept. '28	Curaçao
Zrs. Magdalena Herder, Mathia Roekman, Materna Mitula, Gonzaga Weigerding, Evarista Berghoff, Marcellina Huskens, Cortona Ummels, Petronella Urlings (1e keer)............	Franc. v. Sch. op Geul	24 Apr. '28	Brazilië
Zrs. Ignatia Lemmens, Amadea Buys, Cleta Wierst, Antonius v. d. Linden, Gustave Cannoy, Adeleida Blesgraaf, Calocera v. Baarssen, Adjuta van Vliet, Mathilda Erdkamp, Barnaba Sleeuwagen [3]...............	Zrs. v. d. H. Carolus Borromeus	6 Dec. '28	Batavia
Zrs. Plechelma Bakker, Rodolpha van den Elzen, Silvestrine van Lievenoogen, Eucheria Maré-			

[1]) Het aantal Minderbroeders. werkzaam in Luanfu bedraagt thans 40.

[2]) Met hem vertrok de Eerw. Broeder Algemeene Overste Amédée Philippe ter visitatie.

[3]) Met deze nieuwe zusters kan deze Congregatie haar derde ziekenhuis op Java openen, n.l. te Djogjakarta.

Persoonsnamen	*Orde of Congr.*	*Datum*	*Missie*
chal, Elisa van Leeuwen (1e keer)	Zrs. Dom. v. Voorschoten	1 Dec. '28	Curaçao
Zrs. M. Chrysanthe E. Bos, M. Honesta A. Muysers M. Neomadia W. Berkvens (1e keer)	Zrs. v. Tilburg	9 Nov. '28	Suriname
Ew. M re. Clemence Koch, vice provinciale, 3e keer, en *Zrs.* Rodriquez J. Severijnen, Laurentia H. Bosma, Henriëtte M. Simons, Marie M. Revp	Ursulinen der R. U.	6 Febr. '29	Batavia
Zrs. Ignatia Wisemer, Urbana Dyst, Christine Ros, Paschalia Buts, Eusebio van Keeken, Edeltrudis Rotgeri (1e keer)	Zrs. O. L. V. Amersfoort	4 Oct. '28	Malang
Zr. Septime A. Jong (1e keer)	O.L.V. Kon. der Ap.	15 Sept. '28	Nijl-Delta
Zrs. M. Augustina Koelman, M. Henrietta Aarts, M. Wijnanda v. Rooy, M. Ludgarda Rossewey, M. Richarda Kauwenberg (1e keer)	Dochters O. L. V. H. Hart	21 Dec. '28	Batavia
Zrs. M. Wigarda A. Braspenning, M. Rumolda, A. Venken, M. Joseph, H. v. d. Meer, M. Jorista S. Houben [1]) (1e keer)	Frc. v. St. Joseph Heerlen	30 Jan. '29	Luanfu
Zrs. Brigitta P. W. Fijneman, Adriana M. Pijnenburg, Bibiana W. van Loon (1e keer)	Frc. v. Dongen	29 Jan. '29	Padang
Zrs. M. Xaverius M. A. Veul en M. Josephine A. Westen	Arme Zrs. v. h. Godd Kind	30 Nov. '28	Banka
Zr. Gerarda, M. Bongenaar (2e keer)	Frc. v. Mill-Hill	Dec. '28	Eng. Borneo
Zr. Casimira Meyer [2])	Zrs.v. Schijndel.	1 Dec. '22	Curaçao
Zrs. M. Julia v. d. Vorst en M. Theodorine Löbker	Frc. van Oudenbosch	9 Nov. '28	Suriname
Teruggekeerd :			
Pr. P. J. J. Cranen	M. S. C.	Dec. '28	Philippijnen
Pr. Leontius van Alphen	O. Cap.	22 Nov. '28	Borneo
Pr. J. Verberk	M. S. F.	2 Oct. '28	Brazilië
Pr. W. Meffert	S. C. J.	6 Oct. '28	Brazilië
Pr. P. Knops	S. M. A.	Sept. '28	Ivoorkust

[1]) Van de Zusters van Heerlen zijn er thans 18 in Luanfu werkzaam.
[2]) De Congr. v. Schijndel begint op Curaçao haar derde stichting, n.l. te Groot-Kwartier.

Persoonsnamen	*Orde of Congr.*	*Datum*	*Missie*
Pr. P. Coenen	S. V. D.	30 Oct. '28	Nw. Guinea (Australië)
Br. J. Tertoogen	O. S. Cr.	Mrt. '29	Minesota USA
Pr. Rembertus Graman, Vic. delegatus	O. F. M.	29 Oct. '28	Luanfu
Br. Pancratius Valent	O. F. M.	16 Nov. '28	Noorwegen
Pr. Jesualdus van Hemert, Comm Prov.	O. F. M.	18 Dec. '28	Luanfu
Br. Cyrillus J. Schalken	Brs.v.Oudenb.	9 Nov. '28	Batavia
Zr. Marie de la Providence (J. Staal)	Witte Zrs.	Dec. '28	Rouanda
Overleden :			
Pr. Henricus Okhuyzen, geb. 1862, Pr. gew. 1893, Missie 1894—1926, overleden te Utrecht 13 Jan. '28	O. P.	13 Jan. '29	Curaçao
Pr. J. Korthagen, geb. 1894 te Rotterdam, pr. gew. 1923. Missie sinds 1924	C. ss. R.	9 Jan. '29	Brazilië
Pr. H. Bysterveld, geb. Eindhoven 1864, pr. gew. 1898, Missie 1899	S. J.	8 Oct. '28	Batavia
Br. Norbertus (Corn. Rozestraten) geb. 1894 te Alphen a. d. Rijn, Missie Algiers en Ouagedougou sinds 1915	W. P.	Jan. '29	Ouagedougou
Br. Joannes de Matha (Petrus Carton) geb. te Dorst 1876, missie 1896	W. P.	Jan. '29	Algiers
Br. Henricus v. d. Kraanmeer, geb. 1887, geprofest 1907, Missie sinds 1925	O. S. Cr.	Nov. '28	Belg. Kongo
Zr. Maria Barbara (M. Cressom), geb. 14 Mei 1834	Franc. v. Roosendaal	31 Oct. 1928	Curaçao
Zr. M. Paschalia (Adriana M. Jeurgens) geb. 1868, Missie sinds 1898	Zrs. v. Tilburg	22 Nov. '28	Suriname
Zr. M. Hidulpha, geb. 1885, Missie sinds 1910	Ursulinen	Dec. '28	Batavia
Zr. Laurine, H. van den Bosch, geb. Haarlem 1884, Missie 1912	Ursulinen	10 Oct. '28	Batavia
Zr. M. Hilaria (Anna Poll) missie 1889	Zrs. v. h. Kostb. Bloed	28 Oct. '28	Natal.

De Inlandsche priesterschap in Azië en in het bijzonder in China. — Agentia Fides meldt : Voor de Katholieke Kerk is het een vreugde en een trots, dat thans, bij het begin van 1929, meer dan de helft der priesters in Azië, inlanders zijn. Volgens de jongste en meest betrouwbare statistieken, zijn er van de 4.263 priesters, die men thans in Azië telt, 52.5 % inlanders, en de andere 47½ % missionarissen afkomstig uit Europa of Australië of uit Amerika. Door de overheid wordt erkend dat de buitenlandsche missionaris er verre van is, zijn taak te hebben voleind. Toch zijn er over geheel Azië, maar vooral in China, in Indo-China en Voor-Indië, heele streken, wel is waar nog onbelangrijk, doch die zich geleidelijk ontwikkelen, waar de zorg voor de christengemeenten enkel aan inlandsche priesters wordt toevertrouwd.

De organisatie der Centraal Seminaries, zooals die in China geschiedt, bewijst, hoezeer de Katholieke Kerk bezorgd is om Kerkdistricten op te richten op zoodanige wijze dat ze zoo gauw mogelijk tot zelfbestuur kunnen komen. Onder de hooge leiding van den Apostolisch Delegaat, Mgr. Constantini, zijn de Apostolisch Vicarissen en de Prefecten van China overeengekomen om 15 Centraal Seminaries op te richten, waarvan er 9 reeds functioneeren, 3 in aanbouw zijn, en voor de drie laatste wordt aan de plannen gewerkt. Bovendien zijn er in China een groot aantal diocesaan seminaries. Sommige daarvan zullen blijven bestaan, terwijl andere, als gevolg van de nieuwe organisatie, verdwijnen zullen.

Het plan, dat thans wordt uitgevoerd, omvat de oprichting van 9 seminaries in het Noorden, 5 in het Midden en één in het Zuiden.

In het Noorden zijn reeds 5 van de 9 in gebruik : Tatungfu, voor de missies der Paters van Scheut ; Chala, bij Peking, voor de Lazaristen ; Sienhsien voor de Missies der Jezuïeten ; Yenchowfu, voor de Missies van het Goddelijk Woord, en Tsinanfu, voor de Franciscaansche missies van Chansi en Shantung ; daarvoor is een seminarie in aanbouw te Fai-Yuan-fu. Te Sianfu staat het seminarie onder de leiding van de Franciscanen voor de missie in de provincie Shensi en te Kai-foung een voor de heele provincie Honan. Plannen zijn gereed voor een seminarie voor Mantshjoerije. In Centraal China omvat het seminarie der Jezuïeten te Chang-Hai de provincies Kiang-Si en Anhwai, dat van Ning-po omvat de missies der Lazaristen van de Provincie Tche-Kiang, en dat van Hankow beslaat de vicariaten der Franciscanen in Hou-nan en Hou-pé. Twee andere centraal seminaries worden ontworpen voor het Centrum, een voor de provincie Kiangsi en het andere voor Se-tchouen, de groote provincie van het binnenland. Voor het Zuiden heeft men zich tot nog toe slechts bepaald tot één Centraal seminarie, dat thans in aanbouw is in Hong-Kong. De provincies van het Zuiden behouden voor het oogenblik haar plaatselijke seminaries, doch ze mogen gebruik maken van het seminarie van Hong-Kong.

In 1929 telde China 1.271 inlandsche priesters.

De staat der seminaries is als volgt :

Voorbereidende scholen (klassen voorbereidende studies) ..	1.102	
Klein-Seminaries (klassen met middelbaar onderwijs) ...	2.202	
Groot-Seminaries (philosophie en theologie)	7.803	
Totaal	4.087	leerlingen

BOEKBESPREKING

Titel : Planten en Wieden, Schetsen uit de Missie.
Schrijver : F. Blessing O.S.Cr. Missionaris in N. W. Uele (Congo).
Uitgever : Paters Kruisheeren St. Agatha-Cuyk.
Inhoud en beoordeeling :

't Is mij een waar genoegen hier uiting te geven aan de voldoening, die ik smaakte bij het lezen dezer schetsen. Daar spreekt uit die korte verhalen een echte Missionaris-ziel vol geloof, hoop en liefde, Niemand geeft wat hij niet heeft ; een uitgedoofde kool deelt geen vuur mede aan een takkebos al is hij nog zoo droog ; maar wanneer de ziel, die gloeit van liefde zich in verbinding stelt met andere zielen, zie, dan grijpt het vuur rondom zich en wordt grooter en grooter.

Toch komt het mij voor, dat de Eerw. Schrijver een al te optimistischen bril draagt. Is het allemaal wel zoo mooi, zoo gemakkelijk, zoo vruchtbaar, als hij het voorstelt ? Gaarne gelooven wij hem op zijn woord. Maar wij lezen enkel van planten, ook van moeizaam begieten en besproeien; maar van het onkruid, dat de titel ons doet vermoeden, dat gewied moet worden en altijd weer opschiet weliger dan het goede zaad, o, daar lezen wij zoo weinig van!

Deze bundel is de derde van een trits door denzelfden Schrijver in het licht gegeven ; zij vormen een drieluik, fijn van kleur en prachtig van voorstelling. Moge het een ruime verspreiding vinden ! Z.

Titel : L'Aide Medicale aux Missions. Première Assemblée générale tenue à Bruxelles, le dimanche 28 février 1928.
Uitgever : Louvain, Em. Warny, (1928) ; pp. 68, in 8o.
Inhoud en beoordeeling :

Zooals de titel zegt, hebben we hier voor ons het verslag van de eerste algemeene vergadering der A. M. M. (L'Aide Médicale aux Missions) of de M. M. A. (Medische Missie-actie) in België. Het wil zijn een manifest en tegelijkertijd een oproep. Een manifest, daar het voor 't groote publiek het program der vereeniging omschrijft : de medische missie in Congo te hulp te komen door vakkundig personeel, vooral doctoren, en hospitaalbenoodigdheden te verschaffen aan de charitatieve instellingen, die over geheel Congo reeds verspreid zijn. En een oproep, daar het wil gericht zijn tot doctoren, ziekenverpleegsters e.a. die willen medewerken aan het apostolaat der missionarissen en tot allen, die door edelmoedige bijdragen willen medewerken aan de beschaving en de welvaart van Congo.

Het werkje bevat vervolgens de op de algemeene vergadering uitgebrachte verslagen en de daar gehouden redevoeringen.

De algemeene Secretaris der A. M. M., Warlomont, schetst op blz. 12—28 de wording van deze vereeniging en de reeds bereikte resultaten. Zij dateert eerst uit het jaar 1925 en dankt haar ontstaan aan het initiatief van enkele doctoren en hoogleeraren der Belgische universiteiten (14—15). In 1927 werden reeds twee doctoren en twee verpleegsters naar Congo gezonden. Drie andere doctoren volgden in 1928 (20—21).

Behalve het werven van missionarissen, werkt de A. M. M. ook voor het oprichten van ateliers, waar alle benoodigdheden voor de hospitalen en de zieken-verpleging vervaardigd worden. Het verslag hierover van Mevr. Ferrier Le Hon (bl. 29—39) toont aan, dat reeds twaalf van dergelijke werkplaatsen zijn opgericht of althans binnenkort zullen opgericht worden.

De oud-minister van Koloniën, H. Carton, wijst in zijn rede (bl. 40—47) op de vele ziekten in Congo en op het groot gebrek aan artsen. Er zijn er ongeveer honderd — waarvan slechts 37 Belgen — en dat voor een oppervlakte, die 80 maal grooter is dan België. (Men houde hierbij echter in 't oog, dat de bevolking zeer schaarsch is). Carton erkent de groote moeilijkheid de missionarissen zelf een volledige medische studie te laten maken. Zij wenschen slechts de missioneering zelf verder uit te breiden. 't Is daarom dat onlangs de Leuvensche universiteit het initiatief genomen heeft, de vorming van inlandsche medische assistenten te bevorderen (45). Een zijde van het vraagstuk, waaraan, naar het mij voorkomt, nog te weinig de aandacht geschonken is.

De moeilijkheid in Europa een voldoend aantal leeken-artsen voor de missie te werven schijnt zóó groot te zijn, dat Pater Rutten, de generale Overste der Congregatie van Scheut, in zijn redevoering (bl. 47—61) de tusschenkomst van den Staat „noodzakelijk" achtte. De missionarissen kunnen van leeken-artsen niet verlangen, dat zij zich zonder eenige belooning aan de missie verbinden. De bezoldiging van den Staat maakt het hun mogelijk zich geheel aan hun werk te wijden, zonder zorg voor hun bestaan en hun toekomst (48). P. Rutten bevestigt verder nogmaals, dat het ondoenlijk en ook niet wenschelijk is, dat de missionarissen zelf een volledige medische studie maken. Het zou al te veel schade doen aan hun allereerste taak: de verkondiging van het geloof en de zielzorg. Daarentegen zijn zij echter de aangewezen personen om den missie-arts bij het volk in te leiden en in nauwe samenwerking met hem te blijven (53—56).

De A. M. M. zal ongetwijfeld van groot voordeel voor de missie in Congo blijken te zijn. Een ideale oplossing van het medisch missie-probleem houdt zij echter niet in, daar geheel hare activiteit alleen ten gunste van de Congo-missie strekt en men ook een kostelooze opleiding van armere studenten voor missie-arts daarin mist. Juist deze laatsten zou men gemakkelijker tot een langere verbinding aan de missie kunnen verplichten, terwijl de missie-dokters der A. M. M. na drie jaar weder vrij zijn voor goed naar het vaderland terug te keeren.

Leuven. FR. SIGFRIDUS STOKMAN O.F.M.

Titel : Insulinde.
Samenstellers : D. Wouters en J. van Hulzen.
Uitgever : P. Noordhoff, Groningen.
Prijs : ing. *f* 5.00, geb. *f* 5.90 (836 blz.).
Inhoud en beoordeeling :

Deze bloemlezing bevat 133 schetsen, bijeengegaard uit de werken onzer voornaamste Indië-kenners of overgenomen uit verschillende tijdschriften. Het boek is onderverdeeld in drie deelen :

1. Cultuur- en geestesleven ;
2. De Groot-Cultures ;
3. De Geschiedenis en algemeene overzichten.

Hoewel op de eerste plaats bedoeld voor leerlingen van Kweekscholen, Gymnasia, enz., verdient 't toch warm aanbevolen aan ieder, die 'n algemeenen kijk wenscht te krijgen op cultuur en geschiedenis van ons koloniaal bezit in het Oosten. Vooral in het eerste deel, dat 'n 350 bladz. beslaat, treffen we klare uiteenzettingen over de religieuse opvattingen der Indonesiërs, het Animisme en Mohamedanisme ook in verband met dier verhouding tot het Christendom. Het werk is geheel protestantsch georienteerd. Gaarne geven we toe, dat de voornaamste publicisten over het godsdienstig leven der Indiërs bij de Protestanten te zoeken zijn, toch zou de waarde der bloemlezing gestegen zijn, wanneer we naast de artikelen van Kruyt, Adriani en Brouwer ook de Katholieke ethnologen als Geurtjens, v. d. Kolk en Vertenten eens 'n enkelen keer aan 't woord hadden gezien.

H. J. V.

Titel : Insulinde.
Auteur : J. Hullebroeck.
Uitgever : J. M. Meulenhoff, Amsterdam.
Prijs : *f* 2.60 (232 blz.).
Inhoud en beoordeeling :

Dit werkje van den Vlaamschen zanger Hullebroeck is het eerste nummer der keurige serie „Ons Mooi Indië". 't Zijn reisindrukken tijdens z'n Indische zangtournée opgedaan. Dikwijls weet hij heel aardige beschrijvingen te geven, zooals o. a. het feest bij den keizer van Solo en zijn bezoek aan de „Bromo"-vulkaan; maar weidt daarentegen ook meermalen heel langdradig en gewichtig uit over zakèn, die niemand belang inboezemen dan den schrijver zelf. Gewoon euvel van dagboek-beschrijvingen.

Ongeveer de helft handelt over Java, waar de kunstenaar 75 avonden gaf ; blijkbàar met succes, de bescheidenheid verbiedt schr. natuurlijk daarover veel te spreken. Van Java keerde hij over de buitenbezittingen naar Europa terug.

Uiteraard verkeerde H. meest in Europeesche kringen ; toch worden hier en daar interessante bijzonderheden over het leven der inlanders vermeld. Over de missie geen enkel woord ; doch wie in onze Indische missie belangstelt, dient zich niet uitsluitend tot „missieboekjes" te beperken.

Om deze reden vermelden we hier tevens als interessante lectuur over Indië de andere uitgaven dezer serie:

Batavia oud en nieuw (*f* 2.60).

Uit Dajakland (*f* 2.75).

De rassen van den Indischen Archipel (*f* 2.75).

De „Meulenhoff-editie" verzekert u voor al deze werkjes 'n sierlijke uitgave.

H. J. V.

Titel : Missiealmanak voor Nederlandsch Oost-Indië 1928.
Uitgever : Drukkerij „Canisius", Djokjakarta.
Prijs : f 2.00 (148 blz.).
Inhoud en beoordeeling :

We kunnen dit boekje het best noemen: de Pius-Almanak voor Ned. Oost-Indië.

Heel in het kort geeft het 'n overzichtje der werkzaamheden in 1926 van ieder Vicariaat of Prefectuur. Daarna, alphabetisch, de voornaamste plaatsen, waarbij telkens worden opgegeven de namen der dienstdoende geestelijken, het Kerk- en Armbestuur, verschillende stichtingen (Congregaties, e. a.), scholen met namen der onderwijzers, enz. Achterin eindelijk vinden we 'n alphabetische lijst der priester-, broeder- en zuster-missionarissen.

De uitgave in Djocja wijst erop, dat het werkje is bedoeld voor Ned. Oost-Indië zelf. Daar zal het vermoedelijk van hetzelfde belang zijn als hier de Pius-Almanak. In z'n huidigen vorm heeft het evenwel nog weinig waarde voor ons land. En 'n goed overzicht over den stand van het katholicisme in onze Oost geeft het, gelijk we naar den weidschen titel verwachten konden, helaas niet.

Doch 't is nog slechts 'n eerste proeve. Hopen we, dat we binnenkort het werkje zien uitgegroeid tot 'n Missie-almanak voor Ned. Oost- en *West*-Indië, en dan in den geest van het Protestantsche Nederlandsch Zendingsjaarboek.

H. J. V.

Titel : Geschichte der Franziskanermissionen.
Schrijver : P. Dr. Leonhard Lemmens O. F. M.
Uitgever : Missionswissenschaftliche Abhandlungen und Texte 12 Munster 1929 Aschendorffsche Verlagsbuchhandlung. Gr. 8⁰ bldz. XX, 376.
Inhoud en beoordeeling :

De Missieliteratuur is wederom met een goed en degelijk werk over de Missie der Minderbroeders verrijkt. De Aschendorffsche Verlagsbuchhandlung heeft namelijk een werk uitgegeven, dat als auteur den alombekenden Minderbroeder P. Leonhard Lemmens heeft. Zooals de schrijver zelf zegt wil hij slechts „eine Einführung in dieses Gebiet" schrijven. Het zal ook wel moeilijk zijn om in 376 bladzijden een volledige Missiegeschiedenis te schrijven, temeer nog, daar er zooals de auteur ook terecht opmerkt, vele vraagstukken nog niet eens uitgemaakt, en veel materie nog onbekend is. In zijn

werk behandelt de auteur enkel en alleen de missie van de Minderbroeders (dus de „Ordo Fratrum Minorum") en heeft hij de „*historische* Missionsliteratur" in zijn boek verwerkt volgens geografische volgorde.

Het eerste hoofdstuk handelt over de missie in de landen der „Sarazenen". Het tweede hoofdstuk geeft ons een denkbeeld van de Missies in Europa o. a. Spanje, Corsica, Noorwegen en andere landen, terwijl het derde ons naar het Heilig Land brengt, om daar het moeilijke missiewerk te leeren kennen. Het vierde en vijfde hoofdstuk geven ons een overzicht over de Missie onder de Mongolen en de nieuwere Missie in Azië, terwijl in het 6de hoofdstuk de missie onder de negers in Afrika besproken wordt. De twee volgende hoofdstukken gaan over de missie van Noord-, Midden- en Zuid-Amerika en het laatste behandelt de werkzaamheden der Minderbroeders-missionarissen in Oceanië en Australië.

Alvorens de eigenlijke geschiedenis te beginnen gaat de auteur een lange lijst van bronnen en literatuur opgeven, daaruit blijkt dat hier een kenner van zijn vak aan het werk is. In zijn inleiding spreekt de auteur over de verhouding van Franciscus en zijn orde tot de Missie. Vervolgens behandelt de auteur in ruim 350 bladzijden de geschiedenis en het werk getuigt van 'n diepe studie en degelijke kennis. Het is wel jammer dat het hoofdstuk over den Ritenstrijd in China ontbreekt. Op uitdrukkelijk verlangen van de Propaganda moest de publicatie van deze bladzijden achterwege blijven. „Roma locuta est, causa finita est", zullen wij ook aangaande dit punt maar zeggen. Daardoor heeft echter het werk van Dr. Lemmens niets aan waarde verloren. De lezer zal enkel tot de ontdekking komen, dat bldz. 135—144 ontbreken, omdat de auteur van het verbod van de Propaganda in kennis gesteld werd, toen zijn boek reeds gedrukt was.

Alhoewel de auteur het onderscheid tusschen een bloeitijdperk en 'n tijd van verval niet verwerpt, meent hij echter dit niet te moeten toepassen op de Missie der Minderbroeders, met uitzondering van Brazilië en Voor-Indië. In hoeverre dit juist is, moge voorloopig nog een open vraag blijven. Ook maakt hij geen onderscheid tusschen de missie in de middeleeuwen, nieuweren tijd en nieuwsten tijd, omdat zooals de auteur terecht zegt, bij de behandeling van de afzonderlijke missie dit van geen belang is, want er zijn maar weinige missies die tot deze drie perioden behoorden. Wel aanvaardt de auteur deze distinctie bij 'n korte beschouwing van de Missie der Minderbroeders in 't algemeen, en toont dan aan, hoe iedere periode haar eigen arbeidsveld en eigen karakter heeft. (bldz. 339—347).

Tenslotte volgt dan nog 'n statistiek van 1 Dec. 1927.

Een breedvoerige bespreking van het boek zou zeker gewenscht zijn, omdat de auteur vele belangrijke en voor menigen lezer nieuwe dingen vermeldt. Het is in ieder geval 'n werk dat op de bibliotheek van 'n missievriend niet mag ontbreken. Laten wij dan hopen, dat dit boek volgens den wensch van den auteur moed en troost brengen moge aan hen, die ófwel in de missie arbeiden óf zich nog voorbereiden tot het apostolaat. Moge het tenslotte een ruime verspreiding vinden onder alle Franciscus- en missievrienden.

Woerden. E. U., o.f.m.

Titel : Les missions de Chine et du Japon 1929. Huitième Année. 8⁰ pag. 764.
Schrijver : J. M. Planchet, C.M.
Inhoud :

Voor den achtsten keer publiceert de ijverige en ervaren procureur van het vicariaat Peking zijn bekende overzicht van de missies in China en Japan. Het lijvig boekdeel geeft de meest uitgebreide inlichtingen over de indeeling en organisatie der Kerk in China, die men denken kan. Vooral als men jaarlijks deze boekdeelen ziet en de moeite doet de gegevens (die uit den aard der zaak niet zeer overzichtelijk zijn samengevoegd) wat nader te bezien, dan ontdekt men een geregelden vooruitgang, die door de troebele toestanden der laatste jaren wellicht in omvang wat minder schijnt, maar des te meer opvalt door toename in de diepte. De indeeling der kerkdistricten gaat gestadig vooruit, en het inlandsch personeel neemt snel toe.

Dit boek zal niet spoedig een antwoord schuldig blijven, als men er iets in zoekt ; moge men hier en daar al pijnlijk bemerken, dat de afstanden en omstandigheden in China het onmogelijk maakten telkens de allerlaatste gegevens van 1928 te geven, een zestal blz. ,,Addenda et Mutanda'' aan het eind, geeft toch de meest opvallende wijzigingen van het eerste deel van 1928.

Het werk wint zeer aan waarde door een uitvoerige ,,Bibliographie'' van hetgeen er in den laatsten tijd is gepubliceerd in boeken, revues en artikelen over China en door een verzameling van stukken en feiten over ,,questions scolaires'' en ,,Biens des Missions en danger'', die in de tegenwoordige omstandigheden levenskwesties voor de Kerk beteekenen en haar positie in het nieuwe China sterk beinvloeden.

Een aanbeveling van dit bekende en eenige werk is wel overbodig.

V. Th. B.

IMPRIMATUR.

Buscoduci, die 30 Januarii 1929. J. POMPEN, Vic.-Gen.

Z. D. H. MGR. EUG. LEBOUILLE, C.M.

TITUL. BISSCHOP VAN COMANA,
COADJUTOR VAN YUNGPINGFU

Z. D H. MGR. EUG. LEBOUILLE C.M.

Tit. Bisschop van Comana, coadjutor van Yungpingfu.

Onder de talrijke bisschopsbenoemingen, waarmede de Congregatie der Lazaristen in den loop der laatste maanden werd vereerd, — in de missielanden van de oude en de nieuwe wereld — trekken die van China toch bijzonder de aandacht. Daar vooral immers zijn zij, in de tegenwoordige omstandigheden, het verblijdend teeken eener gezonde levenskracht die, alle moeielijkheden en tegenwerking ten spijt, het streven onzer missionarissen blijft bezielen. Veel hebben dezen te verduren gehad, maar de toekomst zal eens te meer bewijzen, dat het lijden zelf de beste waarborg is van Gods zegen over hun arbeid. De nieuwe benoemingen dus — in China tellen wij er vier — gepaard met de verdeeling der missiegebieden, duiden niet alleen op het vreedzaam behoud der reeds verwonnen terreinen, doch meer nog op daadwerkelijken vooruitgang en bloei.

De benoeming van Z. D. H. Mgr. Lebouille als Coadjutor van Yungpingfu vindt mede hare verklaring in het feit, dat de eerste titularis van dit Vicariaat, Z. D. H. Mgr. Geurts, na een onafgebroken arbeid van haast een halve eeuw, behoefte gevoelde aan steun ook in het eigenlijk bestuur zijner missie. Weldra zal het ook dertig jaren geleden zijn, dat het Vicariaat als zelfstandige missie werd afgescheiden van Peking en, onder de beproefde leiding van Mgr. Geurts, toevertrouwd aan de Nederlandsche Lazaristen. Een der eerste missionarissen voor dit nieuwe arbeidsveld bestemd, was de thans benoemde Coadjutor.

Mgr. Eugène Lebouille werd geboren te Hoensbroek den 7den Februari 1878, studeerde aan het St. Vincentius' Seminarie te Wernhoutsburg, trad te Parijs in de Congregatie der Missie (1897), voltooide zijne studies in ons Moederhuis aldaar en later in het

Missiehuis te Helden-Panningen, werd priester gewijd den 28sten Mei 1904, en vertrok datzelfde jaar nog naar de missie van Yungpingfu. Mgr. Lebouille, die den 18den November jl. de bisschopswijding ontving uit de handen van Mgr. Geurts, viert dus deze maand zijn 25-jarig priesterfeest en weldra eveneens zijn zilveren jubileum als missionaris in China.

Wat de Nederlandsche Lazaristen in deze vijf en twintig jaren tot stand hebben gebracht, zal ons duidelijker blijken uit eene vergelijkende statistiek ontleend aan de officieele gegevens over de jaren 1903 en 1928. Wij beperken ons tot de voornaamste getallen. Zoo telde Yungpingfu in :

	1903	1928
Katholieken	4.265	21.605
Europ. Missionarissen	7	17
Inlandsche Priesters	—	6
Dochters der Liefde	—	10
Inlandsche Zusters	8	31
Kerken en kapellen	18	47
Katechisten en Onderwijzers	57	247
Scholen	16	128
Katechumenen	723	2500
Doopsels van volwassenen	570	1214

Enkele dorre cijfers slechts, die echter een stille hulde spreken aan de moedige mannen en vrouwen die, met zeer bescheiden middelen, deze missie konden opbouwen en uitbreiden. Hun krachten hebben zij niet gespaard, en Mgr. Geurts zelf is zijne missionarissen steeds voorgegaan in edelmoedige offervaardigheid. Zoo kwam de tijd, dat deze rustelooze en schijnbaar onvermoeibare werker, meer steun behoefde als leider van zijn Vicariaat, en na rijp overleg, zich tot Rome richtte met het voorstel dat hem een coadjutor zou gegeven worden.

Over de keuze van Mgr. Lebouille hebben allen zich verheugd, die den eenvoudigen en ijverigen zoon van Vincentius van meer nabij leerden kennen, en tevens de ware belangen der missie van China begrijpen. Ofschoon nog in de volle kracht van zijn leven, kan de nieuwe Coadjutor toch beschouwd worden als een der veteranen der missie van Yungpingfu, waar hij nu een kwart-eeuw

is werkzaam geweest. Als Pro-Vicaris van Mgr. Geurts was hij, deze laatste jaren, zijn rechterhand, en heeft een groot aandeel gehad in de degelijke organisatie en den bloei, waarvan wij bereids gewaagden. Moge deze eendrachtige samenwerking nog lang tot heil blijven strekken van dit Vicariaat, dat terecht beschouwd kan worden als een der schoonste vruchten onzer Nederlandsche Missie-Actie.

J. HAEST C.M.

Helden-Panningen, 10 April 1929.

DE GODSDIENST DER MONGOLEN

Een der grootste gevaren voor de christenheid in de Middeleeuwen was het Mongolengevaar. Met groote legerbenden kwamen ze uit het Oosten opzetten en vervulden geheel Europa met angst en ontzetting. Als een der beste middelen om dit gevaar te bezweren, beschouwden de Pausen de missioneering dezer volkeren. Uit dit motief werd de missie geboren van Midden- en Achter-Azië, die zulke heerlijke bladzijden vult in de missiegeschiedenis. Het is daarom voor het goed begrip dezer glansrijke periode zeer gewenscht eenigszins bekend te zijn met de godsdienstige opvattingen van het Mongoolsche volk.

De Mongolen kennen slechts één God. Dit getuigen zoowel Joannes a Plano Carpine [1]) als ook Willem van Ruysbroeck uitdrukkelijk. Manghoe-Khan zelf verzekert het met evenveel woorden aan Ruysbroeck : ,,Wij, Moals [2]) gelooven, dat er maar één God is, door Wie wij leven en sterven en wij hebben een oprecht hart voor Hem" [3]). Het wezen der Mongoolsche godheid is geest ; alle lichamelijkheid is van Hem uitgesloten. Dit blijkt uit een dispuut van Ruysbroeck met een afgodenpriester der Juguren, die volgens zijn getuigenis ten opzichte van God hetzelfde gelooven, als de Mongolen. [4]) Hij is niet gebonden door de tijd, maar is eeuwig. Dus God is een eeuwige geest.

Alle zichtbare en onzichtbare dingen zijn van Hem als van hun oorsprong voortgekomen. Hij is het begin van alle goed en kwaad. Hij schenkt leven en dood. Op de vraag van Ruysbroeck of God

---

[1]) Liber de factis Tartharorum a quodam fratre Minore compositus, qui longo tempore fuit inter eos, in : G. Golubovich, Biblioteca Bio-bibliografica della Terra Santa e dell'Oriente Francescano I (= GB I) Quaracchi 1906, 203.

[2]) Itinerarium van Ruysbroeck. Vlaamsche vertaling : St. Schoutens, O.F.M. Reis van Willem van Ruysbroeck naar Tartarië, Hoogstraten 1903, 164.

[3]) o. c. 76—77.

[4]) o. c. 164—165.

ooit de menschelijke natuur aangenomen had, antwoordden zij ontkennend.

Ook had God de menschen de waarheid geleerd, maar aan verschillende groepen van menschen op een andere wijze. Zoo ontstonden verschillende godsdiensten, die alle de waarheid bezaten, maar elk op haar wijze. Daarom kon ook ieder in zijn eigen godsdienst gelukkig zijn. Zoo had God aan de Mongolen de waarzeggers gegeven, die hun de waarheid moesten bekend maken, en wier bevelen stipt werden opgevolgd. Duidelijk wordt dit alles uitgedrukt in de woorden, die Manghoe sprak tot Ruysbroeck: „Gelijk God aan de hand verscheidene vingers heeft gegeven, zoo heeft Hij ook den menschen verscheidene wegen gegeven...... God heeft u eene Schrift gegeven en gij onderhoudt ze niet. Ons heeft God waarzeggers gegeven; wij doen wat zij ons zeggen en leven in vrede." [1]) Toch vereerden ze God niet, baden ook niet tot Hem.

Naast deze Godheid kenden ze een soort beeldencultus. Deze vervalt in twee onderdeelen. De eerste is een cultus om tijdelijk welzijn te verkrijgen. Kort en duidelijk beschrijft ons deze cultus Willem van Ruysbroeck: „Boven het hoofd des meesters — dus aan den noordkant van het huis, waar het bed van den meester staat — is altijd een beeld, een soort van vilten pop, dat zij des meesters broeder; en boven het hoofd der vrouw — dus aan den oostkant van het huis — een dergelijk, dat zij haren broeder noemen, en dat aan den wand vastgemaakt is. Wat hooger tusschen beide beelden, is er een derde, dat men voor den beschermer van gansch het huis houdt. De vrouw des huizes plaatst boven het voeteinde van haar bed rechts, een geitenvacht met wol of iets anders opgevuld en daarnaast een klein beeldje of pop, met het aangezicht naar de vrouwen en meiden gekeerd. Bij de deur, langs den vrouwenkant, staat nog een beeld, hebbende als een koe een uier, om te beteekenen dat het werk der vrouwen is de koeien te melken. Bij dezelfde deur, langs den mannenkant, is een beeld, dat de uiers eener merrie heeft, omdat het werk der mannen is de merriën te melken. Wanneer zij samenkomen om zich te vermaken, besproeien zij eerst met hunnen drank het beeld boven het hoofd des meesters, en dan de andere volgens orde en waardigheid. Daarop gaat een dienstknecht met een vollen beker buiten de deur, sprenkelt daar driemaal uit naar

[1]) Mongolen.

het zuiden, ook driemaal de knieën buigende, en dat om het vuur te vereeren ; dan naar het oosten ter eere van de lucht, dan naar het westen ter eere van het water, en ten laatste naar het noorden, ter eere van de dooden" [1]).

Een ander soort beelden is vervaardigd van was of vilt, ze dienen tot nagedachtenis aan overledenen, die men nog na hun dood in eere wil houden. Ze stonden op wagens voor den ingang van het kamp en waren aan de zorg der waarzeggers toevertrouwd. Wie het waagde er aan te raken, werd zonder vorm van proces gedood. Aan deze beelden offerden zij, vóór dat ze gingen eten, in een schaal en lieten het een heelen nacht op den wagen staan. 's Morgens haalden zij het weg en kookten de spijzen en aten ervan [2]).

Als een andere uiting van het godsdienstig leven der Mongolen kunnen we beschouwen hun opvattingen en handelingen bij de dood van een mensch.

Wanneer er iemand op sterven lag, plaatsten ze een lans met een vilten doek erom voor den ingang zijner tent. Niemand mocht bij de zieke komen, want dan kon hij gedurende langen tijd niet de tent van den Khan of eenigen anderen veldoverste binnentreden.

Was de zieke overleden en behoorde hij niet tot de meer voorname klasse, dan werd hij in het geheim begraven. Met hem begroef men een tent, waarin hij neergezet werd achter een tafel met een schaal vleesch en een pint melk. Ook werd met hem begraven een ezel met een jong en een gezadeld paard. Een ander paard werd door hen opgegeten en zijn huid opgevuld met stroo en op twee of vier planken gelegd en boven den grafkuil geplaatst. Dit alles had ten doel, dat de overledene in het andere leven alles zou hebben, waaraan hij behoefte had. Zijn kar en tent werd vernield en zijn naam mocht tot in het derde geslacht niet worden genoemd.

Behoorde de overledene tot een meer voorname klasse, dan werd een groote kuil met een daaraan verbonden zijvertrek uitgegraven. In het laatste werd de meest beminde dienaar van den overledene geplaatst, tot hij in doodstrijd lag. Dan werd hij er uitgehaald om op adem te komen en er dan weer ingezet. Zoo deden ze driemaal. Had hij deze proef doorstaan, dan was hij vrij. De doode werd als boven begraven, doch in het zijvertrek. Dan werden de graszoden,

---

[1]) Itinerarium 10—11.
[2]) Liber de factis etc. cap III § 1, in : GB I 203—204.

die voorzichtig waren weggenomen, weer op den gevulden kuil gelegd, opdat niemand nog ooit het graf zou kunnen vinden. [1])

Nauw verbonden met de godsdienstige opvattingen zijn de priesters of waarzeggers. Zooals we reeds gezien hebben, was een van hun bezigheden het toezicht te houden over de beelden der dooden. Ze legden zich bijzonder toe op sterrenkunde. Vooral de zons- en maansverduisteringen waren een voorwerp hunner bijzondere belangstelling. Dan verwekten ze een oorverdoovend lawaai. Ook hielden ze zich bezig met het voorspellen der toekomst en het bezweren van nadeelige verschijnselen, zoo als b.v. de koude. Wilde dan het kwaad toch niet voor hun bezweringen wijken, dan gaven ze de schuld daarvan aan een of andere persoon, die dan aanstonds gedood werd. Zoo hadden ze ook de beslissing over oorlog en vrede in handen. Ruysbroeck verzekert, dat de Mongolen reeds lang naar Tartarije zouden zijn teruggekeerd, als hun waarzeggers het niet belet hadden.

Alle zaken, die voor het hof bestemd zijn, gaan door hun handen. Ze steken dan twee vuren aan en laten alles tusschen deze vuren doorgaan. Alle dieren, die tusschen de vuren bezwijken, zijn hun deel. Ook de zaken van overledenen worden zoo behandeld alvorens ze weer gebruikt mogen worden. Tenslotte houden ze zich nog bezig met het oproepen van den duivel. Verder verrichten ze nog op 9 Mei de wijding der merriemelk, waarvan dan de gewone drank bereid werd [2]).

Thans nog iets over de ethische opvattingen der Mongolen. Hun moraal is op het relativiteitsprinciep opgebouwd. Tegenover andere volkeren is alles geoorloofd. Tegenover Mongolen zijn sommige dingen verboden. Zoo is b.v. iets stelen van een Mongool kwaad......, iets stelen van een Cumaan of een Rus goed. Een Mongool dooden is een zwaar vergrijp ; een Tartaar enz. vermoorden is in het geheel niet strafbaar.

Omtrent het huwelijk hielden ze de polygamie voor geoorloofd. Alle vrouwen waren dan gelijk in rang. Ongeoorloofd was het huwelijk met bloedverwanten in den eersten en tweeden graad. Aan-

[1]) Liber de factis etc. cap III § 3, in : GB I 204 ; Itinerarium 77—78.
[2]) Itinerarium 167—174.

verwantschap was geen beletsel. Adulterium en fornicatio waren verboden ; zelfs werden fornicatio met een maagd en manifestum adulterium met den dood gestraft. Met slavinnen echter waren ze geoorloofd, daar de heer met deze doen mocht, wat hij wilde. Zoo waren er nog verschillende zaken, die ze voor ongeoorloofd hielden ; zooals b.v. een mes in het vuur steken, het vleesch met een mes uit den pot halen, een paard met de leidsels slaan, enz. Dit alles was niet beschreven in wetgevingen, maar werd door traditie overgeleverd [1]).

Tenslotte nog een kort woord over het z.g. indifferentisme der Mongolen. Zij hielden elken godsdienst voor waar, doch zóó dat ieder verplicht was tot zijn eigen godsdienst. Van een indifferentisme in absoluten zin kan dus geen sprake zijn. Toch zijn er redenen om ook aan een betrekkelijk indifferentisme te twijfelen. De Groot-Khan Koebilai bevoordeelde in China het Boeddhisme ten koste der andere godsdiensten. Hij onderdrukte zelfs het Taoisme. Confucius werd door hem van den rang van god afgezet tot die van een heilige. Zou niet de politiek hen gebracht hebben tot iets wat indifferentisme lijkt, eerder dan een godsdienstig princiep? Want politiek en godsdienst waren onafscheidenlijk bij hen verbonden. Had niet Dsjingis-Khan een wet afgekondigd, hem van godswege gegeven, dat zij alle volkeren onder hun heerschappij zouden vereenigen? [2])

Wanneer wij de Mongolen zoo van godsdienstig standpunt beschouwen, staan ze in een geheel nieuw licht voor ons. Nog grooter wordt dan onze achting voor de groote mannen, die het heldhaftig ondernemen aandurfden tot deze volkeren door te dringen, om hun woest geweld te bedwingen door de Blijde Boodschap, het H. Evangelie.

Weert. fr. TIBURTIUS SZORADY, O.F.M.

---

[1]) Liber de factis etc. cap III § 2, cap IV, § 1, 2 en 4, in : GB I 204—206.
[2]) Liber de factis etc. cap V § 1, app. § 1, in: GB I 209, 211.

DE INLANDSCHE KATHOLIEKE GEESTELIJKHEID IN EGYPTE

De formeele scheiding tusschen Rome en de Kopten, — die sinds de prediking van den H. Marcus omtrent het jaar 50 na Christus allen het katholieke geloof omhelsd hadden — vond plaats op het 4e Oecumenisch Concilie van Chalcedon in het jaar 451, toen de Pauselijke Legaten met al de vereenigde Kerkvaders, ten getale van 630, eenstemmig de Monophysietische leer van Eutyches (de leer van de éene natuur in Christus) veroordeelden en haren hardnekkigen verdediger Dioscorus, den Alexandrijnschen Patriarch, in den ban sloegen. Rome benoemde in diens plaats Barouicorus als Patriarch, die vermoord werd door Timotheus Aelorus, den eersten Jacobijnschen (Schismatieken) Patriarch der Kopten. De Kopten, die trouw bleven aan het geloof der Moederkerk, namen na de scheiding voortdurend in aantal af, en dit wel vanwege de vele verdrukkingen, waaraan zij blootstonden van den kant hunner schismatieke landgenooten, die verreweg in de meerderheid waren. Immers de schismatieken deden het vóórkomen, alsof zij de nationale Egyptische kerk vormden, welke zich bevrijd had van de Byzantijnsche overweldiging. Zij beschouwden het katholiek-blijven als het heulen met den Byzantijnschen keizer, die Katholiek was en het Orthodox- of Monophysiet worden als een nationale patriotische daad. Zoo werd de godsdienst met de politiek vermengd en was een Orthodox nationalist, een Katholiek belijder van den godsdienst van den overweldiger, dus niet vaderlandslievend. Na verloop van een eeuw vond men in Egypte noch een katholieken Patriarch, noch katholieke Bisschoppen. Er waren hier en daar nog wel katholieken, doch de katholieke Koptische Kerk bezat als zoodanig niet meer hare vroegere hiërarchie. Rome heeft in den loop der eeuwen ernstige

pogingen aangewend om tot eene hereeniging met de Kopten te geraken, doch de politieke beroeringen in Egypte, de latere vervolgingen door de Mohammedanen, een diepe afkeer tegen alles wat katholiek en byzantijnsch was, al deze factoren verhinderden dat de hereeniging, die enkele malen tot stand kwam, niet van blijvenden aard was. Het zou zeker interessant zijn de door Rome aangewende hereenigingspogingen met de Kopten te bestudeeren, een onderwerp, waarover ik in een ander afzonderlijk artikel nog nader hoop terug te komen. Wij lezen dan in de kerkelijke Annalen, dat de Paters Franciscanen in het jaar 1320 voor de eerste maal in Egypte kwamen, en daar slechts enkele katholieke inlandsche priesters vonden. Zij bleven daar gedurende den Vastentijd om in enkele verscholen kerkjes te prediken, doch reeds spoedig verlieten zij Egypte. In het begin van de 15e eeuw kwamen de Paters Franciscanen wederom in Egypte, gingen aldaar predikend rond en na enkele jaren het goede zaad uitgestrooid te hebben, gingen zij verder naar Abyssinië, vermomd als dokters, uit vrees als geloofsverkondigers daar niet ontvangen te worden. De ongeveer 4000 katholieke Kopten werden vanaf het jaar 1700 door Apostolische Vicarissen bestuurd, die niet allen den bisschopstitel voerden. Zij waren allen van Egyptische nationaliteit. Rome schonk hun een Vicaris, van Koptischen ritus, tot behoud der Koptische liturgie en voor het welzijn der kleine kudde. De Vicarissen vertoefden dikwijls buiten Egypte vanwege de verdrukkingen der Mohammedanen. In 1742 bekeerde zich de schismatieke Koptische bisschop van Jeruzalem, Anba Athanasios, tot het katholieke geloof, en de Propaganda benoemde hem eenigen tijd daarna tot Apostolisch Vicaris der katholieke Kopten. Als de meest bekende Apostolische Vicaris van Koptischen ritus mag genoemd worden de bisschop Rafaïl Al-Toukhy, († 1772) die lange jaren als „lector linguae Copticae" aan het College der Propaganda doceerde en de liturgische boeken in het Koptisch en Arabisch te Rome uitgaf voor de Katholieke Koptische geestelijkheid.

De paters Franciscanen kwamen in het jaar 1697 weder in Egypte en nu met het doel, zich daar voor goed te vestigen en de katholieke Koptische geestelijkheid de behulpzame hand te bieden. Alhoewel zij in het verborgen leefden en predikten, komt hun toch voor het grootste deel de glorie toe, dat de 4000 katholieke Kopten

in hun geloof behouden zijn gebleven. Rome richtte in deze jaren voor de Katholieken van Egypte een prefectuur op met als Prefect een pater Franciscaan. De Katholieke Koptische geestelijkheid werkte met de paters Franciscanen te samen en hadden gemeenschappelijke kerken voor den heiligen dienst. In het jaar 1816, toen de bekeeringen der schismatieke Kopten toenamen, vroeg Guirguis Ghali, — een katholieke Kopt, die minister van financiën was onder het bestuur van Mehemet-Aly — aan Paus Pius VII, een katholieken Koptischen bisschop voor Egypte aan te stellen, om zoodoende het bekeeringswerk op goede paden te leiden, het te vergemakkelijken en tevens aan de schismatieke Kopten den luister van hunnen ritus te toonen. Op uitnoodiging van dezen hoogstaanden leek benoemde Rome Theodorus Abou Wakim tot Bisschop, en na diens dood, (1888) Athanasios Khozâm.

Steeds steeg het aantal der bekeeringen, zoodat Rome den Koptischen priester Cyrillus Makar, oud-leerling der St. Jozef-Universiteit te Beyroeth, tot Vicarius Patriarchalis der Katholieke Kopten benoemde. Deze vestigde zich te Caïro en door Zijn buitengewonen ijver verdubbelde in enkele jaren het aantal der katholieke Kopten, zoodat Paus Leo XIII, de groote minnaar van de hereeniging der Oostersche Kerken, het oude Alexandrijnsche Patriarchaat bij Pauselijke Bul van den 19en Juni 1899 deed herrijzen en in den persoon van Mgr. Cyrillus Makar aan Egypte een wijzen en ijverigen Patriarch schonk, bijgestaan door twee andere bisschoppen, een voor het bisdom Hermopolis maior (Minieh in Midden-Egypte) en een anderen voor het bisdom Thebe in Boven-Egypte.

De nieuwe Patriarch heette Cyrillus II. Hij was het, die in de eerste jaren van zijn bestuur de katholieke Kopten in aantal en invloed deed toenemen. Helaas brachten innerlijke verdeeldheid onder de Katholieke Kopten, zijn hoogmoed en zwakheid van karakter hem ertoe, over te gaan tot het Grieksche Schisma. Op Pauselijk bevel moest hij Egypte voorgoed verlaten. Na eerst een werk geschreven te hebben tegen de goddelijke instelling der Katholieke Kerk, kwam hij later tot betere gevoelens, onderwierp zich aan Rome, trok zijne dwalingen terug en leefde teruggetrokken in een klooster in den Libanon, waar hij in eenheid met Rome stierf in het jaar 1921. Al voor zijn dood (1908) benoemde Rome Mgr. Maximos Sedfaoui tot Apostolisch Administrator der Katho-

lieke Kopten. Zoo wordt heden het Katholieke Koptische Patriarchaat bestuurd door een Apostolischen Administrator, (die dezelfde jurisdictie heeft als de Patriarch) en door twee suffragaanbisschoppen, waarvan de eerste Midden-Egypte als bisdom heeft en zetelt in Hermopolis maior (Minieh) en de andere Boven-Egypte met als zetel Thebe. en residentie Tahta.

Het Patriarchale diocees der Katholieke Kopten, dat zich in Beneden-Egypte (Delta) uitstrekt, bestuurd door Mgr. Marcus Khozâm, heeft 21 priesters, die 18 kerken en meerdere kapellen bedienen voor een aantal van 7800 Katholieke Kopten.

Het suffragane-bisdom van Minieh bestuurd door Mgr. Basilius Bestauros telt 14 priesters ter bediening van 13 kerken en meerdere kapellen voor een 6000 zielen. Verder het suffragane bisdom van Boven-Egypte Thebe (bij Luxor), tijdelijk bestuurd door Mgr. Marcus Khozâm heeft 28 priesters, die de bediening hebben van 42 kerken en meerdere kapellen, een zielenaantal van 18000. Uit dit overzicht bemerkt de lezer, dat het aantal Katholieke Kopten 31000 bedraagt, hetgeen een mooie vooruitgang beteekent bij dat van vóór 35 jaar, toen het aantal 4000 beliep. De Jesuieten van de provincie Lyon, sinds 1879 door Rome belast, wat betreft het klein-Seminarie, met de opleiding der Katholieke Koptische geestelijkheid, hebben zich in hun college der H. Familie te Kaïro prachtig van die taak gekweten en hebben mooie successen te boeken gehad. De seminaristen voltooiden toen hunne theologische studiën in Beyrouth of in Rome. In het jaar 1907 besloot echter het Katholieke Koptische Patriarchaat een eigen Klein- en Groot-Seminarie in Tahta op te richten onder leiding zijner eigen priesters. Door het toenemen der bekeeringen en het onvoldoende aantal der priesters, waarvan elk met meerdere missiestaties belast was, heeft de Apostolische Administrator Mgr. Marcus Khozâm in het begin van het vorige jaar besloten de leiding van het Klein-Seminarie over te dragen aan de Paters Jezuieten in Caïro, zoodat alleen het Groot-Seminarie op het oogenblik zich in Tahta bevindt. Daardoor zijn meerdere priesters vrijgekomen om de verlaten missiestaties te bedienen. Dit Klein-Seminarie telt op het oogenblik 31 leerlingen, die onder leiding staan van den higumenos Athanasius Sabaà al-Zeil, terwijl het Groot-Seminarie 20 seminaristen telt. De Seminaristen dragen een

zwarten toog met rooden singel en hebben een hoog kalotje als hoofddeksel. Sinds 1900 zijn er ook katholieke inlandsche Zusters in Egypte, die heden vier kloosters bezitten n.l. te Kaïro, Alexandrië, Tahta en Sohag. Zij hebben vier scholen voor Koptische en Mohammedaansche meisjes, Hun noviciaat is in Tahta en hun aantal neemt telken jare toe. Zij verrichten mooi werk onder de inlandsche vrouwen en meisjes door het geven van katechismus-onderricht en onderwijs in de ziekenverpleging.

In dit beknopte overzicht moet ook vermeld worden, dat katholieke Koptische priesters in het werk der hereeniging krachtig gesteund worden door de Paters der Afrikaansche missiën van Lyon in Beneden-Egypte en de Paters Jesuieten in Midden-Egypte. Z. H. de Paus heeft negen jaar geleden de zorg voor het hereenigingswerk in de vier prefecturen van Beneden-Egypte nl. Charkiate, Galioubiat, Menoufiat-Gharbiat overgedragen aan den Generaal Overste der Afrikaansche Missiën van Lyon Pater J. Chabert. Deze Generaal-Overste bestemde toen onmiddelijk enkele priesters die de Koptische en Arabische talen moesten gaan bestudeeren, om daarna over te gaan tot den Koptischen ritus. Deze priesters, die de H. Mis in Koptischen ritus celebreeren met goedkeuring van Rome hebben reeds meerdere posten met volksscholen opgericht en hebben in de laatste jaren vele bekeeringen te boeken, doordat zij een zeer nauw contact gekregen hebben met de Kopten. De Paters Jezuieten in Midden-Egypte, alhoewel zij niet overgegaan zijn tot den Koptischen ritus, verrichten hetzelfde veelbelovende werk der hereeniging. Zooals uit dit overzicht blijkt, bevinden zich de meeste Katholieke Kopten in Midden- en Boven-Egypte, waar ook het aantal der schismatieke Kopten grooter is dan in Beneden-Egypte. Er bevinden zich in Beneden-Egypte 285.000 schismatieke Kopten tegen 633.000 in Midden- en Boven-Egypte. De scholen nu, welke onmiddelijk het werk der hereeniging ter hulpe komen, zijn deels onder leiding der inlandsche geestelijkheid (16), deels onder leiding van de Paters Jezuiëten (26) en de Paters der Afrikaansche Missiën van Lyon (5). Zij zijn 52 in getal voor geheel Egypte, hetgeen zeer gering is in verhouding tot de 444 protestantsche scholen in Egypte. Wat het aantal Katechisten, scholen en financiëele middelen betreft. zijn de Protestanten ons in alle deelen verre vooruit. In vele dorpen zijn de Katholieke Kop-

tische ouders gedwongen hunne kinderen naar de protestantsche school te zenden, waardoor van een katholieke opvoeding praktisch weinig terecht komt, om niet te spreken van het groote gevaar, dat de kinderen loopen, verkeerde principes ongemerkt in zich op te nemen. Waren er meer volksscholen met katholiek godsdienst onderwijs als grondslag, zoo zou het aantal der katholieke inlanders in weinige jaren verdubbeld zijn.

Doch het leven is duur in Egypte, het budget van den priester onvoldoende om een school op te richten of te onderhouden ; de meeste katholieke Kopten zijn arm, zoodat zonder geldelijken steun van buiten het aantal scholen niet vergroot kan worden. Een katechist kost den missionaris elke maand na aftrek der maandelijksche school-contributies twee guinees, die een waarde vertegenwoordigen van 24 à 25 gulden, zonder te spreken van de huur van het schoollokaal. Zoo is dus de katholieke volksschool met het Arabisch als hoofdtaal het groote middel der bekeering. De schoolkwestie is een vitale kwestie voor de bekeering der schismatieke Kopten. Door de scholen komt de missionaris in contact met vele Mohammedanen, die gaarne hunne kinderen naar onze school zenden. De school is het krachtige middel tot behoud van het geloof der katholieke Koptische jongens en is tevens een machtig tegenwicht tegen de sterke propaganda der Protestanten.

De kleeding van den katholieken inlandschen priester is niet dezelfde als die van zijn schismatieken medebroeder. Hun gewaad is zwart en daarover heen draagt hij een zwarten wijden mantel met ruime lange mouwen. Zijn hoofddeksel lijkt op een zwarten cylindervormige baret, die van boven breeder uitloopt. De bisschoppen hebben een langen sluier aan hun hoed, zij dragen het borstkruis en den ring en wanneer zij pontificeeren leggen zij over hun kazuifel het omophorion, d.i. één breeden stool met kruisen bezet, die van voren en achteren afhangt. De bisschopsstaf is een lange staf, aan welks uiteinde zich twee gekrulde slangen bevinden. De bisschoppen moeten ongehuwd zijn, doch de priesters mogen vóór het diaconaat trouwen. Als hunne vrouw sterft mogen zij geen tweede huwelijk meer aangaan. Op de 66 katholieke Koptische priesters zijn er 16 gehuwd.

Ik haal letterlijk de woorden aan uit het verslag van een katholieken Koptischen bisschop, die met een bloedend hart het armoe-

dig leven zijner priesters beschrijft. : „Nos prêtres sont généralement dans la plus grande détresse. Ils n'ont pour vivre que leurs seuls honoraires de Messe, venant en partie de l'étranger. Le casuel n'exsiste pas dans beaucoup de villages. Ailleurs, il est minime : une piastre ou deux pour un enterrement, quelqu'il soit.

Et l'on sait, combien la vie est chère en Egypte. Le régime de la plupart de nos prêtres est bien maigre, la viande n'est admise à leur table qu'une fois ou deux la semaine. Et quand le prêtre à force de travail et de privations, tombe malade ou devient infirme, c'est la misère noire. Plusieurs d'entre eux habitent des maisons incommodes, avec des ouvertures sans fenêtres ; d'autres ont longtemps habité de véritables huttes en nattes, où ils ont contracté des maladies pour le reste de leur vie. L'un de ces vaillants, qui a perdu sa santé au service d'une paroisse, qu'il a fondée, disait : Celui qui veut être prêtre chez nous, doit avoir fait le sacrifice de sa vie."

Als ooggetuige begrijp ik ten volle de kracht van zijn woord.

Het zij mij geoorloofd mijn diepe bewondering hier uit te spreken voor deze stille helden, die zulk een leven vol van voortdurende ontberingen leiden voor de zaak en den triomf van den Koning Christus in Egypte.

Ik heb hen van nabij gezien in hunne oude, meermalen verstelde togen, met een kapel, die dringende reparaties behoefde, gedrukt gaande onder de noodzakelijke zorgen voor het tijdelijke en het onmisbare — tirant le diable par la queue, — gelijk de Franschen dit typisch uitdrukken.

Moge Jezus, die in de persoon Zijner priesters in Egypte lijdt, op hunne zware offers welwillend neerzien en om wille van deze het hereenigingswerk bespoedigen. Hun invloed is inderdaad een zeer weldadige en wel omdat zij een zeer goede opleiding genoten hebben, voor hunne geestelijke taak ten volle uitgerust zijn, geen geld-najagers zijn als de schismatieke priesters, doch zich in alles ware zielenjagers toonen in den wijngaard des Heeren. Hun leven, hun arbeid steekt sterk af bij dat hunner schismatieke medebroeders. Zoo zijn zij gezien en bemind zoowel door Schismatieken en Mohammedanen. De helaas te vroeg overledene bisschop van Thebe, Mgr. Ignatius Berzi was een man, waarvan een hooge, zedelijke invloed uitging over alle deelen des lands, door zijne

prediking, apologetisch talent, geschriften en grooten zielenijver. Hij was lid van den Egyptischen Senaat.

Katholiek Egypte roept dringend om meer inlandsche priesters en meerdere volksscholen met godsdienstonderwijs. Van deze twee factoren zal de hereeniging van deze oude en eens zoo bloeiende tak van het Christendom met Rome afhangen.

Helaas, ik zie voor mij zoovele Katholieke Koptische Kerken gesloten door gebrek aan priesters en zoo vele dorpen, die zoo gaarne hun kinderen naar Katholieke scholen zouden willen zenden.

Het gebeurt wel, dat geheele dorpen zich bekeeren en de priester, die een leidende hand daarin had, geen school voor hen kon oprichten en genoodzaakt was hun verzoek af te slaan.

Hij heeft namelijk voor zich zelve niet het noodige voor zijn onderhoud, laat staan als hij getrouwd is, — wat zorgen drukken dan op hem ! !

Van den anderen kant mag ik als ooggetuige hier neerschrijven, dat er door de Katholieke inlandsche priesters echt apostolisch werk wordt verricht in zeer moeilijke omstandigheden en in een afmattend klimaat. Dikwijls komen schismatieke priesters, getroffen door hun voorbeeld, zich onder hunne gelederen scharen.

De Koptische bevolking, van nature sterk godsdienstig aangelegd is ontvankelijk voor de Katholieke Leer.

Door hare groote onwetendheid, verlaten als zij is door hare eigen schismatieke priesters, en door een zeker gemis aan nationaliteitsgevoel, een gevolg van de eeuwenlange Mohammedaansche vervolging en verdrukking, zal zij, — indien de Katholieke Kerk meer Hare aandacht schenkt aan dit volk, — spoedig hare intrede doen in het oude Vaderhuis.

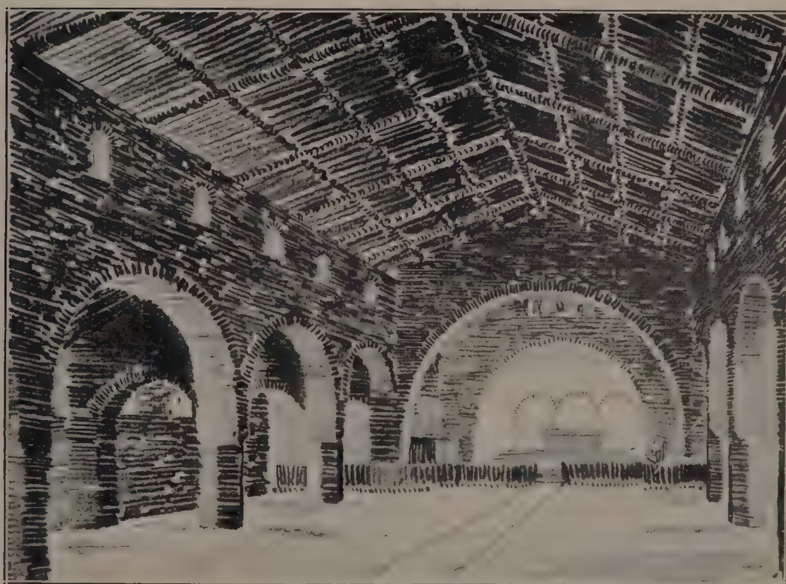
Menschelijkerwijze gesproken, staan de Kopten dichter bij ons en voelen meer met ons, Katholieken, meer dan de Grieken en Russen. Steunt Katholiek Europa dit oude Christenvolk door zijn gebeden, offers en aalmoezen, dan mag men het bekeeringswerk der Kopten in de naaste toekomst hoopvol tegemoet zien.

5 Tout 1645
(Koptische Kalender).

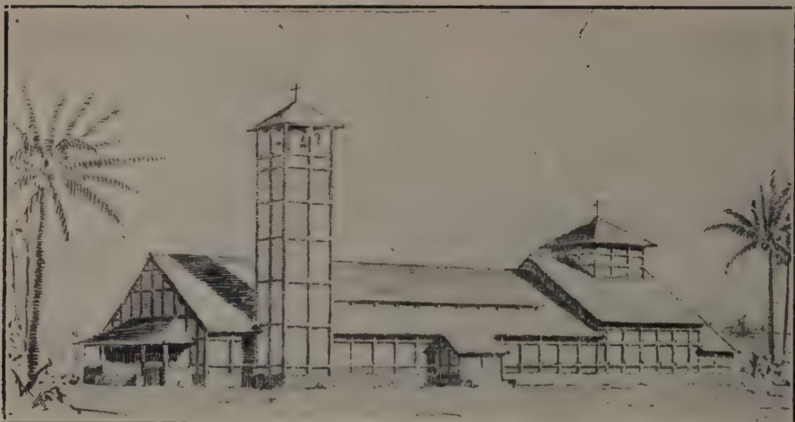
Pater JACOB MUYSER S.M.A.
Missiehuis der Afrikaansche Missiën.
Cadier en Keer.

Missiekerk in baksteen aan het Tanganika-meer,
voor de Witte Paters van Boxtel.
Architect A. J. Kropholler
te Wassenaar.

Interieur-schets van een Missie-kerk in baksteen aan het Tanganika-meer
in den Congo, voor de Witte Paters van Boxtel.
Architect A. J. Kropholler
te Wassenaar.

Missiekerk in houten vakwerkbouw op de Philippijnen,
voor de Paters van het H. Hart te Tilburg.

Architect B. J. Koldewey
te Voorburg.

Missiekerk in gewapend beton te Manilla op de Philippijnen,
voor de Paters van Scheut.

Architect B. J. Koldewey
te Voorburg

MISSIEKERKEN

De hier afgebeelde ontwerpen voor Missiekerken zijn gemaakt door de architect Kropholler te Wassenaar, de architect van Moorsel te Voorburg en door de schrijver van dit artikeltje. Het zijn geen projecten, die als een losse gedachte zonder meer op het papier geworpen werden, dienende om nu eens in het algemeen aan te toonen, hoe in de Missie moet worden gebouwd en hoe niet, doch perspectiefteekeningen, gemaakt naar uitgewerkte plannen van kerkjes voor een bepaalde landstreek, bestemd om binnen korten tijd in der daad te worden uitgevoerd. Verschillende Congregaties vroegen om voorlichting en hulp en het was ons een aangename taak om hier aan het werk te gaan, te trachten ons althans eenigermate in te denken in de groote moeilijkheden die worden ondervonden bij den bouw der Missiekerken in de ons vreemde landen ver over zee. Feitelijk was het de architect Kropholler aan wie allereerst om voorlichting gevraagd werd. Deze bezag m.i. de zaak echter van een ruim standpunt door hier niet alleen aan het werk te tijgen, doch in zekeren zin samenwerking te zoeken met twee der jongere Nederlandsche architecten, waarvan hij wist, dat zij wat de grondopvatting der bouwkunst betreft met hem overeenstemden. Hierdoor toch kon een uitwisseling van gedachten ontstaan over dit uiterst moeilijk probleem, werd de zaak van drie kanten bezien, zonder dat echter bij het naast elkander stellen der (ieder geheel op zich ontstane) projecten onderlinge tegenstrijdigheid behoefde te worden gevreesd, gelijk het geval is bij het groot aantal nieuwe, moderne, Katholieke kerken die de laatste jaren in Holland gebouwd zijn en waarvan het gemis aan eenheid ontstellend genoemd moet worden.

Wat gevraagd werd was allereerst technisch materiaal : middelen om langs eenvoudige, economische weg deugdelijke kerkjes te bou-

wen, zooveel als mogelijk bestand tegen de geweldige krachten der aardbevingen en wervelwinden. Om die reden werden de kerken te Manilla en Solano geheel in gewapend beton ontworpen, kreeg de houten kerk der Paters van het H. Hart op de Philippijnen een betonnen ringbalk als onderbouw, moesten de muren der baksteenen kerken aan het Tanganikameer van bijzonder zware afmetingen worden enz.

En daarnaast stond het vraagstuk der vormgeving. Onder invloed der Neo-Gothische beweging in West-Europa ontstond de gewoonte om in de Missielanden kerken te bouwen als miniatuur-kathedralen, met spitsbogen en andere Gothische details. Het inzicht rijpt echter dat dit onjuist is, dat de middeleeuwsche kerkvorm, welke ten eenen male typisch Europeesch genoemd moet worden, niet thuis behoort in de tropische gewesten. Zeker, de inlander kan zich tijdelijk laten overbluffen door de vreemde, hem onbekende vorm eener Neo-Gothische kerk, hij kan daarin misschien zelfs een symbool zien, een uiterlijk teeken van zijn nieuwe geloof, zijn nieuwe levensinzicht. Doch men verlieze daarbij niet uit het oog, dat hoe dan ook, het feit bestaan blijft dat zulk een bouwwerk naar den aard niet past bij zijn land, zijn omgeving, zijn klimaat enz. En van die kant bezien moet het dan ook waarschijnlijk genoemd worden dat het Godshuis waarmede hij zich op den duur het meest volledig vertrouwd zal maken datgene zijn zal, hetwelk in zijn vormgeving het landelijk-typische en karakteristieke heeft van het Missiegebied waarin het staat. Het is op grond van die gedachte, dat in de hier afgebeelde kerken is getracht iets vast te leggen van het land-eigene der betrokken streken, allereerst door, na bestudeering van fotos en afbeeldingen, de materialen zóó toe te passen als plaatselijk gebruikelijk of eenvoudig voor de hand lag, verder door het overnemen van de dakhelling en het dakoverstek (twee belangrijke zaken die het grondtype van een bouwwerk voor een groot deel bepalen) welke algemeen voorkomen in het gewest waar het kerkje is gedacht, het stellen van een zelfde verhouding tusschen het muuroppervlak en de venstergrootte als karakteristiek voor het onderhavige Missiegebied enz. Langs dien weg zal iets ontstaan wat den inlander — bewust of onbewust — trekt als aan hem zelf toebehoorend en hij zal — wat van zeer veel belang is — daarin naar gelang zijn graad van ontwikkeling en geaardheid de mogelijkheid aanvoelen

om zelf, zonder zich geweld aan te doen, zonder zich te forceeren, in gelijken trant iets tot stand te brengen en te ontwikkelen, nu hij niet langer staat tegenover een vreemde vormgeving, geïmporteerd uit vreemde, hem onbekende landen, doch tegenover een bouwwijze, die zich aansluit bij die zijner eigen huizingen.

Hier toont zich in eerste aanleg een mogelijkheid om te komen tot een zuivere landeigen bouwkunst in de Missiegebieden. Want dit verlieze men bij deze zaak bovenal minder uit het oog, dat niet wij doch de inlander zelf die kunst zal moeten voortbrengen. Hoezeer wij Europeeërs ook trachten ons in te denken in al die zaken en omstandigheden, welke natuurlijkerwijze invloed hebben uit te oefenen op de vormen eener zuivere architectuur in de gekerstende overzeesche streken, het zal ons nooit gegeven zijn volledig datgene te kennen wat door de inwoners der Missielanden als het hun eigene wordt gevoeld ; wij zijn nu eenmaal van een andere grond, van een ander bloed ; zoo gezien zal de inlander zelf tenslotte slechts datgene kunnen bouwen wat volkomen past in de atmosfeer van zijn geboortegrond. Wat hier door ons vanuit Europa kan gedaan worden is feitelijk slechts een weg aanduiden, die vroeg of laat door de landslieden zelf moet worden betreden en afgelegd.

De Missiekerken moeten dus gebouwd worden in een zuiver natuurlijke trant, opdat zij zich volkomen voegen in het landschap waarin zij zullen verrijzen. En het is juist deze natuurlijke opbouw van het huis Gods, welke geheel ligt in de lijn der traditie. Immers het groote kenmerk der Romaansche en vroeg-Gothische architectuur (de bouwkunst der Christenheid in haar schoonste en edelste vorm) bestaat hierin dat zij natuurlijk is, d.w.z. logisch en redelijk in al haar geledingen, als een direkt uitvloeisel der Christelijke idee, welke ordent en regelt op alle gebieden van het leven ; logisch en redelijk, niet als gevolg van een dor en star redeneeren, doch vanuit de klare en onvertroebelde gevoelssfeer van den kunstenaar die intuitief de natuurlijke orde kende en deze bindend stelde voor zijn werk. Jacques Maritain zegt het zoo schoon in zijn boek „Kunst en scholastiek": De middeleeuwer was er zich diep van bewust dat redelijk te arbeiden voor den mensch een manier is om God na te volgen. En geeft de catechismus ons niet aan, dat de mensch een redelijk schepsel Gods is ; de Missiepater brengt deze waarheid als een deel der blijde boodschap aan den inlander. Is het dan niet

juist deze lijn door te trekken en te zeggen : laat de Christen op het gebied der kunst dan toonen in der daad een redelijk schepsel Gods te zijn, laten wij voor den inlander, laat de gekerstende inlander tenslotte zelf, bij het bouwen van de Missiekerken redelijk te werk gaan, d.i. logisch, volgens de natuurlijke orde.

Het is niet waar dat het Katholiek, dat het Christelijk karakter van het kerkgebouw zou geborgen liggen in rond- en vooral spitsbogen, gelijk men heel vaak meent ; deze ontstonden bij de kerkbouw tijdens de middeleeuwen krachtens de aard van het toegepaste stapelmateriaal, n.l. de baksteen en de natuursteen. En ook heden blijven deze vormen hun reden van bestaan behouden waar stapelbouw in het geding is. In de baksteenkerken aan het Tanganikameer b.v. welke bij dit artikel staan afgebeeld, vindt ge dan ook in der daad voluit rondbogen toegepast.

Een spits of rondboog overnemen bij het ontwerpen van een kerk van gewapend-beton, van hout, van bamboe of eenig ander materiaal van geheel andere eigenschappen is echter gezocht, geforceerd, onkarakteristiek, onwaar, is leugenachtig. Neen, het wezen der Christelijke bouwkunst schuilt niet in de spitsboogvorm, doch elders; het, ligt gelijk hierboven zeer in het kort werd aangegeven, in de zuiverheid die de leugen mijdt.

Laten wij ons daarom open en klaar stellen tegenover iedere opgave die ons door de omstandigheden wordt voorgelegd en daar geheel natuurlijk aan beantwoorden. Dan zullen wij komen tot een vormgeving — uiterlijk al of niet, meer of minder, herinnerend aan die van het verleden, zulks is in de grond der zaak zonder belang — welke door haar waarheid en eerlijkheid getuigt van de Christelijke geest, waaruit zij is ontstaan. Daarneven zal zich dan doen gelden de werking der verhoudingen in vorm en kleur, dit ondefinieerbaar spel, dat een reflex is der gestemdheid van den kunstenaar, daarneven — let wel — opdat dit volgens de middeleeuwsche traditie steeds blijve binnen de perken der redelijke vormgeving.

En ten slotte : de versiering van het bouwwerk, het schilderen, het hakken en snijden (als tatoueeren) van voorstellingen en figuraties in de architectonische zuivere kern. Dit ornementeeren nu late men de inlander geheel zelfstandig doen. Want in versieren zijn de meeste onbeschaafde volkeren zeer bedreven. Schoon is hun primitieve ornament en iedere Missietentoonstelling toont ons opnieuw,

dat zij daarvoor in het algemeen dieper en fijner gevoel hebben dan wij die hen op ander gebied te schenken en te leeren hebben.

Ziedaar een korte samenvatting van de gedachten die hebben voorgezeten bij het ontwerpen der vijf Missiekerken, welke hierbij staan afgebeeld en die een poging zijn om te geraken tot een oplossing van het brandend vraagstuk van de kerkbouw in de Missielanden, een probleem waarop vanuit Rome de aandacht gevestigd is en dat voluit staat in het teeken van deze tijd. De arbeid hier verricht geschiedde met vreugde en zal, indien daartoe de behoefte mocht blijken te bestaan, in dezelfde geest worden voortgezet, uitgaande van de gedachte dat door het geven van inheemsche vormen aan de Missiekerken de moeilijke weg welke naar de Kerk leidt voor den inlander gemakkelijker begaanbaar kan worden gemaakt en het zware werk van den Missionaris een weinig verlicht.

Voorburg Z.H., Januari 1929 B. J. KOLDEWEY,
Architect.

HET HINDOEISME

Grooter prikkel kon onder het bewerken van een artikel over Hindoeisme en Christendom moeilijk gegeven worden dan toen bij het lezen van de November-aflevering van den Heraut van het heilig Hart, het orgaan van het Apostolaat des Gebeds, de door Z. H. den Paus aangegeven missie-intentie bleek te zijn : „dat de hoogere standen der Hindoes met heel hun aanhang onzen Heer en Koning Jesus Christus erkennen en aanbidden.”

Als de paus dien machtigen hefboom gebruikt namelijk het gebed der leden van het Apostolaat des Gebeds voor de bekeering van het ontzaglijke Aziatische schiereiland, dat afdaalt van de Himalaya-toppen en eindigt aan kaap Komorin, dat gewoonlijk Vóór-Indië genoemd wordt en dat zoo groot is als half-Europa of 150 maal Nederland en dat 319.000.000 inwoners telt, waarvan er ruim 200.000.000 onder den tooverban van het Hindoeisme gevangen worden gehouden, dan zullen er zeker bijzondere moeilijkheden aan verbonden zijn. Met behulp van het kortelings in Berlijn verschenen werk van Alfons Väth S.J. over het vraagstuk hoe de hoogere standen van het Hindoeisme, door het christendom te

overwinnen zijn, zullen wij trachten 1°. de bijzondere moeilijkheden hiervoor zoo duidelijk mogelijk aan te geven en een weinig te verklaren, om 2°. daarna een levensschets te geven van hem, die 27 October 1907 in Calcutta stierf, den Brahmaan Upadhyaya, die met zijn buitengewone gaven van hart en geest zich tot taak had gesteld de kloof tusschen Christendom en Hindoeisme te overbruggen, maar die helaas in zijn laatste levensjaren telkens verder van de Kerk vervreemdde en wederom sterk naar het heidendom overhelde, ofschoon wij mogen aannemen, dat hij zich voor zijn geweten tot het laatst toe als kind zijner Kerk voelde.

Bij niemand zal natuurlijk de gedachte opkomen, wanneer de Paus een bijzonder gebed vraagt voor de bekeering der „hoogere standen der Hindoes" dat de Vader der christenheid onverschillig zou zijn voor het heil der lagere standen, maar toch lijkt het niet ondienstig vooraf te herhalen, wat de redacteur van den Heraut bemerkt in zijn verklaring der maandintentie : „Herinneren wij ons wat de heilige Paulus zegt : *Bij Grieken en Barbaren, bij wijzen en ongeleerden moet ik arbeiden.* [1]) De geschiedenis leert ons en de ondervinding bevestigt het, dat, indien de hoogere leidinggevende standen van het volk zich bekeeren tot het christendom, het volk hun voorbeeld volgen zal. Dit geldt al heel bijzonder bij de Hindoes.

Oorspronkelijk telde men bij hen drie standen, „kasten" genoemd. In den loop der eeuwen is dit aantal kasten ongelooflijk gegroeid. Wie niet tot een kaste behoort, heet „paria" of onreine; elke omgang met een paria geldt voor iemand, die tot een kaste behoort, als besmettend en verontreinigend.

De hoogste kaste der Hindoes, de priesterkaste, ook kaste der Brahmanen genoemd, kreeg langzamerhand de heerschappij over de bevolking in handen, een heerschappij, die na verloop van tijd ontaardde in tirannie over alle niet-Brahmanen.

Toen nu, vier eeuwen geleden, de Portugeezen en met hen de missionarissen, niet voldoende op de hoogte van de eigenaardige opvattingen der Hindoes, omgingen met de paria's en onder dezen de eerste bekeerlingen maakten, was daarmee bij de hoogere standen de diepe verachting voor al wat uit Europa kwam, dus ook voor den christelijken godsdienst, geboren ; slechts op straffe van verontreini-

---

[1]) Rom. I. 14.

ging en verlies van den socialen rang, die zijn kaste-lidmaatschap hem verzekerde, was het voor een Brahmaan, of zelfs voor een lid der lagere kaste mogelijk, christen te worden. Deze minachting voor het Katholicisme heeft vier eeuwen lang het hindoeistische volksgeheel voor het christendom gesloten gehouden, behoudens zeer zeldzame uitzonderingen. Het is daarom, dat de bekeering der Hindoes van boven af, van de hoogere standen beginnen moet.

In geen land ter wereld is de oplossing van de vraag, hoe het christendom in te lijven in het cultuurleven, zoo moeilijk als in Indië, dat men om geheel bijzondere tropische eigenaardigheid van zijn godsdienst en beschaving het wonderland noemt, waar de godsdienst die in het nauwste verband staat met het maatschappelijk leven de groote menigte in een tooverban gevangen houdt.

Geen enkele voorstelling van het Hindoeısme kan bevredigen. Het is trouwens nauwelijks mogelijk een volledig afgerond, overzichtelijk beeld er van te schetsen. Immers wij staan voor een wirwar zonder weerga. Het Hindoeisme is als een tropisch oerwoud, dat niemand in al zijn sluiphoeken doorvorschen kan.

Nog veel minder kan dit geschieden binnen het bestek van een artikel. Wij kunnen slechts enkele verkenningstochten houden in het binnenste van het oerwoud en een eenigszins dieperen kijk op zijn geheimen trachten te verkrijgen. Dit zal intusschen voldoende zijn om ook den oningewijde met deze verwarde wereld eenigermate bekend te maken. Wij klimmen van de eenvoudigste vormen van het Hindoeisme tot de hoogere op, waarbij wij wat langer willen stilstaan en trachten dan in een overzicht de voorstellingen in een geheel samen te vatten. Allereerst boeit de bonte wereld der goden onze aandacht. Voorwerp der godsdienstige vereering is een eindeloos aantal van goddelijke en halfgoddelijke, groote en kleine wezens. Volgens hun neiging om het onmetelijke door geweldige getallen uit te drukken, hebben de Hindoes 330.000.000 als aantal hunner goden aangegeven.

De geheele onbezielde natuur in haar vijf elementen — aarde, water, lucht, vuur, dampkring — is heilig. Van goddelijk wezen is voor alles de aarde, die als aardgodin of moedergodheid door de oer-indische volkeren is vereerd. Naast de aarde in haar gehee

genomen, verheugen voorname gebergten, metalen, kwikzilver, meteoorsteenen zich in een bijzondere vereering. Eveneens zijn naast het water in het algemeen bepaalde zeeën en rivieren heilig, in het bijzonder de Ganges. Heilig zijn verder de winden, het hemelgewelf, zon, maan, vaste sterren, planeten, het onweer en de regenboog. De werktuigen, die het levensonderhoud verschaffen, zijn met bovenaardsche kracht toegerust. Op het Pamachifeest vereert de boer zijn ploeg, de soldaat zijn zwaard. Wiskundige teekens bezitten geheimzinnige kracht, als de cirkel, de driehoek en het hakenkruis. Goddelijk zonder weerga is de Veda, het heilig weten.

Eveneens komt de Hindoe de geheele levende natuur als goddelijk voor ; in het bijzonder geldt dit in het plantenrijk voor den vijgeboom en de in geen enkel huis ontbrekende tulsiplant ; in het dierenrijk vooral voor de koe, de aap, slangen, olifanten, tijgers, pauwen enzoovoort. Des te meer wordt natuurlijk de mensch vergoddelijkt, zoodat voor het kind de vader, voor de echtgenoote de echtgenoot, voor den leerling de Guru (de godsdienstonderwijzer) een god is. Avonturiers, beruchte roovers, engelsche officieren en ambtenaren ontgaan die goddelijke eer evenmin als Christus, de heilige Maagd op haar bedevaartsplaatsen of de heilige Franciscus Xaverius op zijn graf te Goa, maar ook in de pest, de cholera, de droogte zien zij kwade geesten. Boven allen tronen Vishnu, als de goedige instandhouder der wereld en Shiva als de verwoester en tevens de gever van het leven, Brahma als de schepper en Trimurti als de hoogste openbaring van het goddelijk wezen.

Deze hebben elk hun godinnen als echtgenooten en een talrijke kroost.

Vishnu uitgezonderd, gelden de goden niet als scheppers en beschermers der zedelijke orde. Men vereert ze om geen kwaad van hen te ondervinden, schoon hun macht niet bestand is tegenover boetedoeners en toovenaars. De goden zijn „onsterfelijk" d.w.z. zij leven een onbegrensd aantal jaren ; dan houdt hun persoonlijk bestaan op. Zij nemen de uiteenloopendste vormen aan en veranderen in menschen, dieren en planten. Bekend zijn de 10 Avataras (afdalingen) van Vishnu met het doel om het goede te loonen en het kwade te straffen. Twee dezer menschwordingen de zoogenaamde goden Rama en Krishna worden door de Indiërs hoog vereerd. De godheden hebben alle deugden en gebreken in reusachtige verhou-

dingen. Sommige hebben zich aan moord en ontucht schuldig gemaakt, doch hun is alles geoorloofd ; men heeft het dier in de sfeer van het goddelijke verheven en de goden tot dieren verlaagd.

Volgens de opvattingen der groote menigte werden de goden door tooverformulieren in de afgodsbeelden gebannen of werden zelfs hiermee een. Vandaar dat geheel Indië vol is met tempels en tempeltjes met zulke afgodsbeelden, dikwijls van ontuchtig uiterlijk.

Natuurlijk vereert de Hindoe niet alle goden. Hij doet zijn keuze en laat de eene hem in den steek, dan probeert hij den ander. Vishnu of een zijner menschwordingen geniet een tamelijk algemeene vereering. De Hindoe wordt beheerscht door de voorstelling eener eindelooze reeks zielsverhuizingen, waaraan ook de goden niet ontkomen. Zij dalen in wezen van lagere orde af, of de lageren werken zich tot hoogeren op en daardoor bestaat geen wezenlijk onderscheid tusschen God, mensch, dier en plant. Dit sluit aan bij de leer, dat het al God is. Dit is zoowel de voorstelling der mindere lagen van het Hindoeisme, die in alle krachtsuiting geesten zien (Pantheïsme: Het al is God) en die der hoogere standen, in wier voorstelling het goddelijk wezen zich in theopanistischen zin openbaart (Theopanisme: God wordt het heelal). Daartoe heeft vooral meegewerkt de historische ontwikkeling van het Hindoeisme uit den arischen godsdienst. Deze groei uit den godsdienst, die zich sedert 3000 jaren over Indie had verspreid, is ook verantwoordelijk voor het overnemen van godheden van andere godsdiensten alsmede hunne vormen van vereering, als het brengen van bloemen en vruchten, het vouwen van handen en buigen der knieën, het ter bedevaart gaan naar wonderdadige afgodsbeelden of naar de heilige rivieren, waarbij vooral de wateren van de Ganges de kracht bezitten om van zonden te reinigen. Met de 5 producten der heilige koe, melk, karnemelk, gesmolten boter (ghi) urine en drek worden reinigende uitwerkselen bedoeld. De stervende die den koestaart in de hand houdt, vertrouwt op de zaligheid. Belachelijk zijn de ontelbare uitingen van bijgeloof.

Op de priesters rusten bijzondere verplichtingen als gebeden en ritueele wasschingen. Zij bedienen het afgodsbeeld in den tempel. Des morgens wordt deze gewekt, gewasschen met ghi gezalfd, aangekleed, gevoed en des avonds weer naar bed gebracht ; op zijn feestdag voert men hem in triumph op een reusachtigen zegewagen

door de straten. Tempelmaagden die als gemalinnen van den god golden (en niet te noemen verplichtingen hadden als zoodanig) vroolijkten den hoogen Heer op door muziek en dans. Menige godheid verheugt zich in bloedige offers en op hun feestdagen wordt alle verschil van stand ter zijde gesteld en worden sexueele afwijkingen van de ergste soort begaan.

Een gemeenschappelijke godsdienstoefening is het Hindoeisme vreemd, waarom de tempels ook geen groote afmetingen vorderen. De Hindoejeugd ontvangt ook geen systematisch onderricht in den godsdienst. Zij doet, wat zij de anderen ziet doen en wordt door bij gelegenheid de legenden der goden te lezen of te aanhooren in het Hindoeisme ingeleid.

De indruk, dien de opmerker van den Hindoe ontvangt, is die van een diep-godsdienstig aangelegden mensch. In het openbaar oefent hij zijn godsvrucht uit en wordt door niemand bespot. Voor den godsdienstzin der menigte pleiten ook de vele, prachtige tempels, de overvloed der over het geheele land verspreide afgodsbeeldjes, de sterke deelname aan processies en godsdienstige feesten, het ijverig bezoek der beevaartsoorden. De Hindoevroomheid is echter meestal zelfzuchtig en uiterlijk.

Het godsdienstig leven van den Hindoe is intusschen door de directe Godsvereering niet uitgeput. Alle handelingen van het dagelijksch leven zijn met godsdienstige ceremoniën verbonden. Eten, drinken, baden, zich kleeden, geboorte, huwelijk en de dood zijn godsdienstige handelingen. Het leven van den Hindoe is van den godsdienst verzadigd als de zee door het zout.

Alle gebruiken zijn geregeld door de voorschriften der *kasten* Oorspronkelijk bestonden er slechts drie arische standen namelijk die der *Brahmanen* (priesters) der *Ksatriyas* (soldaten) en der *Vaishyas* (kooplieden, boeren en ambachtslieden) waarbij zich later de groote massa der donkerkleurige onderworpenen als vierden stand der *Shudras* aansloot. Het aantal groepen, die ofschoon oorspronkelijk van burgerlijken aard, godsdienstige instellingen zijn geworden, steeg tot duizenden. Zij sloten zich dichter aan, steeds luchtdichter tegenover de buitenwereld en verstarden tenslotte tot de tegenwoordige kasten. Die tot geen kaste behooren, de beneden

de Shudras staanden en ook de niet-Hindoes, Christenen en Muselmannen worden tot de Panchama's, paria's, onreinen gerekend.

De kasten zijn afgesloten volksgroepen met eigen beschermgoden, met eigen rechten, plichten, gebruiken en wetten, welke laatste een bestanddeel van het burgerlijk recht zijn geworden. De kaste is aangeboren. Een wisseling is bij het leven niet mogelijk. Ook kan men wel de voorrechten eener kaste verliezen, maar niet de kaste zelf. De familie Tagore, waartoe de beroemde dichter behoort, is b.v. uit de Brahmanenkaste uitgestooten, wijl een der voorvaderen zonder het te willen de geur van gebraden vleesch heeft ingeademd. Door strenge en langdurige boetedoening zijn de voorrechten terug te krijgen.

Een Hindoe van hoogere kaste zal liever verhongeren dan van iemand van lagere kaste, laat staan van een onreine, spijs of drank aannemen. De kasten hebben dit voordeel, dat zij heden nog een sterken steun vormen voor de zedelijkheid en hare voorschriften nemen de plaats in van de in het Hindoeisme ontbrekende beweeggronden tot zedelijk handelen.

***

Het Hindoeisme, dat wij tot dusver gezien hebben, kan men het populaire Hindoeisme noemen, en die naam is in zoover juist, wanneer het godsdienstig leven der groote massa zich bepaalt tot den afgodendienst en het onderhouden der kastengebruiken. Bij de hooger beschaafden echter komt nog een nieuw godsdienstig element den volksgodsdienst vervolledigen, namelijk de godsdienstig-wijsgeerige bespiegeling.

Het philosophisch denken is bij den Hindoe wezenlijk een godsdienstige oefening. De godendienst der groote menigte bereidt wel den weg tot de verlossing en leidt nader tot het doel, maar de philosophie wijst den kortsten en veiligsten weg.

Hier staat het Hindoeisme in een geheel nieuw, veel gunstiger licht. De Hindoes der hoogere standen behooren tot de begaafdste menschen, sommigen hunner kan men tot de grootste denkers aller tijden rekenen. De indische beschouwingen zijn gericht op de Veda, het door Brahma „uitgeademde en door de oude zieners (Rishis) overwogen eeuwige Weten" en dan worden bedoeld de in de „woudboeken" opgesloten „Upanishaden" (geheimleer), waarvan de

oudste deelen tot op de eerste helft van de eerste duizend jaar vóór Christus stoelen. Dit gedeelte wordt ook Vedanta (einde der Veda) genoemd.

Met Vedanta zullen wij de systemen aanduiden, met den naam Upanishaden de bronnen, waaruit deze geput zijn. De Upanishaden zijn vaag en vol tegenspraak, zoodat voor alle leergebouwen Upanishadenteksten als bouwsteenen benut kunnen worden. (Twee voorstellingen treden duidelijk op den voorgrond. Zij gelden voor de Indiërs als axioma en daardoor is het denken der Indiërs aan den wortel vergiftigd. De eerste noodlottige opvatting laat zich in de volgende formule samenvatten : ,,*Wat is, kan nimmer niet zijn* ; *wat niet is, kan nooit zijn*. Een scheppen uit niets is onmogelijk. Al wat bestaat is zonder begin en zonder einde.'' Vragen wij hoeveel soorten van eeuwig bestaan er zijn, dan verdeelen zij zich in twee groepen, maar de monistische opvatting heeft hier de overwinning behaald op het dualisme, hetgeen neerkomt op de overwinning van het zuivere Theopanisme.

Nog algemeener en noodlottiger is de tweede onjuiste beschouwing. De zielen zijn aan de onverbiddelijke wereldwet van *het Karma* onderworpen, zoodat zij zonder begin en zonder einde van lichaam tot lichaam moeten verhuizen. Alle werken, goede en kwade eischen passende vergelding. Wijl dit in het tegenwoordige leven niet geschieden kan, moet de ziel na den dood weder tot het leven terugkeeren. In de ziel heeft zich zaad opgehoopt, dat de passende vrucht moet voortbrengen. Wijl zich in ieder leven zaad ophoopt, komt er geen einde aan de wedergeboorten. Dat is de Samsara, de eeuwige kringloop der door het Karma geeischte geboorten. De spitsvondige hindoegeest heeft voor elke booze daad nauwkeurig de straf bepaald : De moordenaar van een Brahmaan wordt naargelang de omstandigheden in een hond, een zwijn, een ezel, een kameel, een os, een geit, een ree, een vogel, een Chandala of Pucassa (de laagste kasten) herboren. Een brahmaan, die heeft gestolen moet duizendmaal spinnen, slangen, cameleons, waterdieren of duivels bezielen. Vleescheters worden in vleeschetende dieren wedergeboren enzoovoorts, enzoovoorts. De karmavoorstelling lost ook de vereering op, die de Indiër heeft voor dieren en planten ; ook de goden kunnen in den Samsara geworpen worden, zoodat een god onverwacht in een dier kan gevonden worden.

De Karma bestemt tot welke kaste men behoort, waarom elke Hindoe zich met zijn lot verzoent ; want hij kan er toch niets aan veranderen. De mensch is voor zijn daden niet verantwoordelijk. Hij bezit volgens de Karma een aangeboren drang tot het goede of het kwade. Wijl de godheid niets vermag tegen de oppermachtige wet van het Karma, leidt deze opvatting consequent doorgezet tot practisch en theoretisch atheïsme. Wijl de sterveling zich niet kan onttrekken aan den kringloop der geboorten — en men rekent voor de opstijging van steen tot Brahmaan, als de gewone gang niet door slechte daden gestoord wordt, de kapitale som van 8.400.000 geboorten, — vindt men hier de verklaring voor de pessimistische opvatting, dat het aardsch bestaan een lijden is.

Alleen aan de hoogere, geestelijke menschen is een ontkomen aan de zielsverhuizing in elk geval mogelijk. Door goede werken gelukt het nooit, wijl ook deze een zaad achterlaten, dat een nieuw bestaan eischt. De psychologische grond van het kwaad is namelijk de verbintenis der ziel met de fijne materie. Slechts de bevrijding van de begeerlijkheid en het stoffelijk hulsel door de erkenning van het louter geestelijke wezen der ziel leidt tot het doel. Vandaar de hoogachting voor de ascese in Indië. Daarom trekken menschen van stand en beschaving zich dikwijls uit de wereld terug, om tot het einde van hun leven van alles onthecht, zich op den grond hurkend aan de beschouwing over te geven en moet iedere brahmaan als kluizenaar zijn leven besluiten ; in den lageren stand ontaardt die ascese in de zelfkastijding der fakirs. Wie in de overweging de ware natuur der ziel beschouwt, is verlost en zalig. Dat is het Nirvana, het onbewuste zalig zijn, de droomlooze slaap. Het is als het uitmonden eener rivier in de zee.

Overigens is het Hindoeisme vol tegenspraak en handelt men in het practische leven dikwijls, alsof de goden het goede loonen en het kwade bestraffen. Een oplossing van deze tegenstrijdigheid kan men zich zoo voorstellen, dat voor de goede en slechte werken gedurende millioenen jaren loon of straf in hemel of hel volgt, waarna de ziel volgens het Karma van het laatste leven weder een nieuw leven begint, terwijl de Bhakti (de liefdevolle overgave als zekere weg ter zaligheid) naar den hemel van den betreffenden God leidt, totdat op het einde der wereld die God met al zijn getrouwen weder in den tredmolen der zielsverhuizing wordt geworpen.

Werpen wij een vluchtigen blik op de philosophische stelsels, die zich met de vraagstukken God, ziel, wereld en verlossing bezig houden. *Zes* leerrichtingen (Darsanas) gelden als orthodox ; zij worden, ingedeeld in sutras (leiddraden) in spreuken van raadselachtige kortheid vastgelegd. Alle beroepen zich op de Upanishaden.

Tot deze zes behooren :

1⁰. *De Vedantascholen*, namelijk die *a*. van *Shankara* (einde 8e eeuw). Deze leer, de Advaita-Maya-leer, hoewel de verhevenste door een niet christelijk philosooph bedacht, is als theopanistisch af te wijzen ;

b. van *Ramanuja* (11e—12e eeuw). In tegenstelling van Shankara wordt zijn realisme niet geschokt en het verlangen zijns harten naar een beminnenden, persoonlijken God niet onderdrukt. Had hij zich van den ban der twee groote gronddwalingen kunnen vrijmaken, dan was hij dicht bij de christelijke opvatting geweest,

c. van *Madhva* (13e eeuw). Deze leert een realistisch dualisme. Zijn eenige groote fout bestaat ook in de valsche grondopvattingen waardoor zijn Godsbegrip onvolmaakt is.

De stelsels van Ramanuja en Madvha behooren tot de Vishnubelijdenissen.

2⁰. Naast de Vedantascholen heeft de Sankh aleer en de nauw met hem verbonden *Yoga* veel invloed gehad met haar moederrechterlijke cultuur. Van huis is de Sankhya atheïstisch.

3⁰. De *Yoga* tracht door lichaamskracht en geesteskastijding en door overweging den geluksstaat te bereiken ; van het godsbegrip is zij zeer ver af.

4⁰. De *Nyaya* en de

5⁰. *de Vaisheshika* zijn tot één systeem versmolten en trachten de wereld niet in beschouwing maar zakelijk te verklaren.

6⁰. *De Mimansa*. Van God wordt niet gesproken. In diens plaats alleen van de uit zich zelf bestaande eeuwige Veda.

***

Dat er groote verwarring heerscht in het Hindoeïsme zal wel duidelijk geworden zijn. Alle slechts denkbare godsdienstige beschouwingen en eerediensten, wereldverklaringen en wegen ter zaligheid vallen er onder. Het vereenigt fetischdienst, afgoderij, geloof in één God, Godloochening en veel godendom. Naast de

verhevenste gedachten de laagste zinnelijkheid, naast de fijnste beschaving de ontvleesching van den met asch besmeerden fakir. Geloovige overgave aan de beminde godheid en verlangen naar het eeuwig geluk naast de orgiën van den wellust in naam van den godsdienst. En toch door al die verwarring, ook door de afschuwelijkste dwalingen loopt als een gouden draad het geloof aan een geestelijke Macht, die alles doordringt en allen leven schenkt ; ook bij den Hindoe sluimert het verlangen naar geluk, naar vereeniging met dat Wezen om in diens schoot rust te vinden.

In Indië is alles godsdienst. De godsdienst is met wetenschap, literatuur en kunst, recht en maatschappij innig samengesmolten. Indië bezit bijna uitsluitend religieuze kunst.

Niettegenstaande de onvereenigbare tegenstellingen stelt het Hindoeïsme toch een duidelijk van andere godsdiensten verschillende eenheid voor. De godsdienstige wirwar is eenig ; alleen dit merkteeken reeds onderscheidt het van andere godsdiensten. Een oerwoud teekent zich als zoodanig onmiddellijk af.

Iederen Hindoe staat het vrij uit dien warwinkel te kiezen, wat hem zint. Zoo bevredigt het Hindoeïsme al haar aanhangers, de ruwe wilde door zijn rood geschilderde fetischen, heilige apen en slangen, de groote volksmassa door haar phantastische godenwereld en lawaaierige feesten, den Godzoekers door haar bakhti. Den ergsten hartstochten komt deze godsdienst met haar gruwzame en wellustige godheden te gemoet. Zij geeft ieder naar believen. Zoo kan de Vedantist, die 's morgens in overweging zich met Brahma één voelde, op den middag gelijk alle anderen voor een ruw afgodsbeeld neerknielen en 's avonds aan een woest Kalifeest deelnemen, waar het offerbloed bij stroomen vliet en alle schutsen der zedelijkheid wegvallen.

Een eigenaardige trek van het Hindoeïsme is de godsdienstige verdraagzaamheid tegenover andere meeningen, andere godsdiensten, zoolang de belijders daarvan niet als tegenstanders optreden, door het deelnemen aan vreemde godsdienstoefeningen. Menig Hindoe buigt eerbiedig het hoofd, als de Sacramentsprocessie voorbij gaat, doet een gelofte voor het genadebeeld van de Moeder Gods of brengt haar offergaven. Deze verdraagzaamheid steunt op het Karma.

En toch worden de Christenen en Mohamedanen niet als geloofs-

broeders door de Hindoes erkend. Wat is hiervan de oorzaak? Om de oplossing te vinden moeten wij eerst de vraag beantwoorden: *Wie is een Hindoe en wanneer houdt men op een Hindoe te zijn?*

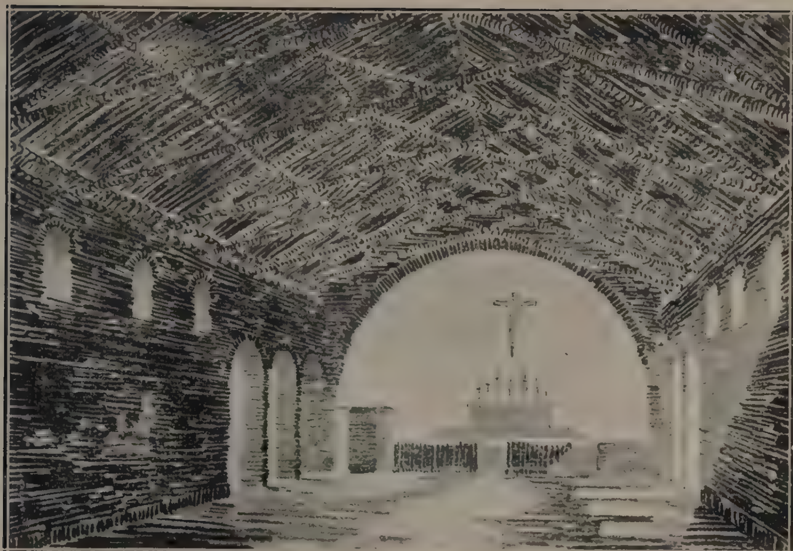
Met verwaarloozing van de oude opvatting, dat om Hindoe te zijn de voornaamste waarheden moesten worden aangenomen, antwoorden wij, dat een definitie als de volgende het begrip Hindoe juist schijnt te dekken: „*Een Hindoe is iedere Indiër, die in het Hindoeïsme geboren is, hij mag gelooven en handelen zooals hij wil, zoolang hij niet het godsdienstig stelsel in de Veda vervat, nadrukkelijk afwijst.* Hiervoor worden twee zaken gevorderd: 1°. *Het afstammen van indische ouders d.w.z. de geboorte in een hindoekaste.* Aan dit vereischte houdt men de hand niet meer. 2°. *Het godsdienstig grondstelsel niet uitdrukkelijk verwerpen,* al zal men practisch christelijke of mohamedaansche opvattingen huldigen. Geestig en treffend heeft een missionaris het Hindoeïsme geteekend als den godsdienst van hen, die geen geloof uitdrukkelijk verwerpen en geen leer uitsluitend gelooven.

***

Tot de godsdienstige stelsels, die tot het Hindoeïsme gerekend worden behooren *het Boeddhisme* en het *Jainisme,* beide voortbrengselen van het Oosten evenals de Sankhya-philosophie. Zij loochenen de autoriteit van de Veda, den voorrang der Brahmanen en het bestaan van een hoogste geestelijk Wezen. Overigens leiden ze ter zaligheid als de rechtgeloovige Hindoesystemen.

In het leven van Upadhyaya spelen de volgende secten nog een beduidende rol. De eerste is de *Brahma-Samaj.* De bestudeering der heilige Schrift bracht den stichter, den Brahmaan Rammohan-Rai in 1772 geboren, er toe den godsdienst van Jesus Christus te beschouwen als leidend naar welvaart en vrede, ofschoon hij de Upanishaden hooger aansloeg. Hij bestreed de veelwijverij, de gewoonte om de weduwen te verbranden, het verbod van het weduwenhuwelijk. De rijke, maar bij al zijn rijkdom edelgezinde *Debendranath Tagore* (1817—1905) nam diens werk over. De grootste verdienste voor deze secte verwierf zich echter de leider *Keshub Chandra Sen* (1838—1884). Hij stichtte in 1866 de Brahma-Kerk in Indië. Zijn systeem is een zuiver eclectisme. Uit brokstukken van den bijbel, de Koran, de Zend-Avesta, uit geschriften van Confusius,

Zie artikel «Missiekerken» blz. 241.

Interieur-schets van een tweede Missie-kerk in baksteen aan het Tanganika-meer in den Congo, voor de Witte Paters van Boxtel.

Architect A. J. Kropholler
te Wassenaar.

Missiekerk in gewapend beton te Solano op de Philippijnen, voor de Paters van Scheut.

Architect C. M. van Moorsel
te Voorburg.

Boeddha en hindoesche leerstellingen stelde hij een geloofsbelijdenis op. Vol geestdrift spreekt hij over Christus, den edelste der menschen : ,,Geen ander dan Jesus — die bovendien een Aziaat was — verdient den kostbaren diadeem, Indië, en geen ander moet dien hebben.” Helaas steeg zijn dweperij hoe langer zoo meer tot overspanning. ,,Weg met het dogma” roept hij op eens uit, ,,weg met de geschiedenis. Ik bezit de volheid Gods in mijn hart. De intuitie is mijn grootste leeraar.”

De tweede secte is de *Arya-Samaj*. Vijandige houding tegenover het christendom is haar hoofdtrek. Terugkeer naar de reine, eeuwige leer van Veda de eenige oplossing.

Ten slotte kan de *Theosophie* wel afwijkend van, maar toch gerekend worden tot de hindoeïstische godsdienststelsels, ofschoon in het Westen verzonnen en hoofdzakelijk door de Europeanen beoefend. De geloofsbelijdenis is niet duidelijk en niet te bepalen. Haar hoofdvertegenwoordigster is Annie Besant. Ondanks de onthullingen der kwakzalverijen (b.v. die van de stichtster Blavatsky) en der schandalen (wij denken hier voor allen aan Leadbeater) is het toch te begrijpen, dat dit verdoezeld mysticisme in den smaak der Hindoes viel. Nu zou de groote wereldleeraar weder in Krishnamurti belichaamd zijn.

***

Het opnemen door het Hindoeisme van al die afwijkende stelsels wordt *Hindoe-Renaissance* geheeten. De Indiër is een godsdienstig aangelegd mensch, de Europeaan en christen is een op deze wereld gerichte materialist. Deze opvatting wordt nog versterkt door de vleierijen en de overdreven hoogschatting, die door Europa aan de indische wijsheid en mannen als Tagore rijkelijk verkwist worden. Overigens sluit men zijn oogen niet voor de openlijke gebreken van het Hindoeisme. Het al te bespottelijke en onzedelijke werd geschrapt en in navolging van Europa legde men zich toe op het stichten van wees- en ziekenhuizen, het stichten van godsdienstige en sociale vereenigingen, invoering van godsdienstonderricht en gemeenschappelijke godsdienstoefeningen. Uit den warwinkel van het Hindoeisme werd het beste gekozen en het lagere, zinnelijke gesymboliseerd. Theologische tijdschriften trachten het Hindoeisme vast te leggen, te verdedigen en te verspreiden. In het jaar 1898 werd door de

theosophe Besant te Benarès een hindoeistisch College opgericht en er bestaat zelfs een hindoeistisch missiegenootschap om de inlandsche christenen weer in te lijven in het Hindoeisme.

Als de voornaamste vertegenwoordigers van het nieuwe Hindoeisme zijn bekend *Ramkrisna* en *Visekananda*, met wie wij bij de levensschets van Upadhyaya nader zullen kennis maken.

***

De bekeering der Hindoes is een taak, waaraan men vertwijfelen zou en waaraan ook vele missionarissen inderdaad gewanhoopt hebben. Alleen in de onderste lagen komen de bekeeringen voor. Hun biedt het Hindoeisme weinig begeerenswaardigs, terwijl het christendom niet slechts verlossing uit 's levens lijden, maar ook tijdelijke welvaart in het vooruitzicht stelt. Men mag het een half wonder noemen indien iemand uit de breede middelklassen en uit de hoogere standen den beslissenden stap zet.

De rekbaarheid van zijn godsdienst maakt het den Hindoe mogelijk zonder moeite aan alle aanvallen te ontkomen. Een vriendelijk tegemoet komen is gevaarlijk. Hij is in staat het christendom stuk voor stuk over te nemen. Hij opent zijn armen en ontvangt den argeloozen tegenstander als een stuk van zichzelf. Juist die soepelheid is een der grootste bezwaren en wijl de christenleer als een aaneengesloten leergebouw is opgetrokken, waaraan niets weggenomen en niets toegevoegd kan worden, zal het aannemen van het christendom ook practisch als de eenige daad gerekend worden, die iemand als Hindoe uitsluit. De christelijke leer is een stelsel van geopenbaarde waarheden, de wijsbegeerte is slechts de ancilla theologiae, het Hindoeisme daarentegen, ook „het eeuwige weten" de Veda is in zijn geheel een voortbrengsel van den zoekenden menschengeest.

De bekeering eischt een volledige breuk met het verleden, terwijl de Hindoe de katholieke geloofsleer gemakkelijk bij de zijne meent te kunnen voegen. Geschiedkundige feiten, dat Christus op aarde is verschenen om den waren godsdienst te verkonden, maken op hem geen indruk. Daarbij komt het kaste-stelsel, waardoor hij bij overgang tot het christendom zou uitgesloten worden van zijn kaste. En dan wordt den missionarissen in alle toonaarden verweten: „Christus was een Oosterling, gij hebt Hem tot een europeeschen God

gemaakt en zijn wereldgodsdienst tot een europeeschen godsdienst, europeesch in zijn wijsbegeerte, wetenschap, kunst, onderwijs. Gij kiest de partij van Engeland tegen de onderdrukte kinderen des lands.

Wij kunnen het gedrag der missionarissen, als kinderen van hun tijd door het meerderheidsbewustzijn van het Europeesche volk over alle vreemden bezield, verklaren en verontschuldigen. Die geestesgesteldheid maakt echter het begrijpen, een goede verstandhouding en vooral een waardeering van een vreemd hoogstaand cultuurvolk moeilijk.

***

Uitgaand van de plannen van Upadhyaya, die zich tot levenstaak gesteld had het Hindoeisme voor Christus te winnen, en na van zijn fouten geleerd te hebben, zullen wij nu eenige gedachten voorleggen ter oplossing van het vraagstuk, hoe het christendom voor de Hindoes aantrekkelijk kan worden gemaakt.

Allereerst moeten twee grondstellingen onwrikbaar vaststaan!

1⁰. Alle polemiek en vooral alle spot of minachting of in het belachelijke trekken van de dwaasheden van het Hindoeisme vermijden bij het verbreiden van het Christendom. Door de Propaganda en de indische synoden is hier steeds nadrukkelijk op gewezen.

2⁰. Elke vermenging, versmelting, verzoening van het christendom met het Hindoeisme wordt streng veroordeeld, slechts één hindoeiseering van het Christendom kan bestaan n.l. de verzoening van het Christendom met de indische cultuur, de maatschappelijke samenleving, zeden, kunst en wetenschappen. Daarbij moet men niet uit het oog verliezen, dat de indische philosophie tegelijkertijd hindoeistische theologie is, zoodat een verzoening met dit cultuurelement niet mogelijk is of minstens eerst na lange voorbereiding kan geprobeerd worden.

Zelfs bij een poging tot verzoening met de cultuur moet een volslagen indiëseering vermeden worden. Het christendom moet zich ook uiterlijk helder van het Hindoeisme onderscheiden. Nu komt de vraag, hoe kan het Christendom aan den beschaafden Hindoe zoo aantrekkelijk voorgesteld worden, dat hij zich gemakkelijker aan de betoovering van het Hindoeisme onttrekt. Ook dan is nog een groote hulp der genade noodig, maar na deze effening van den weg wordt dan geen wonder van genade meer gevergd.

Al geldt in geheel het Oosten thans de stelling, dat elk ras recht heeft op zijn eigenaardige gewoonten en vergt men van den missionaris niet meer, dat hij als eens de Nobilé een teeken op zijn voorhoofd draagt of neemt men hem niet kwalijk, dat hij vleesch eet, àl vermijde hij het gebruik van rundvleesch, veel meer verlangt men van hem, wijl hij zich aan den dienst van God heeft gewijd, dat hij een leven van versterving leidt en door goedheid, naastenliefde en vroomheid uitmunt. Zuivere genotmiddelen worden als onvereenigbaar met zijn stand beschouwd. De missionarissen, ook de vrouwelijke, bedienen zich ook onder elkaar van de landstaal. Met politiek laten zij zich niet in, wijl het hun beroep niet is.

Van groot gewicht is ook een inlandsch priesterschap en een inlandsch monnikenwezen. De inlandsche christenen houden zich aan voorvaderlijke gebruiken, in zoover deze niet met den godsdienst gemeen hebben of gemakkelijk daarvan te scheiden zijn. Daartoe behoort ook het kastenwezen. De Kerk duldt de kasten. Zij spelen ook niet meer de rol van eertijds. Den indischen christen past een kleeding, die wezenlijk indisch is, maar toch door kleine eigenaardigheden in kleur en snit en door christelijke versierselen, rozenkrans, medailles, kruis van de hindoeistische onderscheiden is. Ook bij de leeken is het voorbeeld van een deugdzaam leven het beste propagandamiddel voor den godsdienst.

Ofschoon op het gebied der kunst ook terughouding geboden is, neme men bij bouwstijl en schilderkunst een voorbeeld hoe men op de Javaansche kunst tracht te christianizeeren.

De indische muziek komt dicht bij de gregoriaansche koraalzang. In zoover is hier spoedig een aanpassing gevonden.

Bij het preeken en onderricht in den godsdienst zullen vertellingen gelijkenissen en beelden uit de natuur overtuigender uitwerking hebben dan strenge bewijsvoering. Upadhyaya wilde ook het latijn in de liturgie en als de taal der theologische scholen verwisselen met het sanskrit. Wat nu betreft het latijn voor de liturgische taal, dat de eeredienst in een niet meer gesproken en vreemde taal gevierd wordt, dit komt geheel overeen met de indische gebruiken en zeden des lands. De sluier van het geheimzinnige wordt daardoor ook over het heilige uitgespreid en de doorslaande reden, waarom aan een overname van het sanskrit als christelijke taal der geleerden niet te denken valt, ligt hierin, dat aan haar terminologie een valsche

wereldbeschouwing te gronde ligt, Theopanisme en Karma, de dwalingen van het Sankhya en vooral der Vedanta.

De voornaamste taak der missie is en blijft de geloofswaarheden in aantrekkelijken vorm voorstellen, vooral door te wijzen op God als een persoonlijk goeden Vader, door den godsdienst der hoop te stellen tegenover die der vertwijfeling. Daarbij moet gewezen worden op het voorbeeld der heiligen, die hun doel reeds bereikt hebben en op het levende voorbeeld van priesters en christenen, die nog in den strijd staan. In deze richting zal ook de katholieke caritas met hare huizen voor weezen, ouden van dagen, armen en zieken, bestuurd door missiezusters, vrij van aardsche beweegredenen, overtuigenden en krachtdadigen invloed hebben. Ook de hoogere scholen en universiteitscolleges hebben door het aanzien der Kerk te verhoogen en door het aanknoopen van onderlinge vriendschapsbetrekkingen tusschen katholieke leeraars en leidende leerlingen uitstekende diensten bewezen. Wanneer het moeilijk begin overwonnen is en zich op verschillende plaatsen kleine groepen van christenen uit den hoogsten stand gevormd hebben, dan is hiermee de weg geëffend.

Om zich het noodige aanzien te verwerven zal de missie zich nog toeleggen op de bestudeering van het hoogere Hindoeisme. Daardoor kan zij ook alleen een oordeel vormen over het zeer moeilijke vraagstuk, de verchristelijking — den doop naar Upadhyaya's uitdrukking — van de Vedanta. Katholieke geleerden kunnen de verspreide korrels godsdienstige waarheid uit den volksgodsdienst verzamelen, uit systemen van de Shankara, Ramanuja, Madhva en vooral uit de Vedanta en daaruit een som van waarheid vaststellen, die geen ander heidensch volk bezit. Lange voorbereidende arbeid is daartoe gevorderd. Een van heidendom gezuiverde, met christelijke waarheden aangevulde Vedanta, verbonden met een systeem van natuurlijke ethica zou een heerlijke voorbereiding kunnen zijn om het dogma in het gewaad der Vedanta te kleeden. Dit vraagstuk houdt sinds het einde van den oorlog allerwege den geest bezig, Thomas Khemchand en Felix Parmanand, in Sindhi, die een Navolging van Christus in Shindi vertaalde; in Calcutta de voorbeeldige katholiek in het Sannyasikleed Animanda met zijn scholen, waarvan Rabindranath Tagore in het vreemdelingenboek schreef: „Gelukkig de jeugd, die hier gevormd wordt" en onder de missio-

narissen de bekeerde zendeling P. Wilhelm Wallace S.J., p. Dandoy S.J., p. Ambruzzi S.J. en Gille S.J., de redacteur van de „Herald" die op het wetenschappelijk missiecongres in Leuven in 1925 voorstellen daaromtrent deed, hebben door apologetische geschriften of door het oprichten van scholen in dien zin opbouwend werk verricht. Het orgaan dezer missiebeweging : The light of the East" heeft ook een krachtigen stoot gegeven om Christus aan de hoogere standen bekend te maken. Onder hooge goedkeuring van den aartsbisschoppelijken (thans kardinaal) visitator Lepicier wijdt zich aan deze moeilijke taak; p. Johanns S.J. in zijn grootsche en diepzinnige verhandeling : „Naar Christus langs den weg der Vedanta" waarvan alleen de titel ons niet bevallen wil.

De Duitsche bekeerling Dr. Zacharias vestigt met verwijzing naar de pauselijke encycliek : Rerum Ecclesiae van 28 Febr. 1926 de aandacht op de stichting eener Benedictijner-abdij te Nasik, als van de meest geëigende Orde voor de bekeering van Indië.

Priesters, leekenbroeders en zusters zijn de aangewezen geloofsverkondigers, maar als de bekroning van het werk om de aandacht der hoogere standen op de Kerk te trekken, hun welwillendheid te winnen, zweeft het ideaal van een groot katholiek Instituut voor oogen. Van den Herautredacteur nemen wij dit slot over : „Wil een missievriend na het lezen dezer regels ook iets doen voor dit moeilijkste missiegebied, waarvoor de Kerk geplaatst is, ziehier een schietgebed, waaraan Z. H. de Paus 300 dagen aflaat heeft verleend:

„Onbevlekt Hart van Maria, bid voor Indië !"

J. O. MERCATOR.

DE NADEELEN VAN 'T HANDELSKAPITALISME VOOR HET MISSIEWERK

Door P. Dr. THAUREN, Miss. van Steyl

Sedert het begin der vorige eeuw heeft de groote geld- en credithandel meer en meer nieuwen vorm gegeven aan heel het moderne cultuurleven. Naarmate het huidige kapitalisme zich ontwikkelde, werden ook de politici steeds meer afhankelijk van het Financiewezen. In zijn dienst streden de staten tegen elkaar om de heerschappij op de geldmarkt. Ongestoord kon het kapitalisme zich in de heidenlanden, die voor den import van Europeesche goederen geschikt waren in zijne ware gedaante vertoonen. Daardoor werd het echter ook een der grootste beletselen, die de Heilige Kerk op haar weg door de volkeren en tijden ooit ontmoet heeft.

De nadeelige invloed was vooreerst indirect. Den 2den Maart had Max. Harden naar aanleiding van de debatten van den Duitschen Rijksdag over het Protectoraat de harde maar ware woorden geschreven: „De groot-kapitalisten en groot-industrieelen, wier politieke zaak-gelastigden de Engelsche, Fransche, Italiaansche en andere Ministers zijn, staan zoo onverschillig tegenover het vermoorden van ettelijke duizenden Christenen, Joden, Turken of heidenen, dat ze, als het belang hunner onderneming dit eischt, geen oogenblik aarzelen om zelf een dusdanige slachting aan te richten. Het vermoorden der Armeniërs bracht geen storing in de zaken, maar een oorlogsverklaring aan Turkije zou een malaise bewerkt hebben.... In Oost-Azië was men er op uit China open te stellen voor de kapitalistische uitbuiting. Hier werd in den moord op twee Duitsche Missionnarissen, waaraan het groot-kapitaal op zich geen aandacht zou geschonken hebben, de gewenschte aanleiding gevonden om op het zich isoleerende China door militairistisch ingrijpen pressie uit te oefenen."

In den tweestrijd van Europa en Amerika om de markten in die landen van Afrika, Oceanië en Oost-Azië, waar zich nog geen industrie gevestigd had, was het kapitaal er slechts op bedacht, zich te verrijken onverschillig of daardoor geheele volkslagen ontzenuwd, zedelijk benadeeld of geheel ten gronde werden gericht. De geschiedenis van den Engelschen handel is voor eeuwig gebrandmerkt door de z.g. opium-oorlogen, die — 't is teekenend — de inleiding vormen van de jongste geschiedenis van Oost-Azië. Er stond bij dit samentreffen heel wat meer op het spel dan *de import van opium*. Met alle middelen stelde de Chineesche regeering zich te weer tegen het volksmisbruik van opium schuiven. Maar in het belang van zijn handel boycotte Engeland alle maatregelen door China genomen. De Britsch-Indische-Handelsmaatschappij werkte vanuit Bengalen den invoer van opium in de hand door smokkelarij en het omkoopen van ambtenaren. China was in den oorlog de verliezende partij, en de opiumhandel beleefde een nieuwen bloei. Onder het Chineesche volk zelve kwam een anti-opiumbeweging op. Maar ook dit inwendig herstellingsproces in het lichaam van het Chineesche volk werd door Engeland uit alle macht tegengewerkt. De Indische handel had te veel belang bij den invoer van opium en besliste over de houding der diplomaten. In den Chineeschen strijd tegen het opium was de sympathie der wereld aan den kant van China. Dat hierbij Amerika de onderdrukten het krachtigst te hulp kwam was ook geen onbaatzuchtig idealisme. Amerika stelde de sigaret in de plaats van het opium en het was de Amerikaansche tabakstrust, die de voornaamste winst opstreek van de toename van het tabaks-verbruik, dank zij een over geheel China gevoerde, geraffineerde propaganda.

Rusland begon in bondgenootschap met Japan een geanimeerde smokkelarij van andere vergiften, morphine en cocaïne. Eerst na langdurig aandringen zag Engeland van den opium-import af, maar toch slechts wat den omvang aangaat, zooals somtijds in China ook het kweeken van papaver wordt beperkt. Maar ook heden nog wordt in Indië de papaver voor China bij massa's verbouwd. Met taaie energie heeft de Missie den strijd tegen deze volkspest aangebonden. Op alle Kerkelijke Synoden werden er maatregelen tegen genomen. Zelfs mag de hartstochtelijke opiumschuiver niet tot het heilig Doopsel worden toegelaten. Maar ondanks alles stond

het Christendom mede onder verdenking.... „Opium en Christendom: het eene is evenmin uit te roeien als het andere." Dit woord van Ku Hung Ming geeft wel teekenend den toestand weer, die door den opiumhandel is geschapen.

In de tropische landen, vooral in Afrika, vormt de *invoer van alcohol* een der hoofdposten op het totale handelsbudget. Het was een ontdekking van het Europeesche kapitaal, dat met alcoholische dranken goede zaken waren te maken met de Negers. Reeds in 1912 werd alleen naar de Britsche Koloniën van West-Afrika meer dan 30.000.000 Liter brandewijn geëxporteerd, naar Fransch West-Afrika 7.000.000 en naar de Duitsche Koloniën Togo en Kameroen 1.750.000 gemiddeld 1¾ *millioen* Liter per jaar. Bij deze cijfers moet men niet vergeten, dat deze hoeveelheden bijna uitsluitend door de bewoners der smalle kuststreken werden gebruikt. De zwarte arbeiders werden op sommige plaatsen met alcohol uitbetaald; rum kwam dikwijls in de plaats van het ontbrekende kleingeld. Ook Duitschland heeft ruimschoots deelgenomen aan den invoer. De groote landbouwmaatschappij van Oost-Elbïe dacht zelfs, enkel door groote hoeveelheden aardappelen te verbouwen en om te zetten in aardappel-brandewijn, in staat te zijn zich leven en beteekenis te verzekeren. Wel kwam het geweten der geheele wereld tegen dezen immoreelen handel op, maar alle pogingen moesten schipbreuk lijden, omdat het groot-kapitaal te veel belang had bij het alcohol-verbruik, Het budget der Afrikaansche Kolonies was bovendien nog hoofdzakelijk op de invoerrechten van brandewijn gebaseerd. Van de 39.000.000 gulden, totaal-budget in Nigeria, bedroegen de drank-accijnsen bijna 14.000.000. Van deze sommen konden noch wilden de koloniale mogendheden afzien.

In Achter-Indië vestigde Frankrijk evenals voor zout ook voor alcohol een staatsmonopolie en bracht zoo in koelen bloede een geheele inheemsche nijverheid den doodsteek toe. Toen de mogendheden en vooral Engeland zich niet meer kon verzetten tegen het protest van alle menschelijk denkende kringen, stelde het een parlementaire enquête-commissie in, die natuurlijk den handel in brandewijn als een onschuldige zaak voorstelde, daar deze commissie uit twee vertegenwoordigers van den groothandel en twee regeeringsambtenaren was samengesteld. De huichelachtige verontwaardiging van Amerika toonde zich in het ware licht, toen in 1914 de

Duitsche invoer naar Afrika ophield en drooggelegd Amerika zonder gewetensbezwaar den Duitschen brandewijnhandel door massa-invoer trachtte over te nemen. Voor het roode ras is de invoering van ,,vuurwater" een ramp geworden. 't Is overbodig de demoraliseerende invloeden van het alcoholisme aan te wijzen, om de nadeelen, daardoor voor het missiewerk ontstaan, eenigszins op hun juiste waarde te kunnen schatten.

In den dienst van het kapitaal stond ook *de invoer van anti-conceptioneele* middelen, die in de heidensche landen ten deele onbekend waren. Het grootste gedeelte hiervan werd uit Frankrijk en Duitschland aangevoerd, vooral naar China en de koloniën. In de heidensche couranten van China vormen de aanprijzingen van deze artikelen een wezenlijk deel van de advertenties. Waar de zinnelijkheid norm van handelen is, waar aan deze hartstocht de hechte banden van het huisgezin en de door eeuwen geheiligde goede zeden van het volk worden opgeofferd, daar is de grond onvruchtbaar voor het Evangelie der zelfverloochening.

Veel gevoeliger en aanhoudender benadeelden het kapitalisme en de Europeesche Mogendheden, die in zijn dienst staan, het Missiewerk door de minachting der menschelijke rechten der kleurlingen. Voor breede kringen in de koloniën was de Neger geen mensch, op zijn hoogst een aapmensch. Dit ,,dogma" was noodig om aan de meedogenlooze uitbuiting tenminste den schijn van recht te geven. De stelling : ,,De zwarten zijn menschen zooals wij", bespot Rohrbach als onbewijsbaar dogmatisme. De kleurling wordt of werd al te veel uitsluitend als rechtsobject, niet als rechtssubject beschouwd. Zijn eigendomsrecht werd niet geëerbiedigd. Een koloniale mogendheid als nationaal georganiseerd maatschappelijk lichaam, kent geen ,,moraliseerende zelfmisleiding" of ,,toegevelijke sentimentaliteit." ,,Het besluit, te koloniseeren beteekent nu eenmaal niets anders dan dat men den inboorlingen het land ontneemt, waarop tot dan toe hun vee graasde, opdat de blanke, Transvaalsche Boer, Engelschman of Duitscher, zijn vee op dat land kan zetten. Om dat gevoeglijk te kunnen doen, moeten de inheemsche bezitters onteigend en dienstbaar worden gemaakt." Rohrbach geeft met deze woorden de opvatting weer van de breedste kringen in de Koloniën van alle landen. Al zal ook menigeen theoretisch deze grondstelling niet aanvaarden, in de praktijk be-

heerscht zij alles. Zonder zich om de eigendomsverhoudingen der inboorlingen of om hunne behoeften te bekommeren, werden in de Engelsche, Fransche, Portugeesche en Duitsch-Afrikaansche Kolonies reusachtige gebieden van soms 10.000 vierkante K.M. voor een appel en een ei als zoogen. concessies aan de groote firma's afgestaan. De geschiedenis der Centraal-Polynesian-Land-Commercial-Company is een ononderbroken opeenvolging van gewelddadige onteigeningen, lage uitbuiting van den noodtoestand der inboorlingen en sluwe aftroeving van den eenen stam met den anderen, enkel om zelf het land in te palmen. Op Vuurland werd op de Indianen jacht gemaakt als op wild ; men gaf hun vleesch, dat met strychnine vergiftigd was ; met ziekte-stoffen geïnfecteerd werden de kinderen naar hun familie teruggezonden om de ziekte te verbreiden. Dit alles gebeurde om het vaderland der krachtige Ona-Indianen vrij te krijgen voor een veelbelovende schapenteelt. In Chili en Tropisch Zuid-Amerika verging het den armen Roodhuiden al niet veel beter. Ook de Vereenigde Staten vormen geen uitzondering. De laatste jaren nog gaven de kranten herhaaldelijk uitvoerige berichten, hoe streken met rijke oliebronnen den Indianen afhandig werden gemaakt en in het bezit der oliekoningen kwamen. Er werd zelfs een spelletje gespeeld met het huwelijk. Een blanke huwde een dochter van den grondbezitter. De vader moest dan plotseling sterven en door een vervalscht testament wordt de blanke schoonzoon universeel erfgenaam. Een reden tot echtscheiding is verder spoedig gevonden. Zoo gaan de bronnen langs „wettigen" weg in de handen van het groot-kapitaal over.

Noodlottig was de roofpolitiek, het uitbuitingssysteem van het Internationale kapitalisme in de Koloniën. Nog noodlottiger de minachting voor de geestelijke goederen der kleurlingen, vooral voor de menschelijke vrijheid. Het blijft een verdienste van de Europeesche naties, dat ze den slavenhandel en in een beperkten omvang ook de slavernij hebben afgeschaft. Maar in Midden, Afrika, waar de Islam de heerschende godsdienst is, zijn de slavenmarkten nog altijd overvol. Het is geen toeval, dat met het ophouden van den slavenhandel ook de belangstelling der Europeesche mogendheden voor Afrika verdween. Het meest winstgevend bedrijf was stop gezet.

Intusschen trokken de energiekste handeldrijvende landen pro-

fijt van den strijd tegen de slavernij door dezen als rechtstitel te gebruiken om hun heerschappij in Afrika te vestigen. Wel neemt de Volkenbond slechts zulke staten op, die de slavernij hebben afgeschaft, maar hij moest toch omwille van den feitelijken toestand deze bepaling verzachten. In Nepal alleen werden nog in 1927 57.889 slaven tegen een som van 9.000.000 schilling vrijgekocht. De streken, waar de openbare slavernij nog het weligst tiert, schijnen tegenwoordig het achterlijke Marokko en Portugeesch-Angola te zijn, waar jaarlijks nog 4000 mannen en vrouwen door afgeperste contracten worden opgekocht, om in de cacao-plantages de z.g. servoiçaes van St. Thomé en Principe dwangarbeid te verrichten. Wat hier min of meer openlijk gedaan wordt, gebeurt in de andere koloniale gebieden door z.g. arbeiders-aanwervingen, die gedeeltelijk door de Regeering worden bevorderd, want zonder inheemschen arbeid werpt het belegde kapitaal geen vruchten af. Deze praktijk heeft in Oost-Afrika reeds tot heftige protesten aanleiding gegeven. De arbeiders worden door agenten gehuurd en moeten dan verhuizen naar de centra der Europeanen, de mijnen en de groote plantages der wereld-firma's. Huisgezinnen worden uit elkaar gerukt, stammen uiteengescheurd. Het karig loon wordt geheel verslonden door het levensonderhoud en het aflossen van het voorschot, waarmee de reis betaald werd, en zoo blijft er na den overeengekomen werktijd voor den Neger niets anders over dan het contract te vernieuwen of zich aan een onzeker lot over te leveren, zelfs al werd hij ook naar zijn geboorteland terug gebracht. Dikwijls worden de opperhoofden voor dezen modernen menschenhandel gewonnen, waarvoor hun door de agenten geweren, munitie en andere machtmiddelen der cultuur worden verstrekt. In het belang van de uitbuiting der kolonies door het kapitaal, zijn de Mogendheden niet teruggedeinsd voor wettelijken arbeidsdwang, onder den titel „opvoeding tot arbeid", maar die in werkelijkheid zooals W. Rathenau op grond van eigen onderzoek verzekert, „aan een staatsslavernij doet denken."

In den Grooten Oceaan zijn de toestanden niet beter, zoodat de Australische regeering een grens moest vaststellen voor de arbeidsaanwervingen. In Oost-Azië is het koelie-wezen slechts een verkapte slavernij. Met de opening der contracthavens en het binnendringen van 't Europeesche en Amerikaansche kapitaal werden

de koelie's door de meest unfaire middelen gedwongen te gaan werken in de fabrieken buiten hun land. In de havensteden van China ontstonden groote industrie-ondernemingen. Om de arbeiders voor zich te winnen werd in de christelijke landen veel gesproken en geschreven over sociale bescherming. Maar de werkelijke, tegenwoordige toestand is, dat in de fabrieken der Europeanen om wille van de goedkoopere arbeidskracht procentsgewijze driemaal zooveel kinderen onder de veertien jaar werkzaam zijn als bij de heidensche fabrikanten.

Uit het gezegde blijkt reeds genoegzaam, dat het kapitaal ook aan het leven der inboorlingen geen waarde hecht, als er geen voordeel mee te behalen is. De Congo-gruwelen vormen het verschrikkelijkste hoofdstuk uit de Afrikaansche koloniale geschiedenis van den nieuwsten tijd, een eeuwig ten hemel schreiende aanklacht tegen de Europeesche uitbuitings-politiek. Leopold II, de hooggeprezen koninklijke koopman, die als bezitter van 50% der winstaandeelen, aan de uitbuiting van den Congo deelnam, duldde de meest ongehoorde gruweldaden van de Congo-Maatschappijen: dwang-expedities en verminking, zooals 't afhakken van handen en ooren, om de inboorlingen te straffen, wanneer ze niet genoeg caoutchouc afleverden.

De eilanden van den grooten Oceaan, van de Kei-eilanden tot aan Hawai hebben de Occupators tot één groot kerkhof gemaakt voor de inlandsche stammen. In 1876 stierf de laatste Tasmaniër. Het vreedzame volk ging in een der gruwzaamste verdelgingsoorlogen te gronde. Een formeele klopjacht, waaraan nog 3560 vrijwilligers naast de vaste troepen meededen, was het slotbedrijf van dit drama, dat Darwin met de groote Indische jachten vergelijkt. Ter verontschuldiging van dezen gruwel wordt op de gewelddaden der bevolking gewezen. Men vergeet evenwel, dat niet het tiende gedeelte van die gruwzaamheden door hen geschied zou zijn als niet de veel grootere geweldenarijen der blanken hen tot wraak en vergelding hadden geprikkeld, als ze niet door onteigening en strafexpedities tot vertwijfeling waren gebracht. De groote sandelhout-export van de Nieuwe Hebriden is met bloed der Eromanganen bevlekt; in het belang van den handel werden de Koppensnellers hierin ondersteund om zooveel mogelijk sandelhout bijeen te krijgen. Wij mogen zeker niet verzwijgen, dat verstandige firma's,

zooals bijv. de Firma Godefry & Zoon uit Hamburg, ter zelfder tijd door woord en voorbeeld hun christelijken naam eer aandeden.

De gebruikelijke handelwijze bracht het natuurlijk met zich mede, dat de Missionarissen, kinderen van hetzelfde ras en dezelfde huidkleur als de onderdrukkers, door de inboorlingen die geen onderscheid weten te maken, met dezelfde maat gemeten werden. Het is een maar al te bekend feit, dat het Missiewerk met het meeste succes vooruit gaat in die streken, waar nog geen Europeanen geweest zijn. Zoo menige hoopvol begonnen missie ging te niet, omdat door het wegtrekken van de dwangarbeiders heele families en stammen uit elkaar vielen. In Oost-Azië was het voor het Missiewerk noodlottig, dat de groote Mogendheden in de verdragen, waardoor de landen voor het Europeesche kapitaal geopend werden, ook de Godsdienst- en Missionneeringsvrijheid vastlegden. Daarmee was van den beginne af een uiterlijke verbinding met het kapitaal gegeven, waaruit door de tegenstanders van de Missie op de gemeenste wijze munt geslagen werd. De Missieparagraaf in het Chineesche Versailles, het z.g. Bokser-protocol, gaf den vijanden der Missie de beste leuze. Ook onder de Chineesche Christenen was de verbittering groot. „Indien het Christendom niet uitgebreid kan worden, zonder China en zijn nationaal leven te verwoesten, dan willen wij, tenminste de meesten van ons in het geheel geen Christendom," schreef reeds in 1909 een Chineesche Christen in de „Oost-Aziatische Lloyd." In de republiek werd van het christendom gezegd, dat het onder één hoedje speelde met het militairisme en kapitalisme, en werd het als „rapporteur der kapitalisten in dienst van de imperialistische landen" aan de kaak gesteld. Daarmee kwamen de kringen, die voor de revolutie en de idee der nationale emancipatie waren gewonnen, direct in de scherpste oppositie tegenover de Missie, als vreemd en vijandig aan hun land, en werd de weg gebaand voor het Bolsjewisme met zijn de Missie-dwarsboomende tactiek. Weliswaar heeft de bescherming der Europeesche Mogendheden een tijd lang eenige voordeelen voor de Missie opgeleverd, maar de bescherming strekte zich slechts zoover uit, als zij de handelsdoeleinden der Mogendheden niet in den weg stond. Zonder de protectie der Europeesche Mogendheden werden in China gedurende de eerste 40 jaar der 19e eeuw drie Missionarissen vermoord, maar in de laatste 50

jaren onder Europeesche bescherming, vielen er 20 Missionarissen aan het fanatisme van het gepeupel ten offer. Daarenboven moesten toch de Chineezen, als zij een weinig nadachten, de ware bedoelingen der beschermende Mogendheden inzien, wanneer zij zagen, hoe Frankrijk in eigen land de Kerk vervolgde en de Kloosterlingen verbande, maar op vreemden grond de rechten van dezelfde Kerk verdedigde.

Het blijft een eer voor de Missionarissen, dat zij dikwijls en herhaaldelijk de ondankbare taak op zich hebben genomen, de gruwelen en wandaden aan het daglicht te brengen en de belangen der Inboorlingen te verdedigen. De bitterste vijandschap was het gevolg. De arbeiders en slaven werden met geweld van de Missie verwijderd gehouden, alleen al, omdat hun de leer van de gelijkheid van alle menschen werd voorgehouden, die sociale aspiraties bij hen zou kunnen opwekken. De Missionnaris was overal den uitbuiters een doorn in het oog, daar hij reeds door zijn tegenwoordigheid grenzen stelde aan hun willekeur. Rechtstreeksche propaganda tegen de Missionnarissen komt niet zelden voor. Gedurende den Franschen „cultuur-kamp" kon de Fransche Resident van Kon-Tum (Cochin-China) er zich op beroemen, dat hij 400 Katholieke inboorlingen tot den godsdienst hunner vroegeren had teruggebracht. Wanneer de heidensche kringen bemerkten, hoe de Europeanen tegen de Missie gekant zijn, dan worden zij daardoor in hun openlijken strijd tegen het Christendom slechts versterkt.

Het laag zedelijk peil van de vertegenwoordigers van ons ras in de Missielanden heeft een vernietigenden invloed op de kleurlingen. Een 90 % van alle Europeanen in de Duitsche Koloniën gaf zich over aan buitenechtelijken omgang met de zwarten. Over Fransch Cochin-China klaagt Louvet met de woorden: „De heidensche beulen maakten van de Christelijke jonge dochters martelaressen, de Franschen maken er prostitué's van."

Het begunstigen der heidensche godsdiensten, vooral van den Islam heeft voor de Missie onoverkomelijke barrières opgeworpen. Heel Midden-Afrika en Indonesië schijnt onherroepelijk aan den Islam ten deel te vallen. De geschiedenis leert ons dat Oost-Indië eerst toen het door de Oost-Indische Compagnie werd bezet, een domein werd van den Islam. En tegenwoordig voeren de Neder-

landsche Scheepvaart-maatschappijen onder de inboorlingen van Indonesië een winstgevende propaganda voor pelgrimstochten naar Mekka, vanwaar ze als apostelen van den Islam terugkeeren. Frankrijk is in Afrika de groote beschermvrouwe van den Islam. In hare koloniën van West-Afrika kon hij het tot 5.000.000 aanhangers brengen. Een universiteit uitsluitend voor Mohammedanen door Frankrijk gebouwd tot versterking van het heidensche zelfbewustzijn, draagt ook de gewoonte bij, dat de Regeeringen zich officiëel, vooral in de Engelsche dominions, laten vertegenwoordigen bij louter heidensche godsdienstige feesten. Zelfs maakte de Duitsche gezant in Tokio, Dr. Solf zich in 1927 bij de opening van het „Duitsch-Chineesche Instituut" in Tokio tot lofredenaar „der groote, moreele krachten, die het Japansche volk aan het Confusianisme en het Boeddhisme ontleent" en die ook aan de Christelijke landen nog wat konden bieden. De geheele Japansche pers heeft met voldoening van dit woord uit een zoo bevoegden mond kennis genomen.

In korte trekken zijn in het voorafgaande de nadeelen aangeduid, die uit de handelwijze van het kapitalisme ontstonden en nog ontstaan voor het Missiewerk. Voor het kapitalisme is enkel het winstbejag de leidende idee, waarvoor het de arbeidskracht der inboorlingen in het belang der handelsmaatschappijen meedoogenloos uitbuit. Tusschen het kapitalisme en het Missiewerk is geen innerlijk verband. Iedere verbinding daarmee moest voor het Missiewerk de ondergang beteekenen. Zuiver egoisme staat hier lijnrecht tegenover de door Christus gepredikte onbaatzuchtigheid en zelfopoffering voor anderen.

Ook in de Missielanden begint de reactie tegen het kapitalistische handelssysteem machtig op te zetten. Daar, waar nog lichte, uiterlijke banden de Missie met het heerschende systeem schijnen te verbinden, moeten ze onmeedoogend verbroken worden, wanneer de Kerk werkelijk aan Haar groote sociale roeping in de Missielanden wil beantwoorden en in den waren zin des woords een wereld-kerk zijn.

MISSIEACTIE HOOGESCHOOL-STUDENTEN

TIEN JAAR STUDENTEN-MISSIE-ACTIE

Uit den goed-begrepen plicht, dat ieder katholiek zijn missiën moet steunen, uit de met graagte aanvaarde konsekwenties van ons katholiek-zijn, ontstond ruim tien jaar geleden de R.K. Studenten-Missie-Actie. En op 23 Februari l.l. was 't precies tien jaar, dat deze spontaan gegroeide actie over geheel Nederland werd georganiseerd in de z.g. R.K. Studenten-missie-interacademiale.

Uit de konsekwenties van zijn katholiek-zijn, stond den student geen anderen weg open, dan naar vermogen mede te helpen aan de bekeering der heidenwereld, dan, al is 't dan op indirecte wijze, missionaris te zijn. Door den ontzaglijken groei der katholieke missioneering werd het noodig, dat eenieder zich ging specialiseeren op dat gebied dat voor hem het meest practisch en 't meest voor de hand liggend was, en derhalve 't vruchtbaarst zijn zou. Zoo ontstonden een H. Kindsheid, een Genootschap tot Voortplanting des Geloofs, een S. P. L., een St. Melania-werk, een medische Missie en ook een studenten-missie-actie, als even zoovele specialisaties in de missioneering, die voor de actieve katholieken 't meest gunstig waren.

Over 't werk van onze studenten-missie-actie, haar doel en streven, haar verleden, haar heden en haar toekomst, over haar uitgroei, haar nut en haar moeilijkheden zal ik deze weinige pagina's schrijven.

Alvorens een gemis aan een interacademiaal verband kon worden gevoeld, waren er afdeelingen noodig, die dat gemis aan den lijve voelen konden. De oudste dier afdeelingen is wel de missieclub, die ontstond aan de gemeentelijke universiteit van A'dam, waarvan 1917 't geboortejaar was. Iets later in hetzelfde jaar volgden de kath. studenten der Utrechtsche hoogeschool dit voor-

beeld, doch beiden bleven voorloopig bezig met 't maken van plannen. Totdat op 13 Maart 1918, de Unie-moderator, Prof. Groenen 't Amsterdamsche smeulende Missievuur kwam aanwakkeren door zijn overtuigende rede: „Missieactie en Studenten." Plannen werden nu uitgewerkt, grootsch opgezet, 't enthousiasme laaide op en den 1sten Juni 1918 kwamen studenten uit verschillende steden te Amsterdam bijeen ter bespreking van de te voeren actie. Een twintigtal studs kwam daar te samen; prof. Groenen presideerde en ontvouwde den aanwezigen de werkwijze en inrichting der protestantsche Zendings-studiekringen en de Duitsche „Katholische Missionsvereine" en spoorde vooral aan tot Missiestudie. Hierdoor slechts immers kon men missiekennis krijgen en soliede missiekennis is een eerste vereischte voor ware missieliefde en oprechte missiewaardeering.

De studenten sloegen nu den voor hen het meest voor de hand liggenden weg ter missioneering in: Waar een *studenten*-missieactie werd opgericht zou er gestudeerd worden en zouden missieproblemen worden bestudeerd om 't algemeene doel te bereiken, dat men zich vooropstelde: Het verkrijgen en verspreiden van waren missiegeest en ware missiesympathie als gevolg van missiekennis. Kennis veronderstelt nu eenmaal studie en derhalve moest de missiewetenschap bestudeerd worden.

23 Februari l.l. dus was 't tien jaar geleden, dat de R. K. Studenten-Missievrienden uit de universiteitssteden Amsterdam, Utrecht, Leiden en Groningen, van de Delftsche en Rotterdamsche hoogescholen zich te Amsterdam vereenigden tot de missie-interacademiale om sterker te staan en succesvoller te kunnen optreden. Het voornoemde algemeene doel, dat reeds in ieders geest en in de ziel van iedere afdeeling bestond, werd hier officiëel geformuleerd als: „Het verwerven van kennis omtrent de missie bij zichzelf en bij anderen en daardoor 't wekken van sympathie voor de missiën. Iedere afdeeling zou naast dit gemeenschappelijk doel nog een eigen bizonder doel hebben: Delft: Apostolische Communie en brokkenverzameling. Leiden vormde een afdeeling van 't Genootschap tot Voortplanting des Geloofs; Utrecht verkocht sigaren en sigaretten, ten bate der Missies, Groningen verkocht loten en Amsterdam stichtte een Indisch Studiefonds.

Zonder eenigszins te kort te doen aan de verdiensten der andere

zustervereenigingen, zou ik toch gaarne in 't bizonder uwe aandacht willen vestigen op 't Indisch Studiefonds te Amsterdam. Het doel hiervan was en is nog steeds begaafde katholieke inlanders uit Oost- of West-Indië een opleiding te geven aan een universiteit. 't Zal u niet moeilijk vallen de overgroote beteekenis in te zien van katholieke intellectueele inlanders voor de bekeering hunner stamgenooten. Hiervoor is geld noodig. Dit nu verzamelen de Amsterdamsche Studenten-missievrienden op verschillende manieren. Op de eerste plaats door een jaarlijksche actie onder de katholieken van geheel Nederland, ten tweede door contribueerende donateurs en ten slotte door den verkoop van z.g. missietelegrammen. Dit zijn gewone telegramformulieren, die als opschrift dragen: R.K. Studenten-Missieactie" in plaats van „Rijkstelegraaf" en zijn verkrijgbaar aan 't secretariaat, Heerengracht 415, Amsterdam à 25 cent per stuk. Deze telegrammen moeten natuurlijk als brief worden verzonden, doch aan de binnenzijde staat gedrukt: „De ontvanger wordt verzocht dit formulier als telegram te beschouwen." Zoo worden onze missietelegrammen bij uitstek geschikt voor allerhande felicitaties bij bruiloften, op verjaardagen, bij examens, enz. De opbrengst dient voor 't in stand houden van genoemd Indisch Studiefonds.

Wat heeft de Studenten Missie-actie nu in haar bestaan gepresteerd en bereikt? Eerstens kwam er een zeer grooten inwendigen bloei; veel is er gestudeerd in de missiologie en heel wat missiekennis en missiesympathie verworven. Doch ook naar buiten is veel en goed werk verricht.

Wat door 't jaar werd bestudeerd komt ieder jaar tot uiting in onzen z.g. missiecursus. Voor de tiende maal zal in Augustus van dit jaar deze cursus worden gehouden te Tilburg. De eerste keer was Steyl de plaats waar de Missievrienden-studenten tezamen kwamen. Daar, in 't missieplaatsje Steyl zagen de Eerw. Paters van 't Goddelijk Woord den eersten missiecursus georganiseerd in hun gastvrij klooster van 25—27 Aug. 1920. Ook vele theologanten waren daar aanwezig. Prof. Schmidlin, de missieprofessor uit Münster en schrijver van 't missiologische standaardwerk „Katholische Missionslehre" hield er de groote rede.

Vanaf 1921 herbergt Father Dr. Ahaus ons in zijn seminarie en wroet er mede alle missieproblemen door.

Ieder jaar leggen daar in Tilburg een zes- à achttal studenten en missionarissen getuigenis af van hun grondige studie op missiegebied.

Een tweede bewijs van ernstige studie der missievraagstukken is zeer zeker de jaarlijksche beantwoording van een viertal prijsvragen over missieproblemen.

Zoo b.v. zijn dit jaar in studie de vier volgende vraagstukken. :

1e. De moderne veranderingen in den Islam ;

2e. De missioneering in Belgisch-Congo ;

3e. Het hooger onderwijs in de Missie ;

4e. De Nederlandsche missielitteratuur,

die alle reeds bewerkt en bestudeerd worden.

Correspondentie met het buitenland wordt sinds jaren onderhouden ter uitwisseling van gedachten en ideeën.

Op 1 Februari 1920 werd de 2de Missie-interacademiale vergadering gehouden. Prof. Dr. Brom hield een inleiding over medische Missie. Toen werd de grondslag gelegd voor de groote medische missieactie zooals we die thans kennen. De Amsterdammers, die reeds door een enquête getoond hadden de beteekenis hiervan te begrijpen, waren hoogst enthousiast en zoowel in de dagbladen als in brochure-vorm verschenen artikelen over dit onderwerp. Men ging verder. De toenmalige praeses hield een pleidooi en zette de mogelijkheid en wenschelijkheid uiteen van een medische cursus voor missionarissen. Voorloopig bleef het bij plannen, doch in Augustus van het daarop volgende jaar van 1921 n.l. werden die plannen werkelijkheid. Een grootsch opgezette medische cursus voor missionarissen, werd georganiseerd te Amsterdam, en dank zij 't enthousiasme voor 't begonnen werk, dank zij de sympathieke welwillendheid van gemeentebestuur en universiteit, dank zij de medewerking van ziekenhuis-direkteuren en doktoren, dank zij ten slotte de leergierigheid, door 't voelen der noodzakelijkheid ontstaan, der missionarissen, werd deze eerste medische cursus, die later gevolgd is door meerdere onder auspicien van 't Nederlandsch-medisch-Missie-Comité, een groot succes. Ons eeresaluut daarvoor aan den toenmaligen leider-student, den pionier op dit gebied, Dr. v. Hasselt.

Op 3 Jan. 1921 kwamen de missie-studenten ten derde male interacademiaal georganiseerd bijeen, nu te Utrecht. Daar kwam het tot een permanent interacademiaal comité.

Van de vele missiedagen en missieweken door de studenten georganiseerd verdient de week van 14—21 Oct. 1920 een bizondere vermelding. Onderwerp was: de medische Missie. Onder anderen sprak daar ook de Engelsche bekeerlinge, doctor Miss Mary Lamont, die jarenlang in Indië werkzaam was geweest en dus uit ondervinding wist, wat het zeggen wil, missiearts te zijn. Nog steeds wordt er gewerkt in de Studenten-missieactie, nog steeds worden problemen geëntameerd en verwerkt. Nog verschijnen er voortdurend publicaties van studenten over 't Missioneeringswerk, vooral in 't Roomsch Studenten-Blad, de Tijd, het Missiewerk, het medisch Missie-Maandblad, bovendien in tal van plaatselijke en gewestelijke bladen en ook in brochure-vorm. De vergaderingen worden nog steeds druk bezocht, de prijsvragen opgelost, vraagstukken bestudeerd, alles ter verbreiding der Missiekennis en sympathie voor de Missiën. Door Missie-wetenschappelijke studie gaan de studenten meer en meer belangstellen in Missieproblemen en in 't geheele wezen der missioneering. Men gaat zich inleven in de dingen der missie, men gaat 't Missiewerk begrijpen. En juist dàt willen we bereiken. Immers, wanneer de student zoover is, dat hij in zijn overtuiging en sympathie is gewonnen voor de groote missiezaak, dan is daarmede voor hem het fundament gelegd voor een toekomstige prachtige leekenactie onder de toonaangevende, intellectueele katholieken. Van hem zal een overtuigende invloed uitgaan op de massa, zoodat een doordrongen-zijn van zijn missieplicht door iedereen de mooie vrucht zal zijn van onze actie.

En dàt eerst zal de mogelijkheid scheppen om op den achterstand in te loopen, die wij hebben ten opzichte van het Zendingswerk, dat zeer zeker, waar het b.v. medische Missie betreft ons nog ver voor is.

Op verscheidene der groote missietentoonstellingen der laatste jaren waren studenten belast met de medische stands. Zoo b.v. op de M. A. C. T. A. te Amsterdam in November 1927 en de B. A. T. O. M. te Breda in Juni 1928. En aan de groote internationale tentoonstelling, die dit jaar te Den Haag georganiseerd wordt, hopen zij wederom hun zorgen te kunnen wijden.

Tot zoover het verleden en heden der R. K. Studenten-Missieactie. Wat zal de toekomst ons brengen?

Pogingen blijven en zullen blijven worden aangewend om 't Indische Studiefonds der Amsterdamsche afdeeling in stand te houden. Jaarlijks zenden wij onze circulaires geheel Nederland door. Moge succes ook in de toekomst niet uitblijven. Van dit fonds studeerde een Javaan, die binnen zeer korten tijd zijn arts-examen doen zal, en daarop zijn wetenschap gaat dienstbaar maken aan zijn eigen volk. Behalve de renten werd aan deze studie ook een gedeelte van 't fondskapitaal besteed, doch katholiek Nederland zal ons zeer zeker helpen dit kapitaal weer aan te vullen. En dan zullen we voort blijven gaan : behalve artsen zal ons fonds in de komende jaren intellectueele Indonesiërs leveren van elke branche : ingenieurs, leeraren, doctoren, enz. 't Spreekt vanzelf, dat een katholiek inlandsch arts, leeraar of ingenieur, waartegen de inlandsche massa opziet, als tegen 'n groot geleerde, een ontzaglijken invloed ten goede zal hebben op de bekeering zijner rasgenooten. Hoeveel gemakkelijker is het hun bovendien niet, om de ziel te begrijpen van een landgenoot, dan voor een blanke, die zeker in 't begin, meer naast dan in de mentaliteit van den inlander leeft.

En hoezeer is niet juist de liefdadigheid en de hulpvaardigheid van den medicus een eerste middel om door te dringen tot 't hart van den heiden en daardoor hem te brengen tot bekeering. Hoeveel te meer zal dan de inlandsche medicus toegang hebben tot die harten, hoeveel te meer zal dan ons werk, 't werk der Studenten bijdragen tot de bekeering der Indiën. Dan zal hierdoor onze Oost in werkelijkheid worden, wat Multatuli er reeds van zeide ; dan zal het worden het Insulinde, dat zich als een gordel van smaragd, het smaragd der hoop op een spoedige bekeering, daar slingert om den evenaar.

Zooals ik reeds opmerkte is de studenten-Missieactie de grondlegster geweest der medische missieactie, al dient 't opgemerkt, dat 't Nederlandsch medisch Missie-comité onafhankelijk hiervan ontstond in 1926. In ieder geval ging de studenten-actie toch hieraan vooraf en gaf de richting aan waarin gewerkt moest worden. En gaarne neem ik deze gelegenheid te baat om de aandacht van u allen, geachte Lezers, te vestigen op 't steeds meer in bloei toenemende medische missiewerk. Het instituut van Missie-arts opent in de naaste toekomst perspectieven voor studenten, die als arts 't missiewerk daadwerkelijk willen steunen, door hun kennis en

leven te brengen te midden der heidenen. Als vrucht van één onzer studie-onderwerpen zijn we zeer zeker tot 't besef gekomen, welk een noodzakelijkheid het is goede missie-artsen te hebben; zijn we ervan overtuigd, hoever onze medische missie nog ten achter staat bij de medische zending; doorvoelen we door en door het allergrootste belang der geneeskunde in de missiën. Bovendien honderden missionarissen zullen u kunnen getuigen hoevele heidenen hun zielegenezing vonden na een genezing van hun lichaam. Wellicht zullen wij, wanneer we in ons werk volharden nog medemaken, dat God aan eenigen onzer de taak opleggen zal, om als missie-arts te gaan werken in Zijn wijngaard, een taak, die de wijding dragen zal eener roeping. Dat dan in 't verre Oosten en Westen de blanke en zwarte collega-artsen de handen bijeensteken tot bekeering van hun beider broeders en tot redding hunner zielen. Mogen we dat bereiken, moge daarmede ook bewaarheid worden, wat we zoo vaak zingen in ons Missielied:

Wij dragen ons rijke geloof als een zon
Gaan veilig en vast door de tijden;
Geen nacht, die de pracht en die kracht ooit verwon
Zij glanst over liefde en lijden.

Maar hoog uit het Noorden en diep uit het Zuid
Uit landen van Westen en Oosten
Schreit broeder aan broeder in 't donker — zoo luid —
Wie zal met ons licht hem vertroosten?

De handen gevouwen, geofferd ons goud
En God slaat zijn zonen tot helden
Die dragen het licht over zeeën en woud
Ziet! Wit van den oogst staan de velden.

Laat stralen de gloed,
't Is de zon, die het doet
De waarheid, de klaarheid, de liefde!

FRANS van SPAANDONK.
h. t. Praeses Amsterdamsche
R.K. Studenten-Missie-Actie.

Paschen 1929.

INDIË EN DE INDISCHE MISSIES

JAAROVERZICHTEN SEPT. 1927—SEPT. 1928 VAN DE MISSIE IN NEDERL. INDIË. (MET 4 STATISTISCHE TABELLEN).

Daar het algemeen overzicht van den missiearbeid in Nederlandsch-Indië, gelijk dat enkele jaren geleden in dit tijdschrift (Aug. 1926, blz. 26—30) gegeven werd, zeer onvolledig was, hebben we ons eenige maanden geleden rechtstreeks gewend tot de betrokken Apostolische Vicarissen, Prefecten en Missie-Oversten van Indië, die bereidwillig de verlangde gegevens hebben verstrekt. De ontbrekende jaarverslagen zijn samengesteld uit diverse opgaven, opgediept uit tijdschriften en werken, en verschillende gegevens der missieprocuratoren.

Aan allen, die ons behulpzaam waren, onzen eerbiedigen en hartelijken dank.

Gaarne zouden we deze overzichten jaarlijks geven,.... wanneer althans de ,,Missiealmanak 1930'' en volgende jaren ons werk in dezen niet overneemt.[1])

Vooraf enkele *bemerkingen* :

1. Tenzij anders is genoteerd, loopen de verslagen van Sept. 1927—Sept. 1928.

2. Waar de gegevens niet rechtstreeks van de apostolische vicarissen, prefecten of missie-oversten zijn, hebben we, boven het district of in de voetnota's, de bronnen vermeld.

3. Schattingen zijn steeds gemerkt met een ? ; evenzoo daar, waar ons geen cijfers bekend waren.

4. De bevolkings-cijfers zijn genomen uit het ,,Statistisch Jaaroverzicht van Nederl. Indië, jaargang 1927'', Landsdrukkerij, Weltevreden ; voor Java en Madoera volgens de administratieve telling eind 1927, voor de Buitenbezittingen volgens administratieve telling eind 1926.

5. De residenties, die onder iedere Prefectuur of Vicariaat ressorteeren, nam ik — behalve voor Java — uit hetzelfde jaarboek.

6. Daar ,,missie'' in stricten zin is : ,,het complex van werkzaamheden der Katholieke Kerk onder heidenen en mahomedanen'', beperken we ons *zooveel mogelijk* tot de gegevens over den missiearbeid onder inheemschen, met uitsluiting van de Europeanen. Dit was evenwel niet in z'n volle consequentie te aanvaarden, *a.* omdat volledigheidshalve ook het getal Europeesche katholieken diende vermeld te worden ; *b.* omdat de caritatieve instellingen meestal voor inh. en Eur. tegelijk zijn ; *c.* omdat dit bij de H.H. Communies niet te controleeren is. Waar mogelijk (bij de H.H. Communies is 't natuurlijk ondoenlijk), hebben we, — zoowel in de jaarverslagen, als in de tabellen — aangegeven, wanneer de Europeanen zijn inbegrepen. [2])

---

[1]) Tot onze spijt kunnen we geen totaal overzicht voor onze *West*-Indische koloniën geven, daar voor Suriname geen opgaven zijn binnengekomen. We moeten ons tevreden stellen met het jaarverslag voor Curaçao.

[2]) Voor het statistisch systeem dat we zooveel mogelijk volgden, zie Zeitschr. für Missionswissenschaft, 1911, blz. 158—172 : ,,Vorschläge zur katholischen Missionsstatistik'', en Het Missiewerk I, blz. 82—90 : ,,Waarom en hoe de missiestatistiek''.

8. De afzonderlijke overzichten geven we zoo uitvoerig mogelijk; de tabellen zijn samenvattend.

JAVA.

I. APOSTOLISCH VICARIAAT BATAVIA.

Volgens de nieuwe administratieve indeeling van Java, welke 1 Januari l.l. voltooid werd, behooren tot dit vicariaat:

1. de residenties Batavia, Bantam, Buitenzorg, West-Prianger, Kedoe, Semarang, Koedoes, Klaten, Soerakarta, Jogjakarta, Rembang en Blora [1]) (Missiegebied der Jezuieten);

2. de residenties Midden-Priangan, Oost-Priangan, Krawang, Indramajoe en Cheribon (Missiegebied der Kruisheeren);

3. de residenties Tegal, Zuid-Banjoemas, Noord-Banjoemas, Pekalongan, Wonosobo en Bagelen (missiegebied der Missionarissen van het H. Hart). [2])

Apostolisch Vicaris Mgr. A. van Velsen.

1. *Missiegebied der Jezuieten.*

NB. Het jaarverslag 1928 van dit gebied ontvingen we nog niet. Alleen de schoolstatistiek. Voor zoover in de voetnoten geen bron vermeld wordt, berusten de gegevens van het Jezuietenterrein op de opgaven van den Z. E. p. H. J. J. Jansen, secretaris van Mgr. van Velsen; deze opgaven werden ons in Februari 1928 verstrekt. Voor de scholen publiceeren we de statistiek over 1928.

Verantwoordelijke missioneerende orde: Paters Jezuieten.

Medewerkende missioneerende congregaties: Broeders van Oudenbosch, Maastricht en Dongen; Zusters Ursulinen van Weltevreden, Ursulinen der Romeinsche Unie (Vught), Franciscanessen van Heythuizen, Zusters van den H. Carolus Borromeus (Maastricht) en Zusters van den Goeden Herder (Leiderdorp).

Sept. 1928 waren in deze missie 66 Europ. en 1 inheemsche *priester* werkzaam. Verder zijn er nog 20 Europ. en 12 inheemsche *fraters*, van wie er eenige philosophie studeeren in Jogjakarta; bovendien geven ze ook godsdienstonderricht; 2 inheemsche paters en 2 inh. fraters verblijven nog in Nederland. [3]) Het overige missiepersoneel bestond *begin* 1928 uit 69 Eur. en 1 inh. *broeder*; 438 Eur. en 8 inh. *zusters;* 34 mann. Eur., 107 vrouw. Eur., 215 mann. inh. en 32 vrouw. inh. *leekenleeraars;* 4 mann. Eur., 21 vrouw. Eur. en 11 mann. inh. *katechisten;* 8 Eur. en 3 inh. *verpleegsters.*

De *bevolking* bestond eind 1927 uit 13.000.000 inheemschen en 81.000

---

[1]) Beide laatste ieder voor de helft.

[2]) Zie voor deze indeeling St. Claverbond, Dec. 1928, blz. 304—305.

[3]) Missiealm. 1929, blz. 199—201; en de nieuwste schoolstatistiek.

Europ., [1]) van wie 7.291 inh. en 29.126 Eur. *katholieken* [2]). Er waren toen 5.943 inh. *communicanten* en 4.318 inh. *katechumenen*.

Staties en kerken. 19 hoofd-, 27 bijstaties, 47 kerken en kapellen.

2 *Ziekenhuizen* voor Europeanen met 1497 verpleegden en 1 voor inheemschen met 23 verpleegden.

5 *Weeshuizen* met 958 beschermelingen.

Scholen voor inheemschen [3])

	Aantal				
	scholen	leer-krach-ten	leerlingen		
			j.	m.	totaal
School voor Wijsbegeerte	1	3	7	—	7
School v. Klassieke Humaniora	1	2	4	—	4
Klein Seminarie	1	7	61	—	61 [4])
Opleidingsscholen voor Inl. Onderwijzers	13	46	380	179	559
Algemeen Middelbare School Afd. B.	1	8	35	—	35
Muloscholen	5	21	301	65	366
Holl. Inl. Scholen	15	99	2423	963	3386
Schakelscholen	2	9	274	—	274
Nederlandsche cursussen	5	7	269	4	273
Inlandsche meisjesscholen (6 jar.)	4	13	—	367	367
Standaardscholen (volledige)	30	128	4039	731	4770
Kopscholen	2	5	—	85	85
Vervolgscholen	8	15	434	42	476
Volksscholen	68	105	3167	759	3926
Fröbelschool	1	2	75	—	75
Huishoudschool	1	1	—	6	6
Ambachtschool	1	2	38	—	38
Totaal	159	473	11507	3201	14708

Doopsels van inheemschen: 1001 volwassenen en 352 kinderen. Daarbij werden nog 271 doopsels in stervensgevaar toegediend. [5])

132 *niet-kath.-gedoopten* werden katholiek (ook Europeanen).

Huwelijken van inheemschen: 121 katholieke en 31 gemengde.

[1]) Stat. Jaaroverz. N. I., blz. 12—15.

[2]) Deze laatste en verdere gegevens van p. Jansen.

[3]) Overgenomen uit de Statistiek 1928.

[4]) Hieronder zijn ook begrepen de studenten uit de Pref. Soerabaia, Malang, Padang en 3 uit Celebes, zoodat er voor het vicariaat Batavia 50 overblijven. Volgens de opgaven van 'n pas-verschenen brochuurtje, begon 3 Juli 1928 het schooljaar met 64 seminaristen, van wie 2 Menadoneezen (Celebes), 13 Europeanen en 49 Javanen.

[5]) Bij de doopsels in stervensgevaar zijn altijd ook de Europeanen inbegrepen.

H.H. Communies: ± 1700 Eerste H.H. Communies(?), ± 15.000 Paschcommunies(?), gebruikt aantal hosties ± 900.000(?) [1])

Bijzonderheden. 1°. 18 Dec. 1927 plechtige inwijding van het Klein-Seminarie te Jogja. 2°. In Aug. 1928 werden twee inheemschen tot priester gewijd. 3°. In Aug. 1928 overleed p. Looymans.

2. *Missiegebied der Kruisheeren.*

N.B. Dit jaarverslag loopt van 31 Dec. 1927—31 Dec. 1928. We danken deze opgaven aan den Z. E. Pater Missieprocurator.

Verantwoordelijke missioneerende Orde : De Kruisheeren.

Medewerkende missioneerende Congregaties : Zusters Ursulinen der Romeinsche Unie (Vught) en Zusters van den H. Carolus Borromeus (Maastricht).

Aantal *priesters* op 31 Dec. l.l., 6, *zusters* 63, mannel. *katechisten* 1, vrouw. katechisten 4 (allen Europeanen). De bevolking bestond eind 1927 uit 5.700.000 inheemschen en 25.000 Europeanen, van wie 68 inheemsche en 6760 Europeesche *katholieken*. Er waren toen 26 inheemsche *katechumenen*.

Staties en kerken: 2 hoofdstaties, 11 bijstaties, 5 kerken en kapellen.

1 *Ziekenhuis* voor Europeanen en inheemschen met 280 verpleegden.

1 *Weefschool* voor Mahomedaansche meisjes.

Overigens valt hier geen missiewerk onder inheemschen, althans geen resultaat, te vermelden. Men bedenke, dat bij aankomst der Kruisheeren in dit gebied nog geen enkel katholiek gevonden werd. Uit den aard der zaak valt hiermee slechts heel langzaam te beginnen.

3. *Missiegebied der Missionarissen van het H. Hart.*

N.B. Dit jaarverslag loopt van 1 Jan. 1928—1 Jan. 1929.

Verantwoordelijke missioneerende Congregatie : Missionarissen van het H. Hart (Tilburg).

Medewerkende missioneerende Congregatie : Dochters van O. L. Vrouw van het H. Hart (Tilburg).

1 Jan. 1929 waren hier werkzaam 5 Eur. *priesters*, 9 Eur. *zusters*, 2 mann. Eur., 4 vrouw. Eur. en 11 mann. inh. *leekenleeraars*, 1 mann. Eur., 9 vrouw. Eur. en 3 mann. inh. *katechisten*.

Bevolking (eind 1927) : 5.700.000 inheemschen en 8000 Europeanen, van wie (1. 1. '29) 445 inh. en 2.913 Eur. *katholieken* en 36 inh. *katechumenen*.

Staties en kerken. 3 hoofdstaties, 36 bijstaties, 6 kerken en kapellen.

Scholen voor inheemschen. 1 Holl. Chin. school met 250 leerlingen, 1 Holl.-Chin. met 61 niet-kath. jongens en 21 niet-kath. meisjes, 2 Holl.-inh. scholen met 41 kath. en 266 niet-kath. jongens, 15 kath. en 40 niet-kath. meisjes, 1 schakelschool met 5 kath. en 41 niet-kath. jongens.

1 Handwerkcursus met 32 Javaansche leerlingen.

2 Priestercandidaten te Jogja.

---

[1]) Deze getallen zijn ruwe schattingen, gebaseerd op gegevens van den missiealm. 1929, blz. 19. Bij de H.H. Comm., ook die der Europeanen.

1 *Internaat* met 12 Javaansche jongens.

Doopsels van inheemschen en Europeanen : 72 volwassenen en 237 kinderen.

Bekeeringen van niet-katholiek-gedoopten : 13.

Huwelijken van inh. en Eur. : 20 katholieke, 28 gemengde.

H.H. Communies : Eerste H.H. Communies 244, Paaschcommunies 926, gebruikt aantal hosties 17.499.

II. APOSTOLISCHE PREFECTUUR SOERABAJA.

N.B. Dit jaarverslag loopt van *Jan.* 1928—1 Oct. 1928.

Hiertoe behooren [1]) de residenties Bodjonegoro, Madioen, Ponorogo, Blitar, Kediri, Modjokerto, Grisee, Soerabaia, Rembang en Blora [2]).

Apostolisch Prefect: Mgr. Th. de Backere.

Verantwoordelijke missioneerende Congregatie : Heeren Lazaristen.

Medewerkende missioneerende Congregaties : Broeders van Oudenbosch, Zusters Ursulinen der Rom. Unie (Vught) en Dienaressen van den H. Geest (Steyl).

Sept. 1928 waren in deze missie werkzaam 15 *priesters;* 24 *broeders;* 88 *zusters* (allen Europ.) ; 2 mannel. Eur., 27 vrouw. Eur., 12 mann. inh. en 10 vrouw. inh. *leekenleeraars;* 20 vrouw. Eur. en 4 mann. inh. *katechisten.*

Bevolking eind 1927 : ruim 7.000.000 inheemschen en 36.000 Europeanen, van wie 325 inh. en 10.354 Eur. *katholieken.*

Inheemsche *communicanten:* ± 200(?) en inh. *katechumenen :* 279.

Staties en kerken : 5 hoofd-, 20 bijstaties, 14 kerken en kapellen.

1 *Ziekenhuis* voor Europ. en inh. met 634 verpleegden.

Scholen voor inheemschen: 1 of 2 dessa (volks-)schooltjes met 88 jongens en 139 meisjes ; 4 Holl.-inh. sch. met 426 j. en 207 m. ; 3 standaardsch. met 103 j. en 68 m. ; 2 naaicursussen voor 110 meisjes ; 1 *Eur.* H. B. S. met enkele Chineesche en Jav. meisjes ; 1 *Eur.* kweekschool met 7 kath. en 6 niet-kath. Chin. en Jav. m. ; Eur. opleidingscursus voor onderwijzeressen met 13 kath. en 11 niet-kath. Jav. en Chin. meisjes ; 4 fröbelsch. met 104 j. en 116 meisjes.

1 Priestercandidaat op 't kl. Sem. te Jogja.

1 *Weeshuis* met 80 Indo-Europeanen.

1 *Internaat* met 28 Javaansche jongens.

Doopsels van inheemschen: 36 volw. en 30 kinderen.

Bekeeringen van niet-kath. gedoopten : 28 (ook Europ.)

5 Katholieke *huwelijken van inheemschen.*

H.H. Communies: 373 Eerste H.H. Communies, 3.605 Paaschcommunies, gebruikt aantal hosties (n.b. van Jan.—Sept.) : 96.927.

Bijzonderheid: 6 Juni 1928 werd Dr. Th. de Backere tot eersten ap. pref. van Soerabaia benoemd, dat als afzonderlijke prefectuur werd afgescheiden van het vic. Batavia en tevens haar grondgebied met de residentie Madioen vergroot zag.

---

[1]) St. Claverbond, Dec. 1928, blz. 304—305.

[2]) Beide laatste ieder voor de helft.

III. APOSTOLISCHE PREFECTUUR MALANG.

Hiertoe behooren de residenties Pasoeroean, Malang, Probolinggo, Bondowoso, Djember, West-Madoera en Oost-Madoera. [1])

Apostolisch Prefect: Mgr. Clemens van de Pas.

Verantwoordelijke missioneerende Orde : Paters Carmelieten.

Medewerkende missioneerende Congregaties : Fraters van Utrecht en Zusters Ursulinen der Rom. Unie (Vught).

Sept. 1928 werkten in deze prefectuur 9 *priesters;* 9 *broeders;* 57 *zusters* (allen Europ.) ; 6 mann. Eur., 7 vrouw. Eur., en 5 mann. inh. *katechisten.*

De *bevolking* bestond eind 1927 uit 5.800.000 inheemschen en ± 20.000 Europeanen, van wie 230 inh. en ± 5000 Eur. *katholieken*, 182 inh. *communicanten* en 240 inheemsche *katechumenen.*

Staties en kerken: 5 hoofdstaties ; bijstaties, daar, waar katholieken op ondernemingen en fabrieken werken ; 11 kerken en kapellen.

Scholen voor inheemschen: 2 Holl. inl. scholen met 185 j. en 52 m., 1 standaardschool, 6(?) dessa-schooltjes met ± 270(?) leerlingen [2]).

4 Priestercandidaten op 't kl. Sem. te Jogja.

2 Inheemsche *internaten* met 45 Jav. jongens en 72 Jav. meisjes [3]).

Doopsels van inheemschen: 173 (volw. + kinderen) ; 14 (ook Eur.) in stervensgevaar.

Bekeeringen van niet-kath. gedoopten (ook Eur.) 143.

30 katholieke *huwelijken van inheemschen.*

H.H. Communies: 200 Eerste H.H. Communies, 2.237 Paaschcommunies, gebruikt aantal hosties : 50.538.

Bijzonderheid: In het voorjaar van 1928 vertrokken de eerste fraters van Utrecht naar Malang om zich daar met het Europeesch en inheemsch onderwijs te belasten.

SUMATRA.

IV. APOSTOLISCHE PREFECTUUR PADANG.

Hiertoe behooren het Gouvernement Atjeh en onderhoorigheden, het Gouvernement Oostkust van Sumatra, de residenties Tapanoeli en Sumatra's Westkust en de afdeeling Inderagiri van de residentie Riouw en onderhoorigheden.

Apostolisch Prefect: Mgr. Matthias Brans.

Verantwoordelijke missioneerende Orde : Paters Capucijnen.

Medewerkende missioneerende Congregaties : Fraters van Tilburg, Zusters van Tilburg, Zusters van Schijndel, Franciscanessen van Bennebroek, Breda (St. Elis. Gest.) en Dongen.

---

[1]) St. Claverbond, Dec. 1928, blz. 304—305.

[2]) Schoolgegevens, behalve van Mgr. v. d. Pas, ook „De Koerier" van 8 Aug. 1928 en 24 Jan. 1929.

[3]) De Koerier 8 Aug. 1927 en Missiealm. 1929, blz. 39.

Sept. 1928 werkten in deze prefectuur 19 *priesters*, 22 *broeders*, 87 *zusters*, 29 mannel. *leekenleeraars* en 6 mann. *katechisten* (allen Europ.).

Eind 1926 bestond *de bevolking* uit 4.390.000 inheemschen en 15.000 Europeanen, van wie 4.807 inh. en 1.838 Europ. *katholieken*, 3.100 inh. *communicanten* en 1.108 inh. *katechumenen*.

Staties en kerken: 11 hoofdstaties, 7 bijstaties en 19 kerken en kapellen.

Ziekenverpleging: 6 zusters voor wijkverpleging.

Scholen voor inheemschen: 12 Holl. Chin. scholen met 884 jongens en 742 meisjes, 1 Holl. inl. school met 115 leerlingen, 2 volksscholen met 77 jongens en 26 meisjes, 4 cursussen met 79 jongens en 30 meisjes [1]).

3 Jongens studeeren te Jogja voor priester.

Er zijn 2 *weeshuizen* voor inheemschen met 127 beschermelingen en 3 *internaten* met 98 internen.

Doopsels van inheemschen: 129 volwassenen, 239 kinderen en 5 (ook Eur.) in stervensgevaar.

Groei van het aantal katholieken Sept. 1927—Sept. 1928: 405.

Er werden 63 *huwelijken van inheemschen* voltrokken, waarvan 38 katholieke en 25 gemengde.

H.H. Communies: 295 Eerste H.H. Communies, 3.029 Paaschcommunies, gebruikt aantal hosties 104.300.

Bijzonderheid: In het afgeloopen jaar kwamen de zusters van Schijndel naar deze prefectuur. De eersten vertrokken in Maart '28.

V. APOSTOLISCHE PREFECTUUR BENKOELEN.

Hiertoe behooren de residenties Djambi, Benkoelen, Palembang en Lampongsche districten.

Apostolisch Prefect: (vacature).

Pro-prefect: p. H. J. D. van Oort.

Verantwoordelijke missioneerende Congregatie: Priesters van het H. Hart (B.o.Z.-Liesbosch).

Medewerkende missioneerende Congregaties: Zusters van Tilburg, Franciscanessen van Roosendaal (Caritas) en Zusters van Moerdijk.

In deze missie waren Sept. l.l. werkzaam: 8 *priesters*, 4 *broeders*, 25 *zusters*, 7 mann. en 5 vrouw. *katechisten* (allen Eur.).

Eind 1926 waren er *woonachtig* 1.500.000 inheemschen en 4.000 Europeanen, van wie 558 inheemsche en 737 Europ. *katholieken*, 355 inheemsche *communicanten* en 47 inheemsche *katechumenen*.

Staties en kerken: 4 Hoofdstaties, 30 bijstaties, 8 kerken en kapellen.

1 *Ziekenhuis* voor Europeanen en inheemschen met 205 verpleegden.

Scholen voor inheemschen: 6 Lagere scholen (n.l. 4 standaarsch., 1 Holl. inl., 1 Holl. Ch.) met 42 kath. en 393 niet-kath. jongens, 60 kath. en 174 niet-kath. meisjes.

---

[1]) Jaarb. v. h. onderw. en opvoeding, Centr. Bureau, Den Haag, blz. 919—920, 1928.

Op het klein Seminarie te Jogja zijn 3 candidaten.

4 *Internaten* (2 voor jongens en 2 voor meisjes).

Doopsels van inheemschen: 76 kinderen en 28 (ook Eur.) in stervensgevaar.

13 *niet-katholiek-gedoopten* werden katholiek.

Groei van het aantal katholieken Sept. '27—'28 : 320.

Er werden 12 kath. en 4 gemengde *huwelijken van inheemschen* voltrokken.

H.H. Communies: Eerste H.H. Communies 40, Paaschcommunies 455, gebruikt aantal hosties 20.554.

VI. APOSTOLISCHE PREFECTUUR BANGKA EN BILLITON.

Hiertoe behooren de residenties Riouw en onderhoorigheden (uitgezonderd de afdeeling Inderagiri), Bangka en onderhoorigheden en de assistent-residentie Billiton.

Apostolisch Prefect: Mgr. Vitus Bouma.

Verantwoordelijke missioneerende Congregatie : Paters van de H. Harten (Picpus-paters, Ginneken).

Medewerkende missioneerende Congregaties : Arme Zusters van het Goddelijk Kind (Amsterdam).

Sept. '28 waren in deze missie 6 *priesters*, 2 *broeders*, 13 *zusters* (allen Eur.) en 3 mann. inh. *katechisten* werkzaam.

Eind '26 bestond *de bevolking* uit 336.000 inheemschen, (van wie 410 *katholieken*, 236 *communicanten*, 46 *katechumenen*) en 2.000 Eur., (van wie 486 *katholiek*).

Staties en kerken: 4 Hoofdstaties, 2 bijstaties, 5 kerken en kapellen.

Scholen voor inheemschen: 3 Lagere scholen (2 Holl. Chin. en 1 Chin. volksschool) [1]) met 8 kath. en 40 niet-kath. jongens ; 10 kath. en 61 niet-kath. meisjes. 1 Eur. M.U.L.O. met 7 inh. niet-kath. meisjes.

1 *Weeshuis* met 5 inheemsche beschermelingen.

1 *Internaat* met 25 Chineesche jongens. [1])

Doopsels van inheemschen: 9 volwassenen, 15 kinderen en 1 in stervensgevaar.

1 *Niet-kath. gedoopte* ging over tot ons H. Geloof.

Groei van het aantal katholieken Sept. '27—'28 was 196.

Dit hooge cijfer is te danken aan immigratie en registratie van (vroeger niet-bekende) verspreid wonende katholieken.

Huwelijken van inheemschen: 1 kath., 4 gemengde.

H.H. Communies: Eerste H.H. Comm. 12, Paaschcommunies 367, gebruikt aantal hosties 11.492.

Bijzonderheid: 29 Mei l.l. werd p. Vitus Bouma benoemd tot Apost. Prefect, als opvolger van Mgr. Th. Herckenrath, wien eervol ontslag verleend werd.

---

[1]) De Vriend der H.H. Harten, Jan. 1929.

NEDERL. BORNEO.

VII. APOSTOLISCH VICARIAAT NEDERL. BORNEO.

Hiertoe behooren de residenties Westerafdeeling van Borneo (missiegebied der Capucijnen) en Zuider- en Oosterafdeeling van Borneo (missiegebied der Missionarissen van de H. Familie, Grave).

Apostolisch Vicaris: Mgr. Pacificus Bos.

1. Missiegebied der Capucijnen.

N.B. Voor zoover in de nota's niet anders vermeld wordt, steunt dit jaarverslag op de opgaven (veelal over 1927) van den Z. E. Pater Missieprocurator en het beknopte jaarverslag van Mgr. Bos, gepubliceerd in „Christus Koning", 6 Februari 1929.

Wijl pater Procurator ons tevens de cijfers gaf voor het gebied der Miss. der H. Familie, die ons 'n overzicht over '28 toezonden, hebben we veel schattingen moeten doen.

Verantwoordelijke missioneerende Orde : Paters Capucijnen.

Medewerkende missioneerende Congregaties : Broeders van Huijbergen, Franciscanen van Veghel en van Etten.

Sept. 1928 waren hier 19 *priesters*, 34 *broeders*, 57 *zusters* (allen Eur.) [1]), 2 mann. Eur. en 7 mann. inh. *katechisten*.

Bevolking: 600.000 inheemschen en 700 Europeanen, van wie 5000(?) inheemsche en 230(?) Europeesche *katholieken*, 3400(?) inh. *communicanten* en 190(?) inh. *katechumenen*.

Staties en kerken: 9 Hoofdstaties [2]), 2 bijstaties(?), 20 kerken en kapellen(?).

Ziekenhuizen : 2 ziekenhuizen en 1 leprozerie [3]).

Scholen voor inheemschen : 4 Holl. Chin. scholen met 422 jongens en 454 meisjes ; 1 fröbelschool met 11 jongens en 18 meisjes ; 11 volksscholen met 668 jongens en 105 meisjes ; 2 huishoudscholen met 53 meisjes ; twee opleidingsscholen voor Chin. en Jav. katechisten, 1 opleidingsschool voor inh. onderwijzers [4]) met 8 leerl.

4 *Weeshuizen* met 90 jongens en 96 meisjes.

8 *Internaten* voor inheemschen met 451 internen [5]).

Doopsels van inheemschen: 94 volwassenen, 336 kinderen, en 80 (ook Eur.) in stervensgevaar.

Katholieke *huwelijken van inheemschen* 25 ; gemengde 19.

H.H. Communies. Eerste H.H. Communies 110(?), Paaschcommunies 1750(?), gebruikt aantal hosties 100.000(?)

---

[1]) Lijsten Missiealm. 1929, blz. 204—206, 213, 238—239.

[2]) Missie-almanak 1929, blz. 24.

[3]) Kolon. Missiet, Febr. 1929, blz. 76.

[4]) Behalve gegevens v. d. Z. E. P. Procurator, zie voor deze scholen : „Christus Koning" 27 Maart en 3 Apr. 1929, Jaarb. v. onderw. 1928, blz. 922—923 ; Missiealm. 1929, blz. 41.

[5]) Missiealm. 1929, blz. 41 ; Jaarb. v. onderwijs, 1928, blz. 929—930.

Bijzonderheden: 'n Financiëele ramp voor de missie was de groote daling der rubber-prijzen; de exploitatie-onkosten konden nauwelijks gedekt worden. Verder werd de Capucijnen-missie zwaar getroffen door den dood van een harer meest-verdienstelijke missionarissen, pater Beatus Bayens, pastoor van Singkawang, die, vanaf de aanvaarding der missie door de Capucijnen (1905), in dit gebied werkzaam was.

2. Missiegebied der Missionarissen van de H. Familie.

Verantwoordelijke missioneerende Congregatie: Missionarissen der H. Familie (Grave).

Medewerkende missioneerende Congregatie: Franciscanessen van Veghel.

Sept. 1928 waren hier 3 *priesters*, 3 *broeders* en 9 *zusters*, (allen Europeanen).

De *bevolking* bestaat uit 1.100.000 inheemschen en 3100 Europeanen, van wie 640(?) inheemsche en 750 Eur. *katholieken*, 452 inheemsche *communicanten* en 110 inh. *katechumenen*.

Staties en kerken: 2 hoofd- en 2 bijstaties, en 4 kerken en kapellen.

1 *Gasthuis* met 58 inh. verzorgden en 1 buitenziekenhuis met 14 verzorgden.

Scholen voor inheemschen: 4 lagere scholen met 52 kath. en 110 niet kath. jongens en 30 kath. en 6 niet-kath. meisjes; 1 standaardschool met 4 kath. jongens.

2 *Internaten* met 90 internen [1]).

Doopsels van inheemschen: 37 volw., 27 kinderen en 7 doopsels (ook Eur.) in stervensgevaar.

Bekeeringen van niet-katholiek-gedoopten: 38.

Groei van het aantal katholieken: 50.

Huwelijken van inheemschen: kath. 2, gemengde 4.

H.H. Communies: Eerste H.H. Communies 60, Paaschcommunies 558. gebruikt aantal hosties 10.395.

Bijzonderheid: Juni l.l. overleed de ZeerEerw. pater van Dinteren.

CELEBES.

VIII APOSTOLISCHE PREFECTUUR CELEBES.

Hiertoe behooren de residentie Menado en het Gouvernement Celebes en onderhoorigheden.

Apostolisch Prefect: Mgr. Walther Panis.

Verantwoordelijke missioneerende Congregatie: Missionarissen van het H. Hart (Tilburg).

Medewerkende missioneerende Congregaties: Fraters van Tilburg en Zusters van J. M. J. ('s-Hertogenbosch).

In Sept. 1928 was het aantal *priesters* 15, *broeders* 17, (allen Eur.), 45

[1]) Jaarb. v. Onderwijs 1928, blz. 930.

Eur. en 7 inh. *zusters*, 3 mann. inh. en 12 vrouw. inh. *leekenleeraars*; 108 mann. inh. *katechisten* en 7 inh. *verpleegsters*.

De *bevolking* bedroeg eind '26 : 3.400.000 inheemschen en 6.000 Europeanen, van wie 15.764 inh. en 1.067 Eur. *katholieken* en 8.482 inh. *communicanten*.

Staties en kerken: 9 hoofdstaties, 65 bijstaties, 62 kerken en kapellen.

1 *Gasthuis* met 468 verzorgden.

Scholen voor inheemschen: 52 Lagere (meest volks-)scholen met 1495 kath. en 819 niet-kath. jongens, 1380 kath. en 1041 niet-kath. meisjes; 1 M.U.L.O.-school met 5 kath. en 65 niet-kath. meisjes; 1 normaalschool met 86 kath. jongens; 3 cursussen met 88 kath. en 37 niet-kath. meisjes.

1 *Klein-Seminarie* te Woloan met 13 priestercandidaten, van wie er 3 studeeren te Jogja.

3 *Internaten* met 210 internen [1]).

Doopsels van inheemschen: 381 volwassenen en 791 kinderen.

Aantal *bekeeringen* van niet-kath. gedoopten (ook Eur.) : 562.

Groei van het aantal katholieken Sept. 27—'28 : 278.

159 kath. en 3 gemengde *huwelijken van inheemschen*.

H.H. Communies: Eerste H.H. Communies 478, Paaschcommunies 7.263, gebruikt aantal hosties 224.778.

KLEINE SOENDA-EILANDEN.

IX. APOSTOLISCH VICARIAAT KLEINE SOENDA-EILANDEN.

Hiertoe behooren de residentie Timor en onderhoorigheden (Timor, Flores, Soemba, Soembawa en kleinere eilandjes) en de residentie Bali en Lombok.

Apostolisch Vicaris: Mgr. Arnold Verstraelen.

Verantwoordelijke missioneerende Congregatie: De paters van het Godd. Woord (Steyl).

Medewerkende missioneerende Congregatie: Dienaressen v. d. H. Geest (Steyl).

Sept. l.l. waren hier werkzaam 53 *priesters*, 24 *broeders*, 35 *zusters* (allen Europ.), 262 mann. en 7 vrouw. inh. *leekenleeraars*, 192 mann. inh. *katechisten*, 1 Eur. arts en 2 Eur. *verpleegsters*.

Bevolking (eind 1926) : 2.670.000 inheemschen en 1.100 Europeanen, van wie 133.567 inh. en 218 Eur. *katholieken*, 60.000 inh. *communicanten* en 22.950 inh. *katechumenen*.

Staties en kerken: 28 hoofd staties, 240 bijstaties en 67 kerken en kapellen.

3 *ziekenhuizen*.

Scholen voor inheemschen: 236 lagere scholen met 12.705 kath. en ± 4.000 niet-kath. jongens; 3764 kath. en ± 1300 niet-kath. meisjes; 1 Holl. inl. school met 48 kath. en 14 niet-kathol. jongens; 6 vervolgscholen met 468

[1]) Jaarb. v. Onderw. 1928, blz. 932; Missie-alm. 1929, blz. 43.

kath. jongens en 300 kath. meisjes; 3 opleidingscursussen voor volksonderwijzers met 117 kath. jongens en 6 kath. meisjes; 4 ambachtsscholen met 92 kath. jongens en 5 huishoudscholen met 172 kath. meisjes.

Klein Seminarie te Sikka met 23 candidaten.

± 20 *internaten* met ± 1200 internen [1]).

Doopsels van inheemschen: 8.213 volw., 10.684 kinderen en 1.231 in stervensgevaar.

6 *Niet-kath. gedoopten* werden katholiek.

Huwelijken van inheemschen: 1034 kath., 606 gemengde.

H.H. Communies: 8.306 Eerste H.H. Communies, Paaschcommunies 51.209, gebruikt aantal hosties 1.565.240.

NEDERL. NIEUW-GUINEA.

X. APOSTOLISCH VICARIAAT VAN NEDERL. NIEUW-GUINEA.

N.B. Dit jaarverslag loopt van 1 Sept. 1927—1 *Juli* 1928.
Hiertoe behooren de residenties Amboina en Ternate.

Apostolisch Vicaris: Mgr. J. Aerts.

Verantwoordelijke missioneerende Congregatie: Missionarissen van het H. Hart (Tilburg).

Medewerkende missioneerende Congregatie: Dochters van O. L. Vr. v. h. H. Hart (Tilburg).

Juli 1928 arbeidden in dit gebied 26 Eur. *priesters*, 25 Eur. en 5 inh. *broeders*, 17 Eur. en 6 inh. *zusters* en 132 mann. inh. *katechisten.*

De *bevolking* bestond eind 1926 uit 620.000 inheemschen en 3.600 Europeanen, van wie 23.000 inh. en ± 400 Europ. *katholieken*, 14.392 inh. *communicanten* en 883 inh. *katechumenen.*

Staties en kerken: 22 hoofd-staties, 80 bijstaties en 91 kerken en kapellen.

Er is een *ziekenhuis* voor Eur. en inheemschen in aanbouw; verder zijn er 4 poliklinieken.

Scholen voor inheemschen: 95 lagere met 2.701 kath. en 152 niet-kath. jongens, 1.609 kath. en 20 niet-kath. meisjes; 1 Holl. inh. met 71 kath. en 20 niet-kath. jongens, 2 kath. en 2 niet-kath. meisjes; 2 standaardscholen met 151 kath. jongens; 2 normaalcursussen met 27 kath. jongens, 2 ambachtscholen met 80 kath. jongens; 2 kopscholen met 110 kath. meisjes.

1 *Klein-Seminarie*, verbonden aan de Holl. inl. school, met 7 candidaten.

5 *internaten* met ± 291 internen [2]).

Doopsels van inheemschen: 396 volwassenen, 916 kinderen en 124 (ook Eur.) in stervensgevaar.

Aantal *bekeeringen* van niet-kath. gedoopten: 24.

---

[1]) Jaarb. v. Onderw. en opv., 1928, blz. 932.
[2]) Missiealmanak 1929, blz. 41.

Groei v. h. katholieken-tal Sept. 1927—Juli 1928: 873.

Huwelijken van inheemschen: 143 katholieke en 17 gemengde.

H.H. Communies: Eerste H.H. Communies 914, Paaschcomm. 14027, gebruikt aantal hosties (Sept. '27—Juli '28): 460.796.

CURAÇAO.

XI. APOSTOLISCH VICARIAAT VAN CURAÇAO.

N.B. Zooals we reeds hierboven opmerkten, kunnen we geen totaal overzicht geven van onze West-Indische Bezittingen, daar ons voor *Suriname* alle gegevens ontbreken.

We geven dit overzicht over *Curaçao* weer, ook de bevolkingscijfers, gelijk we ze van den Apost. Vicaris ontvingen.

Apostolisch Vicaris: Mgr. M. Vuylsteke O.P.

Verantwoordelijke missioneerende Orde: Paters Dominicanen.

Medewerkende missioneerende Congregaties: Fraters van Tilburg, Zusters Franciscanessen van Roosendaal (Molenstraat) en Breda (Gasthuis), Dominicanessen van Voorschoten en Zusters van Schijndel.

Sept. '28 waren er werkzaam 40 Eur. en 2 inh. *priesters*, 51 Eur. en 1 inh. *broeder*, 163 Eur. en 77 inh. *zusters*, 5 mann. en 42 vrouw. inh. *leekenleeraars*.

Bevolking: 67.190 inh. en 2.000 Europeanen, van wie 60.890 inh. en 300 Eur. *katholieken*, en 34.150 inh. *communicanten*.

Staties en kerken: 21 hoofd-staties, 2 bijstaties, en 28 kerken en kapellen.

4 *Ziekenhuizen* voor Eur. en inh. met 239 verpleegden, en 1 leprozerie met 15 verpleegden.

Scholen voor inheemschen: 26 lagere scholen met 2.625 kath. en 74 niet-kath. jongens 4.222 kath. en 67 niet-kath. meisjes; 2 M.U.L.O.-scholen met 276 kath. en 49 niet-kath. jongens, 297 kath. en 42 niet-kath. meisjes; 1 kweekschool met 6 kath. jongens.

3 Priestercandidaten (te Caracas-Venezuela, Huissen en Nijmegen).

2 *Weeshuizen* met 39 inh. beschermelingen en 65 voogdijkinderen.

Doopsels van inheemschen: 21 volw., 1.619 kinderen.

Aantal *bekeeringen* van niet-kath. gedoopten: 33.

Groei v. h. aantal kath. Sept. '27—Sept. '28: 1.831.

Huwelijken van inheemschen: 475 kath., 12 gemengde.

H.H. Communies: Eerste H.H. Comm. 1.557, Paaschcommunies 34.150, gebruikt aantal hosties (zonder de religieuzen) 684.789.

Bijzonderheid: 12 Sept. 1927 overleed Zr. Cuniberta, sinds 1890 in de missie werkzaam; en 23 jaar lang melaatsch onder de melaatschen [1]).

---

[1]) Het Missiewerk, Jg. IX, blz. 185.

TABELLEN.

Uit bovenstaande Jaaroverzichten kunnen we de nu volgende 4 tabellen samenstellen.

Op *volledige* juistheid kunnen de eindcijfers geen aanspraak maken, daar vele opgaven onvolledig waren, en omdat we ons voor het gebied der Jezuieten en de Capucijnen-missie van Borneo grootendeels met gegevens over 1927 moesten tevreden stellen. Met name is o.a. het *totaal aantal katholieken* niet geheel juist. Wanneer we het eindcijfer echter met 'n *3000* vermeerderen, zal het niet ver bezijden de waarheid zijn.

In tabel III verstaan we onder:

1. Lagere Scholen: Holl. inl. scholen,
Schakelscholen,
Holl. Chin. scholen,
Kopscholen,
Vervolgscholen,
Standaardscholen,
Fröbelscholen,
Inlandsche scholen,
Dessa (volks-)scholen.

2. Opleidingsscholen en -cursussen: Opleidingscursussen voor inh. onderwijzers,
school voor klassieke humanioren,
normaal-scholen en -cursussen,
kweek-scholen en -cursussen.

3. Scholen voor ander en voortgezet onderwijs: De alg. middelb. school (Vic. Batavia).
Mulo-scholen,
huishoud-scholen en -cursussen,
ambachtsscholen en -cursussen.

4. Seminaria: De school voor Wijsbegeerte (Gr. Sem.).
Klein-Seminaria van Batavia (Jogja), Celebes, Kleine Soenda-eil. en Ned. Nieuw Guinea.

Huijbergen. J. VERMEULEN.

SAMENVATTEND OVERZICHT DER JAARVERSLAGEN 1928 VAN NEDERL. INDIË

TABEL I	DE MISSIONARISSEN EN HUNNE MEDEHELPERS															
	Priesters				Broeders		Zusters		Leekenleer. en katechisten.		Ander missiepersoneel		Totaal		Algemeen totaal
	inh.		Eur.		inh.	Eur.	inh.	Eur.	inh.	Eur.	inh.	Eur.	inh.	Eur.	
	pr.	fr.	pr.	fr.											
Java.															
I. Apost. Vicariaat Batavia [1])	3[2])	14[2])	77	20	1	69	8	510	272	187	3	8	301[3])	871	1172
II. Apost. Prefectuur Soerabaia	—		15		—	24	—	88	26	49	—	—	26	176	202
III. Apost. Prefectuur Malang	—		9		—	9	—	57	5	13	—	—	5	88	93
Totaal op Java	pr. 3[2])	fr. 14[2])	pr. 101	fr. 20	1	102	8	655	303	249	3	8	332	1135	1467
Sumatra.															
IV. Apostol. Prefect. Padang	—		19		—	22	—	87	—	35	—	—	—	163	163
V. Apost. Prefectuur Benkoelen......	—		8		—	4	—	25	—	12	—	—	—	49	49
VI. Apost. Prefectuur Bangka en Billiton	—		6		—	2	—	13	3	—	—	—	3	21	24
Totaal op Sumatra	—		33		—	28	—	125	3	47	—	—	3	233	236
Nederl. Borneo															
VII. Apost. Vicariaat Nederl. Borneo [1])	—		22		—	37	—	66	7	2	—	—	7	127	134
Celebes.															
VIII. Apost. Prefectuur Celebes	—		15		—	17	7	45	123	—	7	—	137	77	214
Kleine Soenda-eiland.															
IX. Apost. Vicariaat Kl. Soenda-eil.. .	—		53		—	24	—	35	461	—	—	3	461	115	576
Nederl. Nw.-Guinea.															
X. Apost. Vicariaat Nederl. N.-Guinea	—		26		5	25	6	17	132	—	—	—	143	68	211
Totaal in Nederl.-Indië	pr. 3[2])	fr. 14[2])	pr. 250	fr. 20	6	233	21	943	1029	298	10	11	1083	1755	2838

[1]) Is voor een groot deel samengesteld uit gegevens over 1927. [2]) Met inbegrip van de 2, die nog in Holland verblijven.
[3]) Met inbegrip van de 2 priesters en fraters, die nog in Holland zijn.

TABEL II	DE MISSIEBEVOLKING. Aantal inwoners.			Aantal Katholieken.			Inheemsche communi-canten	Inheemsche katechu-menen
	Inheemsch	Europeaan	Totaal	Inheemsch	Europeaan	Totaal		
Java.								
I. Apostolisch Vicariaat Batavia [1])	24.400.000	114.000	24.514.000	7.804	38.799	46.603	7.350?	4.380
II. Apost. Prefectuur Soerabaia	7.500.000	36.000	7.536.000	325	10.354	10.679	200?	279
III. Apost. Prefectuur Malang	5.000.000	20.000	5.020.000	320	5.000	5.320	182	240
Totaal op Java	36.900.000	170.000	37.070.000	8.449	54.153	62.602	7.732?	5.899
Sumatra.								
IV. Apost. Prefectuur Padang	4.390.000	15.000	4.405.000	4.807	1.838	6.645	3.100	1.108
V. Apost. Prefectuur Benkoelen......	1.500.000	4.000	1.504.000	558	737	1.295	355	47
VI. Apost. Prefectuur Bangka en Billiton	336.000	2.000	338.000	410	486	896	236	46
Totaal op Sumatra	6.226.000	21.000	6.247.000	5.775	3.061	8.836	3.691	1.201
Nederl. Borneo.								
VII. Apost. Vicariaat Nederl. Borneo [1])	1.700.000	3.800	1.703.800	5.640?	980?	6.620?	3.850?	300?
Celebes.								
VIII. Apost. Prefectuur Celebes	3.400.000	6.000	3.406.000	15.764	1.067	16.831	8.482	?
Kl. Soenda-eilanden.								
IX. Apost. Vicariaat Kl. Soenda-eil. .	2.670.000	1.100	2.671.100	133.567	218	133.785	60.000	22.950
Nederl. N.-Guinea.								
X. Apost. Vicariaat Ned. N.-Guinea	620.000	3.600	623.600	23.000	378	23.378	14.392	883
Totaal in Ned.-Indië	51.516.000	205.500	51.721.500	192.195	59.857	252.052 [2])	98.147	31.233 ± ?

[1]) Voor een groot deel gegevens van 1927.
[2] Daar hierbij inbegrepen zijn eenige cijfers over *1927* kunnen we het *totaal aantal katholieken* 'n 3000 hooger schatten.

TABEL III.

	MISSIE-INRICHTINGEN.																
	Staties		kerken en kapellen	Hosp. talen en gasthuizen (*ook* voor Eur.)		Opvoedings- en onderwijsinrichtingen. [3])											
						Lagere Scholen voor inheemschen		Opleidingsch. en -cursussen tot inh. onderw.		Andere scholen en curcussen voor inheemschen		Seminaria voor inheemschen		Weeshuizen (Eur en inh.)		internaten (Eur. en inh.)	
	hoofd-staties	bijstaties		tal	verpleegden [2])	tal	leerlingen	tal	leerlingen	tal	leerlingen	tal	leerlingen	tal	weezen	tal	internen
Java.												Phil. 1 Kl. Sem.	Phil. 7 Kl. Sem.				
I. Apost. Vic. Batavia [1])	24	74	58	4	2.300	135	14.097	13	559	11	436	1	47+14 [4])	5	598	13	±1200
II. Apost. Pref. Soerabaia	5	20	14	1	634	13	1.251	—	37	2	110	—	1	1	80	1	28
III. Apost. Pref. Malang	5	— [5])	11	—	—	9	±700	—	—	—	—	—	4	—	—	2	±125
Totaal op Java	34	94 [6])	83	5	2.934	157	16.048	13	596	13	546	2	59	6	678	16	±1353
Sumatra																	
IV. Apost. Pref. Padang	11	7	19	—	— [8])	15	1.844	—	—	4	109	—	3	2	127	3	98
V. Apost. Pref. Benkoelen	4	30	8	1	205	6	669	—	—	—	—	—	3	—	—	4	?
VI. Apost. Prefectuur Bangka en Billiton	4	2	5	—	—	3	119	—	—	—	7 [7])	—	1	1	5	1	25
Totaal op Sumatra	19	39	32	1	205	27	2.632	—	—	4	116	—	7	3	132	8	123
Nederl. Borneo																	
VII. Apost. Vicariaat Nederl. Borneo [1])	11?	4?	24?	5?	?	23?	2.000?	1?	8?	2	53	—	—	4	186	10	540
Celebes.																	
VIII. Apost. Pref. Celebes	9	65	62	1	468	52	4.735	1	86	4	195	1	13	—	—	3	210
Kleine Soenda-eilanden.																	
IX. Apost. Vicariaat Kleine Soenda-eilanden	28	240	67	3	?	243	22.599	3	123	9	264	1	23	—	—	20?	1200?
Nederl. Nieuw-Guinea.																	
X. Apost. Vicariaat Nederl. N.-Guinea	22	80	91	—	—	100	4.838	1	27	2	80	1	7	—	—	5	291
Totaal in Ned.-Indië	123	522	359	15	3.607 + ?	602	52.852	19	840	34	1.254	5	109	13	996	62	3.717

[1]) Voor een groot deel gegevens over 1927. [2]) De verpleegden zijn meest Europeanen. [3]) Zie voor de school-indeeling de bemerkingen voorafgaande aan de tabellen. [4]) Op dit seminarie zijn 61 stud., van wie er echter 14 uit andere prefecturen komen (nl. Soerabaia, Malang, Padang, Benkoelen en Celebes); bij die prefecturen worden ze aangegeven. Zie verder de nota's bij „Scholen voor inheemschen" in het jaaroverzicht van het missiegebied der Jezuieten. [5]) Overal, waar Katholieken op ondernemingen en fabrieken werkzaam zijn [6]) Zonder Malang. [7]) Eur. Mulo met 7 inh. leerlingen. [8]) Wijkverpleging.

TABEL IV.

MISSIEWERKZAAMHEDEN.

TABEL IV.	Doopsels van inheemschen				Bekeeringen van niet-katholiek gedoopten [2]	Huwelijken van inheemschen		H.H. Communies. [2]		
	kinderen	volwassenen	in stervensgevaar [4]	Totaal		katholieke	gemengde	Eerste H. H. Comm	Paaschcommunies	Gebruikt aantal hosties
Java.										
I. Apost. Vicariaat Batavia [1]	562	1073	271	1.906 [3]	145 [1]	121 [6]	31 [6]	1986 [5]	16.770 [5]	942.015 [5]
II. Apost. Prefectuur Soerabaia	30	36	—	66	28	5	—?	373	3.605	96.927
III. Apost. Prefectuur Malang	173		14	187	43	30	—?	200	2.237	50.538
Totaal op Java	592 + ?	1.109 + ?	285	2.159	216	156	31?	2.559	22.612	1.089.480
Sumatra.										
IV. Apost. Prefectuur Padang	239	129	5	373	—	38	25	295	3.029	104.300
V. Apost. Prefectuur Benkoelen........	76	9	28	113	13	12	4	40	455	20.554
VI. Apost. Prefectuur Bangka en Billiton	15	9	1	25	1	1	4	12	367	11.492
Totaal op Sumatra ..	330	147	34	511	14	51	33	347	3.851	136.346
Nederl. Borneo.										
VII. Apost. Vicariaat Nederl. Borneo [1]	363	131	87	581	38 [7]	27	23	170?	2.308?	±110.000
Celebes.										
VIII. Apost. Prefectuur Celebes	791	381	—	1.172	562	159	3	478	7.263	224.778
Kl. Soenda-eilanden.										
IX. Apost. Vicariaat Kleine Soenda-eil.	10.684	8.213	1.231	20.128	6	1034	606	8.306	51.209	1.565.240
Nederl. Nieuw-Guinea.										
X. Apost. Vicariaat Nederl. N.-Guinea	916	396	124	1.436	24	143	17	914	14.027	460.796
Totaal in Ned.-Indië	13.676+?	10.377+?	1.761	25.987	860	1570	713	12.774	101.270	3.586.640

[1]) Grootendeels gegevens over 1927. [2]) Ook de Europeanen. [3]) Deze Doopsels zijn die van 1927 van het Jezuieten-terrein; en van de missie der m. S. C.; veel doopsels van *inheemschen* zullen er voor het gebied der Kruisheeren wel niet bijkomen. [4]) Enkel van het Jezuieten-gebied (1927) en dat der m. S. C. hierbij 'n 200 Eur. [5]) Over 1927; berekening naar gegevens van den missie-alm. 1929, blz. 19. [6]) Enkel Jezuieten-terrein. [7]) Alleen van het gebied v. d. mission. der H. Familie.

MISSIE-ACTIE IN BINNEN- EN BUITENLAND

Een Studentenmissieclub aan de Nijmeegsche Universiteit. — Prof. T. Brandsma O.C. en Pater Hoogeweegen S.J. hebben de verdienste, de „Nijmeegsche Studentenmissieclub" te hebben opgericht.

De club verdient haar naam: zij is voor studenten berekend en is Nijmeegsch.

Bij den normalen student staat zijn eigen vakstudie in het middelpunt van zijn belangstelling. Wanneer wij nu bij den student een blijvende belangstelling voor de missie willen kweeken, zullen wij hierin het best slagen, als wij niet de belangstellingssfeer van den student willen trekken naar de missie, maar omgekeerd, de missie brengen in de belangstellingssfeer van den student : door de missie te betrekken in zijn vakstudie.

Aanrakingspunten tusschen missie en vakstudie zijn er genoeg.

Veel meer dan ineens is te overzien.

De club moet dan ook allereerst zorgen, die aanrakingspunten te vinden en de leden onder het oog te brengen.

De voornaamste taak van de club is het bestudeeren van die vraagstukken uit de eigen vakstudie, die verband houden met de Missie. De leden zullen elkander geregeld de resultaten van die studie mededeelen.

Maar daarvoor moet men beschikken over studiemateriaal : vandaar de noodzakelijkheid van het verzamelen van een missiebibliografie en van het bijeenbrengen van boeken voor een eigen instituut. Dit laatste kan ook zijn nut hebben in verband met een eventueel op te richten leerstoel voor missiologie.

En bovendien : als men weet, waar goede lectuur te vinden is, zal er meer over de missie worden gelezen. Bijvoorbeeld, toekomstige missionarissen zullen weten, dat de Nijmeegsche Universiteitsbibliotheek hun lectuur verschaffen kan. Jammer is, dat de missionarissen zelf er geen boeken leenen kunnen.

Toch stelt de club zich voor, om juist met de missionarissen zelf zooveel mogelijk in contact te komen. Want ten eerste zullen dezen geinterviewd kunnen worden over onderwerpen, die de club in studie heeft en bovendien kan het uitwisselen van wetenschappelijke gegevens, bijvoorbeeld het sturen van boeken aan missionarissen, het missieleven niet anders dan verdiepen.

Deze eenigszins grootsch opgezette plannen zullen natuurlijk eerst geleidelijk worden verwezenlijkt.

Ook spreekt het vanzelf, dat het niet blijven mag bij het bovengenoemde. Wel is dat speciaal op de Nijmeegsche studenten berekend en misschien wel het beste wat deze in organisatie voor de missie kunnen doen, maar een student moet natuurlijk ook, zooals ieder katholiek, door gebed en offer met de missie meeleven. Dit moet hoofdzaak blijven van de missieactie, maar behoeft niet te gebeuren in organisatorisch verband. De leden van deze club toonen belangstelling in de missie, en dat is of wordt vanzelf liefde voor de missie.

Met deze korte en onvolledige beschrijving stelt de club zich voor aan de lezers van dit tijdschrift en hoopt tot het groote doel met hen prettig te zullen samenwerken.

School en Missie. — In de algemeene vergadering van de St. Augustinus-vereeniging van R. K. bijzondere onderwijzers in het bisdom Haarlem, van het vorige jaar, hebben de leden zich in beginsel uitgesproken voor de oprichting van een Missiesectie in de vereeniging, en met als leidraad het aangenomen Missierapport.

Hoewel volgens het rapport de inrichting van de Missie-sectie afdeelingsgewijze het meest doeltreffend en vruchtbaar is, is de St. Alphonsus-commissie van oordeel, dat de materie van zoo zuiver godsdienstig-paedagogisch belang is, dat zij de geheele vereeniging raakt.

Het hoofdbestuur moet deze zaak dan ook blijvend rekenen tot zijn werkzaamheden, als het de genomen besluiten, betreffende het Missierapport in daden wil omzetten.

Zeer zeker zou iedere onderwijzer zich persoonlijk kunnen opwerken tot een apostolaat, en wel zoodanig, dat hij het meerendeel der aangenomen stellingen met zijn leerlingen in toepassing zou kunnen brengen, doch van zulke op zich zelf staande pogingen, zullen de resultaten echter klein zijn en nooit tot een krachtige Missiebeweging kunnen uitgroeien.

Daarom is de St. Alphonsus-commissie voor samenwerking, omdat: 1. er dan een natuurlijke groeikracht is; 2. het streven is blijvend en niet afhankelijk van wisselenden ijver en veranderlijk inzicht van den eenling; 3. de samenwerking geeft uitwisseling van ideeën, zienswijze en methoden; 4. de leermiddelen kunnen in gezamenlijk eigendom worden aangeschaft, en de persoonlijke, financiëele lasten zijn klein; 5. de ijver van anderen prikkelt, en het voorbeeld van anderen kan begeesterend zijn; 6. een vereeniging kan optreden naar buiten; en 7. de St. Augustinusvereeniging als resultante der Missiekringen heeft prestige en kan betreffende paedagogisch-missioneele onderwerpen in overleg treden met Kerkelijke- en onderwijs-autoriteiten.

De St. Alphonsus-commissie heeft dan ook een concept reglement inzake de Missieactie van „St. Augustinus" ontworpen, waaraan het hoofdbestuur zijn goedkeuring heeft gehecht, en dat aan de vergadering van „St. Augustinus", op Dinsdag 2 April te Haarlem te houden, ter goedkeuring wordt voorgelegd.

Medisch Missie-Comité. — Door Z. D. H. den Bisschop van Haarlem is benoemd tot voorzitter van het Medisch Missie-comité te Rotterdam, de Weleerw. heer F. v. d. Vliet, kapelaan aan de parochiekerk van den H. Nicolaas te Rotterdam.

Genootschap van de H. Kindsheid. — Tot voorzitter in het Bisdom Haarlem is benoemd de ZeerEerw. Heer Th. Winkelman, pastoor te Amsterdam.

Nieuw Nederlandsch Missiegebied in Afrika. — De geheele Goudkustmissie is nu definitief toegewezen aan de Hollandsche Provincie der Afrikaansche Missiën van Lyon (Bemelen).

Twee Vicariaten, n.l. het vicariaat van Neder-Volta met als zetel Kéta en het vicariaat Goudkust met als zetel Cape Coast worden nu door deze missionarissen bediend.

Mgr. J. Aelen. † — In den ouderdom van 75 jaren is in zijn missie op 11 Februari 1929 overleden Z. D. H. Mgr. J. Aelen.

Hij is geboren 25 December 1853 te Tilburg en werd 21 December 1878 te Mill Hill priester gewijd. Van 1879 tot 1889 was Mgr. Aelen werkzaam als missionaris in Britsch-Indië.

Mgr. Aelen was de stichter en eerste Directeur van het St. Joseph's Missiehuis te Roosendaal; hier was hij werkzaam van 1890—1902, in welk jaar hij te Roosendaal tot Bisschop van Themisonië gewijd werd en benoemd tot Vicaris-Generaal van Mgr. Colgan.

In 1911 werd Mgr. benoemd tot aartsbisschop van Madras, hetwelk hij bleef tot 1928, in welk jaar hij wegens hoogen ouderdom als zoodanig ontslag nam, om de laatste jaren van zijn welbesteed leven uit te rusten van zijn zwaren missie-arbeid, welke rust helaas van kortstondigen duur is geweest.

Na zijn ontslagname als aartsbisschop van Madras werd Mgr. Aelen benoemd tot Bisschop van Nicopolis en assistent-Bisschop bij den Pauselijken Troon R. I. P.

Nieuwe Vicariaten in Afrika. — Zooals reeds in de vorige aflevering vermeld, nam het vorige jaar de grijze bisschop van Gafsa, Z. D. H. Mgr. Jos. F. M. Sweens, wegens hoogen leeftijd, en vergrijsd in den missiedienst, ontslag als apostolisch vicaris van Zuid-Nyanza.

Z. H. de Paus heeft nu dit uitgestrekt missiegebied van Mgr. Sweens in twee deelen gesplitst, n.l. het vicariaat Boekoba en het vicariaat Mwanza.

Tot Apostolisch-Vicaris van Boekoba is benoemd een Zwitser, pater Huwiler.

Een nieuwe Nederlandsche Bisschop, Mgr. A. C. Oomen, Bisschop van Mwanza in Zuid Nyanza. — Tot Apostolisch-Vicaris van Mwanza, het oostelijk deel van het vicariaat Nyanza, heeft Z. H. de Paus benoemd onzen landgenoot den hoogeerw. pater Antonius Cornelius Oomen.

De nieuwe bisschop en opvolger van Mgr. Sweens heeft reeds 25 jaren

van zwaren missie-arbeid in de verschillende missies der Witte Paters in Afrika achter den rug.

Mgr. Oomen werd geboren den 16 Februari 1876 te Ginneken. Zijn vader was Adriaan Oomen en zijn moeder Helena Leyten, een zuster van Mgr. P. Leyten z.g., bisschop van Breda.

De nieuwe bisschop maakte zijn eerste studies in het bekende onderwijsinstituut Huybergen. Daarna bezocht hij 't Klein Seminarie Ypelaar in het bisdom Breda en vervolgens maakte hij zijn hoogere studies in het Groot Seminarie Hoeven.

Op 28 Maart 1901 werd hij priester gewijd door zijn oom Mgr. Leyten. Hij was een jaar kapelaan te Aardenburg, maar hij verlangde zich geheel te wijden aan het apostolische missieleven. In 1902 trad hij in 't noviciaat in Maison Carrée van de congregatie der Witte Paters van kardinaal Lavigerie.

Na zijn noviciaat vertrok pater Oomen op 20 Aug. 1904 naar de missie van Oeroendi.

Van 1920 tot 1925 was hij missie-overste en visitator van Kivoe in Opper-Congo.

Door het overlijden van Mgr. Aelen J., aartsbisschop van Madras, blijft Mgr. Oomen dus weer den 26en Nederlandschen Missiebisschop.

Veertig jaren op Curaçao. — Donderdag 14 Maart was het veertig jaren geleden, dat pater St. van de Pavert, thans pastoor te Montagne, en de Fraters Candius en Priscus op Curaçao aankwamen („Amigoe").

Inzegening van een kerk op Jandoret. — Zondag 24 Februari had de plechtige inzegening plaats van de kerk, toegewijd aan O. L. Vrouw van Goeden Raad, te Jandoret. Mgr. Vuylsteke werd geassisteerd door de pastoors L. v. Hegelsom van Sta Maria, en L. v. Rooy van San Mateo.

De plechtigheid werd bijgewoond door een zeer groot aantal parochianen ; terwijl ook Z.Exc. Gouverneur Fruytier en familie, het bestuur van de Mgr. Niewindtstichting en vele weldoeners en belangstellenden uit de stad, de plechtigheid verhoogden door hunne gewaardeerde tegenwoordigheid.

Zielzorg voor Nederlanders in Canada. — De zeereerwaarde pater Honorius Nijenhuis, van het missiehuis N. Ypelaar te Ginneken, zal werkzaam worden gesteld in het diocees London, (Ontario, Canada). De pater is reeds 17 April l.l. naar zijn voorloopige bestemming, Bishop's House, London (Ontario) vertrokken.

MISSIONEERENDE ORDEN EN CONGREGATIES

MISSIEPERSONEEL

Persoonsnamen.	*Orde of Congr.*	*Datum*	*Missie.*
Vertrokken:			
Prs. Marcus Huygens (3e keer) en Andreas Grul (2e keer)....	O. P.	14 Maart '29	Porto-Rico
Prs. Tobias Jansen, Theodorus Exler en Constantius Gallé (allen 2e keer)	„	20 Maart '29	Curaçao
Prs. M. Kijzers (2e keer) F. Blessing (2e keer) en *Brs.* Egbert Mensink (1e keer), Wilh. Tieken (1e keer) en R. Clerx (2e keer)	O. S. Cr.	26 Maart '29	Congo
Fr. Jos. de Volder (2e keer)....	Mill Hill	25 Febr. '29	Nw. Zeeland
Fr. J. Koopman (2e keer)......	„	1 Febr. '29	Boven Nijl
Fr. G. Mulder (3e keer)........	„	25 April '29	„ „
Prs. Jac. Stroosnijder, Mart. Gloudemans en *Br.* Gabriël ten Elsen	M. S. F.	12 Maart '29	Oost-Borneo
Pr. E. Rijken (2e keer) en *Brs.* A. Kilb (2e keer) en J. Smits (1e k.)	M. S. C.	27 Maart '29	Philippijnen
Pr. Jul Teernstra	C. S. Sp.	26 Maart '29	Belg. Congo
Pr. Evaristus Kuypers en *Br.* Gerardus Hoeken	C. P.	19 Maart '29	Nrd. Bulgarije
Pr. Honorius Nijenhuis........	C. ss. C.C.	17 April '29	Canada
Br. Caspar Zoetmulder	Br. H. Aloys.	Maart '29	Java
Br. Modestes A. Uytdehoog....	O. Prem.	26 Maart '29	Congo
Brs. Eugenius Smeelen, Landoaldus Bögels, Guntram Baggen en Ferdinand Peters	Congr. Onbevl. Ontv. Maastricht	1 Mei '29	Java
Zrs. Eugenia Schleifer, Rosaria Dierauf, Hildegunda Obermaier, en Coleta Walterer..	Missiezusters v. h. H. Bloed	8. Jan. '29	Mariannhill (Z.-Afrika)
Zrs. Oresta Brüggen, Bonita Rösch, Engelharda Wiedemeier en Ignatiana Siepen	„	24 Jan. '29	Amerika

Persoonsnamen.	*Orde of Congr.*	*Datum.*	*Missie.*
Zr. Clotilde Balvers	Arme Zrs. v.h. Godd. Kind	21 Maart '29	Bangka
Zrs. C. A. M. Oosterman en H. v. d. Meulen (postulanten)....	St. Fr. Xav. Congregatie	April '29	Noorwegen
Zrs. Canisius M. Jansen en Innocentia C. Commandeur	O. L. Vr. Kon. der Apost.	1928	West-Afrika
Zr. Cornelia C. Wijnker	„	1928	Egypte
Zrs. Agneta J. Graumans, Borgia W. Graumans, Josepho H. Reniers, Aldegonde E. Watzeels, Joanetta M. de Schepper en Marianna L. v. d. Broek [1]....	Francisc. van Etten	12 Maart '29	West-Borneo
Zrs. St. Alype A. Bakker, Antonio A. Smulders en Consolata M. de Koning	Witte Zusters v. O. L. Vr. van Afrika	28 Febr. '29	Tanganika (A.)
Zr. Elisabeth de la Croix Moons	„	„	Zanguebar (A.)
Zrs. Ma. Chantal I. Tummers, Ma. Catharina H. Hendrikx, Ma. Margretha C. Hermus, Ma. Alphonse A. Jacobs en Ma. Bertholda P. Bosch [2]........	Francisc. van Veghel	9 Febr. '29	Philippijnen
Zrs. Ma. Beda H. Rooymans, Ma. Gerlaca H. de Graauw, Ma. Bertilia M. Hendriks, Ma. Alana W. Coppelmans en Ma. Gerarda P. Vissers	„	29 Jan. '29	Ned.-Borneo
Teruggekeerd:			
Fr. Cl. Epping	Mill Hill	2 Maart '29	Sarawak (Borneo)
Fr. F. van Agt	„	6 Maart '29	Boven Nijl
Fr. J. Reesinck	„	15 Jan. '29	Boven Nijl
Pr. Fr. van Vlerken	Scheutist	Febr. '29	Ninghia (Ch.)
Prs. W. Swelsen en J. Swelsen..	S. M. A.	22 Dec. '28	Shiré (Afrika)
Pr. H. Veldman	S. V. D.	Febr. '29	Sinkiang (Ch.)
Pr. Marinus Spanjers	O. M. Cap.	28 April '29	Padang
R.Pr. M. Luyckx, Vic. Prov. ..	O. P.	April '29	Porto-Rico
R.Pr. M. v. d. Elzen, Vic. Prov.	„	„	Curaçao
Pr. C. Klamer	C. M.	2 April '29	Soerabaia
Br. Lambertus Budde	C. P.	5 Jan. '29	Schenchow
Br. M. Lucas Simonis	Fr. O. L. Vr.	Maart '29	Curaçao

[1]) Om een nieuwe stichting te beginnen te Pemangkat.
[2]) Deze zusters zullen trachten een Inlandsch noviciaat op te richten op het eiland Luzon, de missie van Mgr. C. Jurgens op de Philippijnen.

Persoonsnamen.	*Orde of Congr.*	*Datum.*	*Missie.*
Br. M. Antonius van Oers	van Barmh.	Maart '29	Suriname
Zr. Aquina Straat	Arme Zrs v.h. Godd. Kind	Maart '29	Bangka
Pr. Dom. Petrus Werners......	O. S. B.	April 1929	N.-Transvaal
Pastor Jos. Theeuwes.........	Noorsche Missie	April 1929	Noorwegen
Pr. Is. Mikkers..............	S. C. J.	April 1929	Sumatra
Overleden.			
Mgr. J. Aelen	Mill Hill	11 Febr. '29	Madras
Pr. H. Okhuyzen	O. P.	13 Jan. '29	Curaçao
Pr. Laurentius van Thiel	,,	1 Maart '29	Denemarken
Pr. B. Korthagen	C.ss.R.	9 Jan. '29	Brazilië
Pr. H. Knegtel	W. P.	27 Febr. '29	Opper-Congo
Pr. Frans Prinzen	S. J.	in 1928	Shanghai Ch.
Pr. M. Vermeulen	Scheutist	Maart '29	Mongolië
Br. Marie Pius	C. S. Sp.	Febr. '29	Amerika
Br. Odulphus Overdijk	W. P.	16 Febr. '29	Canada
Zr. Melitina Eggers	Missiezusters v. h. H. Bloed	25 Jan. '29	Z.-Afrika
Zr. Mr. Aquina Plasschaert ...	Francisc. v. Oudenbosch	23 Febr. '29	Paramaribo

VERSCHILLENDE GEGEVENS.

Prefectuur Padang. — „Veritas" Katholiek maandblad van de Prefectuur Padang meldt de oprichting van 'n Katholieke Sociale Bond in Koeta Radja. Op dezelfde statie werd 1 Febr. de eerste steen gelegd van de Pastoor Verbraakschool, bestemd voor Europeesch Lager Onderwijs. De ontwerper en uitvoerder van dit gebouw is de Heer van Oyen Jr., privé architect en aannemer, te Koeta Radja, die op 't gebied van scholenbouw reeds eerder op Java zijn sporen meer dan verdiend heeft.

'n Prachtig gezicht was 't, te Padang, toen de scholen Mgr. Brans huldigden bij gelegenheid van z'n zilveren Priesterfeest. In groote rijen trokken ze, na de feestelijkheden, met Mgr. Brans in 't midden, naar 'n terrein, om 'n groepfoto te laten maken; 'n groep van bijna 1600 schoolkinderen.

China. — Te Bagan-si-api-api (S.O.K.) de afgelegen Chineesche visschersplaats, werd een nieuw schoolgebouw ingewijd en in gebruik genomen. Groote belangstelling mochten Pastoor en Zusters ondervinden, zoowel van de zijde van 't Europeesch bestuur, als van Chineesche en Inlandsche zijde.

BOEKBESPREKING

EEN NIEUW HANDBOEK DER FRANCISCAANSCHE MISSIES

door fr. Sigfridus Stokman, O.F.M.

In de missiewetenschap is er nog zóó veel te doen, dat iedere nieuwe, wetenschappelijke publicatie een verblijdend feit is. Dit geldt dan ook van het juist verschenen werk van P. Lemmens over de geschiedenis der franciscaansche missiën. [1])

Tot nog toe waren we daarvoor aangewezen op de lijvige boekdeelen van Civezza, [2]) die — juist omdat ze zoo „lijvig" zijn en hoegenaamd geen registers hebben — velen eerder schrik aanjagen! Bovendien, al zal Civezza ook altijd van waarde blijven, is zijn werk toch al eenigszins verouderd door de vele, nieuwere publicaties en onderzoekingen. Deze laatste zijn dan ook door Lemmens met bijzondere zorg verwerkt, zooals blijkt uit de nog wel niet volledige, maar toch zeer uitgebreide lijst van „Quellen und Literatur" (S. VII—XX).

Lemmens volgt in zijn werk de geographische indeeling. In negen hoofdstukken worden achtereenvolgens de missies behandeld onder de Mohammedanen; de missies in Europa; in het H. Land; onder de Mongolen in Azië; in Indië, China, Japan en de Philippijnen in den nieuweren tijd; vervolgens de missies in Afrika; Noord en Midden-Amerika; Zuid-Amerika; Oceanië en Australië. Zooals blijkt, wordt dus niet alleen de eigenlijke heidenmissie behandeld, doch ook de missie in het Oosten, onder de Saracenen, schismatieken, in Brazilië etc. Een verbinding van orde- en missie-geschiedenis, die het gevolg met zich bracht, dat in beide tekorten zijn: te veel of te weinig, naar gelang het standpunt, dat men inneemt.

De gebruikelijke schematiseering der nieuwere missie in een periode van opkomst, bloei en verval, wijst P. Lemmens — met uitzondering van Indië en Brazilië — voor de franciscaansche missiegeschiedenis af. Beteekende b. v. de opheffing der Sociëteit van Jezus een groot verlies voor de missie, zoo zien we juist in dien tijd de missie-colleges der Minderbroeders in Amerika een

[1]) *Dr. L. Lemmens*, Geschichte der Franziskanermissionen, Münster, Aschendorff, 1929 (XX + 376 bl., in 80; R M).

[2]) *M. da Civezza*, Storia Universale delle Missioni Francescane, I—XI, Roma, Prato, Firenze 1857—1895. Vgl. over hem de studie van *P. Pancratius Maarschalkerweerd*, Marcellino da Civezza als geschiedschrijver van de Franciscaansche Missiën, in: Collectanea Franciscana Neerlandica, 's-Hertogenbosch 1927, 377—388.

grootere activiteit ontwikkelen en zich als 't ware „verdubbelen en verdrievoudigen", om de opengevallen plaatsen zooveel mogelijk te bezetten.

Voor ons land is het vooral van belang de paragraaf over de missie in Indonesië (Molukken, Celebes, Borneo, Sumatra en Java) te noteeren, hoewel we enkele fouten daarin niet onbemerkt voorbij mogen laten gaan. Zoo is het b.v. niet waar, dat reeds ± 1525 Franciscanen op de Molukken en Celebes gewerkt hebben. [1]) Ook de missie in Makassar omstreeks 1550 kan bij den huidigen stand der missiewetenschap moeilijk staande gehouden worden. [2]) Verder wordt de indruk gewekt, alsof de missie op Oost-Java (Panaroekan en Balembangan) eerst in 1610, 1619, te gronde ging, dank(!) de Oost-Indische Compagnie. In waarheid was er echter in 1599 al niets meer van die missie over. [3])

Niettemin beteekent het werk van P. Lemmens een groote vooruitgang. Het is het resultaat van jarenlang onderzoek, waarbij den schrijver de beste bronnen ter beschikking stonden. Aan allen, die zich voor de missiewetenschap interesseeren, biedt het een wetenschappelijk gemotiveerd overzicht van hetgeen de Minderbroeders in de missie gepresteerd hebben, en tevens een goeden grondslag voor verder onderzoek.

In de missiegeschiedenis der Minderbroeders is het vooral de methode — of als men wil: het gebrek aan methode — waarover al menigeen gemeend heeft critiek te moeten uitoefenen. Aan hen vooral kan men de lezing van dit werk aanbevelen, omdat daarin juist doorloopend de aandacht op de gevolgde missie-methode gevestigd wordt. Enkele algemeene trekken mogen een idee geven van de missie-methode der Minderbroeders.

Men legt vooreerst den nadruk op de bovennatuurlijke middelen in de missioneering. Natuurlijk is daarbij overdrijving mogelijk. Maar 't is ook mogelijk, dat deze middelen in onzen „verlichten" tijd te gemakkelijk vergeten worden, tenminste practisch. Ook dient men bij de Franciscanen onderscheid te maken tusschen de verschillende richtingen, die vroeger in de Orde bestonden. Zoo komt deze karakteristiek in den nieuwen tijd b.v. sterker uit bij de Discalceaten dan bij de Observanten. De strengere ascese der eersten heeft ook hun missie-methode beinvloed.

Karakteristieke trekken dezer richting zijn het koorgebed in de missielanden, de plechtige viering, der liturgische diensten, armoedig leven en charitatieve arbeid, vooral voor de armere bevolking. Bisschop Martinez vond de groote armoede der Minderbroeders in Japan niet verstandig, daar de Japanneezen ze niet begrepen. Anderen daarentegen — en niet alleen de Franciscanen zelf — getuigden, dat juist dit armoedig leven indruk op hen maakte en het vertrouwen der Japanneezen won. Hetzelfde doel: 't ver-

---

[1]) Elders hopen we hier binnenkort op terug te komen.

[2]) Vgl. *C. Wessels*, Wat staat geschiedkundig vast over de oude Missie in Zuid-Selébès of het land van Makassar? in: Studiën, Jgr. 57, Dl. 103 (1925 I) 422—424.

[3]) Zie o.a. *J. K. J. de Jonge*, De opkomst van het Nederlandsch Gezag in Oost-Indië II, 's-Gravenhage—Amsterdam 1864, 157, 201 noot 1, 351—353; *G. P. Rouffaer-J. W. IJzerman*, De Eerste Schipvaart der Nederlanders naar Oost-Indië onder Cornelis de Houtman. I, 's-Gravenhage 1915, 185 noot 41.

trouwen der heidenen te winnen, had ook de uitgesproken charitatieve arbeid. Het spreekt vanzelf, dat deze niet bestond in een medische missie, zooals wij die thans kennen. Maar toch hebben zij daar meer aan gedaan, dan men gewoonlijk wel hoort. Meerdere hospitalen werden in de 16e en 17e eeuw reeds opgericht in Japan, Manilla, Cavite, Marokko, Mexico en elders, waar vaak bekwame leekebroeders als arts optraden.

Pater Väth S.J. schreef voor enkele jaren : ,,Heilige missionarissen hadden altijd succes, niet alleen omdat God hun werk zegende, maar ook omdat zij, zonder het te weten, een accommodatie van de edelste soort in practijk brachten.'' [1]) Mogen we dit ook toepassen op de talrijke Minderbroeders, die het apostolisch ideaal van zoo nabij mogelijk trachtten na te volgen ?

Bij het stellen van de vraag denken we onwillekeurig aan den chineeschen ritenstrijd. Pater Antonius van de H. Maria wordt — ook door zijn tegenstanders — als een apostolisch, een heilig man geroemd, en toch was hij een tegenstander van de Chineesche riten ! Wij zochten in het werk van P. Lemmens en kwamen, helaas ! tot de ontdekking, dat de bladzijden (135—144), welke betrekking hebben op deze kwestie, op uitdrukkelijk bevel van de Propaganda, uit het werk verwijderd zijn.

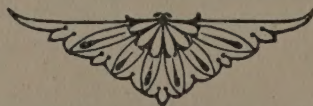
Wij moeten dus elders omzien, en inderdaad vinden wij aanwijzingen ten overvloede, waaruit blijkt, dat een zich — algeheel — overgeven aan het apostolisch ideaal als vanzelf met zich brengt een zich schikken naar de zeden, de behoeften, de levensomstandigheden der te bekeeren volkeren. In de middeleeuwen zien we missionarissen met have en goed meetrekken met de altijd zwervende, nooit rustende Tartaren. In Brazilië en Mexico trachtten zij de Indianen te winnen door muziek en tooneel-opvoeringen. De Spaansche melodieën vielen bij de inlanders niet in den smaak, en daarom dichtten de missionarissen liederen op Indiaansche wijsjes. Zij kleedden zich als de Indianen, gebruikten hetzelfde voedsel en begeleidden hen op hun jachten.

Het ligt echter niet in mijn bedoeling een opsomming te geven van alle aangewende middelen, zooals taalstudie, het samenstellen van woordenboeken en grammaires der inlandsche talen, het schrijven van katechismusboekjes of andere godsdienstige literatuur, het bouwen van scholen en colleges, ook voor inlandschen clerus; en verder de meer materieele middelen — tevens van sociaal-economisch belang — reducties in Bolivië, Columbië, Californië en het aanleggen van wegen, het graven van kanalen of het bouwen van bruggen in Peru en op de Philippijnen. Een algemeenen indruk meen ik reeds voldoende te hebben gegeven ; voor het overige zoeke eenieder zelf.

---

[1]) *A. Väth*, Die Akkommodation in der Mission der Zukunft, in : Katholische Missionen LV (1927) 176.

INHOUD VAN DEN TIENDEN JAARGANG

IMPRIMATUR.

Buscoduci, die 3 Maii 1929. J. POMPEN, Vic.-Gen.